



REPUBLIKA E SHQIPËRISË
KËSHILLI KOMBËTAR I TERRITORIT

MIRATOHET

KRYETAR I K.K.T-së

Z. EDI RAMA

MINISTËR I INFRASTRUKTURËS DHE ENERGJISË

Znj. **BELINDA BALLUKU**

Kryetar i Këshillit Bashkiak

Z. SHEFOET DALLI

Miratuar me Vendim të Këshillit Bashkiak

Nr. 08 Datë 26.02.2021

Kryetar i Bashkisë

Z. LIMAN MORINA

PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR I BASHKISË HAS

PLANI I ZHVILLIMIT

Miratuar me Vendim të Këshillit Kombëtar të Territorit Nr. 02, Datë 15.04.2021

DPKZHT: **NOVRUZ BARDHOSHI**

KONSULENTI "GJEOKONSULT&CO": *me përfaqësues ligjor Z.Hamit Mustafa*, Nr.Liç. N6408/18





Përmbajtja

1. STRATEGJIA E ZHVILLIMIT	8
1.1. Metodologjia.....	8
1.2. Vizioni dhe Strategjia e Hasit.....	8
1.3. Vizioni i Bashkisë.....	9
1.4. Objektivat strategjik.....	10
2. PROPOZIMET TERRITORIALE TË ZHVILLIMIT	13
2.1. Ndarja e territorit sipas pesë sistemeve territoriale	13
2.1.1. Sistemi Urban (UB).....	15
2.1.2. Sistemi Bujqësor (B).....	18
2.1.3. Sistemi Natyror (N).....	21
2.1.4. Sistemi Ujor (U).....	24
2.1.5. Sistemi Infrastrukturor (IN).....	27
2.2. Zonimi sipas kategorive dhe nënkatëgorive të përdorimit të tokës	29
2.2.1. Kategoritë bazë të përdorimit të tokës.....	29
2.3. Ndarja territoriale në zona dhe njësi zhvillimi	40
2.3.1. Mënyrat e ndërhyrjes në territor.....	40
2.3.2. Ndarja e territorit në zona.....	41
2.3.3. Ndarja e territorit në Njësi Strukturore.....	42
2.4. Zonat e rëndësisë kombëtare	44
2.4.1. Zonat e rëndësisë kombëtare ekzistuese.....	45
2.4.2. Zonat e rëndësisë kombëtare të propozuara.....	48
2.5. Përcaktimi i zonave kryesore të zhvillimit ekonomik dhe urban	59
2.6. Tipologjitë e propozuara hapësinore	71
2.7. Përcaktimi i njërive ku nevojitet hatimi i PDV-ve	74
2.8. Shpërndarja e popullsisë në territor	76
2.8.1. Të dhënat demografike.....	78
2.8.2. Projektioni i popullsisë.....	83
2.9. Plani i strehimit	85
2.9.1. Përcaktimi i territoreve për programe sociale të strehimit.....	86
2.10. Zonat/njësitë ku do të zbatohen instrumentat për drejtimin e zhvillimit	87
3. Plani i mbrojtjes së mjedisit	87
3.1. Hyrje.....	87
3.2. Parashikimet për mbrojtjen e mjedisit nga implementimi i PPV-së.....	87
3.2.1. Parashikimi për mbrojtjen e tokës.....	87
3.2.2. Parashikimet për mbrojtjen e ajrit dhe ndikimet në kushtet klimaterike.....	89
3.2.3. Parashikimet për shtimin dhe/ose zgjerimin e hapësirave të gjelbra.....	91



3.2.4. Parashikimet për mbrojtjen e ujërave	92
3.2.5. Parashikimet për mbrojtjen e biodiversitetit dhe mjedisit natyror	93
3.2.6. Parashikimet për mbetjet/Hotspotet.....	95
3.2.7. Parashikimet për mbrojtjen e mjedisin akustik (zhurmat)	97
3.2.8. Parashikimet për ndikimin në popullsi dhe në asetet materiale	98
3.2.9. Parashikimet për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore.....	98
3.2.10. Parashikimet për mbrojtjen e peizazhit.....	99
3.2.11. Konkluzione për trajtimin e ndikimeve në mjedis të propozimeve të PPV-së	101
3.3. Programi i monitorimit të ndikimit në mjedis.....	101
4. Plani i shërbimeve dhe infrastrukturave publike.....	104
4.1. Infrastruktura publike	104
4.1.1. Infrastruktura e transportit.....	104
4.1.2. Infrastruktura e rrjeteve teknologjike	108
4.1.3. Infrastruktura e administrimit të ujit	110
4.1.4. Infrastruktura e administrimit të metjeve dhe mbrojtja e mjedisit	112
4.1.5. Mbrojtja kombëtare, civile dhe Kundra, Zjarrit.....	113
4.3. Shërbimet sociale	116
4.3.1. Tipologjitë ekzistuese dhe të propozuara.....	116
4.3.2. Shpërndarja në territor dhe rrezet e mbulimit.....	118
5. Plani i veprimeve për zbatimin e PPV-së.....	120
5.1. Programet strategjike.....	120
5.2. Plani i veprimit.....	124
5.2.1. Fazat e zbatimit të zhvillimit.....	125
5.2.2. Analiza financiare e politikave të përcaktuara në Planin e Veprimit	126
5.2.3. Analiza ekonomike e politikave të përcaktuara në Planin e Veprimit	127
5.3. Ndryshimet e nevojshme në kuadrin ligjor dhe administrativ në nivel vendor	127
5.6. Termat e Referencës për Planet e Detajuara Vendore	128
5.6.1. Të përgjithshme	128
5.7. Termat e Referencës për Planet Sektoriale	129
6. Indikatorët për monitorimin e zbatimit të PPV-së.....	130
7. Evidentimi i faktorëve që mund të shkaktojnë një rishikim të pjesshëm të PPV-së	136
8. Kapacitetet institucionale.....	136
8.1. Propozimet për strukturën administrative në bashkinë Has	136
8.2. Vlerësimi i aftësive të stafit teknikor për të vepruar në departamentin e propozuar	141
8.3. Zhvillimi i kapaciteteve dhe marrëveshjet e zbatimit.....	142
8.2. Rritja e kapaciteteve të stafit të bashkisë Has	145
8.3. Plotësimi i mungësave apo vakancave nëpërmjet nën-kontraktimeve periodike.....	147
8.4. Propozimet për bazën teknike dhe logjistike për zbatimin e planit.....	147

8.5. Efektet financiare të propozimeve të strukturës së re dhe logjistikës	147
9. Gjetjet e konsultimeve dhe dëgjesat publike	148
10. Shtojcat e PPV.....	152
10.2. Aftësimi institucional	161

HARTA 1 HARTA E VIZIONIT STRATEGJIK.....	10
HARTA 2 HARTA E 5 SISTEVEMEVE TË PROPOZUAR.....	13
HARTA 3 HARTA E 5 SISTEVEMEVE EKZISTUES DHE TË PROPOZUAR	15
HARTA 4 HARTA E SISTEMIT URBAN TË PROPOZUAR	17
HARTA 5 HARTA E SISTEMIT BUJQËSOR TË PROPOZUAR	19
HARTA 6 BONITETI I TOKAVE	20
HARTA 7 HARTA E SISTEMIT NATYROR TË PROPOZUAR	23
HARTA 8 HARTA E SISTEMIT UJOR TË PROPOZUAR	26
HARTA 9 HARTA E SISTEMIT INFRASTRUKTUROR TË PROPOZUAR.....	28
HARTA 10 HARTA "KATEGORITË E PROPOZUARA TË PËRDORIMIT TË TOKËS"	31
HARTA 11 HARTA "NËNKATEGORITË E PROPOZUARA TË PËRDORIMIT TË TOKËS"	39
HARTA 12 HARTA "MËNYRAT E PROPOZUARA TË NDËRHYRJES"	40
HARTA 13 HARTA "NDARJA E TERRITORIT NË ZONA DHE NJËSI"	43
HARTA 14 HARTA "ZONAT E RËNDËSISË KOMBËTARE" EKZISTUESE	45
HARTA 15. HARTA "ZONAT E RËNDËSISË KOMBËTARE" TË PROPOZUARA	49
HARTA 16 HARTA "PROJEKTI I PYLLËZIMIT"	53
HARTA 17 HARTA "HARTA E PYJEVE"	54
HARTA 18 HARTA "ZONAT ME PRIORITET ZHVILLIMI"	62
HARTA 19 TIPOLOGJITË HAPSINORE	67
HARTA 20 TIPOLOGJIA HAPSINORE.....	68
HARTA 21 TIPOLOGJIA HAPSINORE, KRUMË	68
HARTA 22 VENDBANIM I ORGANIZUAR NË NJË QENDËR.....	69
HARTA 23 "MËNYRAT E NDËRHYRJES"	72
HARTA 24 "NJESITË STRUKTURORE PËR PDV"	75
HARTA 25 "SHPËRNDARJA E POPULLSISË"	77
HARTA 26 " SHPËRNDARJES SË POPULLSISË"	79
HARTA 27 PLANI I RELIVIMIT TË PRONËS KU PARASHIKOHEN NDËRTIMI I BANESAVE PËR STREHIM SOCIAL.....	86
HARTA 28 HARTA ME SHPËRNDARJEN E HOTSPOTEVE NË BASHKINË HAS DHE SHKALLA E NDOTJES	95
HARTA 29 GJENDJA EKZISTUESE E RRJETIT RRUGOR	105
HARTA 30 HARTA " INFRASTRUKTURA E TRANSPORTIT".....	106
HARTA 31 HARTA " SISTEMIMI INFRASTRUKTUROR I PROPOZUAR"	108
HARTA 32 HARTA E INFRASTRUKTURAVE ENERJGJITIKE EKZISTUESE.....	109
HARTA 33 SISTEMI EKZISTUES I FURNIZIMIT ME UJË.....	110
HARTA 34 HARTA E SITEMEVE EKZISTUESE TË TRAJTIMIT TË UJËRAVE TË ZEZA	111
HARTA 35 HARTA E INFRASTRUKTURËS EKZISTUESE TË MENAXHIMIT TË MBETJEVE.....	112
HARTA 36 HARTA E PYJEVE.....	114
HARTA 37 HARTA E SHPËRNDARJES SË SHËRBIMEVE SOCIALE.....	116
HARTA 38 SHPËRNDARJA NË TERRITOR DHE RREZJA E MBULIMIT TË STRUKTURAVE ARSIMORE	118
HARTA 39 QENDRAT SHËNDETËSORE.....	119
HARTA 40 HARTA E FAZIMIT TË ZHVILLIMIT	125



TABLE 1 REGJISTRIME TË POPULLSISË NDËR VITE BASHKIA HAS, KLEMENTINA NGJECI, "VLERËSIMI DHE MENAXHIMI I RESURSEVE NATYRORE DHE NJERËZORE TË HASIT PËR ZHVILLIMIN E QENDRUESHËM TË TIJ", TIRANË 2017	79
TABLE 2 POPULLSIA BANUESE, NDËRTESAT PËR QËLLIME BANIMI DHE BANESAT SIPAS LLOJIT, INSTAT	80
TABLE 3 NDRYSHIMI I POPULLSISË NË MES TË 1989-2011, INSTAT	82
TABLE 4 POPULLSIA BANUESE SIPAS GJINISËS, GRUPMOSHËS, INSTAT	82
TABLE 5 PËRQINDJA E URBANIZIMIT SIPAS NJËSIVE ADMINISTRATIVE.....	83
TABLE 6 NUMRI I FAMILJEVE TË TRAJTUARA ME PROGRAME SOCIALE STREHIMI	86
TABLE 7 MASAT PARËSORE PËR MBROJTJEN E BIODIVERSITETIT	94
TABLE 8 INDIKATORËT E NDIKIMEVE MJEDISORE	103

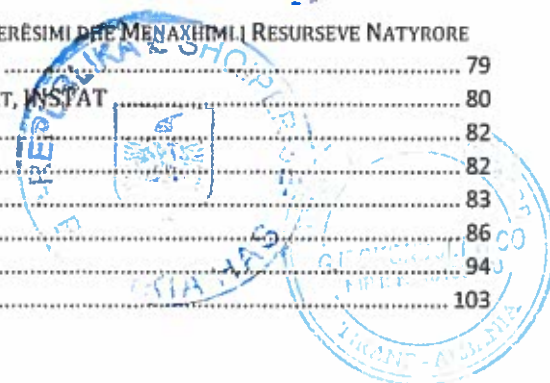


TABLE 9 TABELË TIP PËR INDIKATORËT E NDIKIMEVE MJEDISORE	104
TABLE 10 TABELA ME LLOJIN E TRANSPORTIT PËR NË PUNË SIPAS LLOJIT TË MJETIT	105
TABLE 11 INDIKATORËT SIPAS 5 SISTEMEVE.....	131
TABLE 12 INDIKATORËT SIPAS OBJEKTIVAVE STRATEGJIKË	134
TABLE 13 INDIKATORËT PËR MONITORIM PERIODIK.....	135
TABLE 14 VLERËSIMI I AFTËSIVE TË STAFIT EKZISTUES PËR TË VEPRUAR NË DEPARTAMENTIN E PROPOZUAR	142
TABLE 15 ADMINISTRATA E BASHKISË	148
TABLE 16 BAZA MATERIALE PËR ZHVILLIM NORMAL TË PUNËS.....	148
TABLE 17 KËRKESAT E PËRDORUESVE SDI.....	177

FIG. 1 DIAGRAMA E VIZIONIT STRATEGJIK.....	9
FIG. 2 DIAGRAMA E OBJEKTIVAVE STRATEGJIKE.....	11
FIG. 3 KATEGORIZIM I TOKAVE TË BASHKISË HAS (BURIMI: DREJTORIA E ADMINISTRIMIT DHE MBROJTJES SË TOKËS KUKËS).....	21
FIG. 4 VENDBANIM I ORGANIZUAR NË DISA QENDRA	69
FIG. 5 VENDBANIM ME QENDËR LINEARE.....	70
FIG. 6 GRAFIKU 1 POPULLSIA DHE NDËRTHESAT, INSTAT	81
FIG. 7 PIRAMIDA E MOSHËS, INSTAT	82
FIG. 8 DËNDËSIA E POPULLSISË SIPAS NJËSIVE ADMINISTRATIVE	83
FIG. 9 PROJEKSIONI I POPULLSISË	84
FIG. 10 ORGANIGRAMA E BASHKISË HAS	140
FIG. 11 FOTO NGA DËGJESA PUBLIKE E DATËS 27.03.2019	150
FIG. 12 LISTËPREZENCA E DËGJESËS PUBLIKE	152
FIG. 13 KOMPONENTËT E QYTETIT TË ZGJUAR	163
FIG. 14 KOMPONENTËT SDI	165
FIG. 15 ARKITEKTURA E SHËRBIMEVE GJEOPAPËSINORE.....	166
FIG. 16 OPEN SOURCE SDI SOFRWARE.....	170
FIG. 17 NDËRFAQJA E PËRDORUESIT QGIS	172



Autorësia dhe Kontributet

Ky dokument u përgatit nga Bashkia me mbështetjen e Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë dhe me mbështetjen teknike të Gjeokonsult &CO, nën drejtimin e Kryetarit të Bashkisë Liman Morina.

Grupi i punës: Shpresa Leka, Daniela Skuka, Ferdinand Kurteshi, Dritan Profka, Patriot Cobaj, Vyrtyt Llanaj, Arian Çoka, Eduart Isufi, Edlira Kertusha, Aldo Sulaj, Eni Hima, Elis Tafilaku, Edra Alimema, Erisa Poleshi, Aldo Poda, Avdi Gjoka.

Grupi i Punës nga Bashkia Has: Novruz Bardhoshi



1. STRATEGJIA E ZHVILLIMIT

1.1. Metodologjia

Plani i Përgjithshëm Vendor është një instrument i zhvillimit urban me anë të së cilit autoritetet lokale (bashkia) përgjegjëse për zhvillimin e territorit, diktojnë dhe kontrollojnë zhvillimin urban brenda hapësirës gjeografike që kanë nën juridiksion. Aktivitetet, masat, planet dhe projektet që parashikohen nga Plani i Përgjithshëm Vendor, kanë ndikim në të gjitha sferat e jetës komunitare, individuale si dhe asaj natyrore.

Nisur nga sa më sipër Plani i Përgjithshëm Vendor duhet të jetë efikas, fleksibël dhe lehtësisht i implementueshëm nga bashkia. Për të arritur këtë, ky instrument duhet të: nxisë aktivitetin ekonomik-social të komunitetit, të garantojë funksionalitetin e secilës prej ndërhyrjeve, të favorizojë pikat (vendndodhjet) e mundshme prodhuese që janë të afta të thithin investime nga jashtë, të garantojë ndërtimin e një infrastrukture me standarte bashkëkohore, të garantojë zhvillim racional në një raport të drejtë mes interesave të komunitetit dhe natyrës.

Në mënyrë që Plani i Përgjithshëm Vendor të mund të jetë një instrument efikas për zhvillimin e territorit, ai duhet: të kuptojë synimet ekonomik-socialë të komunitetit në nivel strategjik; të evidentojë veprimet strategjike që mund të realizohen në një kohë të shkurtër me anë të resurseve të disponueshme dhe/të përdorshme, të përcaktojë objektiva konkrete dhe afatet kohore të tyre.

Vizioni Strategjik duhet konsideruar si qasja projektuese e një "perspektive territoriale", e ndërtuar duke u nisur nga "ambicjet ekonomik-socialë" të komunitetit lokal. Bëhet fjalë për ndërtimin e një politike të re urbane në harmoni me logjikën ekonomike dhe natyrën. Duke qenë se një detyrë e tillë zhvillimi nuk mund t'i lihet vetëm PPV-së, si nënkuptohet tradicionalisht, procesi duhet të parashikojë ndërtimin e një perspektive territoriale si kalim nga ambicjet ekonomik-socialë të projektet dhe ndërhyrjet.

Një PPV e hartuar sipas logjikës së mësipërme ka këto avantazhe: menaxhon transformimin e tokave në kuadër të një objektivi koherent të nxjerrjes në pah të vlerave ekonomike, garanton funksionalitetin e secilës prej ndërhyrjeve në lidhje me sistemin e përgjithshëm të rrjeteve, favorizon pikat (vendndodhjet) e mundshme prodhuese që janë të afta të thithin investime nga jashtë.

Në këtë kontekst, Plani i Përgjithshëm Vendor duhet të dijë të menaxhojë me vetëdije raportin mes territorit dhe sistemeve humane, si në hapësirë ashtu edhe në kohë, pra të përfytyrojë modele të reja organizimi të hapësirës dhe t'i përfytyrojë ato në lidhje me pozicionimin strategjik të vendit krahasuar me dinamikën e sistemeve humane që zënë vend në territor.

Transformimi i një Plani të Përgjithshëm Vendor në një projekt zhvillimi, nënkupton shpjegimin e atyre ideve që mund të shpëtojnë planit mundësi të reja zhvillimi konkrete dhe të menjëhershme.

Në përputhje me vizionin e PPK dhe atë strategjik për territorin, PPV-ja duhet të marrë përsipër detyrën e parashikimit të "mundësive taktike" të afta për t'i bërë realitet zgjedhjet strategjike. Pra duhen parashikuar të gjithë elementet domethënës, që kanë aftësinë ta transformojnë në një projekt të zbatueshëm, që të mund të garantojë realizueshmërinë e strategjive të evidentuara në shkallë territoriale, si edhe sigurinë e shpejtësinë procedurale për realizimin e këtyre parashikimeve të bëra.

1.2. Vizioni dhe Strategjia e Hasit

Përshkrimi i strategjisë territoriale është i ndarë në dy seksione:

• Strategjia territoriale e territorit që integron në mënyrë indirekte disa elemente kyçe që dalin nga leximi i territorit të 5 sistemeve territoriale (UB, IN, N, U, B);

• Objektivat dhe veprimet të ndara sipas pesë sistemeve të përmendura, ku tregohet qartë që nuk bëhet fjalë për sektorë të izoluar dhe të pavarur, por të ndërlidhura ngushtë me njëri-tjetrin ku zhvillimi i çdo sistemi individual drejton dhe është i drejtuar nga të tjerët.

Këto elemente të vijnë së bashku në formulimin e një vizioni rajonal që, duke filluar nga analiza SWOT, shpreh objektivin kryesor drejt të cilit orientohen ndryshimet e viteve të ardhshme. Strategjia territoriale bazohet edhe në kërkesat zhvillimore derivuese nga Plani Kombëtar.

1.3. Vizioni i Bashkisë

Në përputhje me udhëzimet e dhëna nga Plani Kombëtar dhe hulumtimi në terren, strategjia është e bazuar në vizionin e Hasit si një qendër terciare e rëndësishme, portë hyrëse e Kukës-Has-Tropojë, i cili do të mbështesë dhe do të mbështetet nga qyteti i cilësuar nga PPK si qytet-portë, Kukësi, duke lidhur vetë territorin e Hasit dhe zonat përreth tij. Pikërisht si pjesë e këtij poli të zhvillimit, bashkia Has do të përfitojë nga zhvillime të fushave të ndryshme, të drejtuara kryesisht drejt infrastrukturës.

Kufizimi që ka në pjesën Jug-Perëndimore, Jugore dhe Jug-Lindore nga Liqeni i Fierzës, mundëson zhvillimin e turizmit liqenor dhe agro-turizmit, si dhe krijimit të itinerareve turistike. Zhvillimi i bujqësisë është një aspekt mjaft i rëndësishëm për bashkinë Has, ku prioritet për këtë zhvillim ka zona e Zahrishtit duke qenë se ndodhet afër liqenit të Fierzës. Gjithashtu në bashkinë Has vëmë re edhe praninë e puseve artificiale të cilat ndihmojnë në zhvillimin e bujqësisë edhe në zona të cilat prania e ujërave është e pakët. Vizioni në të cilën bazohet strategjia territoriale e Hasit është:

PROMOVIMI DHE ZHVILLIMI I BASHKISË SI NJË QËNDËR E RE TERCIARE, NË ASPEKTIN E BUJQËSISË, TURIZMIT, RRRITJES SË AKSESUESHMËRISË DUKE PËRMIRËSUAR LIDHJET IINFRASTRUKTURORE MIDIS PORTAVE TË RËNDËSISHME KOMBËTARE DHE NDËRKOMBËTARE NË AFËRSI TË SAJ, SI EDHE ZHVILLIMI HAPËSINOR-FUNKSIONAL I VETË BASHKISË

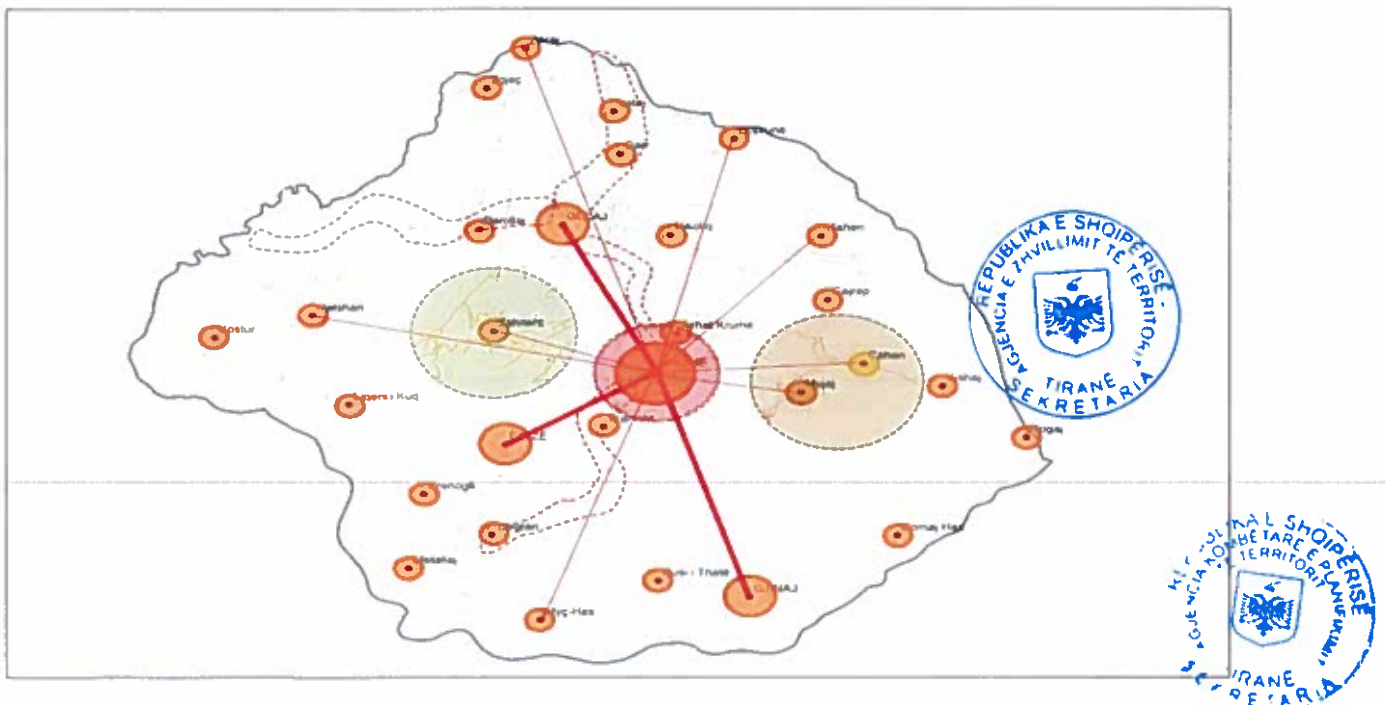


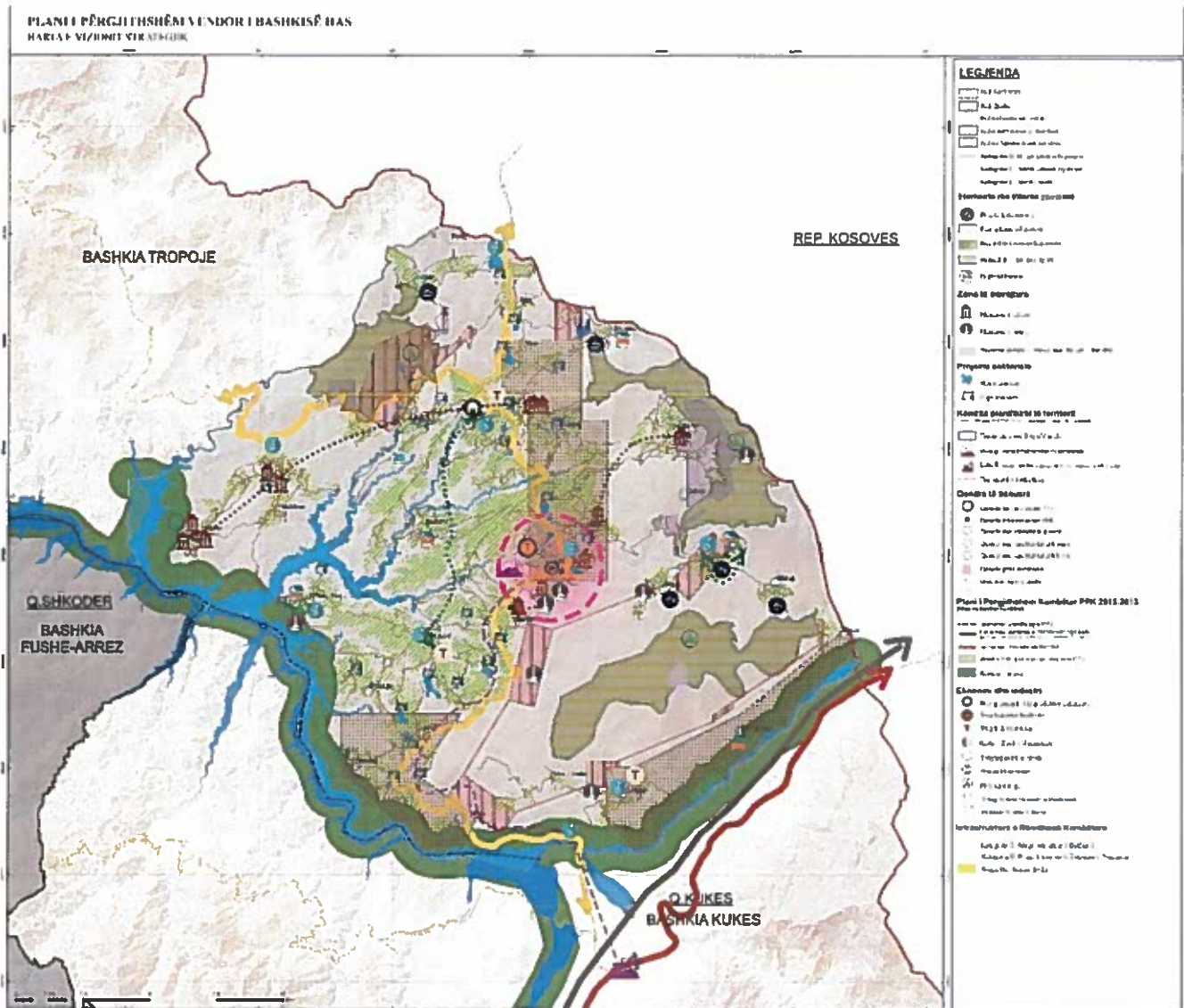
Fig. 1 Diagrama e Vizionit Strategjik

Nisur nga deklarata e Vizionit dhe potenciali i zhvillimit të Bashkisë Has, është strukturuar rajonalizimi i qendrave të banuara duke mbajtur dhe rritur rëndësinë e qytetit të Krumës, jo vetëm si qendër e bashkisë por si qytet lidhës midis qyteteve të tjera. Gjithashtu me Krumën si qendër, vihet re ndarja e bashkisë në dy pjesë:

a) Pjesa Perëndimore me karakter bujqësor-blegtoral për shkak të zonave më të shumta të banuara dhe pranisë më të madhe të liqeneve artificiale.

b) Zona Lindore me karakter turistik, kryesisht atij malor. Kjo e fundit, për shkak se në këtë pjesë vihet re më tepër prania e zonave pyjore ku spikat Mali i Pashtrikut, duke zbritur deri në lidhjen me liqenin e Fierzës.

Nisur nga ky vizion dhe përmes ripunimit të Analizës SWOT, u përcaktuan 5 objektiva strategjike që veprojnë në mënyrë të integruar me qendrat e banuara dhe potencialin e bashkisë.



Harta 1 Harta e Vizionit Strategjik

1.4. Objektivat strategjik

Objektivat strategjik për bashkinë Has janë konceptuar në përputhje me realitetin lokal të kësaj bashkie si dhe me synimin që të arrihet përmes kësaj vizioni strategjik brenda harkut kohor prej 15 vitesh, për sa kohë kjo PPV do të jetë në fuqi. Duke u mbështetur në rezultatet e analizës së gjendjes ekzistuese si dhe nga konsultat me aktorët vendas, janë konceptuar 5 objektiva strategjike të cilët do të ndihmojnë vënien në jetë të vizionit të hartuar më sipër.

- Objektivi strategjik 1 është “Mbrojtja e mjedisit”, si një bashki që pjesën më të madhe të territorit e ka natyrë, mbrojtja e mjedisit është primare në aktivitetin bashkiak por dhe qytetar.
- Objektivi strategjik 2 është “Promovimi i aseteve kulturore dhe monumentale në Has për zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit”, si një nga shtyllat kryesore të ekonomisë. Turizmit në bashkinë e Hasit do ti shtohen në fondin e tij dhe asetet kulturore dhe monumentale si pika atraktive duke i bërë pjesë të itinerareve turistike.
- Objektivi strategjik 3 është “Përmirësimi i bujqësisë dhe blegtorisë duke rritur prodhimin e produkteve vendase”, një objektivi shumë aktual në kuadrin e rritjes së mundësisë së plotësimit të nevojave të tregut vendas por dhe tregtimin e produkteve jashtë territorit të bashkisë apo shtetit shqiptar.
- Objektivi strategjik 4 është “Përmirësimi i shërbimeve publike”, ky objektivi është konceptuar sidomos për përmirësimin e shërbimeve në zonat më periferike të bashkisë atje ku sot shumë prej shërbimeve publike mungojnë tërësisht.
- Objektivi strategjik 5 është “Përmirësimi i bashkëpunimit ndërkufitar të bashkisë si pasojë e pozicionit gjeografik të saj”, ky objektivi është konceptuar në kuadër të strategjive kombëtare për turizmin dhe bashkëpunimin ndërbashkiak si dhe në kuadër të projekteve IPA të financuara nga Bashkimi Europian.
- Objektivi strategjik 6 është “Organizimi i hapësirës urbane të bashkisë”. Me anë të këtij objektivi strategjik vihet në fokus qyteti i Krumës, si e vetmja hapësirë urbane në bashkinë e Hasit. Qëllimi i këtij objektivi është drejtimi i zhvillimeve urbane konform parametrave kontemporanë të zhvillimit si dhe në përputhje me legjislacionin territorial shqiptar.

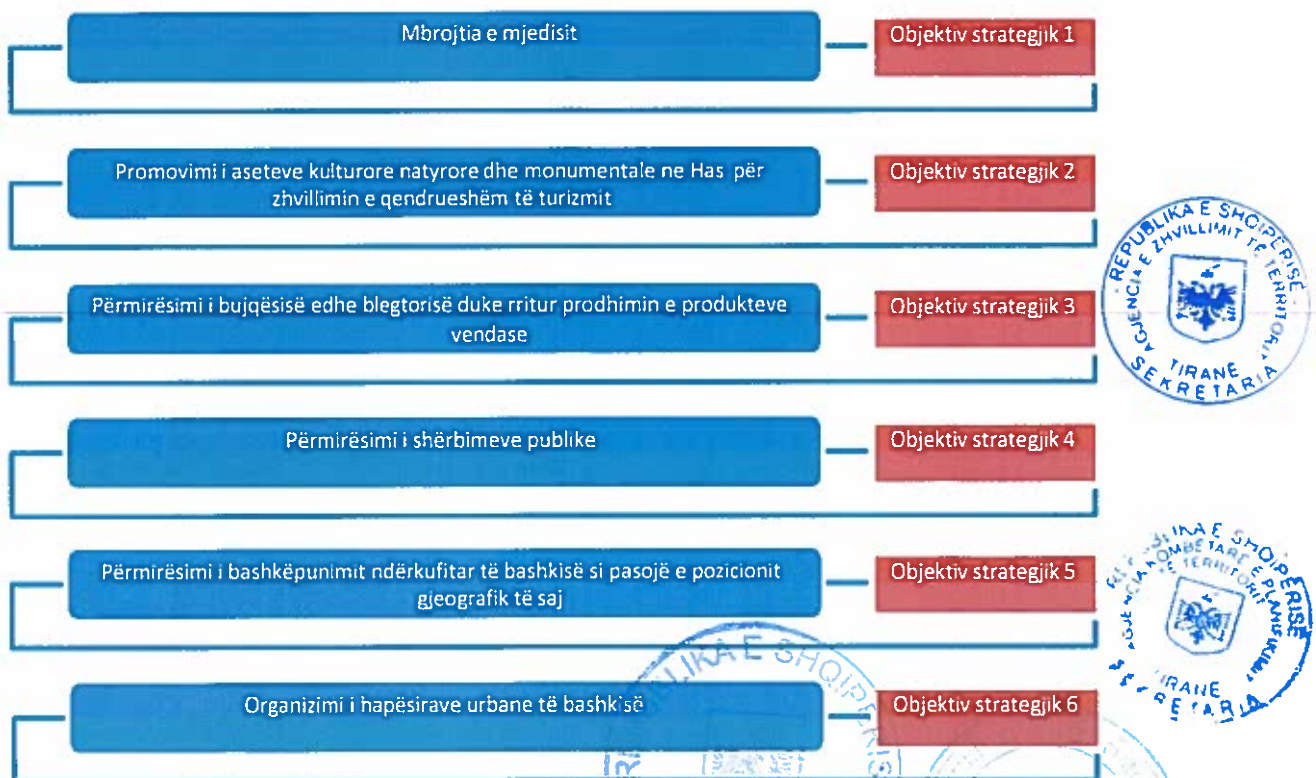


Fig. 2 Diagrama e Objektivave Strategjike

1.5. Drejtimit kryesore të zhvillimit

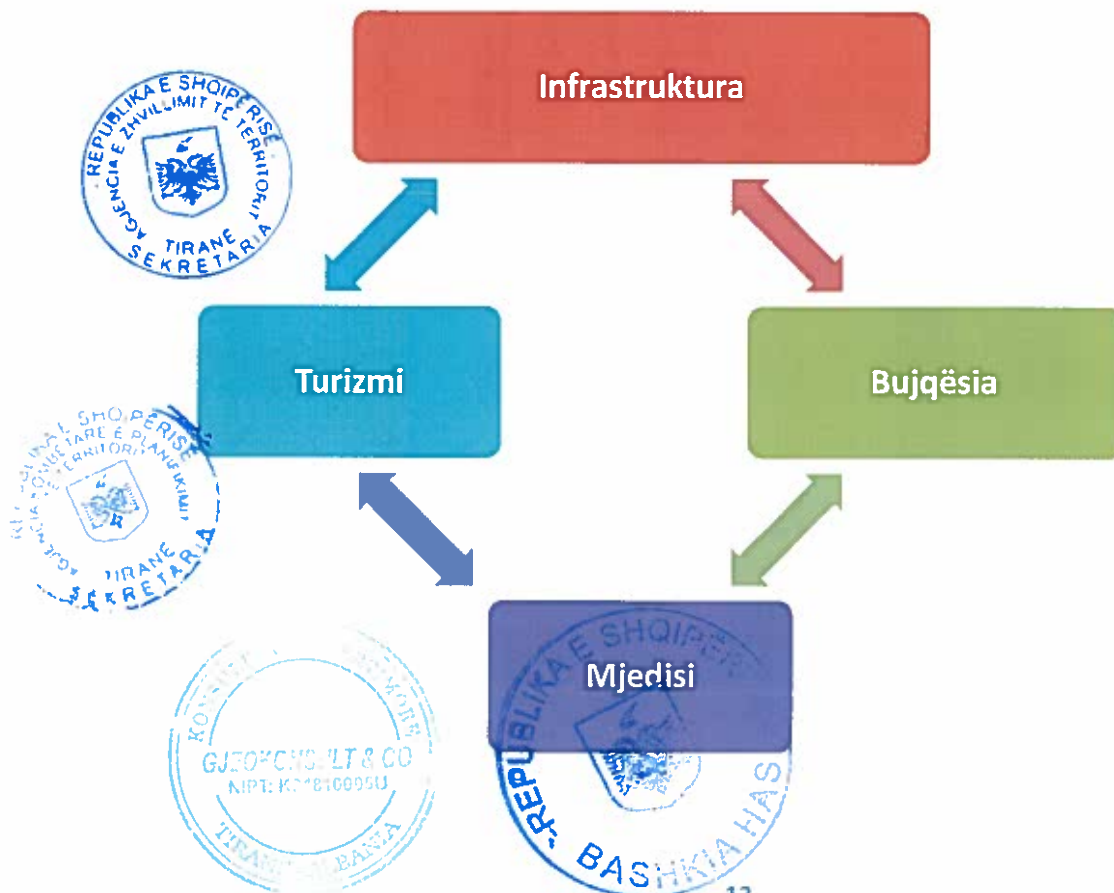
Analiza e gjendjes ekzistuese është baza kryesore për hartimin e Vizionit, i cili më vetë është një përmbledhje e të gjitha propozimeve që lidhen me drejtimit e zhvillimit dhe objektivat strategjike. Vizioni dhe strategjia përcaktojnë drejtimit e zhvillimit që do të ketë Bashkia e Hasit, konkretizuar në një plan zhvillimi. Por gjithsesi ky Plan Zhvillimi nuk shteron mundësinë e propozimit ose zhvillimit të projekteve, programeve apo objektiveve të reja shtesë për realizimin e Vizionit. Përkundrazi, plani është i nevojshëm që të plotësohet sipas nevojave konkrete të cilat mund të lindin jashtë parashikimeve të tij.

Në procesin e planifikimit, emergjencat e paparashikuara duhet të konstatohen, rivlerësohen në lidhje me planin, të bëhen rregullimet e nevojshme sipas udhëzimeve ligjore të planifikimit nëse është nevoja dhe të implementohen masat e nevojshme që duhen marrë. Dokumenti i PPV-së duhet të kuptohet si një mjet orientues, jo garantues i zhvillimit, i cili ndihmon organet e qeverisjes vendore për t'u përfaquar me nevojat lokale për zhvillim dhe për të orientuar potencialet investuese vendore përmes një platforme të përbashkët me qytetarët, që është vetë dokumenti dhe instrumentet që dalin në funksion të tij.

Ndërkohë, për aplikimin e efektshëm të propozimeve të planit në territor, është i domosdoshëm verifikimi konkret i të dhënave të detyrueshme ligjore dhe të planit, me qëllim afrimin e tyre me gjendjen ekzistuese në vend, si dhe konsultim të vazhdueshëm mes grupeve që preken përpara çdo vendim-marrje.

Rregullorja e Planifikimit të Territorit, në bazë të V.K.M. nr.686 të datës 22.11.2017, përcakton nevojën e formulimit të drejtimeve të zhvillimit të territorit të bashkisë. Këto drejtime janë specifike për fushën që mbulojnë, orientuese për të gjitha fazat e mëtejshme të planit.

Drejtimet e zhvillimit përfshijnë disa disiplina dhe përcaktojnë bazën në të cilën do të orientohet formulimi i politikave urbane, lidhja e objektiveve me programet, përparësia për projekte të zhvillimit, e të tjera. Për Bashkinë e Hasit drejtimit e zhvillimit të territorit janë katër; *Infrastruktura, turizmi, bujqësia dhe mjedisi*. Këto drejtime zhvillimi marrin shkas nga Plani i Përgjithshëm Kombëtar i cili e cilëson rajonin Kukës-Has-Tropojë si porta lindore e rajonit malor verior.



Një sistem tjetër që mer sipërfaqe nga sistemi natyror, me synimin zhvillimin dhe përmirësimin e tij në raport me atë çka i ofron ky sistem aktivitetit njerëzor në territorin e bashkisë Has, është sistemi infrastrukturor, për të cilin siç rrjedh dhe nga strategjia e zhvillimit të planit të përgjithshëm vendor të bashkisë Has, parashikohen zgjerime dhe sistemime rrugësh si dhe ndërtimi i rrugëve të reja sic është by pass-i në qytetin e Krumës. Projekte të cilët marrin sipërfaqe nga sistemi natyror për realizimin e tyre sipas standarteve ndërkombëtare për rrugët dhe nevojave të bashkisë Has për një rrjet rrugor më efikas dhe të plotë.

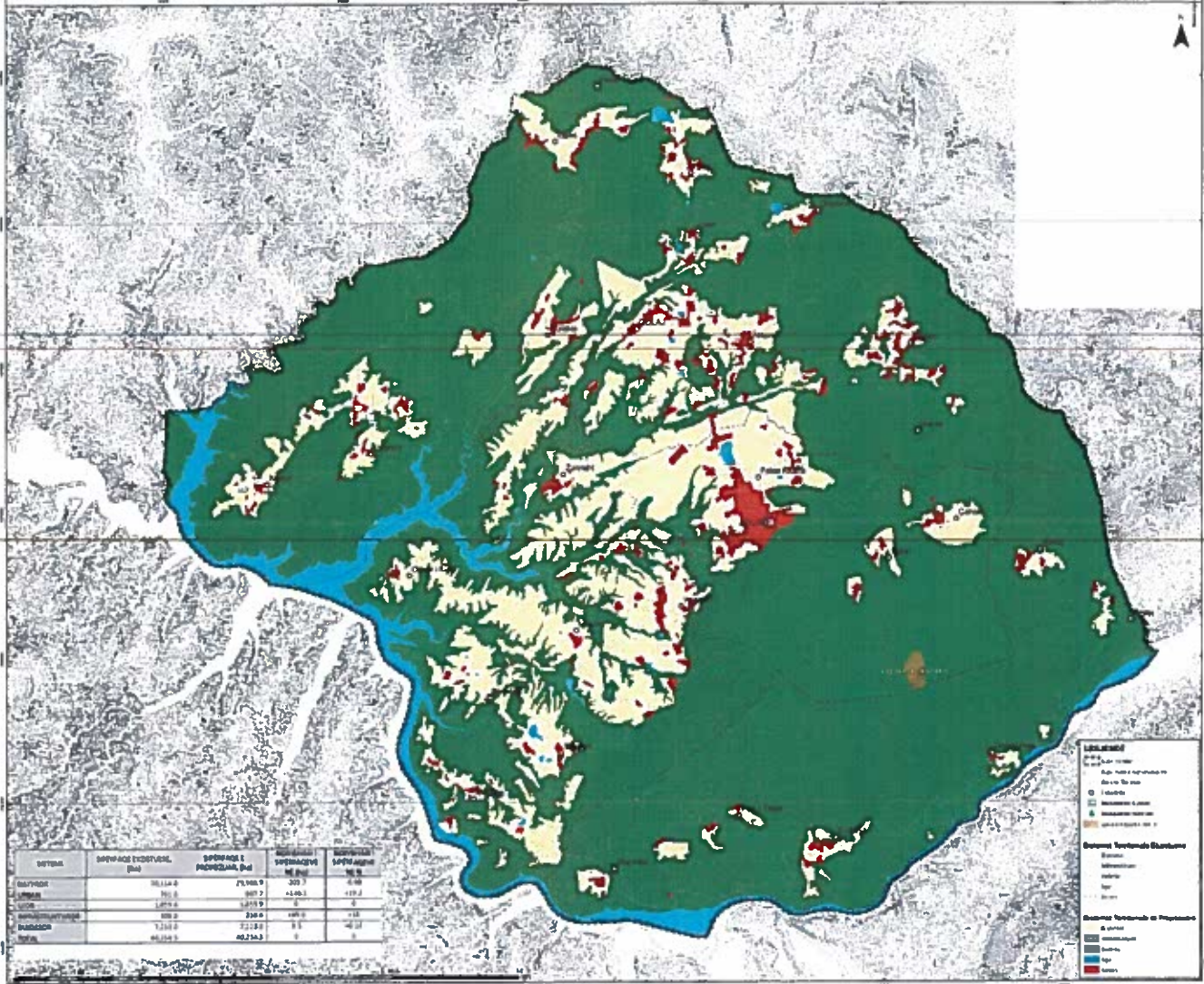
Sistemi bujqësor gjithashtu ka pësuar ndryshime në sipërfaqet përbërëse të tij, ku ashtu si me sistemin natyror janë marë sipërfaqe nga sistemi bujqësor duke e kalur drejt atij urban dhe infrastrukturor, për ti hapur rrugë zhvillimit urban dhe social-ekonomik. Nga ana tjetër në ndryshim me sistemin natyror, sistemi bujqësor përvec se i është marrë sipërfaqe nga përmirësimi dhe zgjerimi i njësive urbane apo dhe shtimi i sipërfaqeve të infrastrukturës rrugore, edhe ka fituar sipërfaqe nga kujdesi që është treguar në përfshirjen në sistemin bujqësor të të gjitha sipërfaqeve të tokës së punëshme që ndodhen në territorin e bashkisë Has, diktuar kjo nga përfundimet e analizës së gjendjes ekzistuese.

I pandryshuar nga parashikimet e planit të përgjithshëm vendor të bashkisë Has, ka ngelur vetëm sistemi ujor, sipërfaqet e të cilit nuk janë prekur nga projekte të mundshme që përfshijnë pasqyrat ujore të këtij sistemi. Në të kundërt këto sipërfaqe janë parë si hapësira dhe resurse ndihmëse për realizimin e projekteve të tjera të cilët fokusohen në sipërfaqet e sistemeve të tjera bashkiake. Ndërhyrja në sistemin ujor karakterizohet nga projekte që kanë për synim ruajtjen dhe përmirësimin e formës së këtij sistemi. Në tabelën më poshtë pasqyrohet ndryshimi mes sipërfaqes ekzistuese së cdo sistemi dhe asaj të propozuar si dhe ndryshimi në përqindje.

SISTEMI	SIPËRFAQE EKZISTUESE, (ha)	SIPËRFAQE E PROPOZUAR, (ha)	NDRYSHIMI I SIPËRFAQEVE NË (ha)	NDRYSHIMI I SIPËRFAQEVE NE %
NATYROR	30,114.6	29,908.9	-205.7	-0.68
URBAN	761.6	907.7	+146.1	+19.2
UJOR	1,855.6	1,855.9	0	0
INFRASTRUKTUROR	308.8	358.6	+49.8	+16
BUJQESOR	7,213.8	7,223.3	9.5	+0.13
TOTAL	40,254.5	40,254.5	0	0

Tabela më sipër na dikton qartë që sistemet që kanë përfituar sipërfaqe në raport me të tjerët janë përkatësisht sistemi urban i cili rezulton në një rritje me 19.2% më shumë në krahasim me gjendjen ekzistuese, sistemi infrastrukturor i cili rezulton në një rritje me 15.9% më shumë të sipërfaqes ekzistuese dhe sistemi bujqësor i cili ka një rritje prej 0.13%. Këto vlera ashtu si dhe analiza e gjendjes ekzistuese e cila ka udhëhequr këtë përfundim, tregojnë qartë që në territorin e bashkisë së Hasit aktiviteti njerëzor ka qenë shumë pak ose fare i përqendruar drejt ndërtimit të faciliteteve komunitare ku mund të mbështet dhe zhvillimi ekonomik-social i një shoqërie. Pikërisht rezultatet e pasqyrura në tabelën më sipër tregojnë qartazi hapin e parë drejt përmbushjes së objektivave strategjike të përcaktuar në dokumentin e vizionit dhe strategjisë për bashkinë Has.





Harta 3 Harta e 5 sistemeve ekzistues dhe të propozuar

2.1.1. Sistemi Urban (UB)

Sipas përcaktimit të PPK, sistemi urban formohet nga bashkimi i territoreve urbane dhe kufizohet nga vija e gjelbër, hapësirë urbane është hapsira gjeografike e vazhdueshme e ndërtuar nga aktiviteti njerëzor. Ku dallohet si Objektiv Kryesor – rritja inteligjente e sistemit urban – dhe politika që dikton PPK për qasjen ndaj këtij sistemi është – Zhvillim policentrik, densifikimi, gjithëpërfshirja. Me qëllim uljen e nivelit të pabarazisë, sistemi urban sipas PPK duhet të ndërtojë:

- Hierarkizimin e qendrave
- Profilizimin e tyre në sektorë ekonomikë të përshtatshëm duke u mbështetur në potencialet ekzistuese të tyre
- Rajonalizimi i drejt i zhvillimit bazuar në një model të zhvillimit rajonal duke e mbështetur në bashkimin funksional të qendrave urbane primare dhe të specializuara

Në varësi të strukturës aktuale dhe asaj të propozuar të hapësirave urbane, me synimin e zhvillimit të territorit në përputhje me Vizionin e planit, PPK dikton ndërhyrje rigjeneruese, përforcuese,

konsoliduese, kooperuese dhe fuqizuese për sipërfaqet urbane. Kështu PPK për sistemin urban propozon:

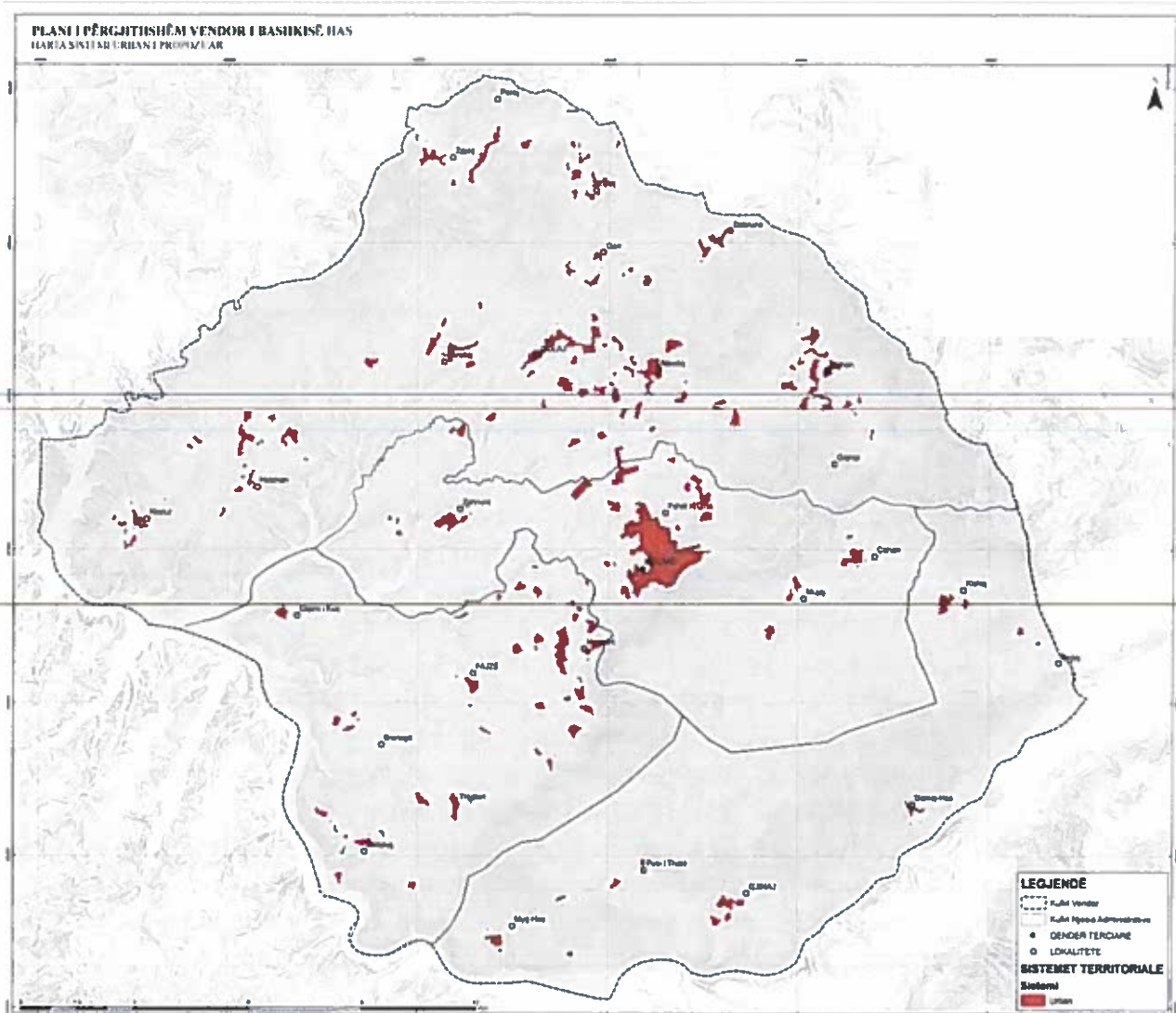
- Zhvillim hapësinor policentrik dhe një marrëveshje të re mes sipërfaqeve urbane dhe atyre rurale
- Kontroll të zgjerimit fizik të qyteteve dhe zonave të urbanizuara, densifikimin në raport me zgjerimin urban
- Akses më të mirë ndaj një infrastrukture multimodale më efikase dhe miqësore me mjedisin
- Funksione mikse dhe komplementare
- Përdorim dhe menaxhim inteligjent i ekosistemit urban në vecanti të ujit, energjisë dhe mbetjeve
- Konsevim dhe zhvillim të pasurive natyrore dhe të trashëgimisë historike kulturore, në kuptim të përmirësimit dhe të aktivizimit të këtyre aseteve në jetën urbane.

Plani i Përgjithshëm Kombëtar dikton si politikë udhëheqëse në ndërtimin e strukturës së re të sistemit urban, krijimin dhe forcimin e qyteteve dinamikë, tërheqës dhe konkurrues në rajonet e urbanizuara.

PPK e klasifikon bashkinë e Hasit dhe në vecanti qytetin e Krumës si qendër urbane terciare, e cila duhet ti nënshtrohet proceseve të fuqizimit dhe rigjenerimit si procese të nevojshme që duhet të ndodhin në mënyrë që kjo bashki të marrë zhvillimin e kërkuar. Qendrave urbane terciare u atribuohen funksione bazë si:

- Funksione administrative
- Funksione ekonomike dhe të vendbanimeve
- Funksione shëndetësore dhe të përkujdesjes sociale
- Funksione kulturore dhe të rekreacionit
- Funksione të tregëtisë me pakicë
- Funksione arsimore shkolla të mesme, shkolla profesionale





Harta 4 Hasta e sistemit urban të propozuar

Pjesët e tjera të qendrave urbane në territorin e bashkisë Has klasifikohen si lokalitete. Si të tillë konsiderohen qendrat e vogla të banuara me karakter rural. Në territorin e bashkisë Has në kategorinë lokalitete përfshihen fshatrat të cilët janë dhe njësitë më të vogla të organizimit hapësinor në bashkinë e Hasit.

Ndërhyrja e PPV Has në trupin e sistemit urban të kësaj bashkie përqendrohet në hapësirën gjeografike të qytetit të Krumës dhe rrethinave të tij. Ndërsa për të gjitha qendrat e tjera të klasifikuara si lokalitete apo fshatrat, e vetmja ndërhyrje që parashikon PPV Has është përcaktimi i kufijve të saktë të njësive strukturore që përbëjnë këto hapësira.

Në qytetin e Krumës dy janë shtyllat e ndërhyrjes në sistemin urban, "Njehsimi i hapësirave rreth Krumës me Strukturën e Qendrës së Qytetit" dhe "Përmirësimi i faciliteteve urbane në qytetin e Krumës". Synimi i këtyre ndërhyrjeve është përmirësimi i cilësisë së jetës në këtë qytet dhe afrimi i strukturës së tij me standartet kontemporane të ndërtimit të një qyteti. E gjithë kjo duke pasur gjithnjë në vëmendje mundësitë dhe nevojat e bashkisë dhe komunitetit vendas.



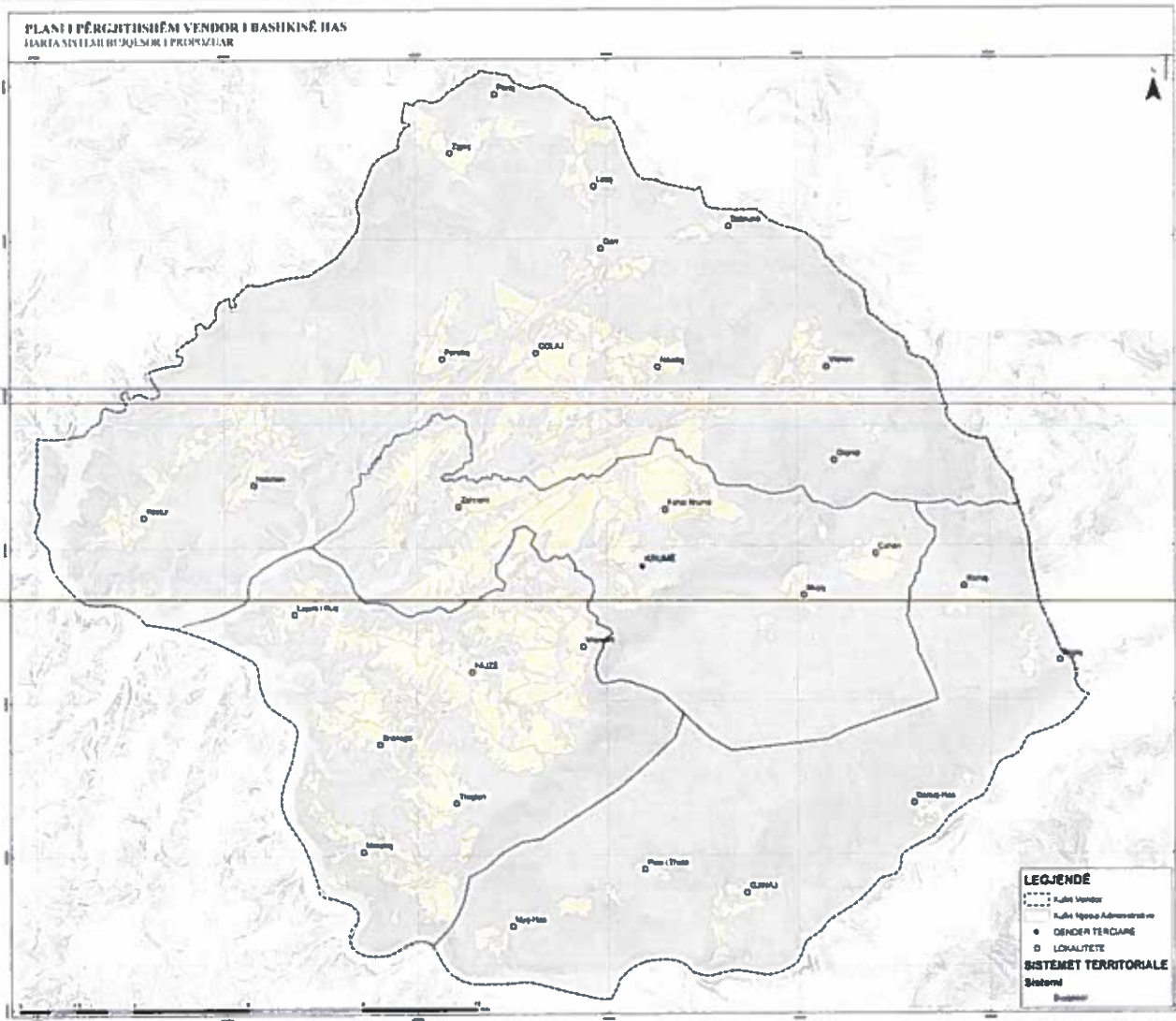
2.1.2. Sistemi Bujqësor (B)

Përkufizimi i PPK për sistemin bujqësor është si vijon: "Sistemi bujqësor (B) formohet nga tërësia e tokave bujqësore të zëna me bimët e arave, pemishtet, vreshtat dhe ullishtet, me veçori thelbësore të saj pjellorinë e tokës, si dhe infrastruktura e objektet në funksion të aktivitetit bujqësor. Ky sistem është rezultati i ndërveprimit në kohë të aktiviteteve njerëzore për kultivim dhe ndërtime me karakter bujqësor në territor."

Plani i përgjithshëm kombëtar përcakton si objektiv kryesor për zhvillimin e bujqësisë – Eficencë për një sektor bujqësor konkurrues – dhe si politikë për zbatimin e objektivit – Ruajtje, konsolidim, modernizim. Gjithashtu ai parashikon dhe një paketë politikash të cilat do të rregullojnë funksionimin e sistemit në vetvete si dhe do të përcaktojnë format e ndërlidhjes me sektorët e tjerë të ekonomisë, të cilat përshkruhen si vijon:

- a. Vendosja e një rrjeti të suksesshëm të zinxhirit ekonomik bujqësor: prodhim – grumbullim – përpunim – tregëtim, me qëllim rritjen e vlerës së zinxhirit ekonomik.
- b. Ulja e koston dhe rritja e cilësisë nëpërmjet investimeve në:
 - teknologjinë e prodhimit për modernizimin e saj
 - investime në infrastrukturën e mirëmbajtjes, kanale vaditëse – kulluese, etj.
- c. Integrim dhe bashkëpunim me sektorët e tjerë të ekonomisë:
 - Bujqësi – turizëm, ku vecantia e sektorit turistik shqiptar identifikohet edhe nga produktet bujqësore karakteristike në shijë dhe cilësi
 - Bujqësi – transport, ku infrastruktura e transportit i shërben rritjes së efikasitetit të rrjetit bujqësor në grumbullimin dhe tregëtimin e produkteve bujqësore
 - Bujqësi – energji, ku energjia e përdorur në përpunimin e produkteve bujqësore shkon drejt përdorimit të burimeve të rinovueshme
- d. Krijimi i qendrave/poleve bujqësore dhe profilizimi i këtyre të fundit bazuar në traditën e kultivimit të kulturave vendore
- e. Specializimi në prodhimin dhe përpunimin e prodhimeve dhe produkteve karakteristike shqiptare
 - Bimë mjekësore
 - Pemë frutore/arrore
 - Ullinj dhe vreshta
 - Perime karakteristike të vendit
 - Produkte bujqësore të përpunuara





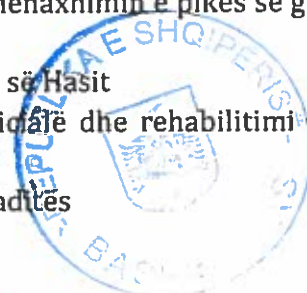
Harta 5 Harta e sistemit bujqësor të propozuar

Në mbështetje të direktivave që rrjedhin nga PPK të analizuara më sipër si dhe duke u mbështetur në kapacitetet e realitetit vendas, plani i përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit parashikon ndërhyrjen në sistemin bujqësor sipas projekteve strategjike të mëposhtëm:

- Zhvillimi i bujqësisë dhe blegtorisë
- Përmirësimi i infrastrukturës bujqësore dhe blegtorale
- Promovimi i produkteve vendase

Projektet e zhvillimit:

- Përcaktimi i zonave për kultivimin e bimësisë autoktone, si pemtaria
- Financimi i blerjes së makinerive për përpunimin e tokës për fermat familiare
- Krijimi i një pike të grumbullimit të produkteve bujqësore dhe blegtorale
- Hartimi i një plani biznesi për krijimin dhe menaxhimin e pikës së grumbullimit të produkteve bujqësore dhe blegtorale
- Zhvillimi i fermave për mbarështimin e dhisë së Hasit
- Pastrimi dhe përforcimi i rezervuarve artificiale dhe rehabilitimi i rrjetit infrastrukturor të ndërlikohjes mes tyre dhe të shpërndarjes
- Pastrimi dhe sistemimi i rrjetit të kanaleve vaditës

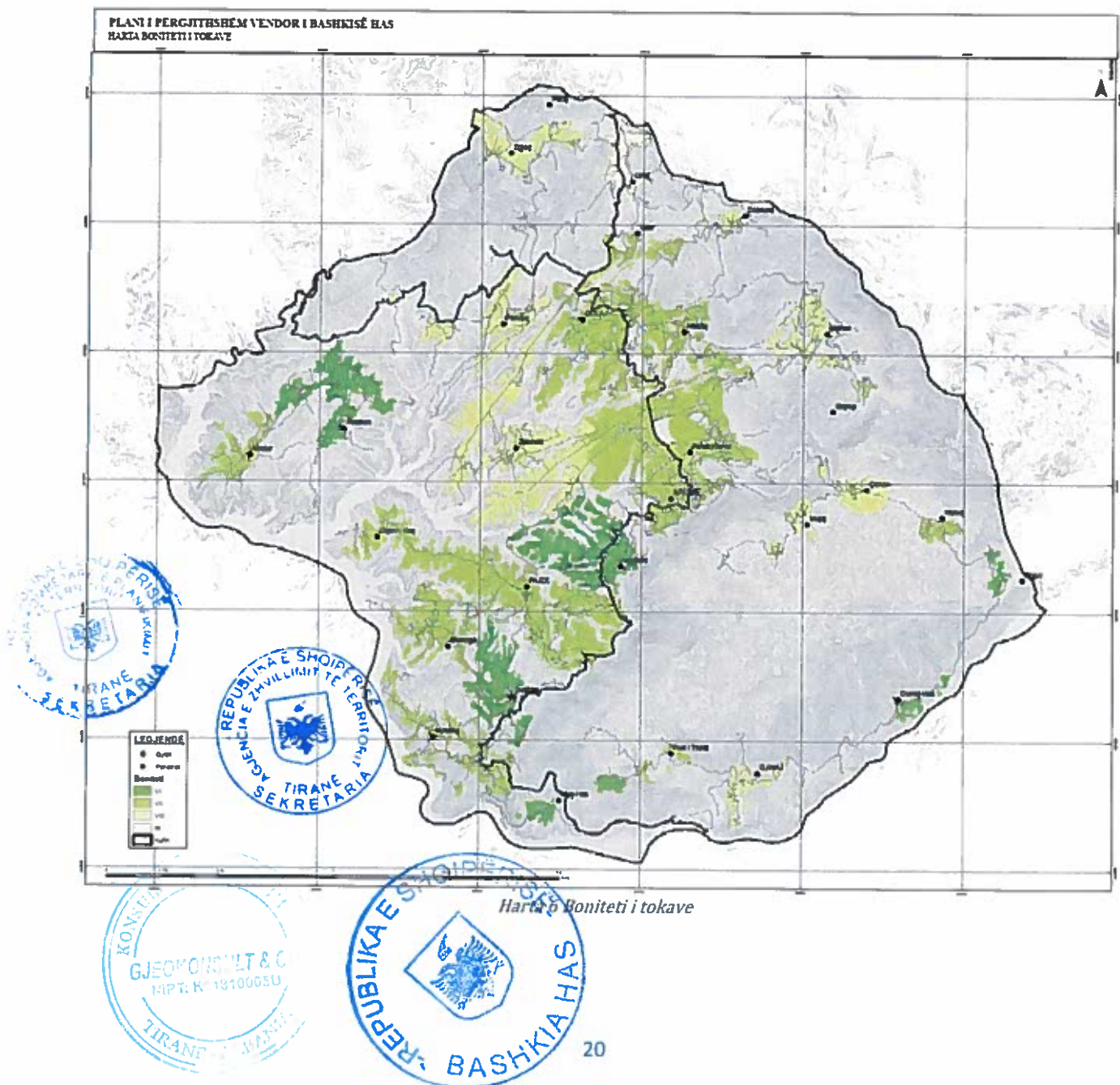


- Studim fisibiliteti, për vendosjen e një takse bashkiake për fermat që do të përdorin ujë nga rrjeti i rezervuarëve
- Financimi i një spoti publicitar në një nga televizionet kombëtare për produktet vendase
- Projektimi dhe zhvillimi i një pike të agroturizmit në zonën e gropës së Krumës
- Krijimi i markës brand për produktet lokale të bashkisë Has

Plani i përgjithshëm vendor për bashkinë Has, ka pasur një nga synimet parësore mbrojtjen e tokës bujqësore, për këtë janë parashikuar një numër shumë i madh njësisish të cilat kanë si përdorim kryesor të tokës bujqësinë. Gjithashtu në kuadër të riformatimit të sistemit urban një pjesë e tokës bujqësore është përfshirë në njësitë e parashikuara për sistemin urban, kjo ndodh vecanërisht në fshatra por dhe në rrethinat e qytetit të Krumës, për këto raste janë parashikuar kushte zhvillimi shumë strikte me synimin e ruajtjes sa më shumë të tokës bujqësore megjithëse aty parashikohen ndërtime.

Tokat bujqësore në territorin e bashkisë së Hasit shtrihen më së shumti në gropën e Krumës dhe formacionet gjeologjike që rrethojnë atë, por edhe në cdo fshat ndodhen pllaja të cilat janë të përshtatshme për aktivitete bujqësore të cilat aktualisht shfrytëzohen si të tilla.

Boniteti i Tokës



Nr.1	Fshati	Boniteti
Bashkia Krumë		
1	Krumë	7
2	Gajrep	7
3	Cahan	8
4	Mujaj-Dajc	8
5	Pla-Pates	7
6	Zahrisht	7
Komuna Golaj		
1	Golaj	6
2	Perollaj	6
3	Bardhaj	8
4	Nikoliq	7

5	Vlahen	7
6	Letaj	7
7	Dobrune	7
8	Peraj	7
9	Zgjec	7
10	Qarr	7
11	Helshan	7
12	Kosturr	7
Komuna Fajza		
1	Fajza	7
2	Sefol	7
3	Liqe-Kuq	7
4	Vranisht	5

5	Tregtan	5
6	Metaliaj	5
7	Brenog	5
8	Tobel	7
Komuna Gjinaj		
1	Gjinaj	8
2	Pusi I Thatë	8
3	Myc-Has	8
4	Kishaj	8
5	Pogaj	8
6	Domaj	8

Fig. 3 Kategorizim i tokave të Bashkisë Has (burimi: Drejtoria e Administrimit dhe Mbrojtjes së Tokës Kukës)

Nga të dhënat e mbledhura nga Drejtoria e Administrimit dhe Mbrojtjes së Tokës Kukës, Bashkia Has kategorizohet si një zonë me bonitet toke të kategorive V – IX. Kjo si pasojë e relievit të thyer malor.

Si nevojë e rritjes së sistemit urban, për të bërë të mundur kompaktësimin e zonave urbane, pasi është mjaft e fragmentarizuar dhe sistemit infrastrukturor, i cili nuk plotëson kushtet e nevojshme teknike, një pjesë e tokës bujqësore dhe një pjesë e tokës natyrore i ka kaluar sistemeve të mësipërme.

Nga ana tjetër një pjesë e livadheve dhe kullotave (Sistemi Natyror), të cilat kanë filluar të përdoren nga banorët e zonave rurale si toka bujqësore, për këtë arsye është bërë kalimi i tokës natyrore (kullota dhe livadhe) përreth zonave rurale në sistemin bujqësor. Kjo ka çuar në rritjen e sipërfaqes bujqësore.

Bazuar në nenin 14, pika 2 të Ligjit Nr.9244 datë 17.06.2004 "Për mbrojtjen e tokës bujqësore", i ndryshuar, një pjesë e kësaj toke është marrë nga Sistemi Bujqësor dhe i ka kaluar atij Urban dhe Infrastrukturor.



2.1.3. Sistemi Natyror (N)

Përkufizimi i PPK për sistemin natyror është si vijon: "Sistemi natyror (N) përbehet nga peizazhet, hapësirat e paprekura të natyrës, korridoret ekologjike dhe hapësirat që kanë një kategori bazë të përdorimit "natyrë".

Plani i përgjithshëm kombëtar përcakton si objektiv kryesor për sistemin natyror – Zhvillimi i qendrueshëm i sistemit natyror. – dhe si politikë për zbatimin e këtij objekti – Rritje e zonave të mbrojtura natyrore, promovimi dhe aksesimi i tyre. Gjithashtu ai parashikon dhe një sërë rekomandimesh të cilat do të rregullojnë funksionimin e sistemit në vetvete, mbrojtjen e tij si dhe do të përcaktojnë format e ndërlikjes me sektorët e tjerë të ekonomisë, të cilat përshkruhen si vijon:

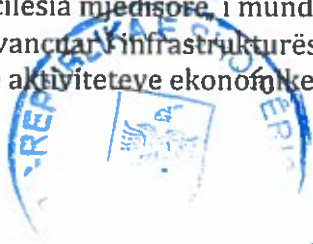
- Rritja e përgjegjësisë kombëtare e ndërkombetare për brezat e sotëm dhe të ardhshëm, duke kombinuar konceptet e qendrueshmërisë dhe administrimit të mirë.
- Mbrojtja dhe rritja e zonave të mbrojtura natyrore; krijimi i një sistemi të qendrueshëm e komunikativ mjedisor.
- Rritja e rolit të mjedisit në zhvillimin ekonomik të vendit; integrimi i sistemit natyror në vlerën ekonomike të sektorëve të zhvillimit;



- Rritja e rolit të mjedisit në cilësinë e jetës urbane përmes promovimit dhe krijimit të aksesit të përshtatshëm ndaj zonave natyrore
- Eliminimi i ndotjeve të ujit nga burime të ndryshme

PPK përcakton dhe një kompleks udhëzimesh për trajtimin e sistemit natyror të ndara sipas karakteristikave urbane të vendbanimeve, të cilat përcaktohen si më poshtë:

- a) Për qendrat urbane të klasifikura si lokalitete parashikon - kooperim dhe përforsim – dy veprime që do të mbështeten nga politikat si më poshtë:
- Zhvillimi urban duhet inkurajuar brenda zonave të urbanizuara që shfrytëzon infrastrukturen ekzistuese të ndërtuar.
 - Toka me karakteristika të mira pjellore, por që nuk mund të përdoren më për bujqësi duhet të pyllëzohen aty ku është e mundur. Kjo do të rrishtë mundësitë ekonomike të zonës për shfrytëzim të lëndës drusore ose për përmirësim të peizazhit natyror dhe rritjen e atraksioneve turistike;
 - Në tokat me karakteristika jo të mira bujqësore inkurajohet përdorimi i tyre për parqe fotovoltaike apo eolike sidomos për zonat pranë stacioneve dhe rrjetit ekzistues elektrik;
 - Në tokat me shfrytëzim intensiv të bujqësisë rekomandohet ripërdorimi i mbetjeve bujqësore për gjenerimin e energjisë elektrike. Kjo do të mundësonte zhvillimin e energjisë së rinovueshme dhe mbrojtjen e cilësisë së rrjedhave ujore nga shpërhapja e mbetjeve bujqësore;
 - Promovimi i rrjedhave ujore për sportet dhe aktivitetet ujore.
- b) Për qendrat urbane të klasifikura si qendra urbane terciare parashikon – konsolidim dhe fuqizim – dy veprime që do të mbështeten nga politikat si më poshtë:
- Parandalimi i shpërhapjes urbane;
 - Ndalimi ku është e mundur dhe reduktimi i humbjes së tokës bujqësore dhe tokës së lirë natyrore për shkak të përdorimit urban;
 - Mbrojtja e karakteristikave të peizazhit rural dhe minimizimi i fragmentimit të tij, duke ruajtur sa më qartë diferencat karakteristike midis peizazhit urban dhe atij rural;
 - Krijimi i infrastrukturës së gjelbër për qytetet, që do t'i mundësojnë banorëve akses në zonat natyrore dhe në aktivitetet rekreative që do të zhvillohen në to; Ruajtja dhe aty ku është e mundur shtimi i zonave të mbrojtura mjedisore dhe biodiversitetit në to;
 - Mbrojtja e objekteve dhe strukturave ndërtimore me vlera karakteristike të peizazhit të traditës historike e kulturore
- c) Për qendrat urbane të klasifikura si qendra urbane sekondare parashikon – rigjenerim – veprim që do të mbështet nga politikat si më poshtë:
- Mjedi si produkt turistik që tërheq vizitorët nga cilësia e peizazhit natyror, historiko - kulturor dhe biodiversitetit, si edhe nga një gamë e gjerë mundësish për zhvillimin e aktiviteteve natyrore;
- Tërheqja e sipërmarrjeve dhe njerëzve që karakterizohen nga aftësi dhe një spekter i gjerë ekspertize teknike dhe intelektuale, për të cilët jetesa në qytete të vogla ku garantohet cilësia mjedisore, i mundëson atyre cilësinë e jetës që ata kërkojnë;
 - Zhvillimi i avancuar i infrastrukturës së komunikimit, e cila mund të sigurojë zgjerimin e shkallës së aktiviteteve ekonomike si dhe të sipërmarrjeve të vendosura në një vend të caktuar.

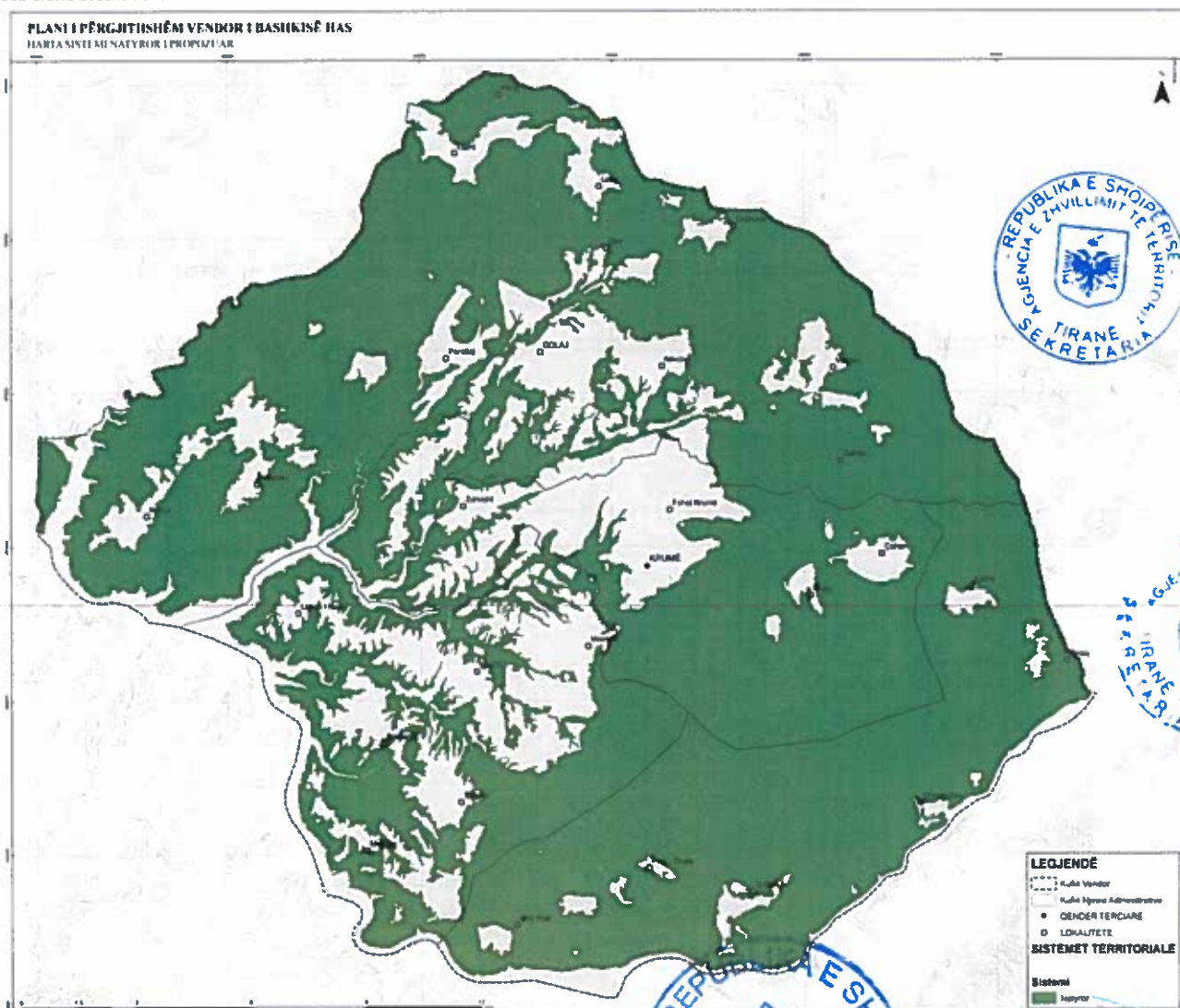


Dy janë konceptet me anë të së cilëve PPK synon të përfaqësojë kundrejt sistemit natyror – Promovim dhe Akses - porë nga ky këndvështrim PPK parashikon propozime si më poshtë:

- a) Rritje të zonave natyrore nëpërmjet shtimit të zonave të mbrojtura dhe korridoreve lidhëse natyrore përgjatë luginave të lumenjve;
- b) Shtimi i tri parqeve kombëtare në rrjetin kombëtar të zonave të mbrojtura:
 - Parku i Bunës
 - Parku i Alpeve
 - Parku i Vjosës

Njëkohësisht PPK propozon shtimin në rrjetin e zonave të mbrojtura edhe rrjetin Emerald:

- Krijimi i hapësirave rekreative dhe atraksioneve natyrore përgjatë luginave të lumenjve;
- Futja e rrjetit kombëtar të bicikletave, i cili akseson dhe përshkon zonat natyrore dhe ato të trashëgimisë historike e kulturore;
- Projekte ripullezimi dhe rigjenerimi në zonat e degraduara nga dukuri natyrore si erozioni dhe përmblytjet, por edhe nga aktiviteti njerëzor.



Harta 7 Harta e sistemit natyror të propozuar

Në mbështetje të direktivave që rrjedhin nga PPK të analizuara më sipër si dhe duke u mbështetur në kapacitetet e realitetit vendas, plani i përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit parashikon ndërhyrjen në sistemin natyror sipas projekteve strategjike të mëposhtëm:

- Mbrojtja e rezervave ujore
- Ruajtja dhe mirëmbajtja e resurseve natyrore
- Ruajtja dhe mbrojtja e pyjeve nga shpyllëzimi
- Ruajtja e biodiversitetit dhe menaxhimi i zonave të mbrojtura

Projektet e zhvillimit:

- Studim fisibiliteti, aplikim i gjobave bashkiake për individët dhe subjektet që derdhin mbetje në resurset natyrore të bashkisë
- Hartimi i planit lokal për menaxhimin e mbetjeve të gurta urbane
- Ndarja që në burim të mbetjeve urbane
- Ristrukturimi dhe higjenizimi i pikës ekzistuese të grumbullimit të mbetjeve urbane
- Krijimi i pikave të vrotimit për kontrollin e sipërfaqeve pyjore të bashkisë
- Trajnimi i stafit të drejtorisë së menaxhimit të pyjeve
- Mbjellja e fidanëve të rinj të kulturave vendase në sipërfaqet pyjore të dëmtuara
- Dixhitalizimi i zonave natyrore duke përfshirë të dhëna për florën dhe faunën
- Promovimi dhe informimi i banorëve vendas dhe vizitorëve për ekzistencën e zonave natyrore të mbrojtura dhe rëndësinë e tyre
- Ruajtja dhe kultivimi i bimëve mjekësore që rrezikojnë të zhduken

Sic edhe është cituar më herët në këtë raport, synimi i planit të përgjithshëm vendor të bashkisë Has në raport me sistemin natyror ka qenë ruajtja dhe kultivimi i tij me qëllimin përmirësimin e gjendjes së këtij sistemi në tërësi. Dhe si pasojë përfitimi nga ana e banorëve të Hasit të mirat e një natyre të egër të pastër dhe të pasur, sic janë ajri i pastër dhe peizazhet piktoreske apo mundësitë që krijon natyra për biznes dhe rritjen e ekonomisë vendase.

Nisur nga ky këndvështrim plani i përgjithshëm vendor propozon ndërmarrjen e një sërë masash për mbrojtjen e mjedist natyror brenda kufijve territorialë të bashkisë Has. Si të tillë mund të përmendim rehabilitimin e shtratit të lumit Kruma apo dhe rehabilitimin dhe higjenizimin e pikës së grumbullimit të mbetjeve. Njëkohësisht me këto projekte janë parashikuar masa për kultivimin e këtij sistemi, të cilët kanë të mundur përmirësimin e gjendjes aktuale. Një projekt që kontribon në kultivimin e sistemit natyror është ai i mbjelljes së fidanëve drusorë të kulturave vendase për rehabilitimin e pyjeve të Hasit, ky projekt shtrihet në një sipërfaqe pyjore prej 559.8 HA, të shpërndara në të gjitha parcelat pyjore që kanë rezultuar me deficiente nga analiza e gjendjes ekzistuese.

Sistemi natyror nuk ka ndryshuar shumë sipërfaqen e tij pas implementimit të propozimeve të PPV Has, pasi vetë politika e ndjekur ka bërë që ndërhyrja në sipërfaqet natyrore të vijë vetëm si rezultat i ndërhyrjeve në sipërfaqet e sistemit infrastrukturor, të cilat kanë qenë ndërhyrje shumë të nevojshme dhe të paevitueshme në mënyrë që popullsia vendase të marrë shërbimet e nevojshme.

2.1.4. Sistemi Ujor (U)

Përkufizimi i PPK për sistemin ujor është si vijon: "Sistemi ujor (U) është tërësia e burimeve nëntokësore dhe mbitokësore ujore, që përmban të gjithë trupat ujorë, përfshirë brigjet sipas përcaktimeve të legjislacionit të posaçëm. Sistemi ujor formohet nga rrjeti me kategori bazë të përdorimit të tokës "ujë".

Plani i përgjithshëm kombëtar parashikon dhe një sërë rekomandimesh të cilat do të rregullojnë funksionimin e sistemit në vetvete, mbrojtjen e tij si dhe do të përcaktojnë format e ndërlidhjes me sektorët e tjerë të ekonomisë, të cilat përshkruhen si vijon:

- Shfrytëzim racional i ujërave duke ruajtur balancën e abstragim/rimbushje të akuiferëve;
- Kontrolli i aktiviteteve të paligjshme;
- Investime në rritjen e kapaciteteve dhe njohurive mbi burimet ujore dhe në vecanti të shtresave gjeologjike dhe kufijve të akuiferëve;
- Shfrytëzim i qendrueshëm i ujërave nëntokësore, duke përfshirë këtu edhe shpimet e pakontrolluara;
- Ruajtja e ujëmbledhësve nga precipitime të shirave për përdorim bujqësor. Eliminimi i ndotjeve të ujit nga burime të ndryshme.

Plani i përgjithshëm kombëtar ashtu si për sistemet e tjera edhe për sistemin ujqor parashikon një sërë politikash që do të drejtojnë aktivitetin e instancave kombëtare qendrore dhe vendore në raport me këtë sistem. Më poshtë shqyrohen këto politika duke treguar dhe bazën ku mbështet PPV Has.

Politikat e densifikimit të zhvillimit urban dhe korridoret natyrore, përgjatë luginave të lumenjve, janë politikat primare që Plani Kombëtar sjell në ndihmë të këtij sistemi. Në mbrojtje të Sistemit Ujqor, PPK vendos:

a) **Vijën Blu**, e cila ka për qëllim:

- mbrojtjen nga përdorimet e ndaluara të hapësirës së brezit bregdetar, të percaktuar sipas legjislacionit sektorial për mbrojtjen e burimeve ujore;
- monitorimin e aktiviteteve për shfrytëzim ekonomik në hapësirën e brezit bregdetar;
- për rrjedhat lumore, rigjenerimi i korridoreve natyrore që shoqërojnë rrjedhën e tyre.

b) njohjen dhe mbrojtjen e vlerave të peizazhit natyror të territorit që shtrihet nga vija bregdetare deri në kreshtën e brezit të parë kodrinor malor.

Luginat e lumenjve do të përdoren për:

- Korridoret e gjelbër do të kenë funksionin e zonave bllokuese për kufizimin e shtrirjes urbane dhe gjithashtu të krijojnë mundësinë për përdorime rekreative të hapësirave publike.
- Këto "kanale natyrore", do të përdoren për lëvizjen e turistëve nga një zonë e mbrojtur, në tjetrën.
- Si zona të përshtatshme për ecje, ciklizëm apo sport.

Plani i përgjithshëm vendor ka për detyrë të evidentojë zonat që përbëjnë rrezik mjedisor siç janë: erozionet, rrëshqitjet, zonat me rrezik përmytje në bregdet. Si dhe të përcaktojë kushtet e ndërtimit për ndërtimet e reja pranë korridoreve të gjelbra.

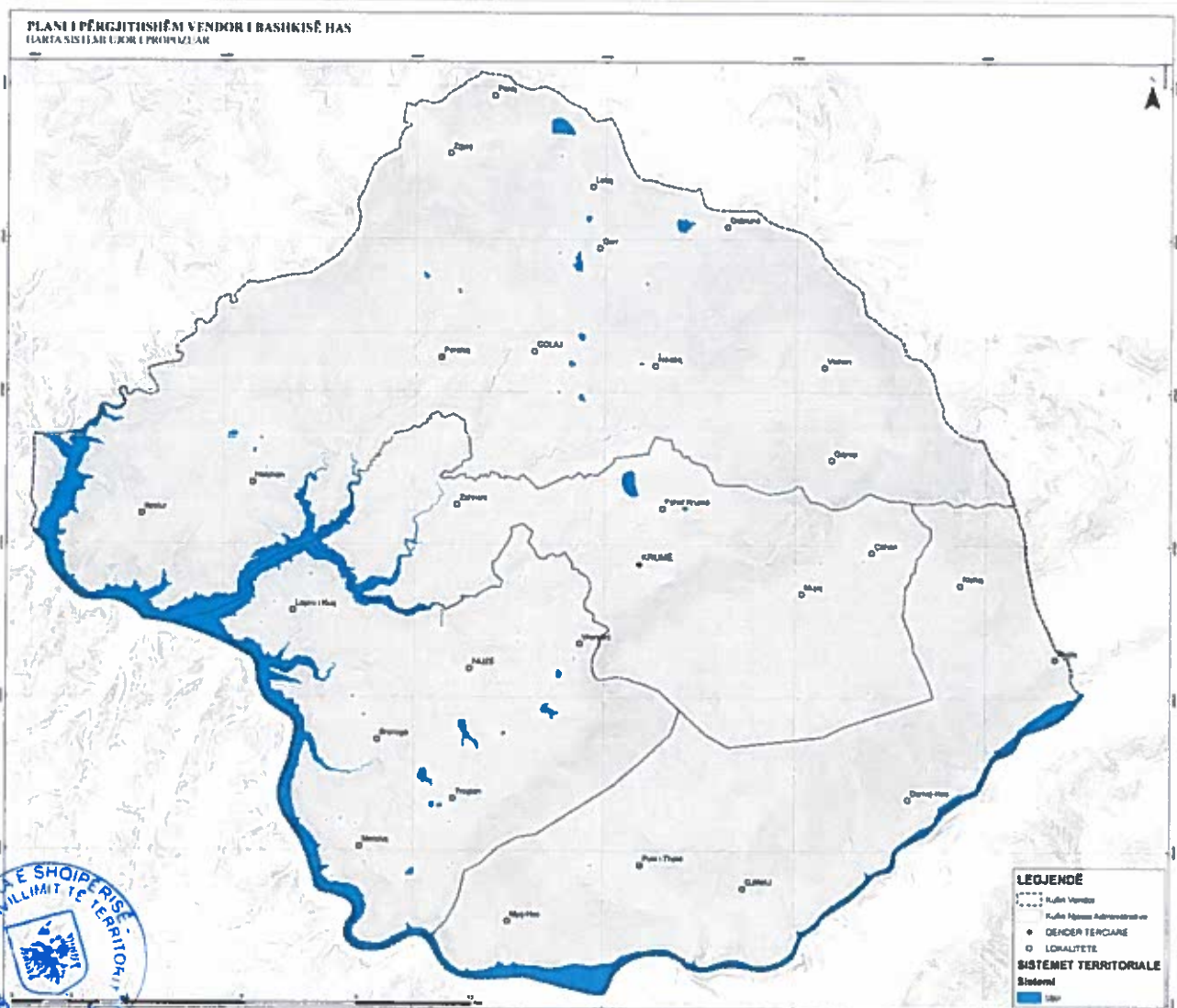
Në mbështetje të direktivave që rrjedhin nga PPK të analizuar më sipër si dhe duke u mbështetur në kapacitetet e realitetit vendas, plani i përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit parashikon ndërhyrjen në sistemin ujqor sipas projekteve strategjike të mëposhtme:

- Mbrojtja e resurseve ujore
- Përmirësimi i kushteve të ujësjellës – kanalizimeve

Projektet e zhvillimit:

- Pastrimi dhe mbrojtja e lumit Drin dhe lumit të Krumës

- Rehabilitimi i shtratit të lumit të Krumës
- Përmirësimi i kushteve të ujësjellës – kanalizimeve
- Ndërtimi i një ujësjellësi në fshatin Cahan
- Shtimin e pikave të furnizimit me ujë të rrjetit të ujësjellësit



Plani i përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit e përqendron vëmendjen në:

- Prioritet maksimal mbrojtjes së burime hidroenergjetike të zonës.
Përcaktimin e vijës blu, të mbrojtjes së sipërfaqeve hidrike dhe fashat mbrojtëse të kërkuar nga ligji.
- Evidentimi i zonave të rrezikshme për njeriun si rezultat i përmytjeve, ose që janë në regjim kënetor
- Përcaktimi i zonave të përshtatshme për zhvillim turistik uJOR
- Përcaktimi i zonave me prioritet zhvillimin e peshkimit dhe infrastrukturës së nevojshme.

Çdo zhvillim në brigjet uJore, si dhe kufijtë e zonave mbrojtëse përkatese përcaktohen nga legjislacioni në fuqi. Zonat e mbrojtjes përbehen nga:

- Zonat higjeno-sanitare për mbrojtjen e burimeve ujore, të përcaktuara për prodhimin e ujit të pijshëm;
- Një zonë e mbrojtjes së afërt, brenda së cilës do të jetë e ndaluar të kryhet çdo lloj ndërtimi dhe shkarkimi, përveçse ndërtimeve për mbrojtjen e trupit ujqor;
- Një zonë e mbrojtjes së largët, brenda së cilës ndërtimet do të jenë objekt i lejeve administrative para marrjes së lejes së ndërtimit

Sic shihet nga sa më sipër PPV Has në raport me sistemin ujqor synon vecanërisht marrjen e masave për mbrojtjen e tij qoftë nga faktorët natyrorë ashtu dhe nga ata humanë, që ndikojnë në dëmtimin dhe ndotjen e këtij sistemi. E një rëndësie të veçantë është dhe mbrojtja e rezervave ujore nëntokësore, hartimi i projekteve të shfrytëzimit të tyre me fokus në qendrueshmërinë e tyre është kriter bazë. Gjithashtu luginat e lumenjve janë propozuar që të shërbejnë si korridore transporti (turistike) që lidhin qytetet mes tyre apo pika interesi pjesë të territorit të bashkisë Has. Njëkohësisht këto sipërfaqe do të përdoren dhe për organizimin e sporteve ujore apo dhe peshkim.

2.1.5. Sistemi Infrastrukturor (IN)

Përkufizimi i PPK për sistemin natyror është si vijon: "Sistemi infrastrukturor (IN) përmban rrjetet kryesore të infrastruktures, në nivel kombëtar, nivel qarku dhe vendor. Sistemi infrastrukturor formohet nga rrjeti me kategori bazë të përdorimit të tokës "infrastrukturë".

Plani i përgjithshëm kombëtar përcakton si objektiv kryesor për sistemin natyror – Integrimin hapësinor, rritjen e aksesueshmërisë së vendit dhe shpërndarjen e balancuar të flukseve – dhe si politikën për zbatimin e këtij objekti – Krijimi dhe konsolidimi i një sistemi të integruar multimodal mbarë kombëtar, rritje dhe konsolidim i pikave të aksesit dhe të lidhjes së territorit.

Me formulimin e kërkesave të aksesueshmërisë për qendrat kryesore dhe sekondare duhet të garantohet roli qendror i tyre dhe të sigurohet cilësia e qendrave prioritare si pika spirance në hapësirën dhe mobilitetin e njerezve për sa i përket ofrimit të shërbimeve publike. Më tej, hierarkizimi i rolit të këtyre qendrave, kërkon vendosjen e prioriteteve lidhur me sigurimin, zgjerimin, dhe sipas rastit ngritjen e rrjeteve dhe korridoreve të reja infrastrukture dhe mirëfunksionimin e tyre. Gjithashtu ai parashikon dhe një sërë rekomandimesh të cilat do të rregullojnë funksionimin e sistemit në vetvete mbrojtjen e tij si dhe do të përcaktojnë format e ndërlidhjes me sektorët e tjerë të ekonomisë, të cilat përshkruhen si vijon:

- Parashikimi i rrjetit të transportit që mundëson lidhjen e shpejtë të qendrave urbane.
- Parashikimi i rrjetit të transportit që mundëson lidhjen e shpejtë të qendrave prioritare, si qendra që ofrojnë shërbime publike të specializuara e të avancuara.
- Promovimi i transportit publik si dhe transportit alternativ nëpërmjet infrastrukturës së butë, rrugë për bicikleta dhe këmbësore.
- Rinovimi i hekurudhave ekzistuese.
- Klasifikimi i rrjetit rrugor ekzistues dhe të parashikuar në:
 - rrjet të kategorisë së parë
 - rrjet të kategorisë së dytë
 - rrjet të kategorisë së tretë

Përcaktimi i "Vijës së kuqe" ose vijës së ndërtimit të rrugës për çdo tip rrugë dhe korridori të përfshirë në Sistem. Vija e kuqe është kufiri i lejuar për vendosjen e një ndërtimi në anën e trupit të rrugës që i referohet ose vija kufizuese e të gjithë brezave mbrojtës, si p.sh. I brezat mbrojtës të përcaktuar nga Kodi Rrugor, të zonave të mbrojtura nga legjislacioni i mjedisit, kulturës, energjisë etj., si edhe breza mbrojtës të përcaktuar nga dokumentet e planifikimit.

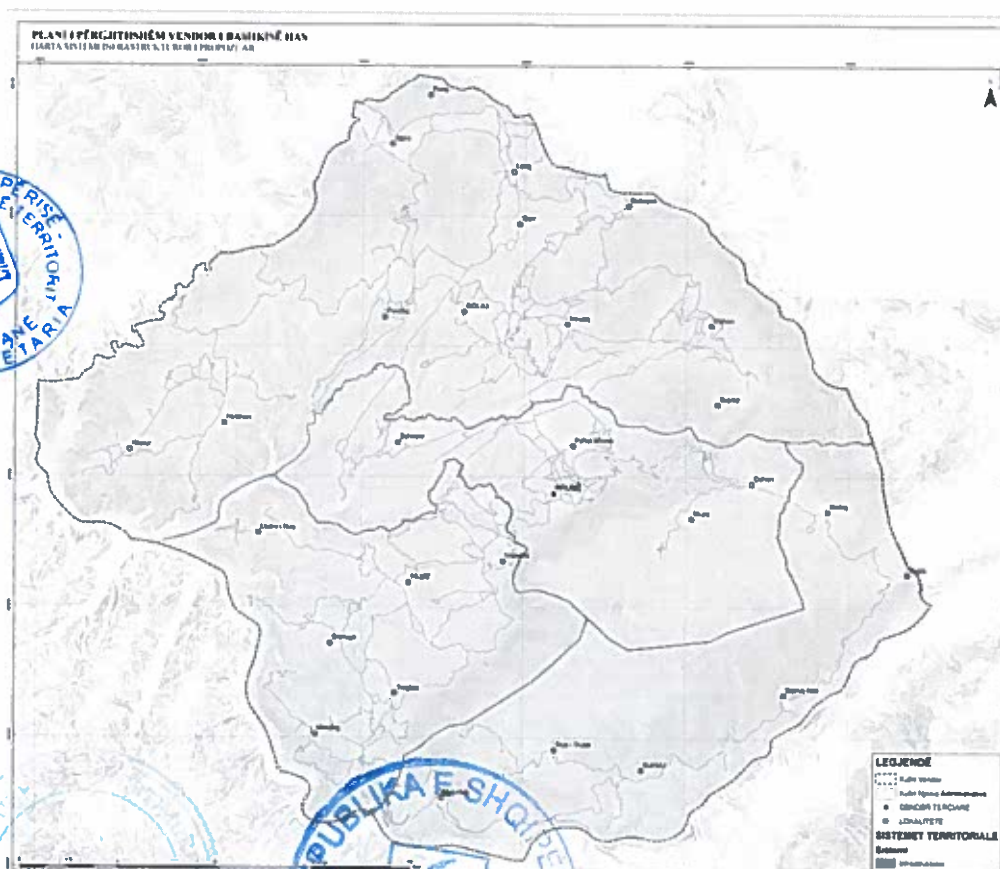
Transporti ujqor bëhet pjesë e sistemit infrastrukturor të territorit të bashkisë Has, duke paraqitur projekte konkrete të cilët kryesisht përfshihen në sektorin e turizmit, duke propozuar korridore ujore turistike ndër bashkiake apo dhe brenda bashkisë. Këto projekte janë formuluar natyrshëm nga udhëzimet e PPK-së si dhe nga realiteti vendas, ku dallohet që 3.4 e kufirit të bashkisë së Hasit janë ujë, përkatësisht lugina e lumit Drin dhe një pjesë e liqenit të Fierzës.

Në mbështetje të direktivave që rrjedhin nga PPK të analizuara më sipër si dhe duke u mbështetur në kapacitetet e realitetit vendas, plani i përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit parashikon ndërhyrjen në sistemin infrastrukturor sipas projekteve strategjike të mëposhtëm:

- Përmirësimi i rrugëve lokale ekzistuese
- Përfshirja në ofertën turistike të aseteve natyrore
- Mirëmbajtja e infrastrukturave dhe hapësirave natyrore ndërkufitare

Projekte zhvillimi:

- Sistemim asfaltimi i rrugës Krumë-Cahan
- Sistemim asfaltimi i rrugëve të fshatrave
- Vendosja e një rrjeti ndricimi për rrugën kombëtare SH23, segmenti që kalon nëpër bashkinë Has
- Hartimi i një plani afatgjatë masash për mirëmbajtjen e rrugëve lokale
- Sistemim asfaltimi i rrugëve të brendshme të fshatrave që janë dhe njësi administrative
- Krijimi i itinerarëve vozitës në hapësirat e lumit Drin dhe degëzimeve të tij
- Mirëmbajtja e lidhjeve ndërkufitare dhe korridoreve ekologjike të përbashkët



Harta 9 Harta e Sistemit infrastrukturor të propozuar

Plani i përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit parashikon ndërhyrje të formave dhe përmasave të ndryshme në sistemin infrastrukturor të Hasit, duke nisur me rivitalizime rrugësh dhe duke përfunduar me ndërtime të segmenteve të reja rrugore. Një rëndësie të vecantë i është dhënë sigurimit të aksesit për lokalitetet në raport me rrugën kombëtare Sh23 që përshkon territorin e bashkisë Has.

2.2. Zonimi sipas kategorive dhe nënkategorive të përdorimit të tokës

2.2.1. Kategoritë bazë të përdorimit të tokës

Referuar nenit 76 të Vendimit të Këshillit të Ministrave Nr. 686 dt. 22.11.2017, "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit", zona është pjesë përbërëse e sistemit territorial që detajohet në nivelin e kategorisë së përdorimit të tokës dhe mund të përmbajë disa kategori përdorimi toke pjesë të një sistemi të vetëm territorial. Procesi i ndarjes së territorit në zona ka diktuar dhe kategoritë e përdorimit të tokës të cilat do të lejohen në një zonë të caktuar në varësi kjo nga sistemi territorial. Të cilat sipas rastit mund të jetë një ose më shumë se një duke rezultuar në një përdorim të përzier të tokës. Procesi i zonimit të territorit mbështet në parashikimet e nenit 79, si më poshtë:

- Harmonizimin e përdorimeve të tokës brenda një zone apo midis zonave fqinje
- Raujtjen dhe përmirësimin e karakterit të një zone dhe harmonizimin e interesave publike dhe private në zhvillimin e saj
- Përmirësimin e lëvizshmërisë, rregullimin e trafikut dhe sigurimin e aksesit të barabartë për të gjithë
- Zhvillimin e qendrueshëm të gjithë territorit

Mbështetur në sa më sipër territori i bashkisë së Hasit u nda në zona dhe në vijim cdo zonë në njësitë përbërëse të saj. Njësitë vetë u janë atribuar kategori të lejuara të përdorimit të tokës, të cilat janë zgjedhur në përputhje me nenin 80 të Vendimit të Këshillit të Ministrave nr 686, dt 22.11.2017 "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit" si dhe në përputhje me nevojat e realitetit vendas për format e zhvillimit, të cilat kanë kodet dhe përmbajtjen e mëposhtme:

a) Sistemi urban (UB), me përcaktimet e mëposhtme:

- "Banim (A)" përfshin territore dhe struktura ku kryhen funksionet dhe aktivitetet e banimit.
- "Shërbime (S)" përfshin territore dhe struktura ku kryhen funksionet dhe aktivitetet e shërbimeve tregtare, akomoduese dhe zyre.
- "Industri ekonomi (IE)" përfshin territore dhe struktura ku kryhen funksionet dhe aktivitetet e industrisë së lehtë e të rëndë, si dhe funksione ekonomike komplekse.
- "Institucione (IS)" përfshin territore dhe struktura ku kryhen funksionet dhe aktivitetet e administrimit publik, shërbimeve publike, sociale, diplomatike, financiare dhe fetare.
- "Arsim (AS)" përfshin territore dhe struktura ku kryhen funksionet dhe aktivitetet e arsimit në të gjitha nivelet: parashkollor, i ulët, i mesëm dhe i lartë, sipas legjislacionit përkatës.
- "Shëndetësi (SH)" përfshin territore dhe struktura ku kryhen funksionet dhe aktivitetet e shërbimit ambulator dhe spitalor, sipas legjislacionit përkatës.
- "Aktivitetet shoqërore dhe argëtimi (SHA)" përfshin territore dhe struktura në shërbim të aktiviteteve kulturore e sportive, parqe dhe hapësira publike.
- "Monumente kulturore (M)" përfshin territore dhe struktura, pjesë të trashëgimisë kulturore dhe historike.

- “Zona ushtarake (ZU)” përfshin territore dhe struktura ku kryhen funksionet dhe aktivitetet ushtarake, sipas legjislacionit përkatës.
- “Varreza (V)” përfshin territoret dhe strukturat në shërbim të varrezave.

b) Sistemi infrastrukturor (IN), me përcaktimet e mëposhtme:

- “Infrastrukturë transporti (INT)” përfshin infrastrukturat e transportit rrugor, hekurudhor, ujor, ajror dhe multimodal; rrjetet e përbëra nga linjat, stacionet dhe struktura të tjera në shërbim të tyre.
- “Infrastrukturë energjetike (IEN)” përfshin infrastrukturat e prodhimit, transmetimit dhe shpërndarjes së energjisë elektrike nga burime hidrike, lëndë djegëse, eolike e diellore, si dhe infrastrukturat e gazifikimit, përfshirë linjat dhe strukturat mbështetëse.
- “Infrastrukturë telekomunikacioni (ITK)” përfshin rrjetet, antenat dhe strukturat që mundësojnë telekomunikacionin.
- “Infrastrukturë e ujësllës – kanalizimeve (IUK)” përfshin rrjetet dhe strukturat në shërbim të furnizimit me ujë, kanalizimeve dhe trajtimit të ujërave të zeza.
- “Infrastrukturë menaxhimi mbetjesh (IMB)” përfshin strukturat në shërbim të grumbullimit, depozitimit dhe trajtimit të mbetjeve të ngurta.

c) Sistemi bujqësor (B), me përcaktimet e mëposhtme:

- “Bujqësi (B)” përfshin tokat bujqësore me kultura të përhershme apo sezonale bujqësore, si dhe tokat djerrë, sipas legjislacionit përkatës.
- “Infrastrukturë bujqësore (IB)” përfshin infrastrukturën në shërbim të aktivitetit bujqësor që mundëson vaditjen dhe kullimin e tokave bujqësore.
- “Ekonomi bujqësore (EB)” përfshin strukturat dhe infrastrukturat në funksion të ekonomisë bujqësore e blegtorale, si dhe shërbimet e agroturizmit.
- “Bujqësi - Banim (BA)” përfshin banimin në funksion të aktivitetit bujqësor.

d) Sistemi natyror (N) formohet nga bashkimi i territoreve me kategori bazë përdorimi toke, sipas përcaktimeve të mëposhtme:

- “Tokë natyrore (N)” përfshin territoret natyrore, si: pyje, kullota, livadhe, shkurre e të tjera, të paprekura nga aktiviteti njerëzor.
- “Natyre dhe argëtim (NAR)” përfshin territoret natyrore, infrastrukturat ekologjike në funksion të aktivitetit njerëzor në natyrë, si: parqe, plazhe, shtigje dhe strukturat në funksion të ekoturizmit.

e) Sistemi ujor (U), me përcaktimin e mëposhtëm:

- “Ujëra (U)” përfshin të gjithë trupat ujorë: dete, laguna, kënetë, liqene, lumenj, përrenj e burime ujore, sipas legjislacionit përkatës.



		Infrastrukturë Menaxhimi Mbetjesh	6,558.97	0.2
3	Sistemi Bujqësor	Tokë Bujqësore	72,022,360.99	99.7
		Infrastrukturë Bujqësore	39,644.87	0.05
		Ekonomi Bujqësore	52,343.59	0.07
		Bujqësi - Banimi	119,174.5	0.2
4	Sistemi Natyror	Tokë Natyrore	299,088,829	99.9
		Natyre dhe Argëtim	39.54	0.00001
5	Sistemi Ujor	Ujëra	18,559,273.07	100

Sic tregon dhe tabela më sipër, propozimet e këtij plani në raport me sistemin urban, kanë rezultuar në një mbizotërim të përdorimit të tokës me funksion Banim, kjo është saktësisht ajo çka na dikton realiteti vendas pasqyruar në analizën territoriale si dhe drejtimi që merr zhvillimi në territorin e bashkisë Has nga projektet e zhvillimit të parashikuara nga ky plan. Për sistemin infrastrukturor kategoria mbizotëruese është Infrastrukturë Transporti si një nga rrjetet infrastrukturale më të rëndësishme dhe më të përdorshme në trupin e bashkisë Has. Për sistemin bujqësor ashtu si dhe dy sistemet e tjera më sipër mbizotëron me thajse 100% kategoria e përdorimit që qendron e para në hierarkinë e kategorive të sistemit bujqësor, kategoria Tokë Bujqësore, duke plotësuar kështu nga ana e planit direktivat e PPK për ruajtjen e tokës bujqësore. Ashtu siç është shprehur dhe më tej në këtë dokument të PPV Has, territori i bashkisë Has konsiderohet nga Plani si një strukturë urbane në mes të natyrës, kjo rezulton dhe nga mbizotërimi i kategorisë Tokë Natyrore me gati 100% të sistemit natyror. I vetmi sistem i cili përbëhet nga vetëm një kategori përdorimi dhe që është ruajtur i pa ndryshuar është sistemi ujor me kategorinë Ujëra.

Zbatimi i direktivave ligjor dhe të planeve në hierarki më lart sesa PPV-ja dhe plotësimi i nevojave të realitetit vendas, të cilat konvergjojnë në të njëjtën qëllim, atë të forcimit dhe mbrojtjes së territorit të bashkisë së Hasit. Tregohet qartazi se kanë qenë shtyllat që kanë bërë të mundur arritjen e këtij qëllimi, si dhe shtyllat ku është mbështetur strategjia dhe puna për hartimin e PPV-së së Hasit.

2.2.2. Nënkatëgoritë e përdorimit të tokës

Për të dhënë direktiva më të detajuara lidhur me përcaktimin sa më të saktë të kushteve të zhvillimit, në vijim të ndarjes së territorit në kategori rrjedh ndarja e kategorive në nënkategori të përdorimit të tokës. Këto ndarje janë rezultat i përdorimeve ekzistuese të tokës dhe vizionit të planit të përgjithshëm kombëtar, synimi i të cilave është përcaktimi i llojit dhe karakterit për zhvillimet që do të ndodhin me miratimin dhe futjen në fuqi të PPV bashkia Has. Nënkatëgoritë përcaktojnë nëse për një njësi strukturale lejohen apo ndalohen disa përdorime të kategorisë bazë apo vendosen kufizime në formën e përdorimit të tyre. Tabela e mëposhtme tregon nënkategoritë e përdorimeve të tokës sipas kategorisë bazë:

Nr.	Kod	KATEGORI	NR.	kod	NËNKATEGORI	Nr.	Kod	Funksion
1	A	BANIM	1	A1	Banim	1	A1-1	Banim
						2	A1-2	Mjedise Ndhimëse
						3	A1-3	Struktura Banimi Të Përkohshme
						4	A2-1	Banim Dhe Shërbime
						5	A2-2	Mjedise Ndhimëse
2	S	SHËRBIME				6	S1-1	Hotele



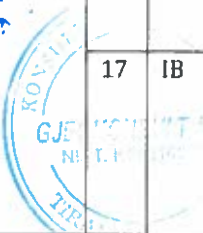
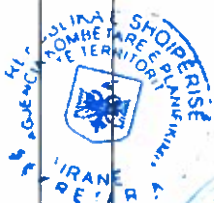
					S1	Shërbime Akomodimi dhe Argëtimi	8	S1-3	Bujtina
							9	S1-4	Rulota
							10	S1-5	Kamping
							11	S1-6	Bar, Restorant
				4	S2	Shërbime Tregtare dhe Biznesi	12	S2-1	Qendër Panairi
							13	S2-2	Qendër Tregtare
							14	S2-3	Qendër Biznesi
							15	S2-4	Treg Shumice
							16	S2-5	Treg Pakice
							17	S2-7	Dyqane / Profesione Të Lira
							18	S2-8	Pika Shërbimi Karburanti
	3	IE	INDUSTRI DHE EKONOMI	5	IE1	Industri Lehtë	19	IE1-2	Ushqimore
							20	IE1-3	Tekstil Konfeksione
							21	IE1-4	Lëkurë Këpuçë
							22	IE1-5	Përpunim Druri Dhe Letre
							24	IE1-7	Magazina Industriale
				6	IE2	Industri Rëndë	25	IE2-1	Industri Kimike
							26	IE2-2	Prodhim/Përpunim Plastike
							27	IE2-3	Industri Riciklimi
							28	IE2-4	Nxjerrje Inertesh
							29	IE2-5	Prodhim Materiale Ndërtimi
							30	IE2-6	Industri Mekanike
							31	IE2-7	Gurore
							32	IE2-8	Miniera
							36	IE2-12	Depo Karburanti
							37	IE2-13	Magazina Industriale
				7	IE3	Aktivitet Ekonomik Kompleks	38	IE3-1	Park Industrial
							39	IE3-2	Park Logjistik
							40	IE3-3	Zonë Ekonomike Tregtare
	4	IS	INSTITUCIONE	8	IS2	Shërbim Publik	41	IS2-1	Institucion/Administratë Publike
							42	IS2-2	Policia
							43	IS2-3	Posta
							44	IS2-4	Dogana
							47	IS2-7	Zjarrfikëse
				9	IS3	Shërbim Social	48	IS3-1	Shtëpi Fëmije
							49	IS3-2	Azil
							50	IS3-3	Ojq/Ojft
				11	IS5	Institucione Financiare	55	IS5-2	Bankë E Nivelit të Dytë
				12	IS6	Institucione Fetare	57	IS6-1	Kishë
							58	IS6-2	Xhami
							61	IS6-5	Teqe
	5	AS	ARSIM	13			63	SS1-1	Çerdhe

					AS1	Arsim Parashkollor	64	AS1-2	Kopësht
				14	AS2	Arsim i Ulët	65	AS2-1	Shkollë Fillore
							66	AS2-2	Shkollë 9-Vjeçare
				15	AS3	Arsim i Mesëm	67	AS3-1	Shkollë E Mesme
							68	AS3-2	Shkollë E Mesme Profesionale
							71	AS3-5	Konvikt
				16	AS4	Arsim i Lartë	74	AS4-3	Konvikt
6	SH	SHËNDETËSI		17	SH1	Shërbim Ambulator	77	SH1-1	Poliklinikë
							78	SH1-2	Ambulancë
							79	SH1-3	Klinikë
							80	SH1-4	Qendër Shëndetësore
				18	SH2	Shërbim Spitalor	81	SH2-1	Spital
							82	SH2-2	Qendër Spitalore
7	SHA	AKTIVITET E SHOQËROR E DHE ARGËTIMI		19	AR1		85	AR1-1	Park Urban
							88	AR1-4	Park Argëtimi
							89	AR1-5	Hapësirë E Gjellbër / E Përbashkët
							90	AR1-6	Kënd Lojrash
				20	AR2	Hapësira Publike	91	AR2-1	Qendër Kulturore
							93	AR2-3	Teatër
							94	AR2-4	Muze
				21	AR3	Aktivite Sportive dhe Rekreative	102	AR3-3	Stadium
							103	AR3-4	Terren Sportive
8	M	MONUMENTE		22	M1	Monument Kulture	111	M1-3	Ndërtesë (E Pabanuar, E Rrënuar)
							114	M1-6	Tumë
9	ZU	ZONA USHTARAKE		23		Infrastrukturë Ushtarake	122	ZU2-6	Repart Ushtarak
		VARREZË		24	V1	Varrezë	124	V1-1	Katolike
							125	V1-2	Muslimane

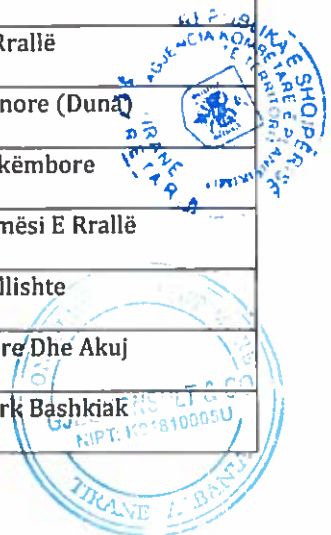
						126	V1-3	Ortodokse		
						127	V1-4	Laike		
				25	V2	Varrezë Dëshmorësh	128	V2-1	Varrezë Dëshmorësh	
				26	V3	Memorial	129	V3-1	Memorial	
IN	INFRAS TRUKTUR OR	11	INT	INFRAS TRUKTUR E TRANSPORTI	27	INT1	Infrastrukturë Rrugore	131	INT1-2	Rrugë Interubane Kryesore (B)
								132	INT1-3	Rrugë Interubane Dytësore (C)
								133	INT1-4	Rrugë Urbane Kryesore (D)
								134	INT1-5	Rrugë Urbane Dytësore (E)
								135	INT1-6	Rrugë Lokale (F)
								136	INT1-7	Parkim
								137	INT1-9	Terminal
								138	INT1-10	Stacion Automjetesh
					31	INT5	Infrastrukturë Multimodale	154	INT5-1	Hub Multimodal
								155	INT5-2	Terminal Multimodal
								156	INT5-3	Stacion Transporti Multimodal
		12	IEN	INFRAS TRUKTUR E ENERGETIKE	32	IEN1	Elektrike	157	IEN1-1	Central Elektrik
								158	IEN1-2	Termocentral Elektrik
								159	IEN1-3	Nënstacion Elektrik
								160	IEN1-4	Transformator
								161	IEN1-5	Kabinë Elektrike
								162	IEN1-6	Shtyllë Elektrike
					33	IEN2	Hidrike	163	IEN2-1	Hidrocentral Me Basen Ujëmbledhës
								164	IEN2-2	Hidrocentral Me Derivacion
					34	IEN3	Hidrokarbure	165	IEN2-3	Stacion
		13	IKT	INFRAS TRUKTUR E TELEKOMUNIKACIONI	37	IKT1	Stacion Telekomunikacioni	168	IKT1-1	Stacion Telekomunikacioni
					38	IKT2	Antena	169	IKT2-1	TV
								170	IKT2-2	Telefonike



		14	IUK	INFRASTRUKTURË UJËSJELLËS KANALIZIME	39	IUK1	Ujësjetës	171	IUK1-1	Rezervuar
								172	IUK1-2	Ujëmbledhës
								173	IUK1-3	Depo Uji
								174	IUK1-4	Impiant Trajtimi I Ujit Të Pijshëm
								175	IUK1-5	Puse
								176	IUK1-6	Stacion Pompimi
					40	IUK2	Kanalizime	177	IUK2-1	Impiant Trajtimi UB
								178	IUK2-2	Impiant Trajtimi UZ
								179	IUK2-3	Pika Derdhjeje
		15	IBM	INFRASTRUKTURË MENAXHIMI MBETJESH	41	IMB1	Trajtim Mbetjesh	180	IMB1-1	Landfill
								181	IMB1-2	Incenerator
								182	IMB1-3	Kompostim
					42	IMB2	Depozitim Mbetjesh	183	IMB2-1	Pika Transferimi
								184	IMB2-2	Pika Grumbullimi
								B	BUJQESOR	16
186	B1-2	Ullishte								
187	B1-3	Vreshta								
188	B1-4	Arrore								
189	B1-5	Frutore								
44	B2	Kultura Sezonale	190	B2-1	Drithëra					
			191	B2-2	Frutore					
			192	B2-3	Perime					
			193	B2-4	Aromatike / Erëza					
			194	B2-5	Orizore					
			195	B2-6	Komplekse					
45	B3	Tokë Djerrë	196	B3-1	Tokë E Pakultivuar					
			197	B3-2	Tokë E Kripur					
			198	B3-3	Tokë Pa Frut					
17	IB	INFRASTRUKTURË BUJQËSORE	46	IB3	Infrastrukturë Vaditje dhe Kullimi	199	IB3-1	Argjinaturë		
						200	IB3-2	Hidrovor		
						201	IB3-3	Kanal Vaditës		



							20 2	IB3-4	Kanal Kullues
							20 3	IB3-5	Rezervuar
		18	EB	EKONOMI BUJQËSORE	47	E B 1	20 4	EB1-1	Sera
							20 5	EB1-2	Magazine Frigoriferike
							20 6	EB1-3	Kapanon / Kullë Silosi
							20 7	EB1-4	Fermë
					48	E B 2	20 8	EB2-1	Stalla
							20 9	EB2-2	Pulari
							21 0	EB2-3	Bletari
							21 1	EB2-4	Aruakulturë
							21	EB2-5	Baxho
							21 3	EB2-6	Fermë
					49	E B 3	21 4	EB3-1	Shërbime Akomoduese
							21 5	EB3-2	Shërbime Gastronomie
		19	BA	BUJQËSI BANIM	50	B A 1	21 6	BA1-1	Bujqësi - Banim
N	NATYRO R	20	N	TOKË NATYRORE	51	N 1	21 7	N1-1	Të Dendur
							21 8	N1-2	Të Rrallë
					52	N 2	21 9	N2-1	Bimë Medicinale
							22 0	N2-2	E Pastër
							22 1	N2-3	E Përzier (Shkurre)
					53	N 3	22 2	N3-1	Livadh Për Kullotje
							22 3	N3-2	Livadh Me Korrije Bari
					54	N 4	22 4	N4-1	E Dendur
							22 5	N4-2	E Rrallë
					55	N 5	22 6	N5-1	Ranore (Dunë)
							22 7	N5-2	Shkëmbore
							22 8	N5-3	Bimësi E Rrallë
							22 9	N5-4	Yallishte
							23 0	N5-5	Borë Dhe Akuj
		21	NA R		56	N A	23 1	NAB1-1	Park Bashkia



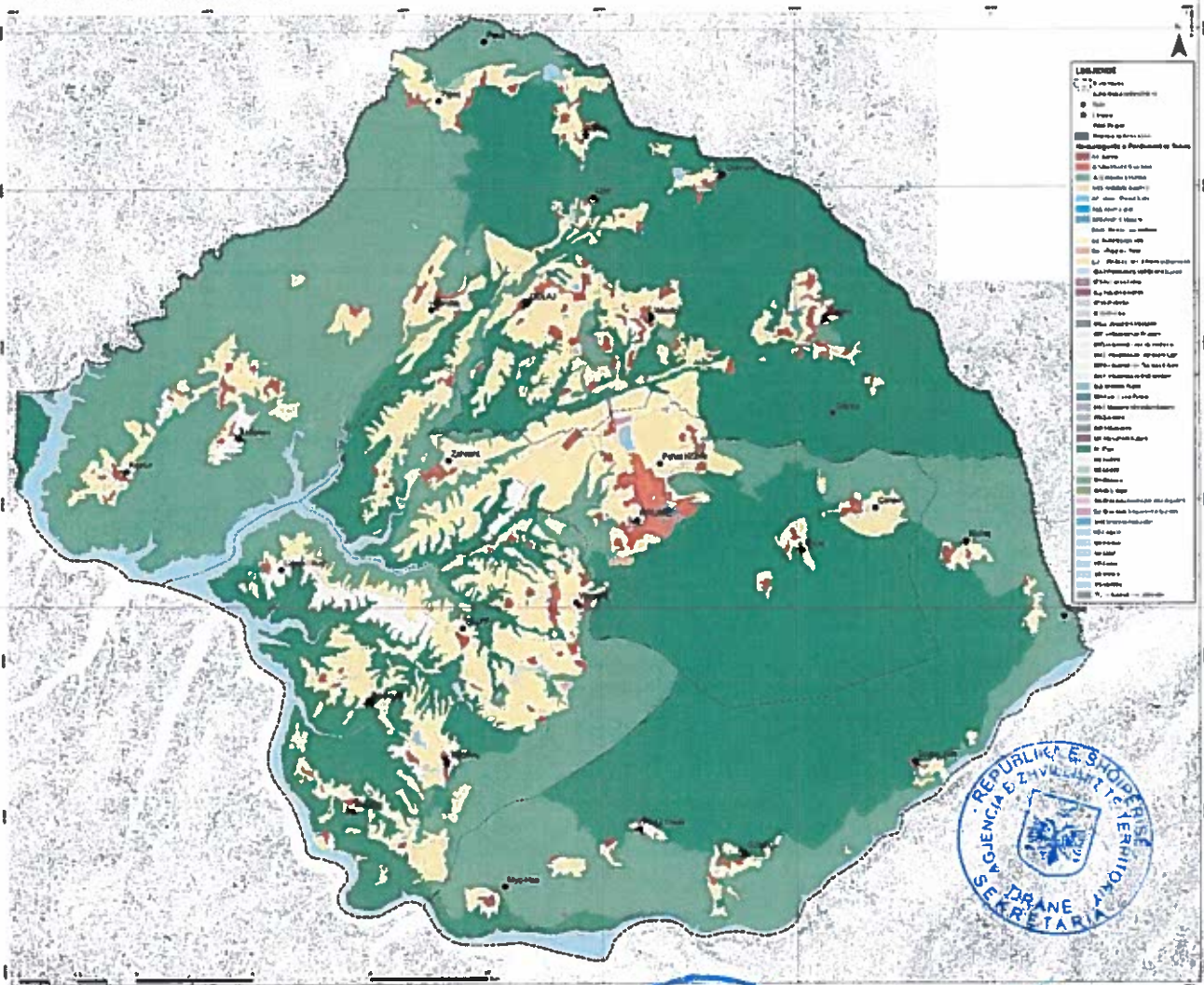
				NATYRË DHE ARGËTIM		R 1		23 2	NAR1-2	Park Rajonal
					58	N A R 3	Shtigje	23 5	NAR3-1	Biçikletash
								23 6	NAR3-2	Këmbësore
					59	N A R 4	Ekoturizëm	23 7	NAR4-1	Shërbime Akomoduese
								23 8	NAR4-2	Shërbime Rekreativi
U	UJOR	22	U	UJËRA						
					63	U 4	Liçen	24 2	U4-1	Natyrar
								24 3	U4-2	Artificial
					64	U 5	Lumë	24 4	U5-1	Lumë
					65	U 6	Përrua	24 5	U6-1	Përrua I Përhershëm
								24 6	U6-2	Përrua Sezonal
					66	U 7	Burim uJOR	24 7	U7-1	Burim Uji I Freskët
								24 8	U7-2	Burim Gjeotermal



	Sistemi Territorial	Nënkategoria e Përdorimit të Tokës	Sipërfaqja për Nënkategori (m ²)	Përqindje nënkategori/sistem (%)
		A - Banim	7180032.82	79.1
		Banim & Shërbime	966664.57	10.6
		AR1 - Hapësira Publike	1894.18	0.02
		AR3 - Aktivitete Sportive	25848.55	0.3
		AS1 - Arsim Parashkollor	1039.09	0.01
		AS2 - Arsim i Ulët	71890.16	0.8
		AS3 - Arsim i Mesëm	39882.15	0.4
		IE1 - Industri e Lehtë	156436.58	1.7
		IE2 - Industri e Rëndë	25884.81	0.3
		IS2 - Shërbim Publik	20822.66	0.2
		IS6 - Institucione Fetare	10193.54	0.1
		M1 - Monumente Kulture	11514.63	0.1
		S1 - Shërbime Akomodimi dhe Argëtim	80790.68	0.9
		S2 - Shërbime Tregëtare dhe Biznesi	186899.28	2
		SH1 - Shërbim Ambulator	28976.08	0.3
		V1 - Varreza	219105.86	2.4
		ZU1 - Infrastrukturë Ushtarake	49539.66	0.5
2	Sistemi Bujqësore	B1 - Kultura të Përhershme	3990143.06	5.5
		B2 - Kultura Sezonale	68032217.93	94.2
		BA1 - Banim + Bujqësi	119174.57	0.2
		EB1 - Struktura në Fuqi të Bujqësisë	52343.59	0.07

		IB3 - Infrastruktura Vadtje dhe Kullimi	39644.87	0.05
3	Sistemi Infrastrukturor	IEN1 - Elektrike	847.75	0.2
		IEN2 - Hidrike	2,414.87	0.06
		INT1 - Infrastruktura Rrugore	3,556,784.77	99.2
		ITK1 - Infrastruktura Telekomunikacioni	9,850.52	0.3
		ITK2 - Antena	1,872.89	0.05
		IUK1 - Ujesjelles	7,212.04	0.2
		IMB2 - Depozitim Mbetjesh	6,558.97	0.2
4	Sistemi Natyror	N1 - Pyje	174,287,311.46	58.3
		N2 - Kullote	179,585.74	0.06
		N3 - Livadh	216,525.88	0.07
		N4 - Shkurre	124,405,445.62	41.6
5	Sistemi Ujor	U2 - Lagune	7,929.69	0.04
		U3 - Kenetet	1,972.712	0.01
		U4 - Liqene	1,173,118.44	6.3
		U5 - Lumet	16,988,596.48	91.5
		U6 - Perrua	387,655.74	2

PLANI PERGJITHSHEM I VENDOR I BASHKISE HAS
HARTA E NEKATEGORITË E PRODUZUARA TE PERDOMMIT TE TOKES



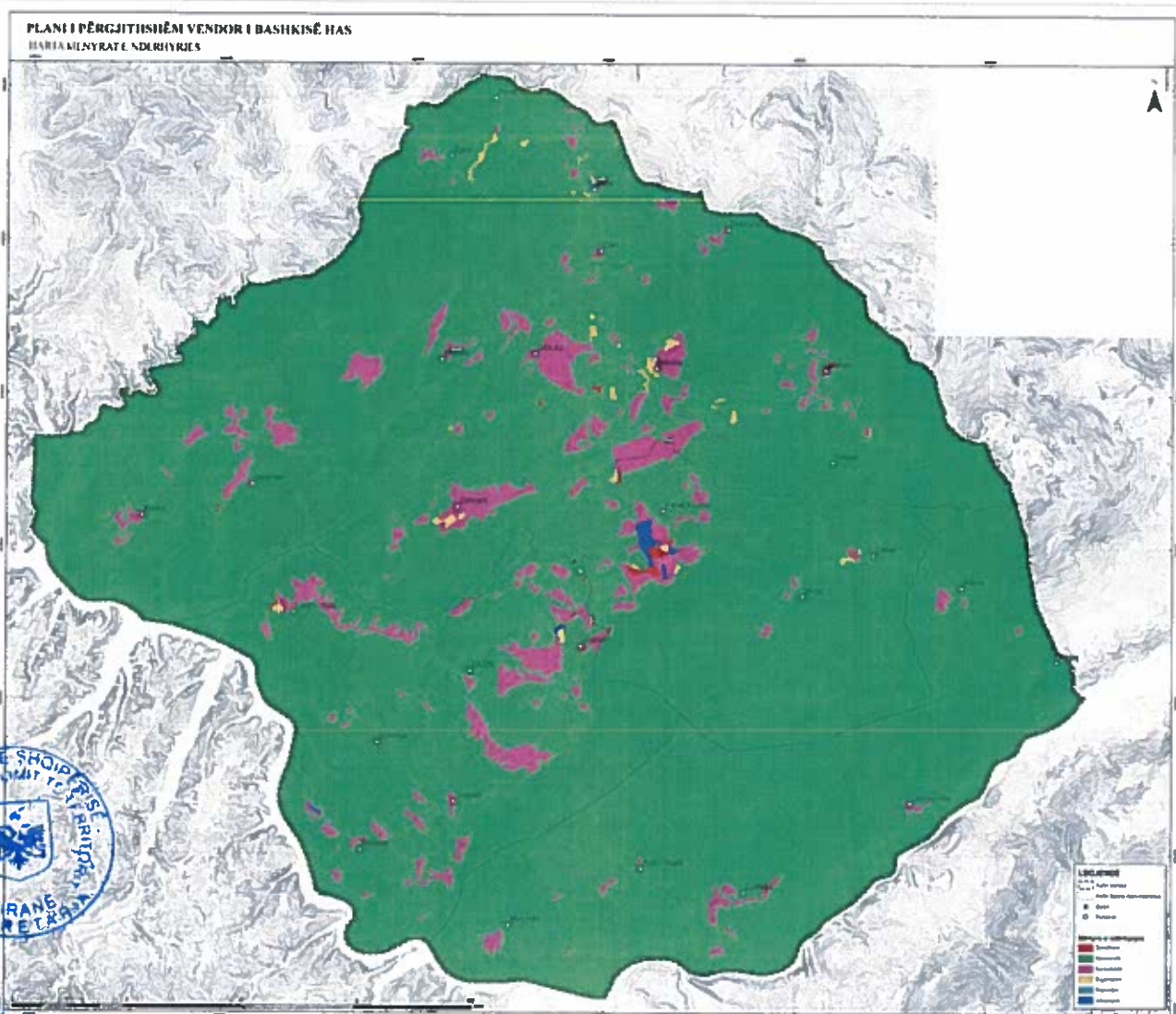
Harta 11 Harta "Nenkategoritë e prodhuara të perdommit të tokës"



2.3. Ndarja territoriale në zona dhe njësi zhvillimi

2.3.1. Mënyrat e ndërhyrjes në territor

Struktura urbane në territorin e bashkisë Has përfaqësohet vetëm nga hapësira territoriale ku shtrihet qyteti i Krumës, pjesa tjetër e territorit të bashkisë në përputhje dhe me kriteret e legjislacionit në fuqi, konsiderohet si territor rural. Në këtë aspekt konsideratat për një morfologji urbane shprehen vetëm në raport me sipërfaqen e qytetit të Krumës dhe rrethinat e tij. Të cilat trajtohen nga ky dokument planifikimi si sipërfaqe të cilat do ti bashkëngjiten strukturës urbane të Krumës duke unifikuar kështu zhvillimet e deritanishme me strukturën ekzistuese dhe njëkohësisht duke i dhënë formën e një hapësire urbane moderne e cila i shërben njeriut duke ruajtur një raport harmonik me natyrën dhe perspektivën e zhvillimeve në këtë territor.



Harta 12 Harta "Mënyrat e propozuara të ndërhyrjes"

Rrethinat e qytetit të Krumës të cilat propozohen ti bashkohen morfologjisë urbane ekzistuese të qytetit, janë parashikuar të jenë subjekt i planeve të detajuara vendore, duke i dhënë kështu bashkisë mundësinë që ti trajtojë këto territore në të gjitha detajet e strukturës urbane. Duke bërë kështu, sigurohem i që morfologjia urbane në këto sipërfaqe të fuajë karkterin e formuar tashmë si dhe të ruajë të njëjtin drejtim zhvillimi të saj drejt perspektivës.

Mënyra e ndërhyrjes që është parë si më e përshtatshme për ta implementuar në strukturën urbane të propozuar është “Konsolidimi”, ky propozim ka rrjedhur direkt nga analiza e gjendjes ekzistuese e cila na dikton pritshmëritë dhe nevojat e komunitetit vendas si dhe perspektivën e tij. Nga të cilat vërejmë një rritje të nevojave për struktura banimi një familjare në hapësira që kanë tashmë një strukturë urbane informale kryesisht me struktura banimi një familjare, të cilat jo rrallë herë kanë funksione ekonomike në katet e para dhe më rrallë vërejmë struktura ekonomike apo industriale me ndikim të ulët në mjedis. Ndaj duke përdorur “Konsolidimin” si mënyrën kryesore të ndërhyrjes në këto sipërfaqe u japim mundësi zhvillimeve ekzistuese dhe vetë hapësirës urbane të rrisin cilësinë e tyre, pa penguar zhvillimet e reja.

Tjetër mënyrë ndërhyrje që aplikohet në sipërfaqen urbane të bashkisë Has është “Rigjenerimi”, mënyrë ndërhyrje kjo e aplikuar për njësi të cilat kanë një intensitet zhvillimi aktual mbi mesatar apo dhe në njësitë të formuara nga hapsirat urbane të qendrës së qytetit ku parashikohen projekte rikualifikimi të rrugëve dhe strukturave të tjera urbane pëbërëse.

Sipërfaqe urbane të cilat janë propozuar që ti bashkëngjiten strukturës urbane të qytetit të Krumës dhe që aktualisht kanë një intensitet shumë të ulët zhvillimi, janë konceptuar si njësi më vetë të cilat do ti nënshtrohen procesit të “Urbanizimit”. Sic përcaktohet dhe në VKM. 686, datë 22.11.2017 i ndryshuar, “Urbanizimi” është procesi i ndërhyrjes në territor nëpërmjet zhvillimeve të reja, i cili sjell ndryshime të strukturës së popullsisë dhe territorit, në funksion të rritjes së sistemit urban. Ky proces do të nxisë zhvillimin në këto zona më qëllim unifikimin e strukturës urbane me njësitë fqinje me to. Përvec sipërfaqeve të cituara më sipër pjesa tjetër e territorit nuk paraqet ndonjë lloj morfologjie urbane, ato do të trajtohen në kapitullin e tipologjisë urbane të trajtuar më poshtë.

Plani i Përgjithshëm Vendor për bashkinë e Hasit ka përdorur mënyrat e ndërhyrjes sic parashikohen nga VKM Nr. 686, datë 22.11.2017 të përshkruara si më poshtë:

- Dendësim - Procesi i rritjes së dendësisë së ndërtimit në një territor të caktuar
- Konservim - Procesi i ruajtjes dhe i mbrojtjes së një territori ose ndërtimi të caktuar në formën e tij ekzistuese/aktual
- Konsolidim - Procesi i zhvillimit të territorit, i cili ka për qëllim përmirësimin dhe forcimin e infrastrukturës e të strukturës urbane ekzistuese, duke nxitur ndërtimin brenda zonave të urbanizuara
- Rigjenerim - Procesi i përmirësimit të kushteve ekonomike, fizike, sociale dhe mjedisore të një territori apo ndërtimi
- Rihzhvillim - Procesi i zhvillimit dhe i rindërtimit të një territori, i cili është i ndërtuar, por i degraduar dhe kryesisht me mungesa të funksioneve kryesore
- Urbanizim - Procesi i ndërhyrjes në territor nëpërmjet zhvillimeve të reja, i cili sjell ndryshime të strukturës së popullsisë dhe territorit, në funksion të rritjes së sistemit urban

2.3.2. Ndarja e territorit në zona

Në përputhje dhe me përcaktimin e VKM. Nr. 686, datë 22.11.2017 i ndryshuar “Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit”, zona përfshin disa njësi strukturore, të cilat mund të kenë dhe karakteristika të ndryshme të përdorimit të tokës, mënyrës së ndërhyrjes në territor, sitemit ku bëjnë pjesë apo kushteve të ndryshme zhvillimi të parashikuara për to. Ndërsa si proces në vetvete kuadri ligjor cituar më sipër e konsideron zonimin si procesi i përcaktimit të kategorive të përdorimit të tokës, ekzistuese dhe të propozuara, me qëllim ndarjen e përshtatshme të territorit të Bashkisë. Zonimi i territorit është bërë duke marrë parasysh:

- Harmonizimin e përdorimit të tokës brenda një zone dhe ndërmjet zonave fqinje

- Ruajtja dhe përmirësimi i karkaterit të një zone duke ruajtur një raport harmonik mes interesit publik dhe privat në zhvillimin e saj
- Përmirësimi i lëvizshmërisë (qarkullimit të mjeteve dhe njerëzve), rregullimi i trafikut dhe krijimi i një aksesit të barabartë për të gjithë.
- Zhvillimi i qendrueshëm i gjithë territorit
- Kategoritë baza të përdorimit të tokës parashikuar nga neni 80 i V.K.M Nr. 686, datë 22.11.2017 “Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit”

Mbështetur në kriteret e mësipërme, kodi i zonës do të duhet të përfshijë emrin e bashkisë, pa qenë e nevojshme të duket i gjithë emri, por mjaftojnë dy shkronja prej tij (prsh. Has-HS), kodin sistemit në të cilin bën pjesë, kodin e kategorisë e cila mbizotëron brenda zonës dhe numërin rendor të zonës së cilës i përket. Kodet e kategorive të përdorimit të tokës të cilat janë përdorur për emërtimin e zonës përcaktohen nga Shtojca 1 e VKM nr.686 dt. 22.11.2017 “Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit”. Për shembull, një zonë në Bashkinë e Hasit (HS) e cila i përket sistemit urban(UB), ku kategoria kryesore është banimi (A), dhe numri i zonës së cilës i përket është nr. 1, ajo do të marrë kodin: HS_UB_A_1.

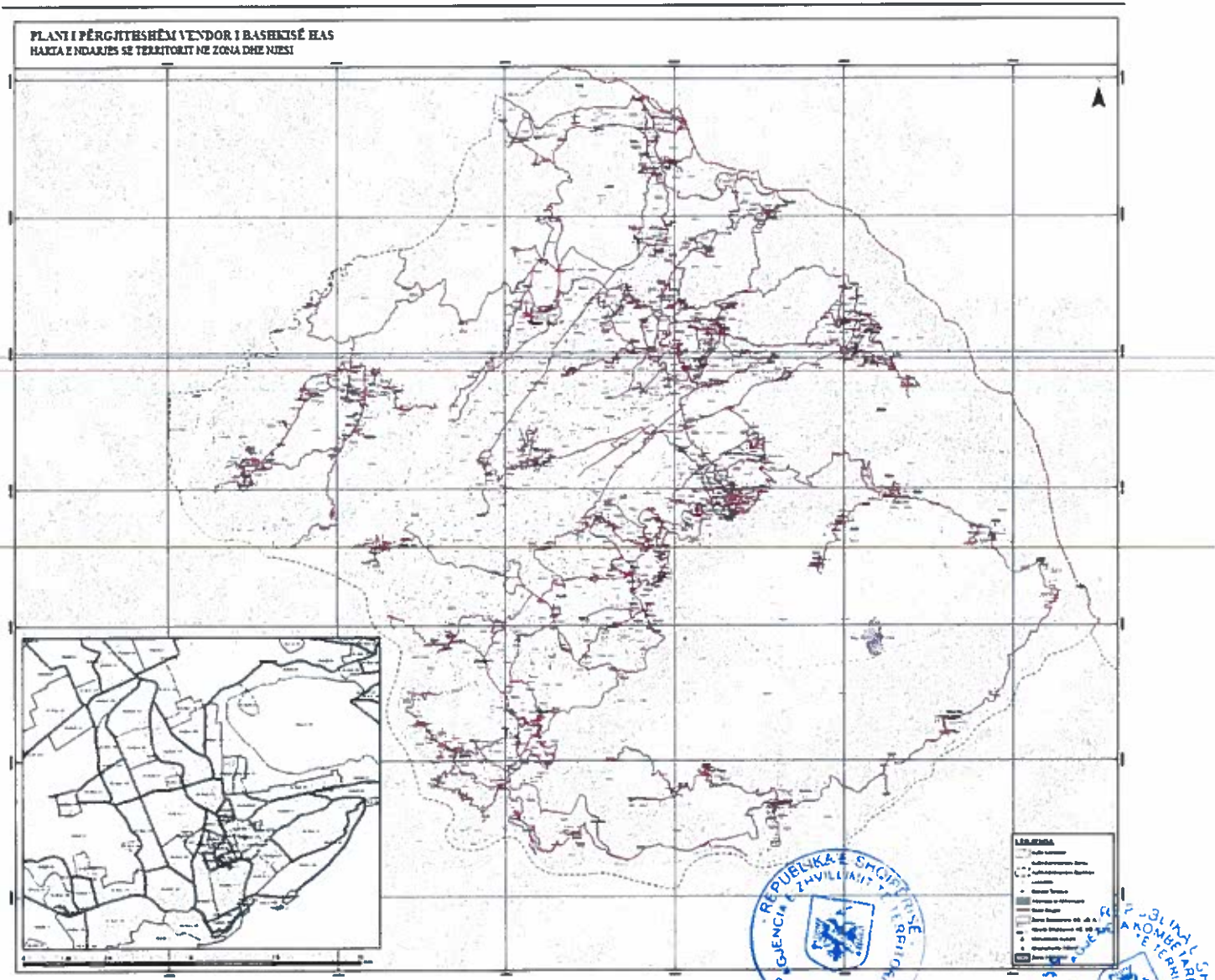
2.3.3. Ndarja e territorit në Njësi Strukturore

Ndarja e territorit në njësi strukturore është kryer në bazë të përcaktimeve ligjore si “ndarja më e vogël e territorit për qëllime zhvillimi, e cila përcaktohet gjatë procesit të planifikimit” (V.K.M Nr.686, datë 22.11.2017 “Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit”). Në vijim të kësaj V.K.M-je dhe rregullores së PPV-së, njësia është fragmenti më i vogël në të cilin mund të ndahet territori i bashkisë nga PPV-ja për qëllime planifikimi. Këto njësi rezultojnë nga procesi i hartimit të PPV si nën-ndarje të “Zonave” dhe iu atribuohen kushte zhvillimi në përputhje me ligjin “Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit”. Në ato raste ku është krijuar mundësia si kufi njësie është përcaktuar një element fizik territorial lehtësisht i dallueshëm sic mund të jetë rruga në disa raste. Për ndarjen e njësive është marë parasysh:

- Ndërlidhja mes përdorimeve të ndryshme duke shmangur përdorimet me karakteristika kontradiktore mes tyre brenda së njëjtës njësi, përjashtim bëjnë rastet për të cilat parashikohen kushte zhvillimi shtesë.
- Ruajtja dhe stimulimi i kompaktësisë dhe njëtrajtshmërisë së tipologjisë hapësinore. Ndarjen e njësive duke ruajtur brenda së njëjtës njësi hapësira me kushte të njëjta zhvillimi
- Përcaktimin e kufijve të njësive duke përdorur elemente si rrjet rrugor, breza mbrojtës, brigje ujore, përrenj, lumenj, kufij administrativ dhe elemente të tjerë linearë lehtësisht të dallueshëm
- Përcaktimin e kufijve të njësive janë marë parasysh dhe zonat historike, natyrore, bujqësore, ujore.
- Cilësia e strukturës ekzistuese si konsolidimi apo shpërhapja, raporti me parimet strategjike, struktura fiziko gjeografike, etj.

Përzgjedhja e kriterëve më sipër për të drejtuar procesin e ndarjes së njësive është bërë me synimin që parashikimet për perspektivën të jenë të zbatueshëm në një formë sa më të thjeshtë dhe të qartë për të gjithë përdoruesit e planit të përgjithshëm vendor. Si rezultat i sa më sipër do të garantohet një zhvillim i ngjashëm në njësi me karakteristika të ngjashme si dhe një zhvillim harmonik i të gjithë territorit.





Harta 13 Harta "Ndarja e territorit në zona dhe njësi"

Gjithashtu ndarja e njësive është kushtëzuar dhe nga përcaktimet që parashikohen në strategjinë territoriale, nga implementimi i konceptit të korridoreve gjatë procesit të planifikimit, nga morfologjia ekzistuese urbane, nga struktura gjeografike si dhe ndërthurja mes tyre.

Njësitë strukturore që përbëjnë sitimin urban të territorit të bashkisë, janë në sipërfaqe më të vogël në krahasim me njësitë që përbëjnë sistemet e tjera. Kjo si rezultat i larmisë që ka sistemi urban në përdorimin e tokës dhe strukturave apo dhe morfologjinë e tij. Duke u mbështetur në analizën e gjendjes ekzistuese njësitë me sipërfaqen më të vogël kanë rezultuar në hapësirat sa më pranë qendrës së qytetit të Krumës, aty ku larmia e përdorimit të tokës është më e madhe në njësinë e sipërfaqes, krahasuar me zona të tjera të sistemit urban ku mbizotëron banimi.

Njësitë e sistemit urban pranë qytetit të Krumës të cilat janë parashikur për tu trajtuar me plane të detajuara urbane janë konceptuar me sipërfaqen më të vogël të mundshme duke ruajtur strukturën e krijuar tashmë në këto hapësira. Kjo qasje do të sigurojë që procesi i hartimit të PDV-ve të jetë sa më i thjeshtë dhe praktik.

Për të shmangur konfliktet e mundshme në procesin e planifikimit për secilën njësi sipas rastit janë përcaktuar përveç kategorive kryesore dhe përdorimit të tjerave lejuara si dhe përdorimet e ndaluara. Në këtë kontekst lejohet rishikimi i planit të përgjithshëm vendor për çelime të infrastrukturës së

rëndësisë kombëtare dhe interesit publik, me kushtin që kjo të bëhet rast pas rasti duke rrespektuar ligjet dhe dokumentat e planifikimit të niveleve më lart.

Për secilën nga këto Njësi, në Rregulloren e Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Has janë specifikuar kriteret dhe kushtet e zhvillimit. Duke iu referuar përcaktimeve ligjore, konturimi i Njësive Strukturore në Bashkinë Has i është referuar një serie kriteresh specifike, duke pasur si qëllim garantimin e kompaktësimit dhe njëtrajtshmërinë e tipologjisë hapësinore ekzistuese dhe atë të propozuar.

Duhet nënvizuar fakti se jo të gjitha zonat (Njësitë) e përcaktuara në Bashkinë Has do të jenë objekt i hartimit të Planeve të detajuara Vendore. Plani ka përcaktuar Njësitë Strukturore që do të jenë objekt i PDV-ve, duke iu referuar plotësimit të të paktën njërit prej kriterëve të paraqitura në vazhdim;

- Kufijtë e Njësive Strukturore të konturojnë zona urbane që paraqesin nevoja emergjente në aspektin e rikualifikimit të hapësirave të brendshme,
- Terrenet që kanë nevojë për zgjerim dhe përmirësim të infrastrukturave rrugore, duke nënkuptuar ndryshimin e destinacionit për pjesë të hapësirës publike apo private.
- Zonat që do të akomodojnë përdorime të rëndësishme për Bashkinë, si zona ekonomike të reja, hapësira turistike të dedikuara, njësi të reja shërbimi, hapësira parkimi, etj.
- Prekin njësi me zhvillim të lartë, në presion zhvillimi, zona të reja të pazhvilluara
- Prekin zona ku parashikohet ndryshimi i përdorimit të lejuar të tokës, psh, nga natyror në urban, apo nga kategori të ndryshme të një sistemi.

2.3.4. Kodifikimi i Njësive

Kodet e njësive janë konceptuar të tillë që të jenë sa më lehtë të përdorshëm dhe të pa ngaterrueshëm nga qytetarët dhe përdoruesit planit. Me këtë qëllim janë përcaktuar një sërë kriteresh që janë marë në kosideratë të cilat janë:

- Kodi është unik dhe identifikon një dhe vetëm një njësi
- Kodi përbëhet nga 4 pjesë ku secila prej tyre përcakton:
 1. Njësine administrative
 2. Sistemin
 3. Nënkatëgorinë
 4. Zonën dhe numrin rendor të njësive

Mësonshëm në kriteret e mësipërme, kodi i njësive strukturore do të duhet të përfshijë emrin e bashkisë, pa qenë e nevojshme të duket i gjithë emri, por mjaftojnë dy shkronja prej tij (prsh. Has-HS), kodin e sistemit në të cilin bën pjesë, kodin e nënkategorisë e cila mbizotëron brenda njësive, numrin e zonës së cilës i përket dhe numrin rendor të njësive. Kodet e nënkategorive të përdorimit të tokës të cilat janë përdorur për emërtimin e njësive përcaktohen nga Shtojca 1 e VKM nr.686 dt. 22.11.2017 "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit". Për shembull, një njësi në Bashkinë e Hasit (HS) e cila i përket sistemit urban (UB), ku nënkategoria kryesore është banimi (A1), numri i zonës së cilës i përket është nr. 1, dhe njësia ka numër rendor 1, ajo do të marrë kodin: HS_UB_A1_1/1.

2.4. Zonat e rëndësisë kombëtare

Zonat e rëndësisë kombëtare si një nga elementët përbërës të territorit, të cilat konsiderohen si hapësira nga ku përjashtohet zhvillimi dhe për rrjedhim duhet të ruhen. Kanë pasur një ndikim të konsiderueshëm në konceptimin e propozimeve territoriale që parashikohen nga ky plan i përgjithshëm vendor, sidomos ato të infrastrukturës. Plani i përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit ka treguar kujdesin e nevojshme që këto zona të rrijnë të pa prekura nga zhvillimet që aty propozohen dhe dikton që ato të trajtohen sipas legjislacionit sektorial në fuqi. Njëkohësisht janë parashikuar dhe

- b) pyjet e zonat e mbrojtura natyrore, monumentet natyrore, rrjetet ekologjike, ekosistemet e rrezikuara dhe biodiversiteti;
- c) brezi bregdetar, brigjet dhe burimet ujore, lagunat, lumenjtë, liqenet;
- ç) toka bujqësore;
- d) zonat me rrezik natyror;
- dh) digat e dambat;
- e) burimet minerare e natyrore dhe rrjetet, komplekset e parqet industriale;
- ë) infrastruktura kombëtare e transportit;
- f) infrastrukturat inxhinierike të energjisë dhe telekomunikacionit;
- g) zonat që kanë përparësi zhvillimin e turizmit;
- gj) zonat ushtarake;
- h) zhvillime ose struktura arsimore, shëndetësore, sociale, kulturore e artistike, sportive, të cilat, për shkak të veçorive të tyre, janë të rëndësishme për kryerjen e veprimtarisë së institucioneve shtetërore, sikurse përcaktohet me ligj

- a. Në bazë të Ligjit Nr. 27/2018, datë 17.05.2018 "Për trashëgiminë Kulturore dhe muzetë" objektet e trashëgimisë kulturore të mbrojtura klasifikohen në: Objekt nën vrotim, Objekt në mbrojtje paraprake, Monument kulture të kategorisë II dhe Monument kulture të kategorisë I. Sipas Nenit 32 të Ligjit, institucioni përgjegjës i shpalljes së një monumenti përcakton zonën mbrojtëse për monumentet kulturore në varësi të vlerës së tyre arkitektonike, estetikën e tyre dhe hapësirën përreth. Nëse nuk përcaktohet një zonë e tillë nga legjislacioni në fuqi ose nuk njoftohet nga ministria kompetente, sipas VKM-së Nr.686, datë 22.11.2017," Për miratimin e Rregullores së Planifikimit të Territorit" I ndryshuar me VKM Nr. 232 date 17.04.2019

Monumentet kulturore të Bashkisë Has, me vlera arkitektonike e arkelogjike, i përkasin kategorisë së I-rë të mbrojtjes, për të cilën vlejné kushtet dhe kufizimet e legjislacionin sektorial ne fuqi, në përputhje me tabelën e mëposhtme.

Nr.	Emri i objektit	Kategoria	Vendimi i shpalljes	Zonë e mbrojtur
1.	Banesa e Bajram Ukës	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	Jo
	Banesa e Mus Hasanit	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	Jo
3.	Banesa e Man dhe Hate Ferizollit	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	Jo
4.	Banesa e Selim Sadri Rahmanit	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	Jo
5.	Banesa e Man Celës (SaliCela)	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	Jo
6.	Banesa e Selman Zomer Dautit (Bajram Dauti)	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	Jo

7.	Banesa e Ibrahim Sadikut	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	Jo
8.	Banesa e Deli Kovacit dhe Kulla Pranë Saj	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Urdhëresë datë08.01.1977	Jo
9.	Banesa e Ali Dhe Adem Pavdojës	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Urdhëresë datë08.01.1977	Jo
10.	Banesa e Cardakut e Ibrahim Gjonit	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Urdhëresë datë08.01.1977	Jo
11.	Shkolla dhe Internati	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	Jo
12.	Banesa e Hysen Alisë	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Urdhëresë datë08.01.1977	Jo
13.	Banesa e Uk Harkullës	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Urdhëresë datë08.01.1977	Jo

b. Në përputhje me Ligjin me Nr.81/4.5.2017 "Për zonat e mbrojtura", zonat natyrore të mbrojtura të vendit kategorizohen në tetë kategori me kufizime përkatëse, nivele mbrojtjeje dhe zona buferike. Kategorizimi u bazua në kriteret e percaktuara ligjore.

Në territorin e Hasit ka shumë monumente natyre, ndër ta dhe një zonë të shpallur të mbrojtur, sic është Rezervati Natyrori Menaxhuar "Tej Drini i Bardhë", I shpallur me VKM Nr.102, datë 15.01.1996. Gjithashtu, bazuar në VKM nr.676, datë 20.12.2002 "Për shpalljen zonë të mbrojtur të monumenteve të natyrës Shqiptare" në Bashkinë Has janë shpallur si të mbrojtura një sërë monumentesh natyrore:

Nr.	Emri i Monumentit	Vërejtje
1.	Burimi i Krumës	  <p>Sipas Ligjit Nr.81, datë 4.5.2017 "Për zonat e mbrojtura", monumentet natyrore i përkasin kategorisë III dhe kanë zonë buferike deri në 200m (neni 17)</p>  
2.	Burimet e Brudit	
3.	Gurra e Vranishtit	
4.	Gurra e Domajve	
5.	Pisha e Gjinajve	
6.	Shpella e Pëllumbave	
7.	Shpella me oborr	
8.	Shpella që tingëllon Mazrek	
9.	Maja e Qytezës	
10.	Ahishtja e Liqenit të Kuq	

c. Burimet natyrore me rëndësi kombëtare përfshijnë ujin, pyjet dhe rezervat minerare. Ata bashkërendojnë dhe bashkëveprojnë me pasurinë kulturore, janë kritike për mbijetesën e zonës në studim, veçanërisht për zonat më pak të favorizuara dhe ato malore dhe janë të ndjeshëm ndaj efekteve të ndryshimeve klimatike.

d. Rezervat e mineraleve dhe toka pyjore janë të shumta dhe burimet ujore (sipërfaqësore dhe nëntokësore) janë të pasura dhe zakonisht janë në gjendje të mirë. Është i nevojshëm menaxhimi i qendrueshëm i burimeve, përmirësimi i menaxhimit të tyre, sigurimi i rezistencës së tyre edhe kontrollimi i metabolizmit dhe vlerësimi i vazhdueshëm i marrëdhënieve ciklike midis burimeve natyror edhe popullsisë.

e. Të rëndësishme në nivel kombëtar quhet infrastruktura kryesore për prodhimin dhe transmetimin e energjisë, dhe specifikuat HEC-et dhe linjat e tensionit të lartë të energjisë elektrike.

f. Objekte të rëndësisë kombëtare klasifikohen dhe infrastruktura rrugore dhe kufitare siç janë dhe pikat e kalimit kufitar. Kështu në bashkinë e Hasit kemi një pikë të kalimit kufitar të kategorisë së dytë, ajo e Pikës Kufitare Të Zhubit. E cila ndodhet në kufi me Kosovën.

g. PPK mbështet zonat me rëndësi kombëtare, duke sygjerruar zgjerimin e tyre apo shpalljen e të reja. Megjithatë, brenda këtyre zonave ka edhe të ashtu-quajturat "ishuj territorialë", të cilat duhet të përjashtohen nga kufizimet e zonave me rëndësi kombëtare pasi nuk ndajnë karakteristika të njëjta.

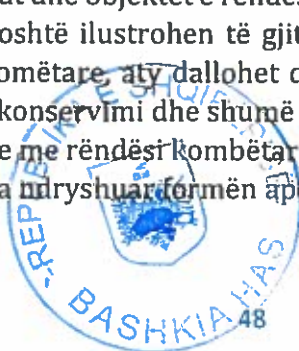
- a. Me rëndësi kombëtare janë të gjitha akset rrugore shtetërore (SH) që përshkojnë Bashkinë.
- b. Brenda bashkisë janë përcaktuar zonat minerare të kërkim - zbulimit dhe shfrytëzimit në përputhje me Programin e Veprimit 3 vjeçar, 2016-2018, përzhvillimin e aktivitetit mineral dhe përcaktimin e zonave minerare të rrezikshme (VKM nr.726, datë 2.9.2015 dhe VKM nr.751, 26.10.2016).

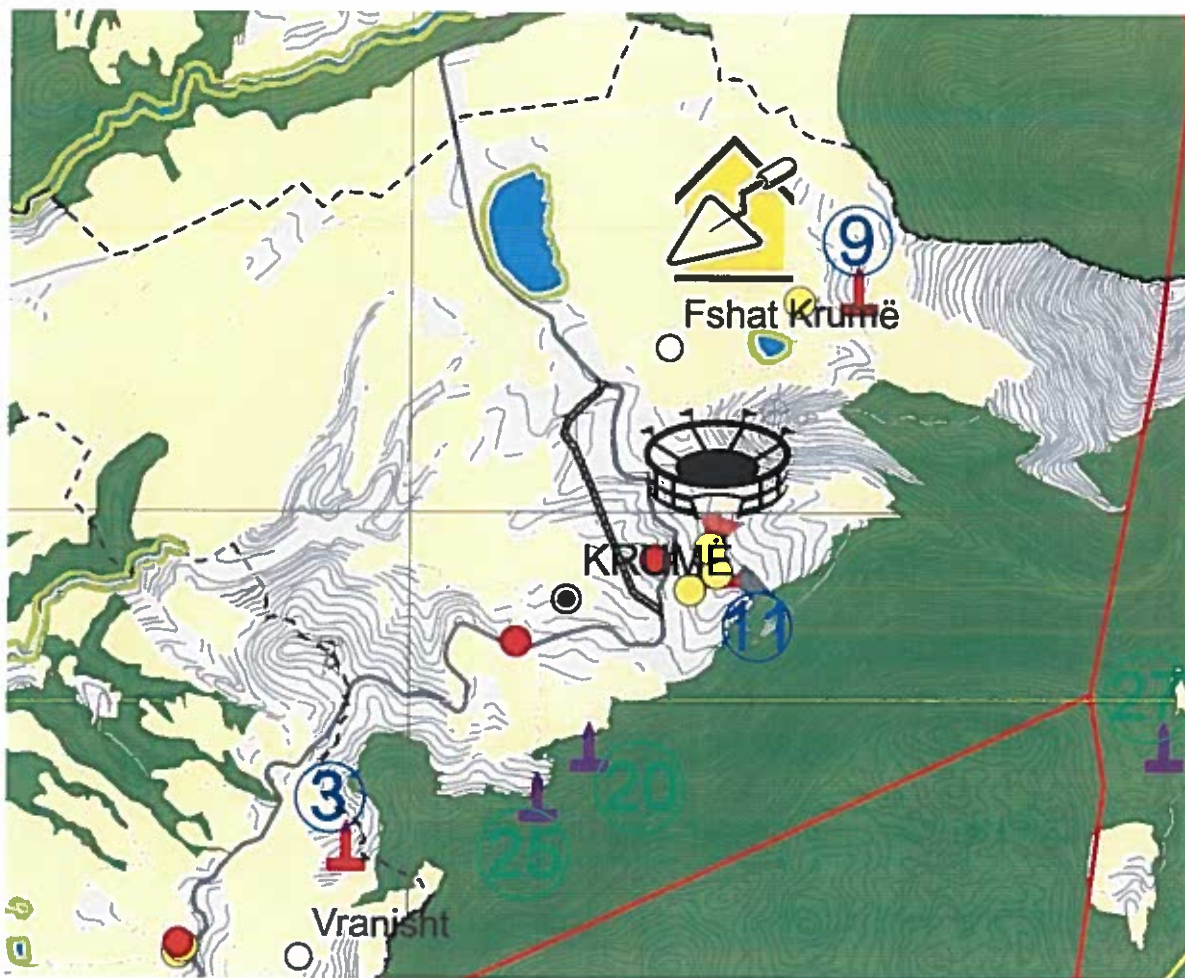
Si zona me rreziqe natyrore përfshihen:

- o zonat e rrezikshme, siç përcaktohen në Programin e Veprimit 3-vjeçar, 2016-2018, për zhvillimin e aktivitetit mineral dhe për caktimin e zonave minerare të rrezikshme (VKM nr.726, datë 2.9.2015 dhe VKM nr.751, 26.10.2016).
- o rreshqitje e dimensioneve të ndryshme, të shkaktuara nga faktorët gjeologjikë me karakter aktiv dhe pasiv, sipas studimit të SHGJSH (2014) "Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë – Qarku i Kukës"

2.4.2. Zonat e rëndësisë kombëtare të propozuara

Duke u drejtuar nga analiza e gjendjes ekzistuese për zonat dhe elementët me rëndësi kombëtare që bëjnë pjesë në territorin e bashkisë së Hasit, ky plan ka parashikuar një sërë masash, veprimesh apo dhe projekte për trajtimin e tyre sipas rastit. Plani i përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit propozon si mënyrën më të përshatshme për trajtimin e këtyre zonave atë të "konservimit" apo dhe "rizhvillimit" në disa raste, duke i trajtuar zonat dhe objektet e rëndësisë kombëtare me projekte rikonstruksioni apo mirëmbajtjeje. Në hartën më poshtë ilustrohen të gjitha ndërhyrjet e parashikuara nga PPV Has në rrjetin e zonave të rëndësisë kombëtare, aty dallohet qartazi që ndërhyrjet në këtë rrjet ky plan i ka parashikuar të jenë me qëllime konservimi dhe shumë pak ndërhyrje me qëllime zhvillimi apo rritje të hapësirave apo numrit të zonave me rëndësi kombëtare. Duke ofruar kështu një mënyrë inteligjente të shfrytëzimit të këtyre aseteve pa ndryshuar formën apo përmbajtjen e tyre.





By pass-i i propozuar për rrugën SH23

Ky baipas lidh dy hyrjet për në qytetin e Krumës, atë veriore dhe jugore me atë veri-perëndimore, duke përkrahur sipërfaqet në jug-perëndim të Krumës. Vec uljes së trafikut në qendër të Krumës në përgjithësi, kjo ndërhyrje ka për synim dhe shmangien e automjeteve me tonazh të rëndë të mallrave dhe ato të minierave nga qendra e vetme urbane e bashkisë, duke ulur ndotjen nga këto aktivitete në qendrën e bashkisë Has.

Monumentet e kulturës dhe natyrës

Monumentet e kulturës ky plan i trajton duke i konservuar si të tillë, për këtë plani i përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit i ka trajtuar të gjitha objektet monument kulture si njësi më vete duke e rritur akoma më shumë nivelin e mbrojtjes për to dhe nivelin e ndërgjegjësimit duke nxitur kujdesin ndaj tyre si nga bashkia ashtu dhe nga autoritet qendrore të cilat i kanë nën juridiksion këto objekte.

Nr.	Emri i objektit	Kategoria	Vendimi i shpalljes	Kodi i njësisë
1.	Banesa e Bajram Ujkës		Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	HS_UB_M1_5/3

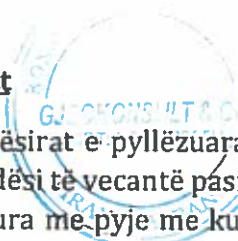
2.	Banesa e Mus Hasanit	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	HS_UB_M1_5/2
3.	Banesa e Man dhe Hate Ferizollit	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	HS_UB_M1_6/1
4.	Banesa e Selim Sadri Rahmanit	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	HS_UB_A1_4/38
5.	Banesa e Man Celës (SaliCela)	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	HS_UB_M1_5/4
6.	Banesa e Selman Zymer Dautit (Bajram Dauti)	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	HS_UB_A1_4/37
7.	Banesa e Ibrahim Sadikut	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	HS_UB_M1_5/1
8.	Banesa e Deli Kovacit dhe Kulla Pranë Saj	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Urdhëresë datë 08.01.1977	HS_UB_M1_2/1
9.	Banesa e Ali Dhe Adem Pavdojës	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Urdhëresë datë 08.01.1977	HS_UB_M1_1/1
10.	Banesa e Cardakut e Ibrahim Gjonit	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Urdhëresë datë 08.01.1977	HS_UB_A1_5/21
11.	Shkolla dhe Internati	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Vendimi Nr.1886, datë 10.06.1973	HS_UB_AS3_1/1
12.	Banesa e Hysen Alisë	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Urdhëresë datë 08.01.1977	
13.	Banesa e Uk Harkullës	I	Ministria e Arsimit dhe Kulturës, Urdhëresë datë 08.01.1977	

Njësitë që bartin monumentet e kulturës u janë atribuar kushte zhvillimi të tilla që drejtohen nga "Konservimi" si mënyra e ndërhyrjes më e përshtatshme për trajtimin e tyre. Për këto njësi përveç mënyrës së ndërhyrjes nuk janë parashikuar kushte zhvillimi të tjera si intensiteti apo koeficienti i shfrytëzimit të territorit, pasi këto njësi janë jashtë juridiksionit të bashkisë dhe për rrjedhim ajo nuk mund të japë leje për ndërhyrje në to.

Ndërsa monumentet e natyrës janë të përfshira në njësitë që përbëjnë sistemin natyror të bashkisë së Hasit, pa i veçuar brenda tyre por duke i bërë pjesë të sistemit natyror pa i kufizuar sipërfaqet e tyre

dhe duke i konsideruar me një sipërfaqe influencë shumë të madhe, me ndikim të gjërë në të gjithë strukturën natyrore, florën dhe faunën e bashkisë. Menaxhimin e tyre ky plan e le në dorë të legjislacionit kombëtar në fuqi për monumentet e natyrës, i cili është cituar dhe në rregulloren përkatëse që shoqëron këtë plan. Ndërsa mënyra e ndërhyrjes në këtë rast është konservimi duke duke u i dhënë përparësi ruajtjes së këtyre monumenteve, në ndryshim nga monumentet e kulturës për të cilat është parashikuar si mënyrë ndërhyrje rigjenerimi sipas përshkrimit të mësipërm.

Bashkia	Has
Zona	HS_N_M_6
Njësia	HS_N_M_6/6
Sipërfaqe	13.43
Sistemi	Natyror
Kategori_1	N Tokë Natyrore
Nënkategori_1	N4-Shkurre
I_1	0
Kshf	0
Lartësia_Kate_1	0
Lartësia_Metra_1	0
Përqindja_e_Përdorimit	0
Parcela_Minimale_1	0
Kategori_2	
Nënkategori_2	
I_2	0
Kshf_2	0
Lartësia_Kate_2	0
Lartësia_Metra_2	0
Përqindja_e_Përdorimit_2	0
Parcela_Minimale_2	0
Kategori_3	
Nënkategori_3	
I_3	0
Kshf_3	0
Lartësia_Kate_3	0
Lartësia_Metra_3	0
Përqindja_e_Përdorimit_3	0
Parcela_Minimale_3	0
Nr_Banorësh	0
Dendësia	0.00
Gjelbërim_Banor	0
Vendpikime	0
Tipologjia_Hapësnore	
Mënyra_e_nderhyrjes	Konservim
PDV	Jo
Instrumente	
Fazat_e_Zhvillimit	Nuk aplikohet
Kufizime_Ligjore	
Përshkrim	Jane ne fuqi dispozitat e kesaj rregulloreje
Kshp	0
Kshr	0
Funksion_1	N4-1.E dendur
Funksion_2	N4-1.E dendur
Funksion_3	N4-1.E dendur
Përdorime_te_Lajtuara	-
Përdorime_te_Ndalusara	Ndalohen te gjeha përdorimet qe nuk jane ne perputhje me ato me sipër
Përdorime_te_Kufizuesara	-

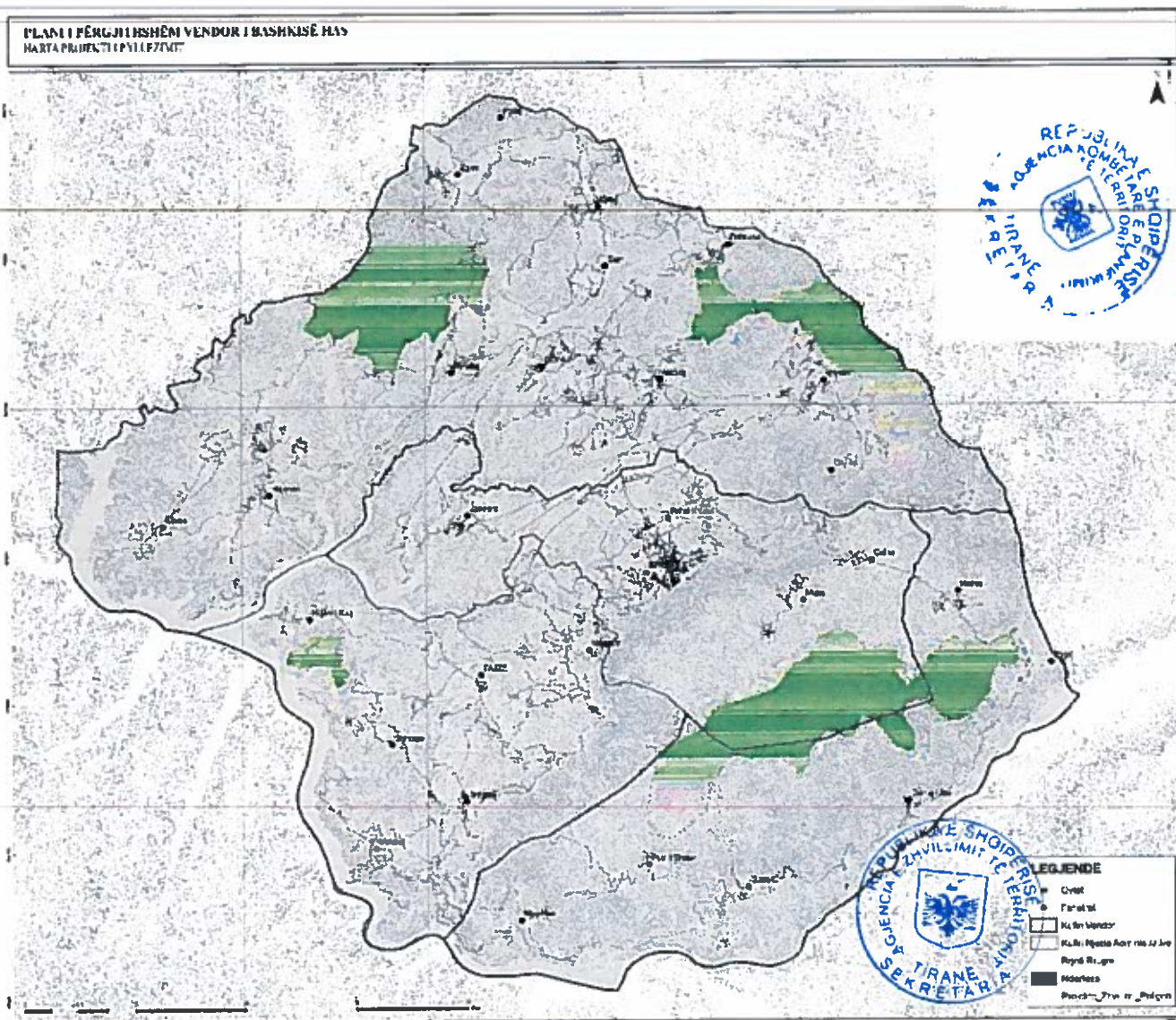


Pyjet

Hapësirat e pyllëzuara të territorit të bashkisë së Hasit për Planin e përgjithshëm vendor kanë një rëndësi të vecantë pasi këto teritore janë njohur ndër vite dhe shekuj për hapëra territoriale shumë të pasura me pyje me kultura të egra malore dhe pyje të kultivuara me frutikultura nga njeriu. Ndaj në

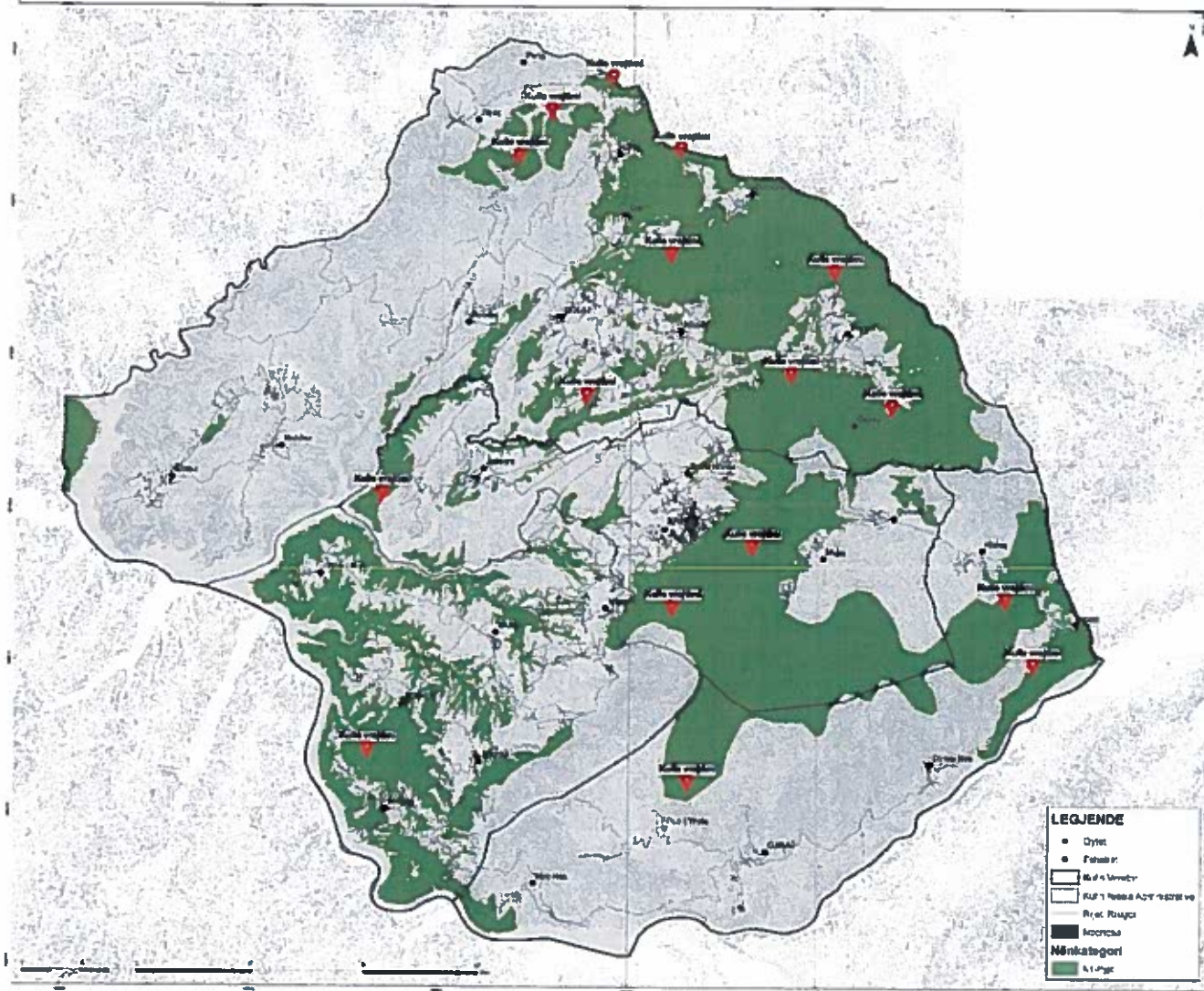
këtë pikë ky plan propozon një projekt pyllëzimi me anë të së cilit do të zhbëhet në një masë të konsiderueshme efekti i lënë pas nga këto vite prerje të pyjeve pa kriter, që ka lënë pas sipërfaqe të tëra të dëmtura të pyjeve në territorin e bashkisë Has.

Projekti ka si synim mbjelljen e fidanëve në tre pjesë të ndryshme të territorit të bashkisë. Përkatësisht zona e parë janë sipërfaqet pyjore mes fshatave Zgjec dhe Qarr si dhe mes fshatrave Liqeni i Kuq dhe Helshan. Hapësira tjetër është ajo e fshatrave Dobrunë, Gajrep dhe Cahan si dhe hapësirat pyjore në njësinë administrative Gjinaj. Si rezultat i këtij projekti rezulton në shtimin e sipërfaqeve pyjore të bashkisë së Hasit, të cilat shtohen me një sipërfaqe prej 11,624,400m² dhe në total bëhen 142,406,777m² sipërfaqe të pyllëzuara nga 130,782,377m² që janë aktualisht.



Harta 16 Harta "Projekti i pyllëzimit"

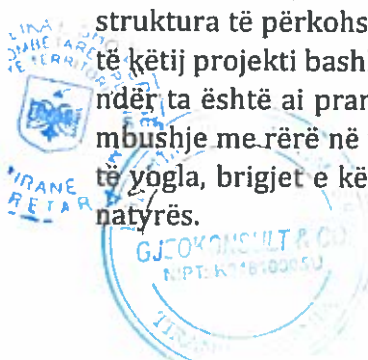
Njëkohësisht në këtë kuadër është formuluar dhe projekti tjetër në raport me pyjet, ai i vrojtimit të tyre me synim mbrojtjen nga dora e njeriut apo dhe nga faktorët atmosferike dhe fenomenet natyrore. Shpërndarja e pikave të vrojtimit është menduar në mënyrë që të mbulojnë të gjitha sipërfaqet e pyllëzuara të jenë të monitoruara për çdo lloj aktiviteti në qendër të tyre. Synimi kryesor i këtij projekti është përcaktimi i pikave të vrojtimit të pyjeve si dhe ndërtimi i infrastrukturave përkatëse për kryerjen e këtij shërbimi. Ndërtimi i kullave të vrojtimit të pajisura me teknologjinë më të fundit në kryerjen e vrojtimit të pyjeve. Do të sjellë rritjen e cilësisë në punën për mirëmbajtjen e pyjeve në bashkinë Has.



Harta 17 Harta "Harta e pyjeve"

Brigjet e liqeneve dhe lumenjve

Si elementë pjesë përbërëse të zonave të rëndësishme kombëtare brigjet e liqeneve dhe lumenjve trajtohen nga ky plan me anë të konservimit duke i përjashtuar sipërfaqet e tyre nga territoret e mundshme për ndërtim. Distanca nga vija e ujit gjatë së cilës është i ndaluar ndërtimi është respektuar në përputhje me legjislacionin sektorial në fuqi, 25m nga vija ujore lumore apo liqenore. Një tjetër mënyrë trajtimi i brigjeve ujore e propozuar nga kjo PPV është shfrytëzimi i tyre për plazh sezonal, më saktësisht projekti i zhvillimit propozon brigjet e rezervuarit në afërsi të Krumës. Ku parashikohet që mund të ndërtohen struktura të përkohshme të lehtësuara në funksion të shfrytëzimit të tij si sipërfaqe për plazh. Me anë të këtij projekti bashkia Has duhet të sigurojë përshtatjen e brigjeve të rezervuarve më të mëdhenj, një ndër ta është ai pranë qytetit të Krumës i cili është dhe më i madhi, duke i sistemuar dhe duke bërë mbushje me rërë në pjesën e bregut ku do të konsiderohet më e përshtatshme. Ndonëse me sipërfaqe të vogla, brigjet e këtyre liqeneve ofrojnë një ambient shplohës të qetë dhe me pamje fantastike të natyrës.

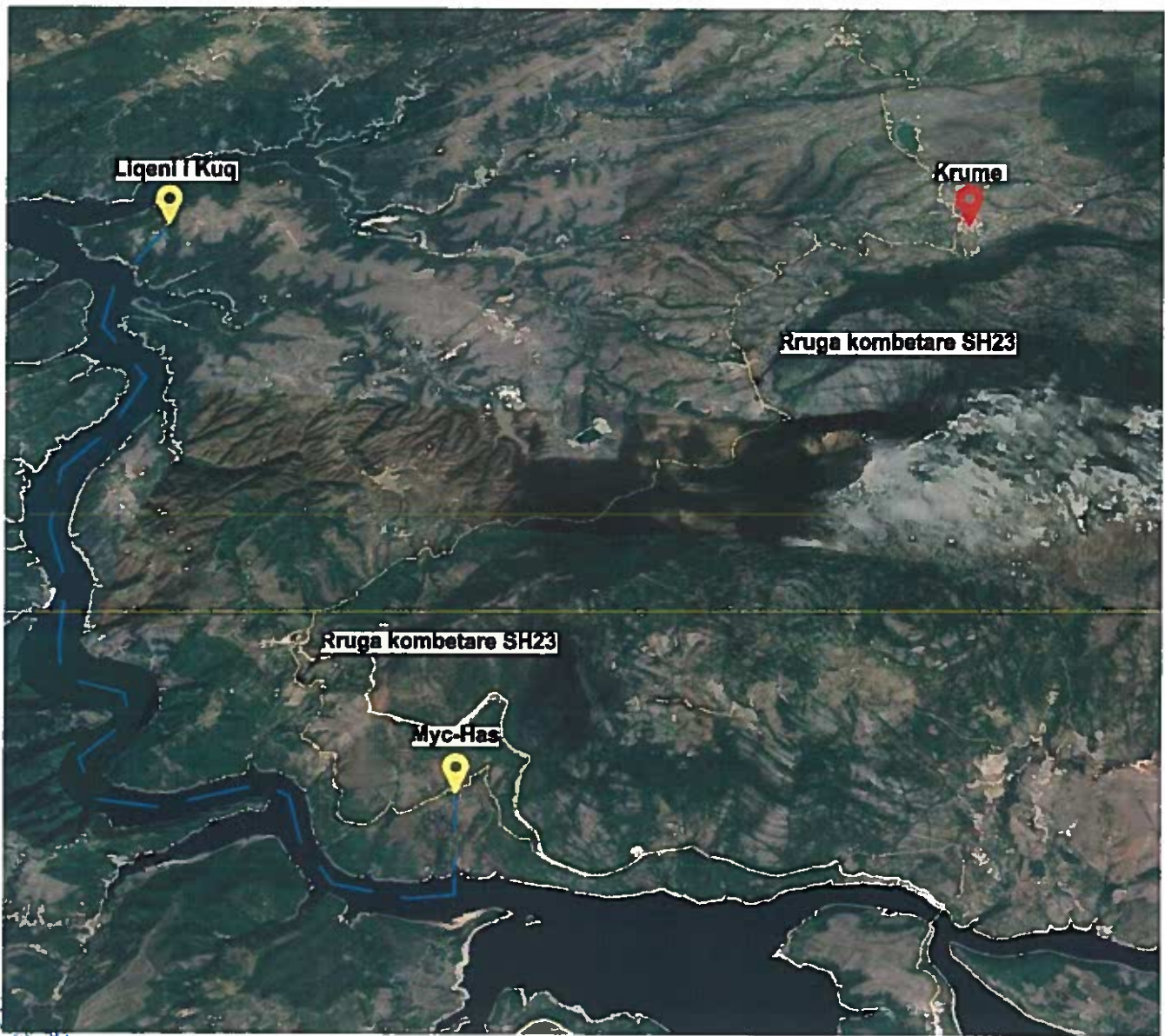




Apo dhe instalimi i limaneve ne brigjet e lumit Drin me qëllim krijimin e intererareve turistike përgjatë këtij lumi sic është itinerari Myc-Has – Liqen i Kuq i parashikuar si projekt pilot nga ky plan. Itinerari është menduar të nisë në fshatin Myc-Has i cili ndodhet në afërsi të rrugës Sh23 dhe të përfundojë në fshatin e Liqenit të Kuq atje ku ndodhet dhe një nga monumentet natyrore të bashkisë së Hasit. Ky projekt do të ndërmarrë veprimet e mëposhtme në mënyrë që të realizohet qëllimi i tij:

- krijimi i një rruge këmbësorësh nga fshati Myc-Has në bregun e liqenit të Fierzës
- ndërtimi i një moli ankorimi për varkat në Myc-Has
- ndërtimi i një moli ankorimi për varkat në Liqenin e Kuq
- krijimi i një rruge këmbësorësh nga bregu i liqenit në afërsi të Liqenit të Kuq drejt fshatit Liqeni i Kuq





Zona me prioritet zhvillimi të turizmit

Ndër zonat me rëndësi kombëtare ashtu sic është paraqitur dhe në kaptullin pararendës, nga legjislacioni në fuqi konsiderohen dhe zonat me prioritet zhvillimi të turizmit. Një zonë e tillë për territorin e bashkisë së Hasit është përcaktuar nga projekti 100 Fshatrat dhe më konkretisht fshati Cahan. Në këtë kontekst ky plan ka parashikuar një sërë projektesh që zhvillohen në territorin e këtij fshati apo rrethinave të tij me synim infrastrukturën apo turizmin.

Një ndër projektet kryesore në funksion të zhvillimit të turizmit në fshatin e Cahanit është asfaltimi i rrugës Krumë – Cahan me qëllim lehtësimin e udhëtimit drejt këtij fshati dhe si pasojë tërheqjen e sa më shumë vizitorëve. Tjetër projekt për përmirësimin e infrastrukturës në fshatin Cahan është dhe ndërtimi i rrjetit të ujësjellësit në mënyrë që facilitetet që mendohet të krijohen me synim turizmin të kenë akses ndaj tij.

Gjithashtu në raport me turizmin ky plan propozon evidentimin e një shtegu për kamping drejt një pllaje në afërsi të Cahanit për t'i shtruar akoma më shumë ofertën turistike që ky lokalitet i bashkisë Has ofron. Evidentimi i shtigjeve natyrore në malin e Pashtrikut me anë të piketave që tregojnë drejtimin që duhet të ndjekësh si dhe pasqyrimi i këtyre shtigjeve në harta të cilat vendosen në dispozicion të vizitorëve me anë të të fletëpalosjeve që shpërndahen në pikat e informacionit.



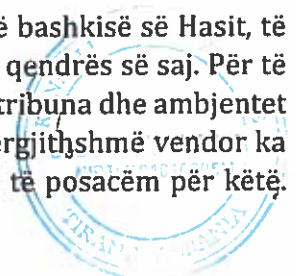
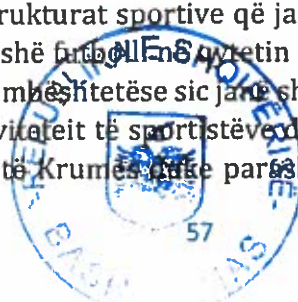
"Shtegu i kampingut ne pllajen prane fshatit Cahan"

Struktura arsimore, shëndetësore dhe sportive

Rrjeti i strukturave arsimore dhe shëndetësore në bashkinë e Hasit daton nga periudha e komunistit dhe për rrjedhim këto godina janë relativisht të vjetra dhe në disa raste ato nuk i plotësojnë kushtet për organizimin e aktivitetit institucional të pritshëm. Kjo gjë vërehet më së shumti në godinat e qendrave shëndetësore të cilat janë totalisht jashtë funksionit dhe për të cilat ky plan ka parashikuar një sërë projektesh rikonstruksioni me qëllim sjelljen e tyre në formën fizike më të përshtatshme për kryerjen e aktiviteteve përkatëse. Si të tillë janë projekti "Rikonstruksioni i qendrës shëndetësore Pus i Thatë", projekti "Rikonstruksioni i qendrës shëndetësore Brenogë", etj, sipas tabelës së planit të veprimit parashikuar nga ky Plan i Përgjithshëm Vendor.

Situata ndryshon shumë në raport me godinat e institucioneve arsimore pjesa më e madhe e të cilave janë rikonstruktuar vitet e fundit dhe për pasojë janë në gjendje fizike shumë të mirë për plotësimin e kërkesave të komunitetit vendas ndaj këtyre institucioneve. Megjithatë nga analiza e gjendjes ekzistuese dhe vizitat në terren është konstatuar se ka disa shkolla që kanë nevojë për ndërhyrje rikonstruksioni apo mirëmbajtje, për të cilat ky plan gjithashtu ka parashikuar projekte të posacme sipas rastit. Ndër të cilat përmëdim projektin "Rikonstruksioni i shkollës së mesme Vlahen", projekti "Rikonstruksioni i shkollës 9-Vjecare Fshat Krumë", etj, të pasqyruar në planin e veprimit të këtij plani.

E njëjta situatë paraqitet dhe me strukturat sportive që janë pjesë e territorit të bashkisë së Hasit, të cilat përfaqësohen vetëm nga një fushë futboll në sportin e Krumës në afërsi të qendrës së saj. Për të cilën vërehet mungesa e faciliteteve mbështetëse sic janë shkallët e stadimit apo tribuna dhe ambjentet e brendshme në mbështetje të aktivitetit të sportistëve dhe tifozëve. Plani i përgjithshëm vendor ka parashikuar ndërtimin e stadiumit të Krumës duke parashikuar dhe një projekt të posacëm për këtë.



Projekti i paraqitur në planin e veprimit të këtij plani ka emërtimin “Ndërtimi i stadiumit të qytetit” dhe parashikon zgjidhjen e problematikës së shtjelluar më sipër.



Stadiumi i qytetit

Tokat bujqësore

Toka bujqësore përveç se konsiderohet në legjislacionin në fuqi si sipërfaqe toke më rëndësi kombëtare, për të parashikohet dhe ruajtja dhe zgjerimi i saj dhe nga Plani i Përgjithshëm Kombëtar, një veprim i cili është implementuar në Planin e Përgjithshëm Vendor Has, duke përfshirë në sistemin bujqësor dhe sipërfaqe toke të cilat janë vlerësuar se mund të rehabilitohen me këtë synim. Sipërfaqe të cilat më parë konsideroheshin si sipërfaqe toke djerrë, një veprim i cili përveç se ruan sipërfaqet ekzistuese të tokës bujqësore dhe shton sipërfaqen e cila konsiderohet bujqësore në territorin e bashkisë Has. Duke nxitur akoma më shumë përfshirjen në aktivitetin bujqësor të banorëve vendas dhe investitorëve nga jashtë territorit të bashkisë dhe duke krijuar mundësi të reja në këtë sektor me rëndësi të vecantë për bashkinë e Hasit dhe më gjërë gjithë vendin.

Sipërfaqja e tokës bujqësore ekzistuese është 7,213.8 ha, ky plan propozon rritjen e kësaj sipërfaqe me 9.7ha një veprim i cili rezulton në një sipërfaqe totale të tokës bujqësore prej 7,223.3 ha. Me anë të këtij veprimi ky plan përveç se përmbush direktivat e legjislacionit sektorial në fuqi dhe PPK-së në raport me tokën bujqësore, krijon dhe një bazë të mirë mbështetjeje për projektet e zhvillimit të parashikuara nga ai në sektorin e bujqësisë dhe blegtorisë.

Zonat ushtarake dhe pikat e kalimit kufitar

Në kufirin me Kosovën bashkia e Hasit ka një pikë të kalimit kufitar, atë të Qafë Prushit, për të cilën ky plan nuk ka kompetencë të bëjë propozime për projekte apo mënyra trajtimi të tij. PPV Has ka parashikuar vetëm vendosjen e pikave Infopoint në afërsi të tij me qëllim orientimin e udhëtareve drejt pikave të interesit në brëndësi të bashkisë Has. E njëjta situatë shfaqet dhe me zonat ushtarake të cilat ndodhen në territorin e bashkisë së Hasit, të cilat janë dy sipërfaqe njëra shumë pranë qytetit të Krumës dhe tjetra në afërsi të fshatit Cahan. Edhe për sipërfaqet e këtyre zonave nuk mund të bëhen parashikime nga ky plan për projekte apo tjetërsim përdorimi toke etj. Këto sipërfaqe janë jashtë

funksionit dhe nuk përdoren nga Ministria e Mbrojtjes për asnjë funksion. Në këtë pikë plani propozon nisjen e procedurës nga ana e bashkisë Has për kërkesën për transferimin e pronës nga inventari i Ministrisë së Mbrojtjes në atë të bashkisë Has. Sidomos sipërfaqen që ndodhet pranë qytetit të Krumës të cilën pas kalimit në fondin e pronave të bashkisë, bashkia ta përfshijë në njerën nga njësitë strukturore kufitare duke u bazuar në interesin që ka për zhvillim kjo zonë. Dhe për rrejedhim dhe kjo sipërfaqe do të trajtohet sipas kushteve të zhvillimit të njësisë së cilës do i bashkëngjitet.

2.5. Përcaktimi i zonave kryesore të zhvillimit ekonomik dhe urban

Synimi i kësaj PPV-je vec të tjerash është forcimi dhe konsolidimi i strukturës urbane dhe ekonomike ekzistuese në bashkinë e Hasit. Ndaj ky plan e shikon territorin e bashkisë së Hasit si një organizëm i cili ka nevojë për injektimin e suplementeve me të një njëjtën përmbajtje me strukturën ekzistuese, në mënyrë që jeta ekonomike dhe urbane e kësaj bashkie të gjallërohet. Ky plan tregon kujdesin që ndërhyrjet në territor të jenë në sasinë, formën dhe përmbajtjen e duhur, në mënyrë që të përftohet një zhvillim rracional i territorit të bashkisë.

Nisur nga kjo, ky plan propozon zgjerimin e zhvillimit urban në rrethinat veri-perëndimore të Krumës, si një hapësirë territoriale me një kërkesë në rritje për investime, të cilat synojnë më së shumti drejt banesave individuale por dhe kombinimit mes banimit dhe shërbimeve, apo vetëm shërbime. Në këtë kuadër plani i përgjithshëm vendor i bashkisë Has, trajton me plane të detajura këto hapësira me qëllimin që tu jepet mundësia investitorëve dhe bashkisë ta përshtasin strukturën e kësaj zone sa më mirë me trupin ekzistues urban si dhe me nevojat kerkesat dhe dëshirat e komunitetit dhe investitorëve të mundshëm.

Në të njëjtën kohë hapësirat e cituara më sipër shërbejnë dhe si vatra të zhvillimit ekonomik, struktura e zhvillimit ekonomik në këto sipërfaqe ruhet e njëjta, pra një strukturë e ekonomike që ndërfitet dhe ndërldhet më strukturat e tjera si atë urbane, infrastrukturore dhe natyrore. Arsyeja e kësaj është niveli ekonomik shumë i ulët që paraqitet në territorin e bashkisë së Hasit, ku mbizotërojnë bizneset e vogëla familiare të ngritura rishtazi për të shfrytëzuar mundësitë e momentit. Njëkohësisht dhe investime të mundshme aq të mëdha sa të nxisin ndryshimin e strukturës ekonomike mungojnë. Pikërisht për asyet e mësipërme, PPV Has propozon përforcimin e strukturave ekzistuese urbane dhe ekonomike pa çënuar funksionimin e tyre.

Përforcimin e tyre PPV-ja e arrin jo vetëm duke implementuar në territor PDV-të si fazë më vete të zhvillimit, por edhe duke afruar infrastrukturën pranë strukturave ekonomike dhe urbane ku mungon me qëllim uljen e periferialitetit, duke trajtuar pjesë të territorit me projekte zhvillimi si ndërtim pedonalesh, rikualifikim strukturash urbane si tregë stadiume etj. për ta bërë sa më atraktiv territorin e bashkisë në tërësi.

Zona me Prioritet Zhvillimi			
Njesi per Industri dhe Ekonomi			
Njësia	Sistemi	Kategori_1	Nënkategori_1
HS_UB_IE1_1/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_IE1_10/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_IE2_15/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE2-Industri e Rende

HS_UB_IE1_16/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_IE1_2/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_IE1_3/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_IE2_4/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE2-Industri e Rende
HS_UB_IE1_5/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_IE1_6/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_IE1_7/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_IE1_8/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_IE1_9/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte

Njesi per Sherbime

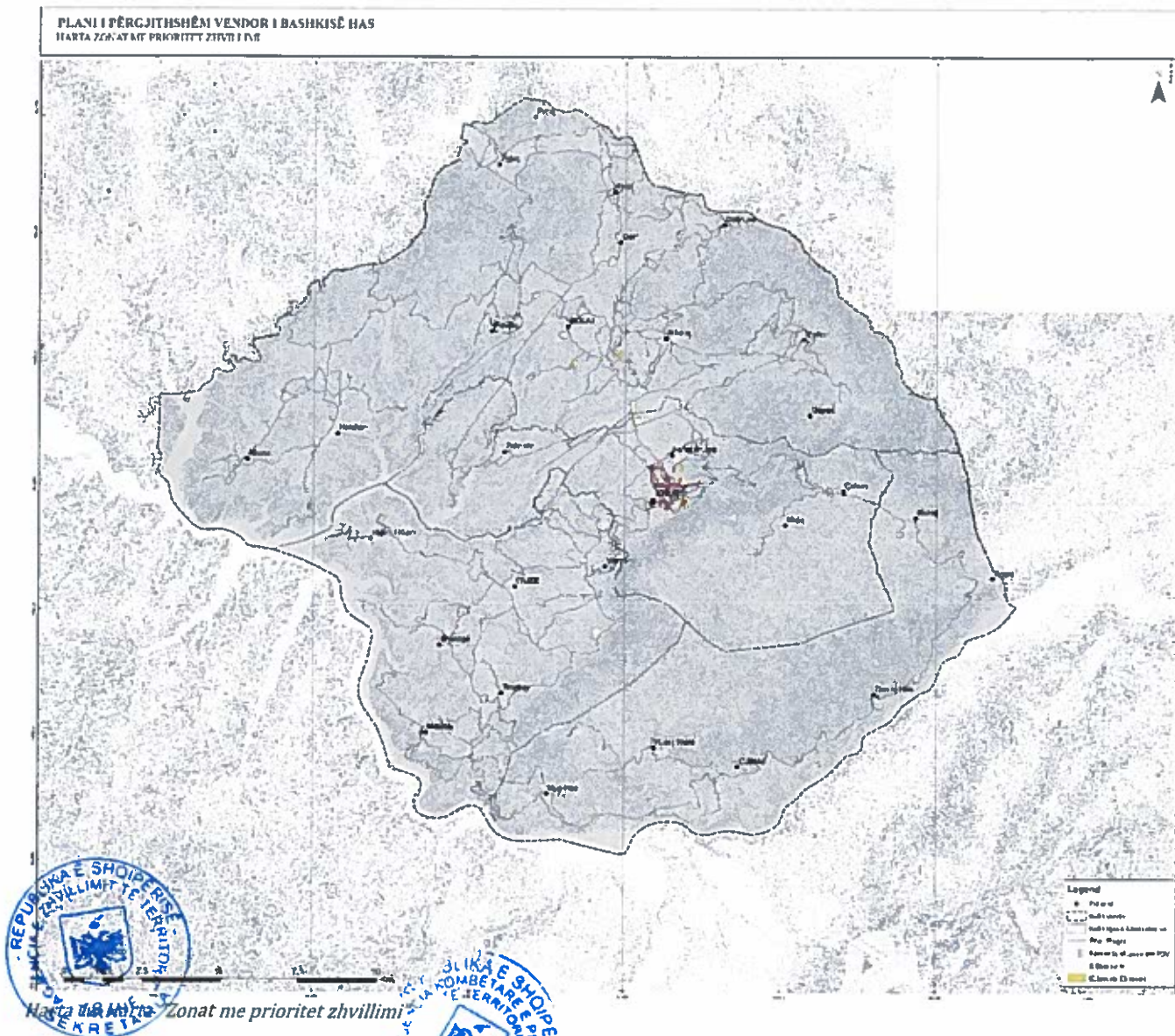
Njësia	Sistemi	Kategori_1	Nënkategori_1
HS_UB_S2_1/1	Urban	S.Sherbime	S2-Sherbime Tregtare dhe Biznesi
HS_UB_S1_10/1	Urban	S.Sherbime	S1-Sherbime Akomodim dhe Argetimi
HS_UB_S1_11/1	Urban	S.Sherbime	S1-Sherbime Akomodim dhe Argetimi
HS_UB_S2_12/1	Urban	S.Sherbime	S2-Sherbime Tregtare dhe Biznesi
HS_UB_S2_2/1	Urban	S.Sherbime	S2-Sherbime Tregtare dhe Biznesi
HS_UB_S2_2/2	Urban	S.Sherbime	S2-Sherbime Tregtare dhe Biznesi
HS_UB_S2_3/1	Urban	S.Sherbime	S2-Sherbime Tregtare dhe Biznesi
HS_UB_S1_4/1	Urban	S.Sherbime	S1-Sherbime Akomodim dhe Argetimi
HS_UB_S2_5/1	Urban	S.Sherbime	S2-Sherbime Tregtare dhe Biznesi
HS_UB_S1_6/1	Urban	S.Sherbime	S1-Sherbime Akomodim dhe Argetimi
HS_UB_S1_6/2	Urban	S.Sherbime	S1-Sherbime Akomodim dhe Argetimi
HS_UB_S1_7/1	Urban	S.Sherbime	S1-Sherbime Akomodim dhe Argetimi
HS_UB_S1_8/1	Urban	S.Sherbime	S1-Sherbime Akomodim dhe Argetimi
HS_UB_S1_9/1	Urban	S.Sherbime	S1-Sherbime Akomodim dhe Argetimi

Njesi për PDV

Njësia	Sistemi	Kategori_1	Nënkategori_1
HS_UB_A2_1/2	Urban	A.Banim	A2-Banim dhe Sherbime
HS_UB_A2_2/2	Urban	A.Banim	A2-Banim dhe Sherbime
HS_UB_AR3_2/1	Urban	SHA Aktivitete Shoqerore & Argetimi	AR3-Aktivitete Sportive
HS_UB_A1_2/3	Urban	A.Banim	A1-Banim

HS_UB_A2_1/8	Urban	A.Banim	A2-Banim dhe Sherbime
HS_UB_A1_1/10	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A2_1/11	Urban	A.Banim	A2-Banim dhe Sherbime
HS_UB_A2_1/12	Urban	A.Banim	A2-Banim dhe Sherbime
HS_UB_IE1_1/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_A1_15/2	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_IE1_3/1	Urban	IE.Industri Ekonomi	IE1-Industri e Lehte
HS_UB_A2_1/16	Urban	A.Banim	A2-Banim dhe Sherbime
HS_UB_A1_1/19	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A2_1/20	Urban	A.Banim	A2-Banim dhe Sherbime
HS_UB_A1_1/22	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A1_1/23	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A2_1/24	Urban	A.Banim	A2-Banim dhe Sherbime
HS_UB_A2_1/25	Urban	A.Banim	A2-Banim dhe Sherbime
HS_UB_A1_1/27	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A1_39/2	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A1_1/29	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A1_2/4	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A1_1/31	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A1_1/33	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A1_1/35	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A1_1/37	Urban	A.Banim	A1-Banim
HS_UB_A2_1/38	Urban	A.Banim	A2-Banim dhe Sherbime
HS_UB_A1_1/39	Urban	A.Banim	A1-Banim





ZHVILLIMI EKONOMIK

Mirë-administrimi i të gjithë elementëve urbane, infrastrukturore dhe natyrorë në funksion të përmirësimit dhe rritjes së standardit të jetesës së banorëve të Bashkisë së Hasit është objektivi kryesor i dokumentit të Planit të Përgjithshëm Vendor. Për arritjen e këtij objektivi, Plani thekson rëndësinë e zbatimit të përcaktimeve të instrumentit të Strategjisë Territoriale të kësaj Njësie Vendore, në funksion të zhvillimit të hapësirave ekonomike të dedikuara në territorin administrativ të Bashkisë. Duke iu referuar metodologjisë së Strategjisë Territoriale, Plani i referohet Drejtimit të Dytë Strategjik të Zhvillimit, dhe konkretisht, promovimit të zhvillimit ekonomik nëpërmjet shfrytëzimit në mënyrë efektive të kapaciteteve dhe potencialeve ekzistues në të gjithë territorin e Bashkisë së Has.

Rol vendimtar në realizimin e vizionit dhe zbatimin e objektivave strategjike luajnë zonat kryesore ekonomike dhe të banimit. Në to janë përqendruar pjesa më e madhe e popullsisë dhe aktiviteteve ekonomike, krijojnë mundësi të reja dhe janë bazë për rigjallërimin dhe zhvillimin e qendrueshëm të Bashkisë. Propozohet që këto zona të jenë të shumëllojshme, me karakter dhe intensitet të ndryshëm, që të sigurohet një zhvillim sa më fleksibël dhe të përshtatet sfidave të së ardhmes, duke qenë elastike ndaj ndryshimeve të mëdha të mundshme (pish-mjedisore, ekonomike).

Niveli i ulët i zhvillimit social-ekonomik, mungesa e investimeve të rëndësishme kapitale si dhe komunikimi i vështirë fizik midis qendrës dhe zonave periferike të Bashkisë janë ndër shkaqet kryesore që kanë ndikuar në procesin e migrimit të popullsisë lokale, kryesisht kjo nga zonat rurale dhe periferike të kësaj njësie vendore, në të cilat evidentohen aktualisht shumë hapësira të degraduara si dhe banesa të braktisura. Mungesa e vendeve të punës si dhe të ardhurat e ulëta, paraqiten si problematikat kryesore të zhvillimit të Bashkisë Has. Gjithsesi, duke iu referuar aseteve e burimeve natyrore të saj, të trajtuar në mënyrë të detajuar gjatë procesit të Analizës së Përgjithshme të Territorit ekzistojnë ende mjaft mundësi për rivitalizimin e jetës ekonomike si dhe përmirësimin e standardit të jetesës së banorëve.

Plani i Përgjithshëm Vendor ka vlerësuar përfundimet e analizës së përgjithshme në lidhje me dinamikën e zhvillimit ekonomik, duke evidentuar në hapësirën administrative të Bashkisë ato territore ku mund të stimulohet rritja në perspektivë.

Këto territore janë konceptuar brenda Njësive Strukturore të posaçme në të gjithë hapësirën e Bashkisë Has, duke identifikuar për secilën prej tyre kriteret urbanistike të zhvillimit sipas rastit. Ky proces është detajuar në:

- përcaktimin e zonave/njësive potenciale që mund të transformohen në hapësira ekonomike, duke përfshirë njësi të vogla prodhimi, fasoneri, magazinim përpunim dhe shitje të produkteve. Kjo metodologji analizë është ndjekur në të gjithë territorin e Bashkisë Has, duke u kujdesur që të shmangen diferencimet midis hapësirave qendrore dhe periferike, por edhe për të stimuluar aktivitetin ekonomik në zonat me zhvillim të ulët.
- krijimin e një hapësire të dedikuar për tregëtimin e produkteve lokale të Bashkisë Has, pranë qendrës së Bashkisë dhe aksit kryesor interurban, duke shërbyer kështu në një katalizator të rëndësishëm për prodhuesit vendas në zonat rurale të kësaj njësie vendore.
- përcaktimin e saktë të zonave/njësive të Sistemit Bujqësor, dhe konkretisht të hapësirave të konsiderueshme për zhvillimin e pemetarisë në zonat rurale të Bashkisë, të cilat, përveç efekteve pozitive në mjedis si rritja e sipërfaqes së pyllëzuar apo mbrojtja nga erozioni, ofrojnë mbështetje për degë të tjera të ekonomisë vendore në Bashkinë Has si agroturizmi, turizmi kulinar apo turizmi i aventurës, mjaft të nevojshme për rigjenerimin e ekonomisë së kësaj njësie vendore
- zhvillimi i fermave blegtorale, e cila synon të shfrytëzojë kapacitetet ekzistuese të këtyre zonave, duke mundësuar krijimin e strukturave të specializuara për mbarëshkrimin e bagëtive në mënyrë sa më natyrore, të kombinuar me kullotat në natyrë, si elementi më i fortë lidhur me zhvillimin ekonomik. Dokumenti i Strategjisë Territoriale identifikon zonat pilot për krijimin e fermave blegtorale, të cilat përkthehen në Planin e Përgjithshëm Vendor në Njësi Strukturore specifike, brenda Sistemit Bujqësor.
- krijimi dhe promovimi i turizmit kulturor, natyror si dhe të aventurës si një alternativë mjaft e mirë për zhvillimin ekonomik, gjenerimin e vendeve të punës dhe përmirësimin e të ardhurave të banorëve të zonave rurale të Bashkisë Has. Plani reflekton këtë metodologji nëpërmjet përcaktimit të Njësive Strukturore të dedikuara për agroturizëm.

Referuar dokumentit të Strategjisë Territoriale, agroturizmi në Bashkinë Has identifikon ato lloje aktivitetesh bujqësore apo blegtorale që stimulojnë fluksin e vizitorëve, kryesisht përgjatë muajve të pranverës dhe verës. Në këtë kontekst, agroturizmi që ka për qëllim të transmetojë njohuritë bujqësore, praktikat sociale dhe specialitetet e kuzhinës të një territori tek vizitorët. Kjo formë e

turizmit, karakterizohet nga praktikat turistike që mbështeten kryesisht në mjedisin rural dhe jo vetëm në praktikat bujqësore. Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Has thekson nevojën për zhvillimin e këtij sektori, nëpërmjet stimulimit të investitorëve vendas apo dhe të huaj drejt zonave periferike të Bashkisë, të cilat përballen çdo ditë e më shumë me largimin e popullsisë, duke ofruar nga ana tjetër një alternativë ekonomike që garanton të ardhura më të larta për fermerët e zonës, nëpërmjet ruajtjes dhe promovimit të vlerave e traditave kulturore e sociale.

Zhvillimi dhe konsolidimi i produktit agroturistik në Bashkinë Has ka nevojë të mbështetet në elementët e fortë lokalë, ku vlen të theksohen karakteri i theksuar rural i territoreve periferike, peizazhet me vlera natyrore të zonave kodrinore dhe malore, elementet karakteristike të terreneve të caktuara, produktet bujqësore, etj. Ky produkt kërkon zhvillimin e strukturave pritëse dhe akomoduese për vizitorët potencialë që do të vijnë të frekuentojnë këto destinacione, por edhe njësi shërbimesh që mbështesin aktivitetin turistik të fermave, ku mund të përmëndim:

Krahas strukturave të dedikuara për pritjen dhe shërbimin ndaj vizitorëve në zona të ndryshme në Bashkinë Has, rritja dhe konsolidimi i një rrjeti të suksesshëm të agroturizmit në këtë njësi vendore ka nevojë të domosdoshme për bashkëveprimin e strukturave prodhuese bujqësore dhe blegtorale të zonës. Një njësi agroturizmi ka nevojë për akses të vazhdueshëm me produkte cilësore të zonës, bujqësore dhe blegtorale, duke përmirësuar në këtë mënyrë jo vetëm kualitetin e markës së destinacionit agroturistik por edhe imazhin e të gjithë Njësisë Vendore, në këtë rast të Bashkisë Has.

Për këtë arsye Plani i Përgjithshëm Vendor promovon mbështetjen e vazhdueshme për zhvillimin e kooperativave bujqësore dhe blegtorale, pikave të grumbullimit të produkteve, në funksion të përmirësimit dhe konsolidimit të të gjithë ciklit prodhues dhe përpunues të Sistemit Bujqësor në Bashkinë Has. Plani thekson domosdoshmërinë që zonat urbane të kësaj Njësie Vendore të furnizohen në mënyrë ekskluzive dhe të konsumojnë vetëm prodhime lokale bujqësore dhe blegtorale, duke krijuar në këtë mënyrë elementët e traditës, që është dhe thelbi i suksesit të agrobiznesit.

Zhvillimi i strukturave agroturistike, nuk mbështetet vetëm në avantazhet natyrore dhe rurale, traditën dhe kulturën e një zone, por i nevojitet edhe nevoja për zhvillimin e strukturave mbështetëse, të cilat rrisin aktivitetin ekonomik, shkurtojnë zinxhirin tregtar, ku prodhuesi lokal i ofron produktet e tij konsumatorit dhe garantojnë në mënyrë të qëndrueshme frekuentimin e zonës, falë produkteve cilësore bujqësore dhe turistike.

Për sec agroturizmit, një sektor me vlerë ekonomik që duhet të gjejë mundësi zhvillimi në territorin e Bashkisë Has është edhe **ekoturizmi**. Ky term i referohet aktiviteteve që kanë të bëjnë me promovimin dhe zhvillimin e degëve të turizmit të "gjelbër", i fokusuar në elementët karakteristike të natyrës së Bashkisë Has. Pozicioni gjeografik dhe morfologjia e relievit të Bashkisë Has ofron realisht shumë mundësi për zhvillimin e këtij sektori, i avantazhuar edhe nga ekzistenca e akseve rajonale dhe kombëtare të komunikimit, të cilat ofrojnë një akses mjaft të mirë në këtë Njësi Vendore:

- Evidentimi i shtigjeve natyrore në malin e Pashtrikut me anë të piketave dhe shenjave që tregojnë drejtimin që duhet të ndjekësh si dhe pasqyrimi i këtyre shtigjeve në harta të cilat vendosen në dispozicion të vizitorëve me anë të fletëpalosjeve që shpërndahen në pikat e informacionit.
- Instalimi i limaneve në brigjet e lumit Drin me qëllim krijimin e intererareve turistike përgjatë këtij lumi sic është itinerari Myc-Has - Liqeni i Kuq i parashikuar si projekt pilot nga ky plan. Itinearari është menduar të nisë në fshatin Myc-Has i cili ndodhet në afërsi të rrugës Sh23 dhe të përfundojë në fshatin e Liqenit të Kuq atje ku ndodhet dhe një nga monumentet natyrore të bashkisë së Hasit.
- Krijimi i itinerarit turistik Golaj Fajz, ndërtim i itinerarit përgjatë hapësirave natyrorë midis

fshatrave Golaj dhe Fajz do krijojë mundësinë e njohjes së natyrës së Has. Ky projekt rrit aksesin e turistëve në zonë duke ofruar një rrugë peizazhistike, automobilistike.

Krijimi i intenerarit ofron mundësi për zhvillimin e turizmit pasi ofron akses në një hapësirë të pashfrytëzueshme deri tani për shkak të mungesës të infrastrukturës. Ky projekt synon krijimin e intenerarit turistik në hapësirat natyrore dhe gjithashtu do jetë e plotësuar me sinjalistikën e duhur dhe përkatëse për shtigjet dhe zonat natyrore. Gjithashtu dhe krijimin e një harte turistike për zonën e Hasit.

Përveç vendosjes së zonave të aktivitetit të organizuar ekonomik, ka disa vendbanime dhe zona më të vogla që mund të tërheqin aktivitete ekonomike dhe një numër të madh vizitorësh për shkak të karakterit të tyre rural apo turistik. Në kuadër të Strategjisë ndërsektoriale për zhvillimin rural dhe bujqësor dhe të «Programit të Integruar për Zhvillimin Rural (PIZHR)- Programi i 100 fshatrave» prioritetet për zhvillimin e agroturizmit dhe ekonomisë rurale jepet në fshatin Cehan. Në këtë zonë jepet prioritet në përmirësimin e infrastrukturës publike dhe rivitalizimin e hapësirave të përbashkëta si dhe në zhvillimin ekonomik mbështetja dhe trajnimi profesional për të rinjtë dhe gratë.

Përveç efekteve pozitive ekonomike, sektori i ekoturizmit, mbart në vetvete një rëndësi të konsiderueshme në sensibilizimin e opinionin publik vendas apo të huaj lidhur me domosdoshmërinë e ruajtjes së vlerave të habitateve natyrore. Në një kohë kur debati social në të gjithë botën është thujtë tërësisht i fokusuar në mbrojtjen e mjedisit dhe në balancimin midis nevojës për zhvillim ekonomik me ekzigjencat e ekosistemeve të gjëra natyrore, zhvillimi i ekoturizmit gjykohet si një ndërthurje e përsosur midis këtyre dy dinamikave, që ndryshe përkethehet zhvillim përmes natyrës. Një nga elementet pozitive të zhvillimit të këtij sektori është se ai nuk ka nevoja të mëdha për investime. Vizitorët e natyrës, të parqeve, monumenteve natyrore, korridoreve lumore, liqeneve etj, nuk kanë nevojë për sisteme komplekse infrastrukttrash apo njësi akomodimi luksoze. Esenciale për këtë sektor në Bashkinë Has, ashtu si dhe në çdo njësi tjetër vendore, është mjedisi i pastër, jo i dëmtuar nga aktiviteti njerëzor si dhe mundësi aksesit relativisht modeste. Gjithashtu, domosdoshmëri është nevoja për informacion të dedikuar për zona të ndryshme me vlera natyrore dhe peizazhistike.

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Has mbështet zhvillimin e sektorit të ekoturizmit, nëpërmjet rehabilitimit të terreneve të konsiderueshëm pyjore dhe natyrore, të cilat janë dhe zonat kryesore pritëse të fluksit të vizitorëve. Plani përcakton format e ndërhyrjes në këto zona, të specifikuar në tabelat e treguesve të territorit, ku fokusi kryesor është dhënë në rehabilitimin e hapësirave pyjore, zonave të degraduara apo terreneve pa frut. Gjithashtu, në planin e shërbimeve publike dhe në skemën e propozuar administrative, Plani i Përgjithshëm Vendor përcakton nevojat për riorganizimin e strukturave të emergjencave, dhe konkretisht atë të mbrojtjes nga zjarret në të gjithë territorin e Bashkisë. Gjithashtu, Plani përcakton zhvillimin e infrastructures së dedikuar komunikues për këtë lloj aktiviteti, dhe konkretisht të itinerareve të posaçëm, të cilët ndjekin gjurmët dhe linjat eksistuese të terrene natyrore, kodrinore dhe malore të Bashkisë Has.

Zhvillimi i sektorit të turizmit kulturor është një tjetër mundësi që mund të jetë zhvillim në territorin e Bashkisë Has. Rol ndihmës do të kenë dhe monumentet e vecanta natyrore dhe kulturore, nëse mirëmbahen, promovohen dhe integrohen në rrjetin e gjërë të turizmit të Parkut.

Në terma ekonomike turizmi kulturor përbën rreth 8% - 20% të produktit të përgjithshëm turistik. Për këtë qëllim, Bashkia Has duhet të kombinojë elementet e turizmit natyror si dhe atë të agroturizmit, me hedhjen e hapave të parë drejt zhvillimit të produktetev të turizmit kulturor në territorin e vet. Mbështetja dhe promovimi trashëgimisë materiale dhe jo materiale shfaqet si një nevojë për të tërhequr vizitorë dhe krijimin e destinacioneve turistike me vlera kulturore.



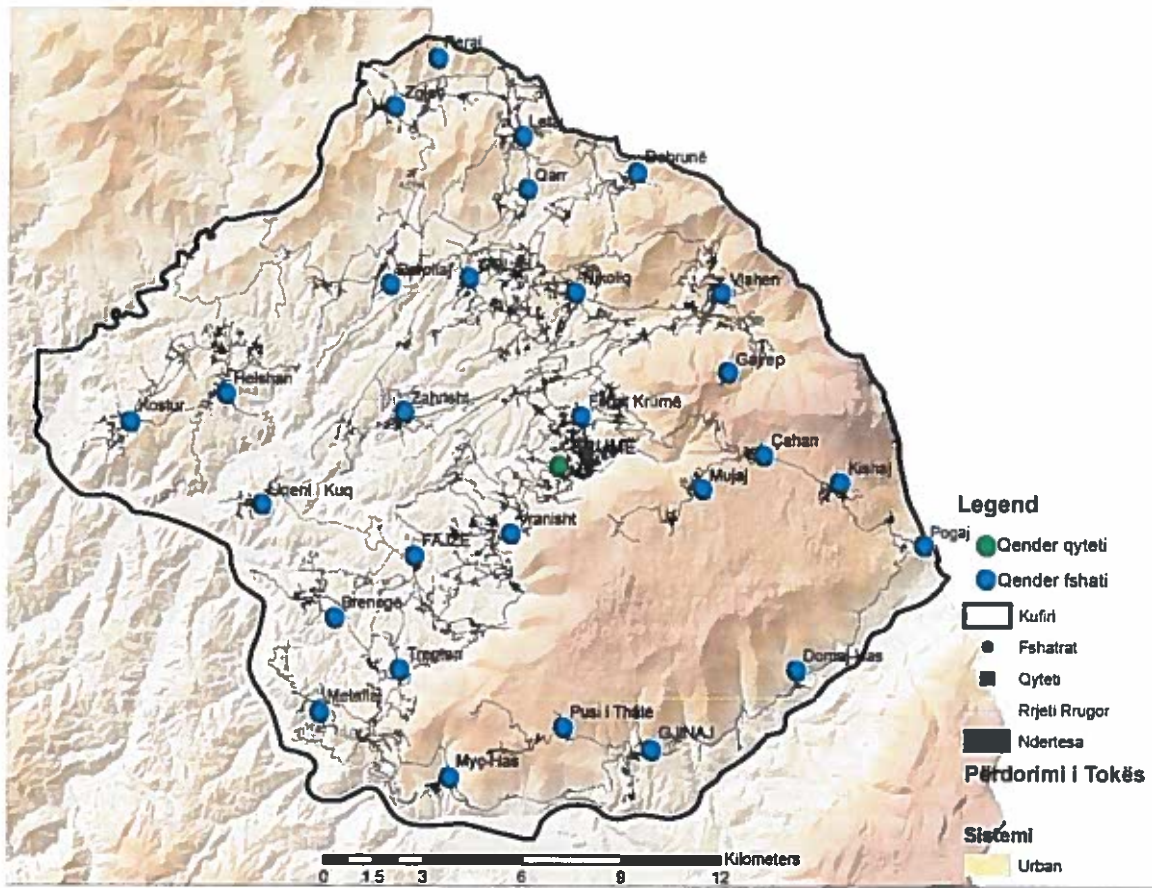
Zhvillimi i turizmit kulturor ka si nevojë në radhë të parë ruajtjen dhe përmirësimin e aksesit dhe vizitës së monumenteve të kulturës. Në këtë kontekst restaurimi dhe mirëmbajtja e monumenteve të trashëgimisë kulturore është tejet e rëndësishme për zhvillimin e këtij lloj produkti. Vizita e monumenteve kulturore, është një nga aktivitetet kryesore të vizitorëve të tërhequr nga aspekti kulturor. Por, që produkti i turizmit kulturor të zhvillohet në mënyrë koherente është e nevojshme që këto monumente të promovohen. Krahas restaurimit të monumenteve të kulturës është e nevojshme të ofrohet një sinjalistikë shpjeguese dhe orientuese për monumentet e kulturës, të cilat synojnë të promovojnë kulturën lokale dhe rrisin interesin e vizitorëve në zonë.

ZHVILLIMI URBAN

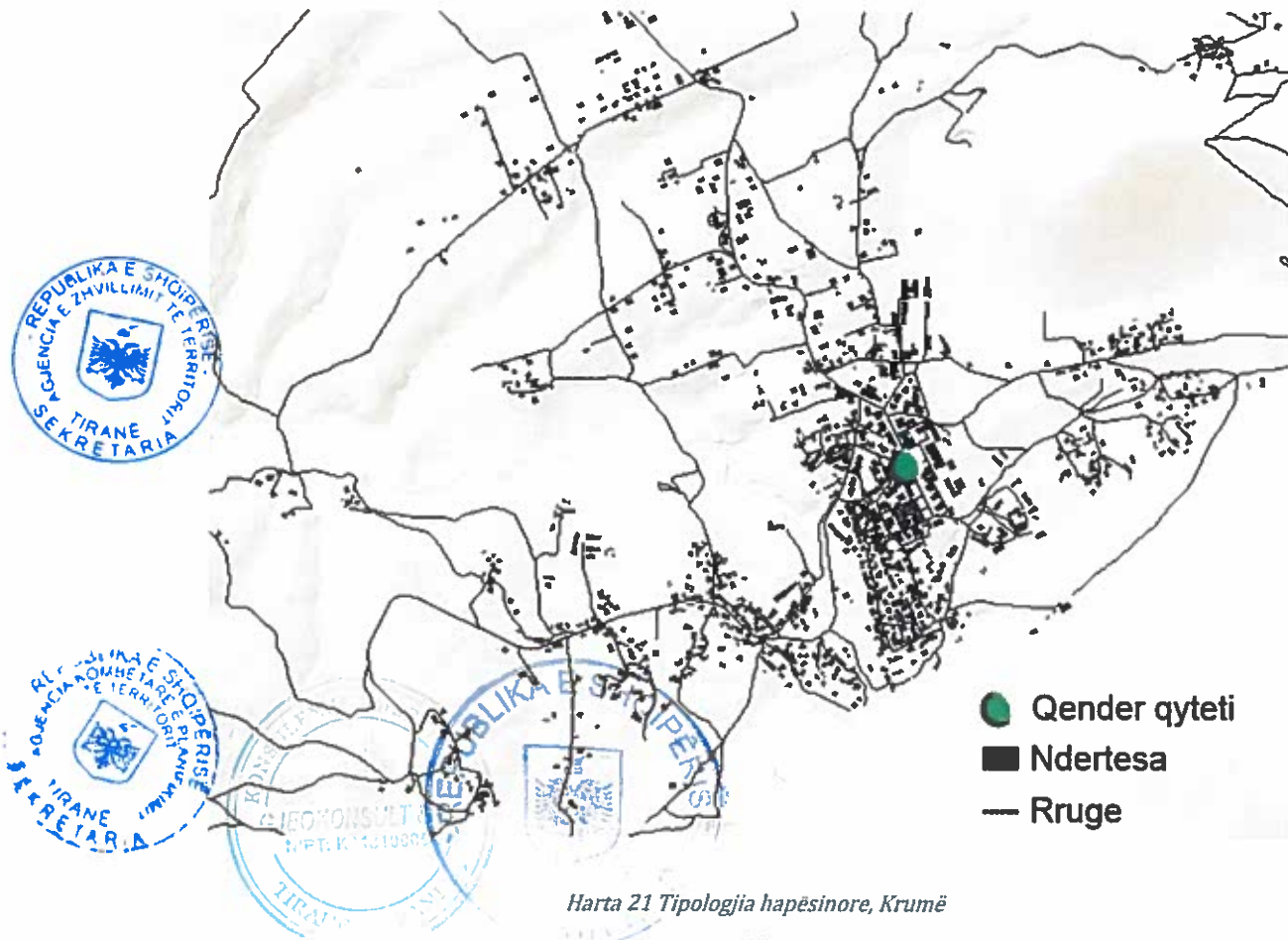
Territori i bashkisë Has në përbërjen e tij është i mbuluar kryesisht nga struktura vendbanimesh rurale të pozicionura në përgjithësi buzë rrugëve. Kruma është struktura e vetme urbane e bashkisë. Sic vërehet nga harta e mëposhtme, në territorin e bashkisë Has mbizotërojnë tipologjitë e vilave individuale më së shumti 2-3 kate dhe vërehen vetëm pak godina shumë katëshe në qytetin e Krumës të cilat janë kryesisht me funksion banim por nuk mungon dhe ndonjë me funksion biznes.

Vetë tipologjinë e vilave në këtë bashki e gjejmë në dy forma. Atë të strukturave me vila individuale të grupuara dhe struktura me vila individuale të veçuara, duke iu referuar hartës dallojmë që struktura me vila individuale të grupuara ze një sipërfaqe më të madhe në vendbanimet e territorit të bashkisë Has. Kjo strukturë përbëhet nga objekte të trashëguara nga e kaluara, mes tyre gjenden dhe objekte të kategorizuara si monumente kulture, të cilat në përgjithësi janë me materiale natyrore të pa përpunuar si guri apo druri. Fakt ky që tregon për një gjendje fizike tepër të degraduar të këtyre banesave madje shpesh kemi parë nga vizitat në terren vila të rrënuara dhe të braktisura totalisht.



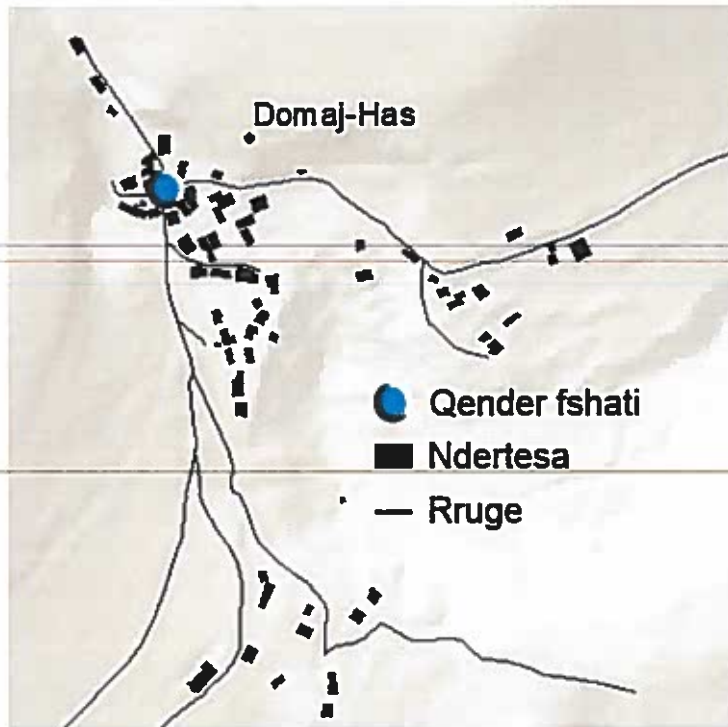


Harta 20 Tipologjia hapësinore.



Harta 21 Tipologjia hapësinore, Krumë

Ndërsa për sa u përket fshatrave, qendrat e tyre janë inekzistente dhe si qendra janë konsideruar hapësirat midis banesave në zonën me dendësi më të lartë banesash. Kryesisht këto hapësira gjenden përgjatë rrugëve që përshkojnë fshatrat dhe që i lidhin me njëri-tjetrin, ose në kryqëzimet e tyre. Këto hapësira janë krijuar rastësisht nga kufizimet që kanë krijuar ndërtimi i banesave.



Harta 22 Vendbanim i organizuar në një qendër

Madje ka raste fshatrash ku as këto qendra nuk ekzistojnë, ose mund të konsiderohen disa qendra të vogla mes grupimeve të banesave në vende të ndryshme. Pasi fshati është organizuar në formë shumë të çrregullt dhe organike, thjeshtë duke ndjekur terrenin e favorshëm për ndërtim. Të cilat mund të konsiderohen dhe si qendra të "lagjeve" përbërëse të këtyre fshatrave.

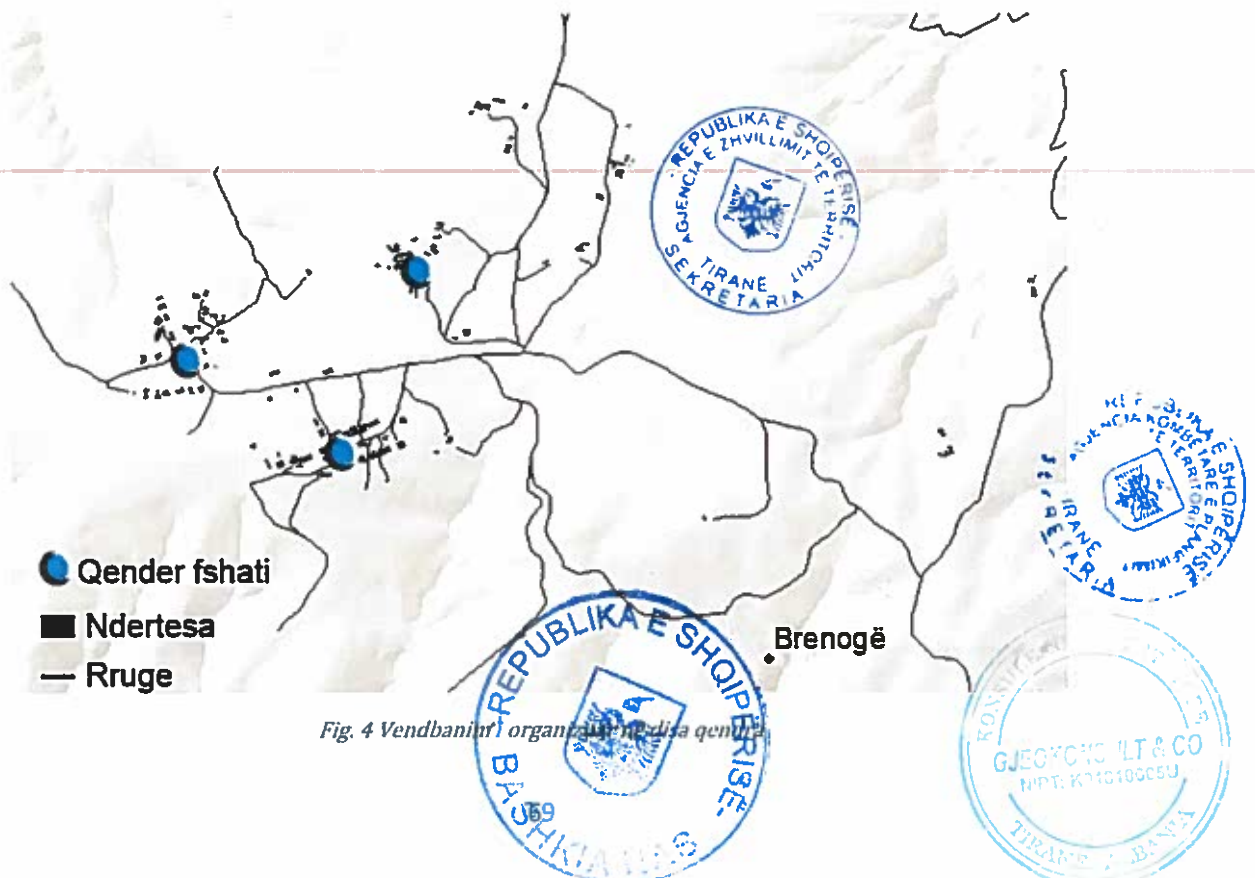


Fig. 4 Vendbanim i organizuar në disa qendra

Tjetër tipologji qendre fshati, dallojmë qendrat e shtrira përgjatë segmentit rrugor në krah të të cilit janë organizuar banesat. Ky segment rrugor është njëkohësisht dhe pjesë e rrugës që lidh fshatrat me njëri-tjetrin, pra në këtë segment rruge përgjatë të cilit zhvillohet fshati, banorët e tij e përdorin dhe për organizimin e aktiviteteve ditore apo festave si dhe për tu lidhur me fshatrat e tjerë dhe, më tej me qendrën e bashkisë Has, Krumën.

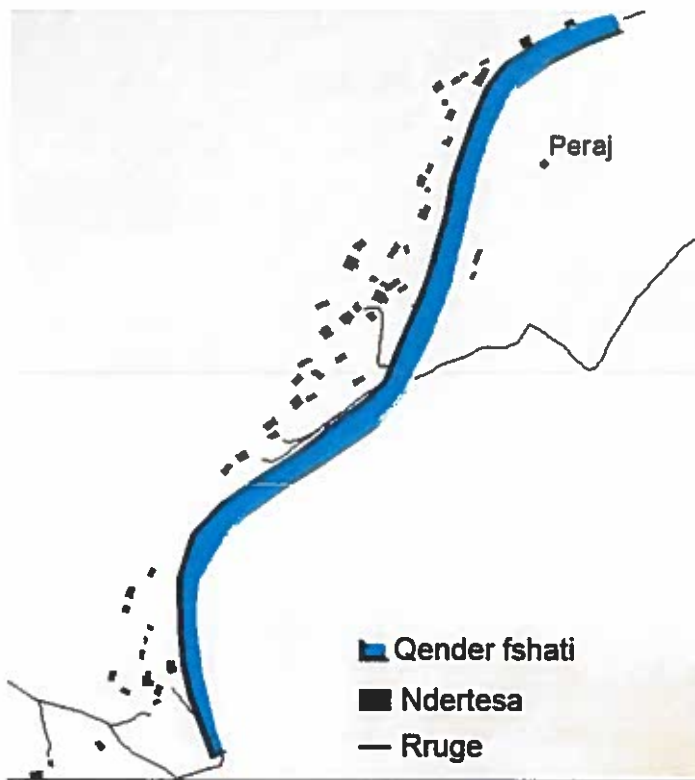


Fig. 5 Vendbanim me qendër lineare

Plani thekson nevojën për zbatimin me rigorozitet të projekteve të listuara sipas **“Objektivit Strategjik 2” Përmirësimi i shërbimeve publike** dhe **Objektivit Strategjik 6 “Organizimi i hapësirave urbane të bashkisë”**

Një nga përfundimet më të rëndësishme të analizës së përgjithshme territoriale të Bashkisë Has është nevoja për krijimin dhe konsolidimin e një bërthame urbane dinamike, e cila do të luajë rolin e polit qendror ekonomik, social dhe infrastrukturor për të gjithë njësinë vendore. Mënyra aktuale e shpërndarjes demografike midis qytetit dhe zonave periferike të Bashkisë Has, distancat midis tyre si dhe përmasat e zonave të banuara, nuk lejojnë shumë mundësi për rivitalizimin e jetës urbane dhe ekonomike në terma afatgjatë. Koncepti bazë i marrë parasysh në këtë rast është se qytetet janë motor të zhvillimit, dhe në kontekstin e gjendjes ekzistuese, struktura urbane e Bashkisë Has nuk ofron premisat e nevojshme për këtë gjë.

Qendra kryesore të fshatrave apo të qyteteve, me karakter të veçantë, të shfrytëzuara në mënyrën e duhur për potencialet që ofrojnë, shërbejnë si një mundësi e lartë e zhvillimit ekonomik, social dhe kulturor për banorët e zonës. Për zhvillimin e qendrave të fshatrave, është menduar rivitalizimi i shesheve qendrore dhe hapësirave të përbashkëta, si dhe fuqizimi i hapësirave ekzistuese duke fuqizuar elementët urban. Gjithashtu nëpërmjet projektit për ndërtimin e tregjeve lokale për produktet bujqësore dhe blegtorale në Has, si qendra të njëjësive administrative me anë të këtij projekti iu shtohet dhe një facilitet tjetër i nevojshëm për jetën e popullatës së këtyre vendbanimeve ai i tregut të produkteve bujqësore dhe blegtorale.

Në këtë mënyrë banorët e këtyre zonave nuk do jenë të detyruar të zhvendosen deri në Has apo gjetkë

për të blerë fruta-perime apo bulmet etj. Bashkia do të përcaktojë vendet ku do të ndërtohen dhe do të ndërtojë strukturat e posacme të cilat do të përbëhen nga ambiente magazinimi, tregëtimi, etj. Këto ndërhyrje duhet të limitohen në dimensionet minimale të ndërtimit të strukturave pa çënuar funksionimin normal të tyre. Këto ndryshime do ndihmojnë në përmirësimin e jetës së banorëve.

Plani ka për synim, të përforcojë këto qendra, me anë të krijimit të shërbimeve kulturore, qendrave sociale që shërbejnë si pikë referimi dhe pikë mbledhjeje. Shkollat janë përqendruar në këto qendra. Këto shkolla duhet të akomodojnë gjithashtu dhe nxënësit e qendrave më të vogla përreth, gjë e cila do të kërkojë rritjen e kapacitetit dhe përmirësimin e kushteve të strukturave ekzistuese. Me anë të këtyre ndërhyrjeve synohet përmirësimi i jetës sociale, kulturore të banorëve dhe rritjes së numrit të vizitorëve.

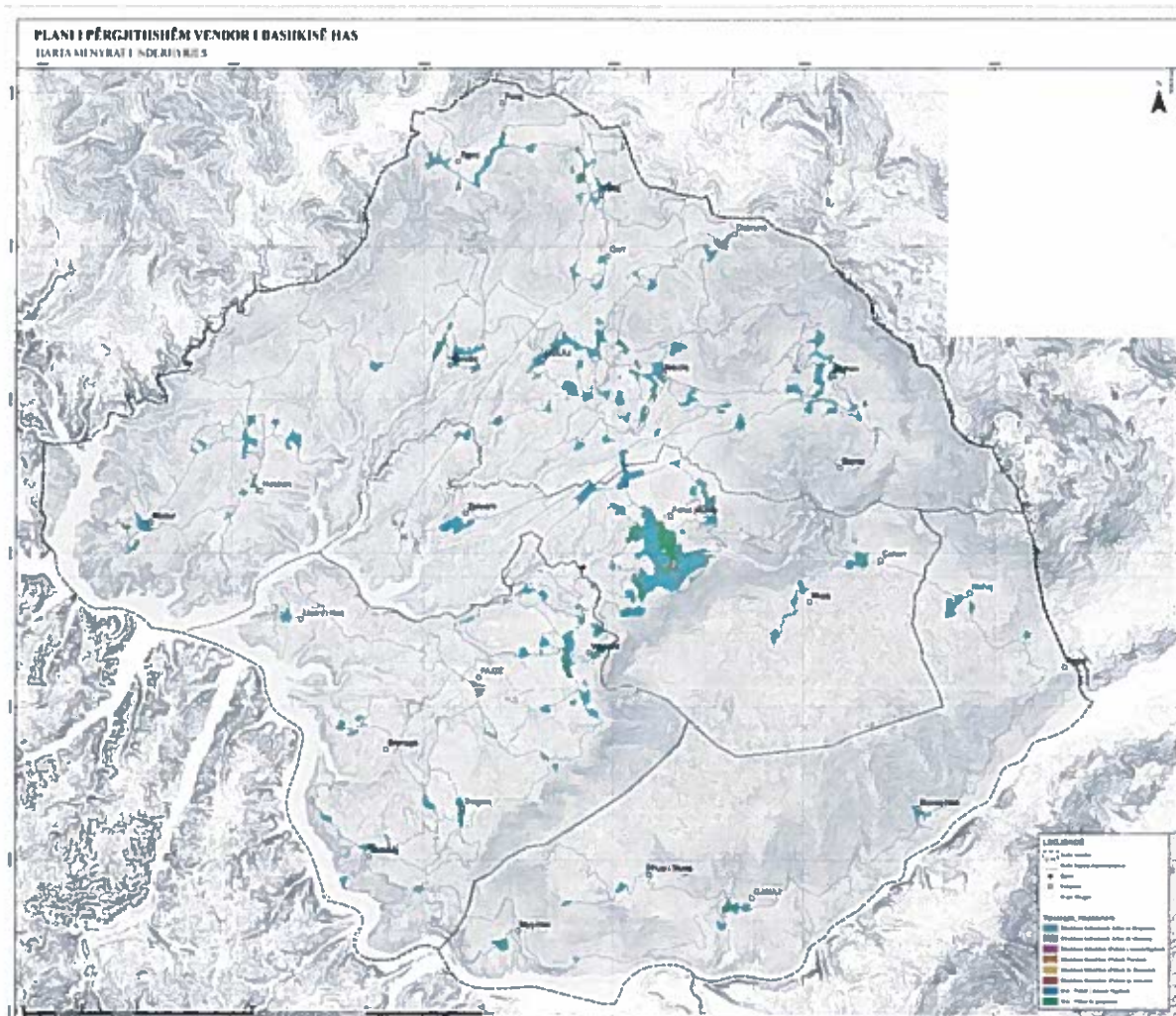
2.6. Tipologjitë e propozuara hapësinore

Tipologjia hapësinore që propozon ky plan është ruajtur totalisht sipas tipologjisë hapësinore ekzistuese, me ndryshim të faktit që pas miratimit të PPV zhvillimet përveç tipologjisë do duhet të ruajnë dhe kushte të tjera zhvillimi, sic janë distancat, numri i kateve, përqindja e gjelbërimit që duhet të ketë një pronë, etj. Kjo është bërë në rakordim të plotë me parashikimet e legjislacionit në fuqi dhe nevojave dhe kërkesave të komunitetit vendas dhe kërkesave të kohës. Si rrjedhim i kësaj, PPV parashikon që tipologjia urbane e bashkisë Has nga miratimi i planit dhe në vijim do të ketë në strukturën e saj, më shumë sipërfaqe të gjelbra, më shumë trotuare, më shumë hapësira rekreative, të ndërthurura në strukturën urbane në harmoni me njëra-tjetrën.

Njëkohësisht PPV ka propozuar përmirësimin e tipologjive urbane të tilla si pedonale, rrugë, tregje, etj. Të cilat janë propozuar dhe si projekte zhvillimi në dokumentin e "Strategjisë territoriale", nga ku përmendim: "Rikualifikimi dhe kthimi në pedonale të shëtitorës kryesore të Krumës" dhe "Rikualifikimi i tregut të Krumës". Dy projekte zhvillimi të cilat do ta pasurojnë strukturën urbane të Krumës me tipologji që i mungojnë qytetit dhe bashkisë sot.

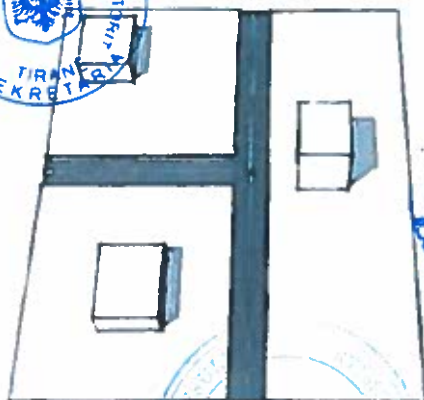
Pjesa tjetër e territorit vazhdon të ruajë të njëjtën strukturë të tipologjisë hapësinore, ku dallohen në Krumë si hapësira e vetme me karakter urban, veç strukturave individuale me vila të grupuara dhe të veçuara dhe struktura të tjera si: struktura kolektive pallat liner/bashkëngjitur, struktura kolektive pallate paralel, struktura kolektive pallate të grupuara, struktura kolektive pallate të veçuara. Ndërsa pjesa tjetër e vendbanimeve karakterizohet nga struktura banimi të grupuara të cilat e ruajnë strukturën e mëparshme, sipas rastit të organizuar rreth një qendre, të organizuara me disa qendra apo të shtrirë rreth një qendre lineare. Ky plan për këto vendbanime ka parashikuar përmirësimin e infrastrukturës rrugore dhe sipas rastit asaj të ujësllësit, etj. pa ndryshuar apo pa krijuar tipologji të reja apo të ndryshme nga ato ekzistuese.



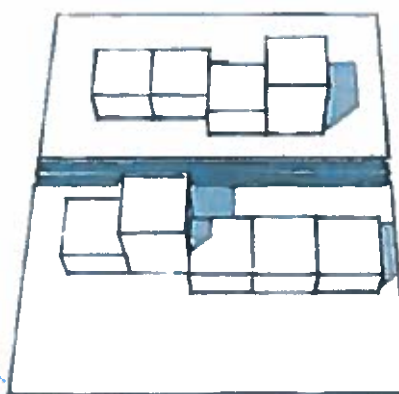


Harta 23 "Menyrat e nderhyrjes"

E njëjta gjë ndodh dhe me hapësirat e gjelbra në qytetin e Krumës të cilat PPV-ja i ka trajtuar si hapësira të cilat ngelen subjekt i mirëmbajtjes nga drejtoria përkatëse pranë bashkisë, pa e ndryshuar formën apo sipërfaqen. Harta më poshtë tregon shpërndarjen e tipologjive të ndryshme hapësinore në territorin e bashkisë Has, nga ku dallohet qartë që tipologjia mbizotëruese është ajo me vila të grupuara/veçuara.

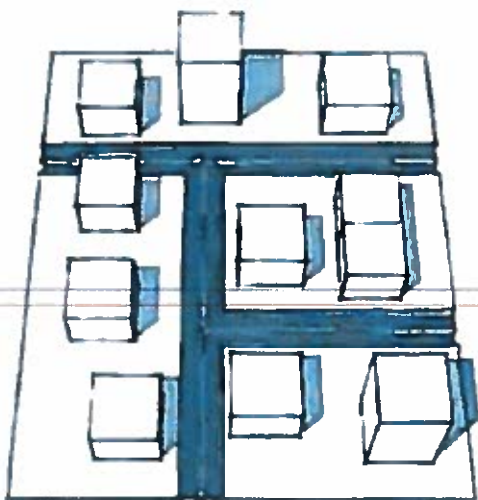


Struktura individuale të veçuara

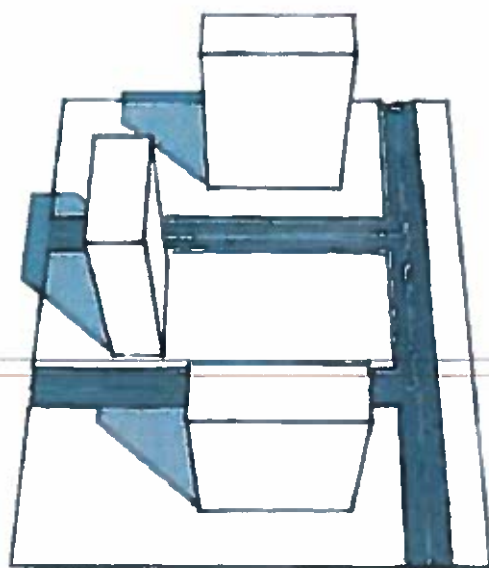


Struktura individuale lineare (të bashkëlidhura)

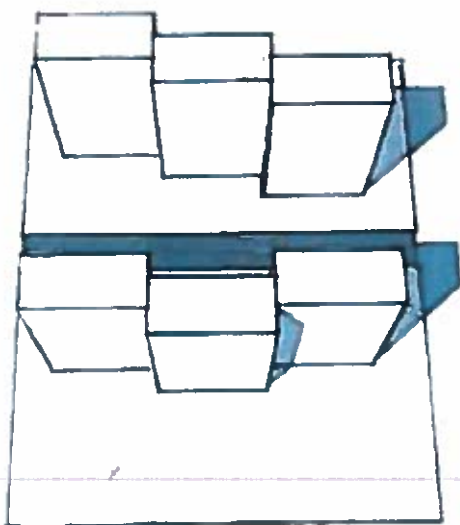




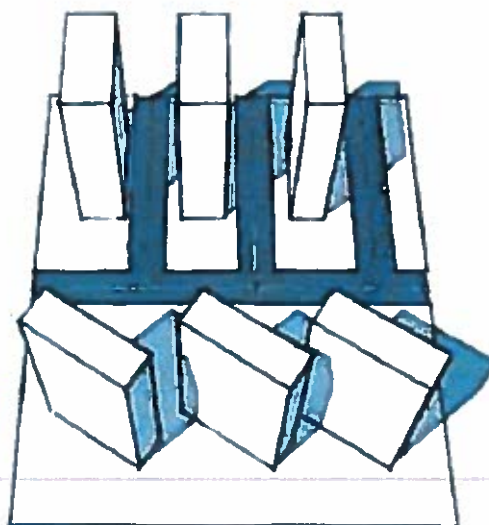
Struktura individuale të grupuara



Struktura kolektive të veçuara

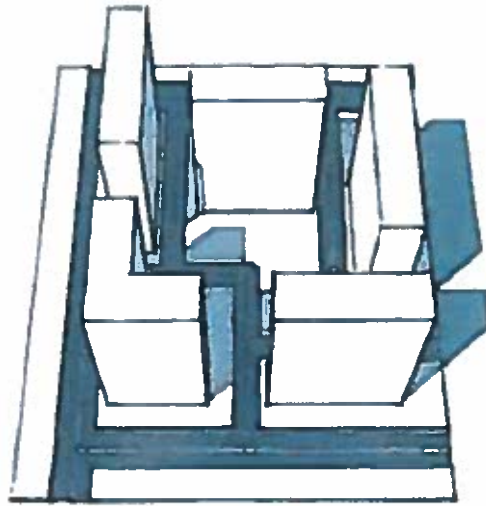


Struktura kolektive lineare (të bashkëlidhura)



Struktura kolektive paralele





Struktura kolektive të grupuara

2.7. Përcaktimi i njësive ku nevojitet hatimi i PDV-ve

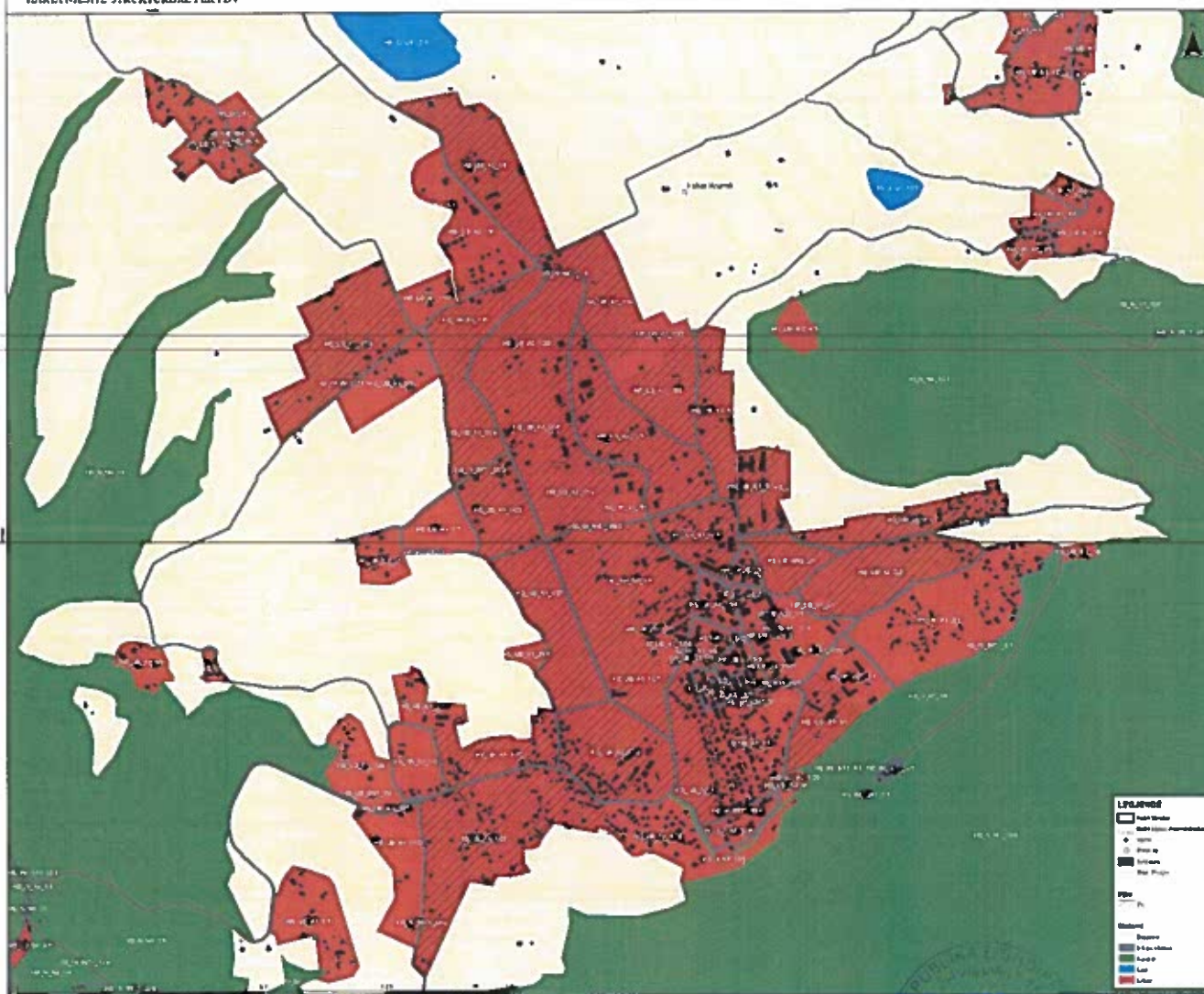
Një nga detyrat e planit të përgjithshëm vendor është përcaktimi i njësive ku do të aplikohen planet e detajuara vendore, si një fazë e mëtejshme zhvillimi në procesin e planifikimit. Në mbështetje dhe të VKM. Nr. 686, datë 22.11.2017, "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit", janë përcaktuar njësitë për të cilat duhet të hartohet Plan i Detajuar Vendor. PDV hartohet me qëllimin:

- zhvillimin/rizhvillimin e një zone
- rigjenerimin/ripërtëritjen e një zone në vecanti zone urbane
- ndërtimin e infrastrukturave publike
- ndryshim të përdorimit të tokës kushtet e zhvillimit
- investime publike që ndikojnë në ndryshimin ose rishpërndarjen e treguesve të zhvillimit
- programe të transferimit të së drejtës së zhvillimit dhe intensitetit me kushte

Metodologjia për përgatitjen e Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Has është bazuar në një vlerësim të detajuar të të gjithë elementeve territoriale, duke respektuar strukturën dhe terminologjinë e Rregullores së Planifikimit të Territorit. Sipas këtij instrumenti ligjor, e gjithë hapësira administrative e Bashkisë Has është konceptuar dhe ndarë në Njësi Strukturore përkatëse, për një pjesë të konsiderueshme të të cilave, Plani parashikon hartimin e Planeve të Detajuara Vendore (PDV). Për përcaktimin e Njësive Strukturore për hartimin e PDV, janë marrë në konsideratë kriteret si më poshtë vijon:

- a. Hapësira e përcaktuar si Njësi Strukturore përfshin territore me përdorime bujqësore ose natyrore, të cilat planifikohen të konvertohen në territore të klasifikuara në kategori apo nënkategori të Sistemit Urban.
- b. Hapësira e Njësive Strukturore përfshin hapësira urbane të degraduara apo me tregues të ulët urbane, të cilat do të jenë subjekt i programeve të Rizhvillimit/Urbanizimit, referuar përcaktimeve të mënyrave të ndërhyrjes.
- c. Hapësira e Njësive Strukturore së dhënë ka një përdorim të propozuar, i cili është i ndryshëm apo i papërputhshëm për përdorimet ekzistuese në njësitë strukturore kufitare;
- d. Në hapësirën e Njësive Strukturore të dhënë planifikohet zhvillimi i një projekti të rëndësishëm publik për Bashkinë Has.





Harta 24 "Njesitë strukturore për PDV"

PPV-ja për bashkinë e Hasit parashikon hartimin e planeve të detajuara vendore me synim rritjen e cilësisë së strukturës urbane si dhe plotësimin e nevojave të komunitetit për forma të ndryshme zhvillimi dhe nxitjen e një zhvillimi sa më kompakt me vështrimin nga e ardhmja. Zonat e përzgjedhura për hartimin e PDV-ve janë kryesisht zonat në qytetin e Krumës dhe rrethinat e saj, të cilat kanë një strukturë të zhvillimit urban të ndërtuar në mënyrë informale dhe pa ndonjë drejtim të qartë. Ato janë përzgjedhur me synimin e grupimit të tyre dhe krijimin e nukleve të reja të zhvillimit urban apo duke i bashkëngjitur këto sipërfaqe në trupin e qytetit të Krumës si e vetmja hapësire urbane në bashkinë e Hasit dhe si rrjedhim rritjen e shtrirjes së sipërfaqes me karakter urban.

Në përgjithësi PDV-të hatohet për ato zona ku mendohet se ka një trysni për zhvillime të reja, i tillë është dhe rasti i bashkisë të Hasit. Me përjashtim të qendrës së qytetit të Krumës dhe lagjes së formuar me vila në jug të qendrës së qytetit, ku synimi i PDV-ve është ruajtja e strukturës aktuale të mirëformuar tashmë. Pjesa tjetër e njësive ku parashikohet hartimi i Planeve të Detajuara Vendore, kanë për qëllim drejtimin e zhvillimeve si rezultat i një kërkesë në rritje për zhvillime të reja që paraqitet në këto njësi, si dhe pajisja e tyre me infrastrukturën e posaçme.

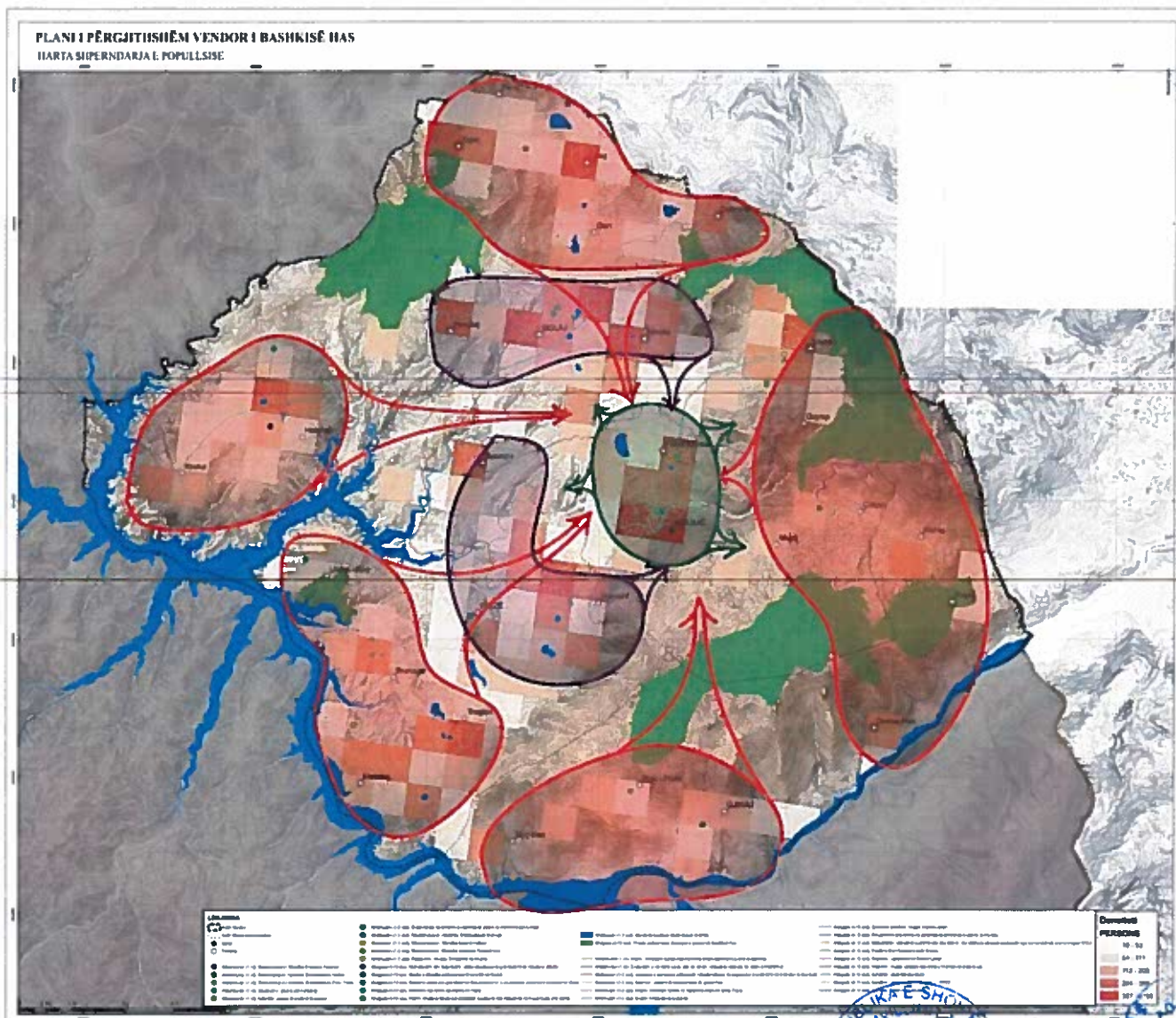


Njësi per PDV	Sistemi	Kategori_1	Kategori_2	Mënyra_e_nderhyrjes	PDV
HS_UB_A2_1/2	Urban	A.Banim		Urbanizim	Po
HS_UB_A2_2/2	Urban	A.Banim		Konsolidim	Po
HS_UB_AR3_2/1	Urban	SHA.Aktivitete Shoqerore & Argetimi		Urbanizim	Po
HS_UB_A1_2/3	Urban	A.Banim	S.Sherbime	Konsolidim	Po
HS_UB_A2_1/8	Urban	A.Banim		Konsolidim	Po
HS_UB_A1_1/10	Urban	A.Banim	A.Banim	Dendësim	Po
HS_UB_A2_1/11	Urban	A.Banim	S.Sherbime	Dendësim	Po
HS_UB_A2_1/12	Urban	A.Banim		Urbanizim	Po
HS_UB_IE1_1/1	Urban	IE.Industri Ekonomi		Rigjenerim	Po
HS_UB_A1_15/2	Urban	A.Banim		Urbanizim	Po
HS_UB_IE1_3/1	Urban	IE.Industri Ekonomi		Dendësim	Po
HS_UB_A2_1/16	Urban	A.Banim		Rigjenerim	Po
HS_UB_A1_1/19	Urban	A.Banim		Konsolidim	Po
HS_UB_A2_1/20	Urban	A.Banim		Urbanizim	Po
HS_UB_A1_1/22	Urban	A.Banim		Konsolidim	Po
HS_UB_A1_1/23	Urban	A.Banim	A.Banim	Urbanizim	Po
HS_UB_A2_1/24	Urban	A.Banim		Dendësim	Po
HS_UB_A2_1/25	Urban	A.Banim		Konsolidim	Po
HS_UB_A1_1/27	Urban	A.Banim	A.Banim	Urbanizim	Po
HS_UB_A1_39/2	Urban	A.Banim		Urbanizim	Po
HS_UB_A1_1/29	Urban	A.Banim	A.Banim	Urbanizim	Po
HS_UB_A1_2/4	Urban	A.Banim	S.Sherbime	Konsolidim	Po
HS_UB_A1_1/31	Urban	A.Banim		Konsolidim	Po
HS_UB_A1_1/33	Urban	A.Banim		Konsolidim	Po
HS_UB_A1_1/35	Urban	A.Banim		Konsolidim	Po
HS_UB_A1_1/37	Urban	A.Banim		Konsolidim	Po
HS_UB_A2_1/38	Urban	A.Banim		Urbanizim	Po
HS_UB_A1_1/39	Urban	A.Banim	A.Banim	Urbanizim	Po

Nga tabela më sipër vërehet që tek njësitë e parashikuara për PDV, mbizotëron kategoria e përdorimit A.Banim dhe si kategori dytësore më tej parashikohen S.Sherbime. Ndërsa si mënyra të ndërhyrjes në territor duke marrë parasysh faktin se sipërfaqet e dedikuara për hartimin e planeve të detajuara vendore janë sipërfaqe në pjesën dërrmuese të tyre të pazhvillura, mbizotëron Urbanizimi, si një mënyrë ndërhyrje për ti hapur rrugë urbanizimit dhe popullimin e këtyre sipërfaqeve.

2.8. Shpërndarja e popullsisë në territor

Shpërndarja e popullsisë në këtë kapitull do të studiohet në raport me Zhvillimin që parashikohet nga ky dokument planifikimi. Plani i përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit, është kujdesur që zhvillimi të shpërndahet në formë të balancuar duke shpërndarë projektet e zhvillimit në propocion të drejtë me shpërndarjen e vendbanimeve dhe popullsisë. Në këtë kuadër PPV propozon projekte zhvillimi për infrastrukturë dhe shërbime thuajse në cdo vendbanim duke lehtësuar aksesueshmërinë e banorëve të këtyre zonave ndaj shërbimeve dhe duke lehtësuar ata me qendrën e bashkisë. Bashkë me këtë dhe parashikimet që bën ky plan për kujdesin ndaj natyrës, kujdesin ndaj tokës bujqësore dhe nxitjen e bujqësisë, pritet që të ulet nevoja e banorëve të këtyre zonave për tu larguar nga vendbanimet e tyre, megjithëse në këtë pikë mbështetja e pushtetit lokal apo dhe atij qendror është esenciale.



Harta 25 "Shpërndarja e popullsisë"

Nga harta më sipër tregohet qartë shpërndarja e projekteve të zhvillimit në territorin e bashkisë Has, në një raport të drejtë me shpërndarjen e popullsisë. Ky raport është ruajtur në dy dimensione si në atë sasior dhe në atë përmbajtësor. Është treguar kujdes që infrastruktura rrugore më së pari, të arrijë sa më shumë vendbanime të territorit të bashkisë së Hasit duke përfshirë dhe ato më periferiket, ku për disa prej të cilave janë parashikuar dhe projekte zhvillimi me karakter ekonomik apo rekreativ, me synimin shfrytëzimin e resurseve vendase. Së dyti në qendrat e njësive administrative janë shtuar dhe projekte zhvillimi për nxitjen ekonomike vec atyre të infrastrukturës. Dhe së treti në qendrën administrative të bashkisë Has, Krumë, veç projekteve të zhvillimit të infrastrukturës dhe ekonomisë janë propozuar dhe projekte zhvillimi me karakter rekreativ, social-kulturor dhe sportiv.

Nga përshkrimi i mësipërm dallojmë qartazi që dhe zhvillimi i propozuar nga PPV Has shkon në të njëjtën linjë me dëndësinë e shpërndarjes së popullsisë në territor si dhe me shpërndarjen e resurseve natyrore. Synimi i PPV-së është gjallërimi i territorit të bashkisë Has në tërësi, ndaj është zgjedhur kjo qasje në kuadrin e shpërndarjes së projekteve të zhvillimit në territor. Pra numri, lloji dhe denduria e projekteve të zhvillimit në njësinë e sipërfaqes shkon në raport të drejtë me atë të popullsisë banuese në territor. Nisur nga kjo mund të dallojmë lehtësisht që Kruma është hapsira territoriale me numrin më të madh dhe me larmi më të madhe të projekteve të parashikuara.

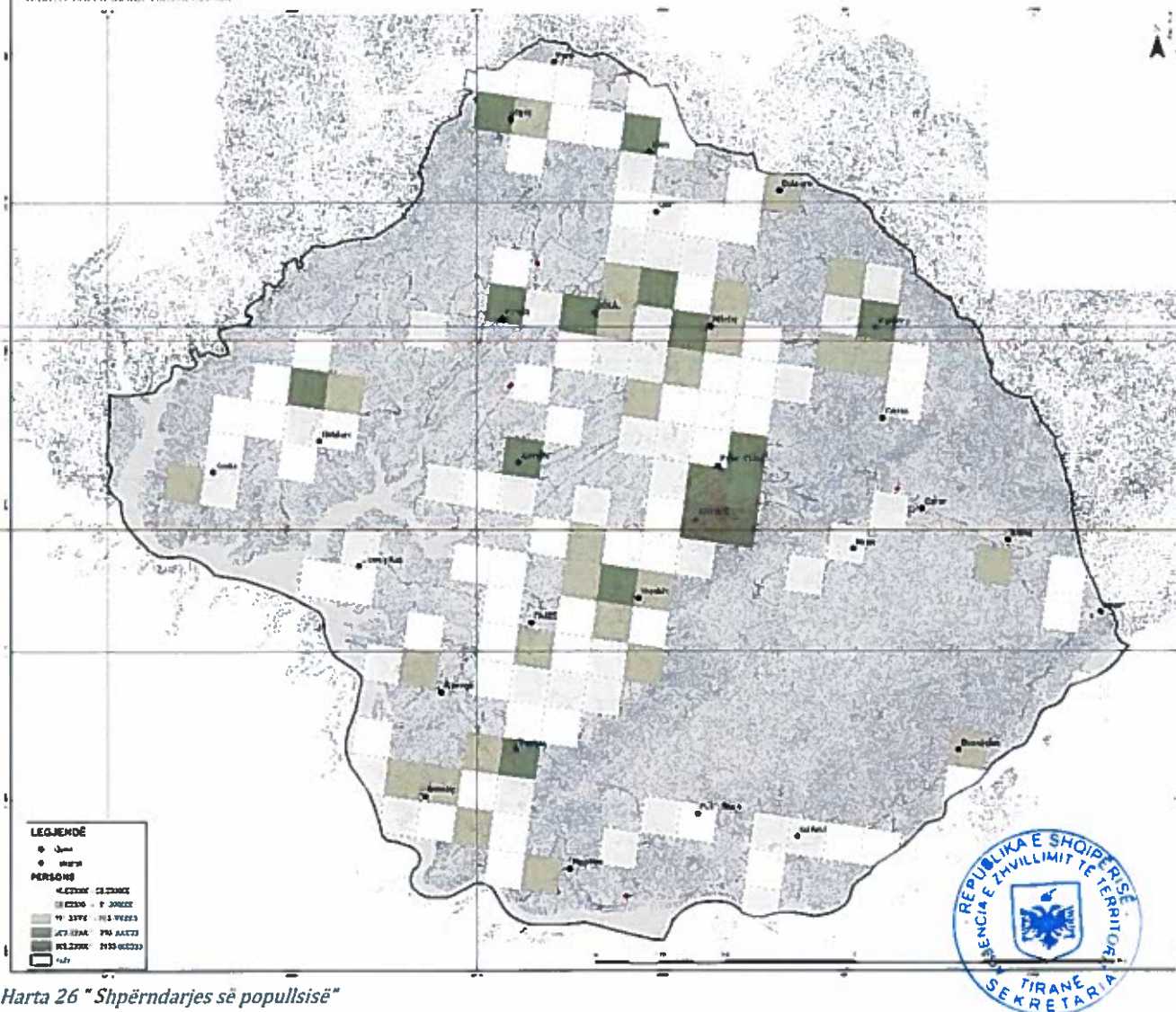
Si rrjedhim i sa me sipër duke marë në konsideratë ndikimin që pritet të ketë zbatimi i PPV-së për bashkinë Has, konkludojmë që, ashtu sic ndodh dhe në pjesë të tjera të territorit Shqiptar, apo dhe kudo në mbarë botën, masa më e madhe e popullsisë tenton të imigrojë drejt qendrave urbane të cilat ofrojnë më shumë mundësi për një jetesë më të mirë. Ndaj dhe sic është përshkruar më sipër ky plan me anë të propozimeve për projekte zhvillimi tenton ta thyejë këtë tendencë, duke e tërhequr popullsinë thuajse drejt cdo vendbanimi. Kështu në mbështetje dhe të shpërndarjes së projekteve të zhvillimit, pritet që popullsia të dyndet më tepër drejt qytetit të Krumës si qendra e bashkisë që ofron më shumë për banorët në të gjitha aspektet. Më tej do të jenë qendrat e njësive administrative Golaj, Fajza dhe Gjinaj, kjo si pasojë e faktit se ky plan i trajton këto njësi me projekte të zhvillimit ekonomik, social dhe infrastrukturor, zbatimi i të cilëve do ti pasuronte akoma më shumë këto vendbanime duke thithur kështu më shumë popullsi drejt tyre. Të fundit në rradhë që do të tërheqin popullsi drejt tyre pas zbatimit të PPV-së janë vendbanimet lokalitet sidomos ato ku propozohen projekte zhvillimi, jo vetëm për infrastrukturën por dhe për ekonominë. Një shëmbull tipik ndër to është fshati Cahan, për të cilin ky plan e ka pajisur me projekte zhvillimi me synim nxitjen e turizmit.

2.8.1. Të dhënat demografike

Në këtë kapitull realizohet regjistrimi, analiza dhe vlerësimi i karakteristikave demografike të Bashkisë Has dhe evoluimit të tyre me kalimin e kohës. Ky regjistrim, si i situatës aktuale ashtu edhe të tendencave të saj, bën të mundur përcaktimin e pozicionimit relativ të Bashkisë në raport me gjithë territorin Shqiptar. Gjetjet e analizës mund të jenë një udhëzues i dobishëm për hartimin e politikave të nevojshme për forcimin e perspektivave të zhvillimit të Bashkisë në aspektin e organizimit dhe menaxhimit të territorit, por edhe në nivel ekonomik dhe social. Informacioni i disponueshëm vjen ekskluzivisht nga burimi kryesor i të dhënave demografike të Shqipërisë, INSTAT. Duhet të theksohet se të dhënat e disponueshme nga regjistrimi i vitit 2011 ofrojnë informacion në nivel të ish-njësive administrative (ish bashkia/komuna - njësi vendore 373) dhe analiza e popullsisë e zonës së studimit bazohet në popullatën e përhershme.



PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR I BASHKISË HAS
HARTA PËR SHPËRNDARJESË TË POPULLSISË



Harta 26 " Shpërndarjes së popullsisë"

Sipas të dhënave zyrtare të Censurit 2011, Bashkia e Hasit ka një popullsi prej 16,790 banorë, ndërsa popullsia e përgjithshme e Qarkut Kukës është 85,292 banorë (20% kundrejt popullsisë së qarkut Kukës dhe vetëm 0.6% kundrejt popullsisë së Shqipërisë). Popullsia e përgjithshme e Bashkisë së Hasit, sipas të dhënave të ofruara nga Bashkia, arrin në 16,432 persona për vitin 2016. Ndërkohë, nuk ka shifra të detajuara të popullsisë në nivel njëfish administrative dhe në nivel vendbanimi, për vitet e tjera.

Ndryshimi i numrit të popullsisë në periudha të ndryshme

Të dhëna të plota për popullsinë e Hasit i përkasin vitit 1927, duke parë ndryshimin e numrit të popullsisë nga viti 1927 deri 2011, del konkluzioni se popullsia e Hasit është shumë dinamike.

1921	1927	1945	1948	1950	1953	1961	1969	1971	1979	1981	1989	1991	2001	2011
	5876	6000		6254			9521		14126		21881		19660	16790

Table 1 Regjistrime të popullsisë ndër vite bashkia Has, Kruma dhe Ngjeci, Vlerësimi dhe Menaxhimi i Resurseve Natyrore dhe Njerëzore të Hasit Për Zhvillimin e Qendrueshëm të Tij", Tiranë 2017

Kruma, ku përfshihet qyteti dhe qendra e Bashkisë ka një popullsi prej 6,006 banorësh, shifër e cila përfaqëson 36% të popullsisë së bashkisë dhe 7% të Qarkut Kukës. Kruma nuk është njësi më e madhe administrative e bashkisë pavarësisht se është qendra administrative e bashkisë. Njësia më e madhe

për nga sipërfaqja dhe numri i banorëve është Golaj me 6,187banorë. Ndërsa njësia me më pak banorë është njësia Gjinaj me një popullsi prej vetëm 1,106 banorë.

Ky kategorizim ruhet dhe në numrin e banesave që ndodhen në secilën njësi, kështu sërish kryeson Golaj me 1,441 banesa gjithsej, e cila ndiqet nga Kruma me 1,354 banesa gjithsej. Njësia Gjinaj sërish shfaqet e fundit në këtë klasifikim me vetëm 291 banesa gjithsej. Siç tregohet në tabelën më poshtë, përqindjet më të mëdha të ndërtesave janë banesa, ndërsa përqindjet e vogla të ndërtesave janë ndërtesa jo-rezidenciale.

	Popullsia banuese	Ndërtesat	Banesat			
			Banesat gjithsej	Banesa të zakonshme të banuara	Banesa të zakonshme jo të banuara	Banesa jo të zakonshme
SHQIPËRIA	2,800,138	598,267	1,012,062	706,046	302,197	3,819
KUKËS QARKU	85,292	16,465	23,030	16,522	6,412	96
HAS BASHKIA	16,790	3,031	4,067	3,018	1,036	13
KRUMË	6,006	827	1,354	1102	251	1
FAJZE	3,491	724	981	640	338	3
GJINAJ	1,106	287	291	164	127	0
GOLAJ	6,187	1,193	1,441	1,112	320	9

Table 2 Popullsia banuese, ndërtesat për qëllime banimi dhe banesat sipas llojit, INSTAT



POPULLSIA BANUESE-NDERTESAT

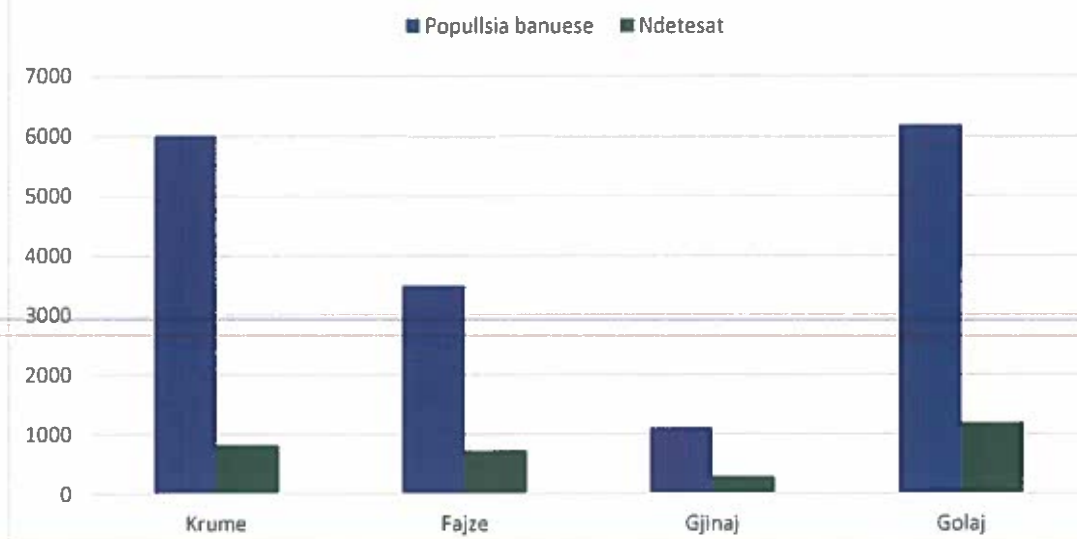
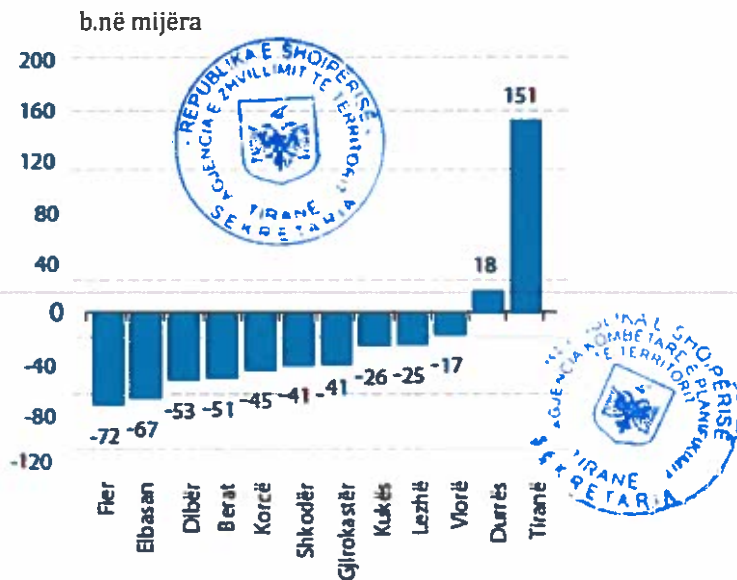
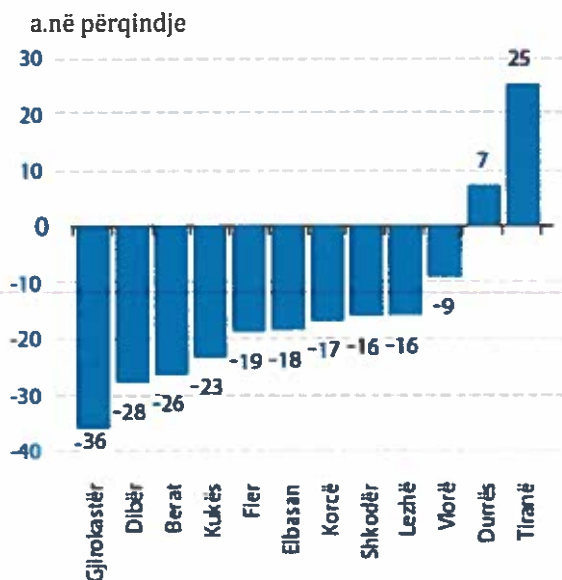


Fig. 6 Grafiku 1 Popullsia dhe ndërtesat, INSTAT

Në bashkinë e Hasit, një çështje e rëndësishme demografike është rënia e popullsisë për shkak të mungesës së stimulimeve ekonomike për zhvillimin e aktiviteteve ekonomike dhe shkallës së lartë të papunësisë (mbi 40%), të kushteve të këqija të banimit dhe mundësive të kufizuara të arsimimit dhe ato shëndetësore.



	Popullsia		Ndryshimi '01'-11	Klasifikimi	
	2001	2011	absolute%	2001	2011
Has	19,660	16,790	-15%	2	1
Krumë	6,378	6,006	-5%	1	2
Fajzë	4,132	3,491	-16%	5	5
Gjinaj	1,649	1,106	-33%	4	3
Golaj	7,501	6,187	-18%	3	4

Table 3 Ndryshimi i popullsisë në mes të 1989-2011, INSTAT

	Gjinia dhe grupmosha							
	Meshkuj				Femra			
	Gjithsej	0-14	15-64	65+	Gjithsej	0-14	15-64	65+
Kukës Qarku	42,999	12,449	27,287	3,263	42,293	11,219	27,545	3,529
Has Bashkia	8,353	2,394	5,331	628	8,437	2,425	5,383	629
Krumë	2,996	860	1,967	169	3,010	896	1,911	203
Fajzë	1,737	497	1,107	133	1,754	505	1,121	128
Gjinaj	565	163	352	50	541	166	337	38
Golaj	3055	874	1905	276	3,132	858	2,014	260

Table 4 Popullsia banuese sipas gjinisë, grupmoshës, INSTAT

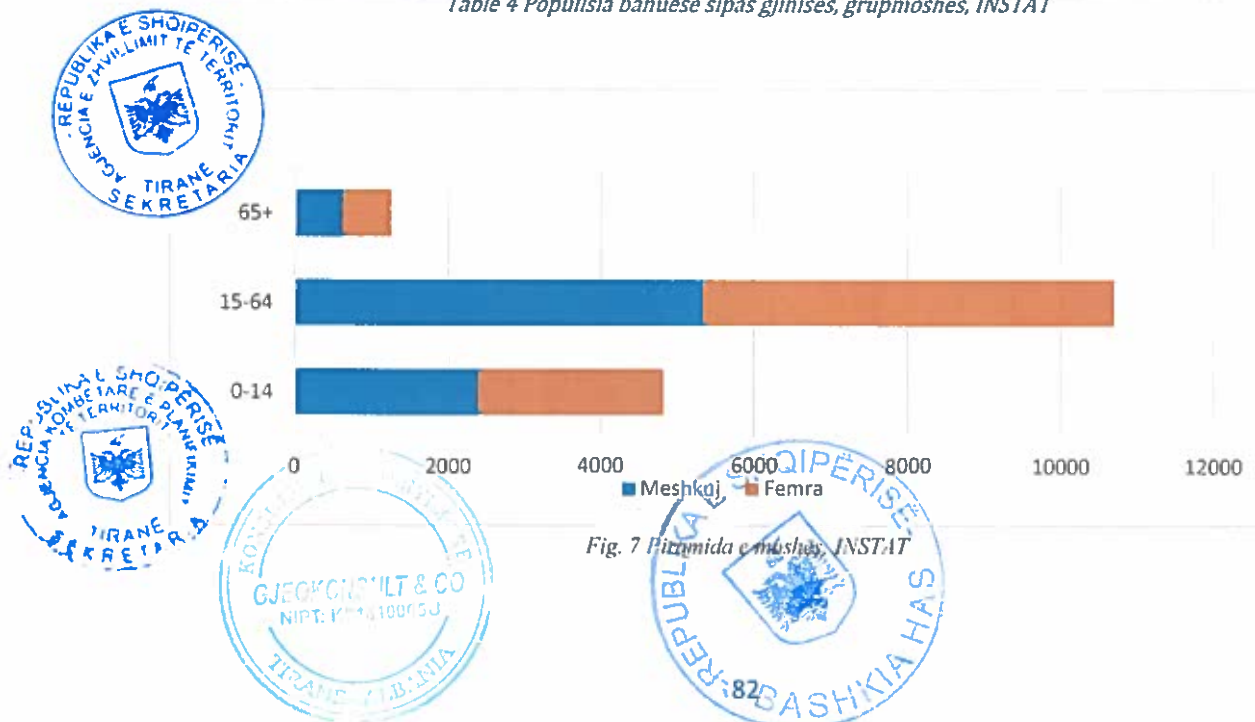


Tabela më poshtë tregon dendësinë (numri i personave për kilometër katror). Kështu, duket se Kruma është shumë më e populluar dhe madje me shumë diferencë nga njësitë e tjera administrative, fakt i pritshëm, duke pasur parasysh madhësinë e popullsisë dhe sipërfaqen shumë të vogël. Gjinaj, me vetëm 15.6 banorë për km², është më pak e populluar. Duke marrë parasysh shkallën e urbanizimit të të gjithë territorit Shqiptar, bazuar në një kategorizim modern, totali i Bashkisë renditet në zonat me popullsi të paktë.

	Banorë për km ²
KRUMË	83.7
FAJZË	49.6
GJINAJ	15.6
GOLAJ	33.6

Fig. 8 Dëndësia e popullsisë sipas njësive administrative

Edhe pse sipas kriterëve administrative popullsia e Krumës konsiderohet kryesisht urbane, duke marrë parasysh qasjet moderne të planifikimit hapësinor të bazuara në kombinimin e përmasave (si numri i banorëve, dendësia, shtrirja e shpërndarjes) klasifikohet në zonat rurale. Të gjitha njësitë e tjera administrative, në çdo rast, janë rurale.

Bashkia	Njësitë administrative	Klasifikimi administrativ		Klasifikimi bazuar në rrjet	
		%urban	%rural	%urban	%rural
Has	Krumë	84	16	0	100
	Fajzë	0	100	0	100
	Gjinaj	0	100	0	100
	Golaj	0	100	0	100

Table 5 Përqindja e urbanizimit sipas njësive administrative

2.8.2. Projektioni i popullsisë

Përfitimi i një projektioni për popullsinë e Hasit sa më pranë realitetit është shumë e vështirë si rezultat i të dhënave me një nivel formaliteti shumë të lartë, si ato që na vijnë nga INSTAT dhe ato që kemi marrë nga burime të ndryshme duke përfshirë dhe bashkinë. Për sa më sipër dhe për hatër të llogaritjes së projektionit të popullsisë risjellim në vëmendje dhe njëherë numrin e popullsië së Hasit ndër vite dhe burim. Kështu në vitin 1989 marrë nga regjistri i kohës për popullsinë, popullsia e Hasit është 21,881 banor. Për vitin 2001 referuar censusit të po këtij viti popullsia është 19,660, për vitin 2011 referuar censusit të këtij viti popullsia është 16,790. Popullsia në vitin 2016 sipas të dhënave të bashkisë ka qenë 16,432 banorë dhe për vitin 2018 bazuar në analizën e raportit vjetor të INSTAT, i cili është në nivel qarku, duke e konsideruar nga analiza që popullata e Hasit ze 20% të popullsië së Kukësit, rezultojnë që popullsia ka qenë 15,479 banorë.

Për llogaritjen e projektionit të popullsisë për bashkinë e Hasit, do të përdorim pikënisje rezultatin që na del për vitin 2018, i cili do të konsiderohet si i përafërt me realitetin dhe përfundimi i këtij projektioni do të shërbejë si një tregues subjektiv për dinamikën e popullsisë në këtë bashki.

Metodologjia e përzgjedhur për llogaritjen e projeksionit të popullsisë është bazuar në një formulë të thjeshtë matematikore e cila përdor numrin aktual të popullsisë (pra numrin 15,479 që rezultojnë për vitin 2018) dhe koeficientin e rritjes së popullsisë aktuale (ne do të përdorim koeficientin e rritjes së popullsisë që del nga krahasimi mes dy viteve të fundit për të cilët kemi të dhëna, pra 2016 dhe 2018).

Formula e përdorur është $N_k = P * e^{(rr * k)}$, ku inicialet e përdorura në të përfaqësojnë:

- N_k - numri i banorëve në të ardhmen, në rastin tonë 2033
- P - numri i popullsisë në vitin nga ku nis projeksioni, në rastin tonë 15 479 në 2018-ën
- e - baza e logaritmit natyror për të cilën $L_n e = 1$, pra 2.71828
- rr - koeficienti i rritjes së popullsisë për periudhën 2016-2018 pjesuar me 100, për rastin tonë është 0.0094
- k - periudha kohore për të cilën bëhet projeksioni, domethënë ndryshesa mes 2033 dhe 2018 dhe është 15 vite

Në vijim të sa më sipër zbatojmë formulën për të projektuar numrin e popullsisë për bashkinë Has në vitin 2030.

$$N_k = 15,479 * 2.71828^{(0.0094 * 15)} = 15,479 * 1.1514 = 17,822 \text{ banorë}$$

Si përfundim, projeksioni i popullsisë për bashkinë Has në vitin 2030 është 17,822 banorë. Nisur nga ky rezultat dhe nga analiza e gjendjes ekzistuese të popullsisë dhe dinamikave të saj në raport me emigracionin, raportin mes lindjeve dhe vdekjeve të shqyrtuara në kapitullin më sipër, arrijmë në një konkluzion që ulja e numrit të popullsisë e ka kaluar periudhën e pikut të saj dhe sot është në një fazë ku koeficienti i rritjes së popullsisë tenton drejt 1-shit. Një tendencë e cila për vitet në vijim pritet të transformohet në një rritje graduale prej 0.0579 pikë në vit derisa në vitin 2030 të arrihet një koeficient rritjeje prej 0.8685 ose një rritje prej 2,353 banorësh dhe një total prej 17,822 banorësh.



Fig. 9 Projeksioni i popullsisë



2.9. Plani i strehimit

Siç rezulton dhe nga Analiza e Gjendjes ekzistuese numri i familjeve dhe personave të pastrehë është shumë e ulët dhe nevoja që lind prej andej për banesa plotësohet nga banesat që aktualisht janë në tregun e banesave në bashkinë e Hasit. Ndërsa në lidhje me kërkesën natyrale për strehim që vjen si rezultat i rritjes së numrit të popullsisë apo si rezultat i zhvendosjes së popullsisë, ky plan ka marr masat e nevojshem mbështetur dhe në detyrimet që ka në raport me ligjin e planifikimit të territorit.

Duke marr parasysh gjendjen e ndërtesave ekzistuese të banimit të cilat në shumicën e vendbanimeve të bashkisë Has, janë në gjendje fizike dhe teknologjike mesatare dhe të ulët, janë konceptuar njësi të zhvillimit të territorit të cilat përfshijnë këto objekte, të cilat kanë si mënyrë të ndërhyrjes në territor "Konsolidimin". Duke i dhënë kështu mundësinë këtyre banesave të përmirësojnë gjendjen fizike dhe teknologjike të tyre në të njëjtën kohë me përmirësimin e infrastrukturës rreth tyre. Edhe përcaktimi i intensitetit dhe koeficientit të shfrytëzimit të territorit ka pasur në fokus plotësimin e nevojave për banesa në njësi sa më të vogël të sipërfaqes, pa cënuar uniformitetin dhe harmonin mes zhvillimeve.

Numri i popullsisë që merret në konsideratë për planin e strehimit është 15,479 banorë, të cilët shpërndahen në të gjithë territorin e bashkisë në forma të ndryshme, ku vërehet që sa më periferik vendbanimi aq më pak banorë ka dhe aq më pak nevojë për banesa. Ndërsa në vendbanimet të cilat janë dhe qendra të njësive administrative rritet numri i banorëve si rrjedhim rritet dhe nevoja për strehim. Kulmi i kërkesës dhe nevojës për strehim arrihet në qytetin e Krumës aty ku dhe përqendrimi i popullsisë është më i madh. Në konsideratë janë marr dhe banesat për strehim social.

Si pjesë të planit të strehimit janë dhe parashikimet që bën PPV-ja për bashkinë e Hasit në raport me nevojën që kanë vendbanimet e kësaj bashkie për zgjerim të territorit urban, një proces i cili është realizuar duke pasur në vëmendje dhe projeksionin e popullsisë për 15 vitet e ardhshme. Si rrjedhim i projeksionit të popullsisë, i cili dikton që deri në vitin 2030 popullsia do të rritet me 1,848, në të gjitha vendbanimet e bashkisë Has janë parashikuar sipërfaqe të reja të cilat kanë kategori përdorimi "Banim" përveç atyre ekzistuese. Gjithmonë duke ruajtur një raport të drejtë me numrin dhe shtrirjen e zhvillimeve ekzistuese.

Në sipërfaqe me pronësi shtet parashikohen të ndërtohen banesa të cilat do të jenë pjesë e programeve të strehimit social, duke e bërë me të thjeshtë nga bashkia menaxhimin dhe më të drejtë shpërndarjen e tyre. Këto njësi sipas dhe mundësive të vetë bashkisë janë parashikuar në Krumë. Për këto njësi do të kushtëzohet zhvillimi vetëm për banesa sociale, kjo për arsye që të jemi të sigurt që të mos transformohet përdorimi i tyre, në të tjerë.

Nga inventari i bashkisë u bë e mundur të sigurohen vetëm të dhënat e pasqyruara në tabelën më poshtë, ku tregohet një numër shumë i ulët i personave që kanë përfituar nga skemat e strehimit social. Ndërsa përse i përket numrit total të kërkesave që bashkia ka evidentuar ai shkon në 124 kërkesa që prej vitit 2004 deri në vitin 2013.

Nr.	Numri Total i familjeve që janë trajtuar me një nga programet sociale të strehimit (ligji nr.22/2018)	Kërkesa totale nga viti 2004 deri ne vitin 2013 është 124 persona									
		V. 2005	V. 2006	V. 2007	V. 2008	V. 2009	V. 2010	V. 2011	V. 2012	V. 2013	V. 2014
	Total	0	0	0	0	9	3	0	0	5	0



Banesa Sociale me qira	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Banesa me kosto të ulët	0	0	0	0	9	3	0	0	5	0	
Truall të pajisur me infrastrukturë	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Bonus strehimi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Tjetër	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	


Table 6 Numri i familjeve të trajtuara me programe sociale strehimi

2.9.1. Përcaktimi i territoreve për programe sociale të strehimit

Nga analiza dhe kërkesat, mundësia e bashkisë lidhur me territorin ku mund të zhvillohen ndërtesa me qëllim që të përfshihen në skemat e strehimit social, është një sipërfaqe prej 1190m² në qendër të Krumës e cila ndodhet përgjatë shëtitores kryesore të qytetit në krahun e rrugës, përballë xhamisë së qytetit dhe është në pronësi të EKB-së. Kjo sipërfaqe është pjesë e njësisë HS1_UB_A1_1/19 në të cilën përveç parametrave zhvillimorë që parashikon për sipërfaqen që kufizon ajo dikton dhe ndërtimin e objekteve që do të jenë pjesë të programeve të strehimit social.

PLAN RILEVIMI

<p style="text-align: center;">PERGATITI</p> <p>Emri e mbiemri: Top. Osman MORINA Liqënsa nr T. 0364/1 datë. 23/10/2017</p> <p>Data e përgatitjes: 02/2020 Shënim: Matjet në terren u bëën me Total STACION dhe në bazë të Hartës në ZVASHK HAS</p> <div style="text-align: center;">   Vula / firma </div>	<p style="text-align: center;">IDENTIFIKIMI I PASURISE</p> <p>ZONA KADASTRALE: 2282 NUMRI I PASURISE: 4/250 Vol 10 fshp 195 INDEKSI I HARTES: K.R. - D. 3 SIPËRFAQJA: 1190 m² SHKALLA: 1:1000</p> <p style="text-align: center;">ADRESA E PASURISE: Qyteti Krumë, Llogja nr.2, Bashkia Has</p> <p style="text-align: center;">PRONARI</p> <p>Emri: _____ Mbiemri: _____ I vendlindur: _____</p> <p style="text-align: center;">EKB</p>
--	--



MAPA NR 4/250 "TRUALL" 30' x 30' 1190 m²

<p style="text-align: center;">PRONARI EKB</p>	<p style="text-align: center;">KUFITARET</p> <p>V- Pas.Nr.4/18, 4/113 L- Pas.Nr.4/216 J- Pas.Nr.4/249, 4/118 P- Pas.Nr.4/188</p>
---	---

Harta 27 Plani i relivimit të pronës ku parashikohen ndërtimi i banesave për strehim social

Sipërfaqja e vënë në dispozicion për ndërtimin e banesave sociale nuk mbulon të gjithë nevojën që ka bashkia e Hasit për banesa sociale, por me anë të saj u jepet zgjidhje rasteve më të vështira për të përfituar nga strehimi social nëpërmjet programeve të tjera të strehimit social të aplikuara në nivel kombëtar, të cilat kërkojnë që nga ana e individëve apo familjeve që kërkojnë banesa sociale të përmbushen disa kushte ku përfshihen dhe ato monetare. Një kusht që në rastet më ekstreme kur lind nevoja për banesa sociale, nuk mund të plotësohet nga aplikuesit në nevojë për strehim. Në këtë pikë bashkia do të hartojë programe të posaçme strehimi të përshtatura rast pas rasti për tu ardhur në ndihmë familjeve dhe individëve në nevojë.

2.10. Zonat/njësitë ku do të zbatohen instrumentat për drejtimin e zhvillimit

Mbështetur në realitetin e zhvillimit urban në bashkinë e Hasit, ku Kruma është hapësira e vetme me intensitetin më të lartë të ndërtimit, si e tillë edhe ajo vetë mund të konsiderohet me intensitet të ulët deri mesatar të ndërtimit. Dhe në kushtet kur hapësirat për ndërtimin e infrastrukturave të propozuara janë të favorshme, në kushtet e mungesës së nevojës për transferim të kushteve të zhvillimit (siç mund të jetë ndonjë arsye që lind nga rreziqe natyrore apo për të mbrojtur zona dhe objekte të rëndësishme kombëtare, etj). Na rezulton që aplikimi i instrumentave për drejtimin e zhvillimit në territorin e bashkisë Has, është i pa nevojshëm dhe nuk gjendet vend për aplikimin e tyre. Drejtimi i zhvillimit do të orientohet vetëm nga kushtet e zhvillimit të parashikuara në pasaportat përkatëse të njërive dhe nga legjislacioni i planifikimit territorial në fuqi.

Nëse shfaqet nevoja për zgjidhje të situatave apo konflikteve urbane ky plan parashikon dhe në rregullore një nen ku përcakton rastet kur mund të aplikohet ndonjëri prej instrumentave të drejtimit të zhvillimit, mbështetur në ligjin 107/2014 "Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit".

"Bashkisë i jepet e drejta për të përdorur instrumentat e drejtimit të zhvillimit vetëm në rastet kur zgjidhja e problematikave apo konflikteve të zhvillimeve urbane dhe territoriale nuk mund të arrihet nga rregullat për zhvillimet të parashikuara në rregulloren e planit apo legjislacionin e planifikimit dhe atij sektorial në fuqi."

3. Plani i mbrojtjes së mjedisit

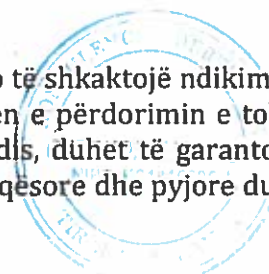
3.1. Hyrje

3.2. Parashikimet për mbrojtjen e mjedisit nga implementimi i PPV-së

Në këtë kapitull të raportit jepen udhëzimet dhe masat mbrojtëse për të siguruar arritjen e objektivave të rëndësishëm mjedisorë në fushat e veçanta. Duke zbatuar udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse, ndikimet negative. Për më tepër ofrohen disa masa specifike zbutëse të zbatueshme për projektet specifike të përshkruara në Plan. Është e rëndësishme të theksohet se lista e dhënë më poshtë e masave specifike për zbutjen nuk është shteruese. Masa më të detajuara në aspektin e përmbajtjes dhe analizës do të duhet të përgatiten si pjesë e VNM-ve individuale për çdo projekt specifik të Planit.

3.2.1. Parashikimi për mbrojtjen e tokës

Duke zënë një territor të caktuar, ndërtimi i infrastrukturës së parashikuar do të shkaktojë ndikime të gjera të përhershme, të cilat do të pasqyrohen si një ndryshim në strukturën e përdorimit të tokës. Prandaj, kur planifikohet integrimi i infrastrukturës së parashikuar në mjedis, duhet të garantohet menaxhimi i qëndrueshëm i tokës dhe mbrojtja e saj. Aktivitetet në tokën bujqësore dhe pyjore duhet



të reduktohet në nivelin më të ulët të mundshëm, dhe duhet t'i jepet prioritet i lartë planifikimit të aktiviteteve në tokë me potencial më të varfër të prodhimit, dhe tokë jashtë zonave të dendura pyjore apo zonave pyjore me funksione të rëndësishme të prodhimit të lëndës së parë të drurit. Me integrimin e infrastrukturës së parashikuar në mjedis, përmirësimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kanë përparësi mbi ndërtimet e reja. Infrastruktura e parashikuar duhet të planifikohet në atë mënyrë që mos të rritë probabilitetin e rrëshqitjeve të tokës në zonën përreth aktiviteteve. Për të siguruar përdorimin e qendrueshëm të burimeve natyrore, do të duhet që projektet specifike të plotësohen me udhëzime për të promovuar riciklimin dhe ripërdorimin e mbetjeve të ndërtimit në ndërtimin dhe rikonstruksionin e infrastrukturës së re, dhe më e rëndësishmja, përdorimin e materialeve të çertifikuara të ndërtimit, prodhuar nga riciklimi i post-produkteve ose mbetjeve nga sektorët e tjerë. Kur përdoren materiale ndërtimi për infrastrukturën e re, të cilat nuk janë me origjinë primare natyrore, duhet të merret parasysh fakti se:

- kërkohen sasi më të mëdha të materialeve të ndërtimit, kryesisht si mbushje;
- mobilizohen në mënyrë të përhershme disa substanca të rrezikshme nga materialet e mbetjeve;
- materialet e reja të ndërtimit mund të kenë cilësi më të mira funksionale se materialet me origjinë natyrore.

Masa Zbutëse Specifike

Punimet në dhera të ndotura

a. Gjatë punimeve mund të zbulohen dhera të ndotura. Këto dhera duhen larguar. Pastaj duhet vendosur tokë artificiale me gjeomembranë, argjile dhe shtresë plehu, mbi të cilën duhet të mbillet bar dhe pemë. Kjo tokë artificiale duhet të mbulojë edhe sipërfaqet e ndotura që nuk do të lëvizin.

b. Të gjithë materialet ndotës (dherat dhe mbetjet) që do të largohen, duhet të depozitohen dhe groposen në vende të caktuara ku duhet të jenë të izoluar nga ujërat nëntokësore.

Ndotja e tokës

a. Toka që shtrihet nën rrugë mund të jetë në rrezik gjatë ndërtimit, pasi mund të ndotet nga derdhjet e hidrokarbureve dhe ato kimike. Pastaj toka mund të shërbejë si një burim ndotjeje kur përshkohet nga ujërat nëntokësore.

Metoda e thyerjes e shkëmbit

a. Në zonat ku kërkohen prerje të mëdha, do të ndeshen shkëmbinjtë, të cilët mund të kërkojnë zhvendosje.

Metoda e zhvendosjes mund të variojë nga gërmimi me një ekskavator, deri tek shpërthimi, i cili do të sjellë zhurmë të konsiderueshme dhe dridhje që lidhen me të.

Ripërdorimi i materialit të gërmuar

a. Materiali, i cili gërmohet nga prerja e seksioneve është një burim natyral dhe përdorimi i tij në bazë të një skeme do të maksimizohet duke përdorur teknika konstruktive të cilat intensifikojnë ngjeshjen e materialeve për t'u përdorur si mbushje inxhinierike.

b. Megjithatë, pashmangshmërisht do të ketë një sasi të konsiderueshme material, i cili, për shkak të veçorive të tij fizike dhe strukturore, nuk është i përshtatshëm për t'u përdorur si mbushje inxhinierike brenda skemës. Megjithatë, ky material mund të jetë i përshtatshëm për aktivitete të tjera, siç është krijimi i peizazhit, ku nuk aplikohen kërkesa kaq të rrepta strukturore. Ripërdorimi i këtij materiali do të maksimizohet brenda skemës, dhe çdo material i tepërt do të transportohet jashtë.

c. Materiali i gërmuar i parashikuar për ripërdorim do të trajtohet dhe transportohet në minimum, dhe do të depozitohet në mënyrë të tillë që të minimizojë ndikimet e gërryerjes. Koha midis gërmimit dhe ripërdorimit gjatë periudhës së lagësht duhet të jetë sa më e vogël. Gjatë periudhave të zgjatura me



lageshtirë, kontraktori duhet të ndërpresë germimin dhe vendosjen e materialit për të parandaluar degradimin për shkak të lagështirës.

Erozioni

a. Përcaktimin e vijes ujore që nënkupton përcaktimin nga ana ligjore të asaj që quhet vija zero e ujit mbi bazën e së cilës do të realizoheshin më mirë vlerësimet e erozionit ujqor, dinamikës së lëvizjes së ujit dhe të sedimenteve.

b. Duhet ndërmarrë mbrojtja e argjinaturës nga erozioni, me qëllim që të sigurohet stabilizimi i argjinaturës, përfshirë edhe përzgjedhjen e material më pak të erodueshëm, përdorimin e gabioneve dhe gurëve të thyer, si dhe një ngjeshje të mirë, veçanërisht përreth urave dhe tombinove.

c. Mbjellja duhet përfunduar sa më shpejt të jetë e mundur, menjëherë pas mbushjes, për të lehtësuar rigjenerimin e një mbulese stabilizuese të tokës. Aty ku është e nevojshme do të kërkohet hapje e kanaleve për të siguruar mbjelljen e suksesshme të bimëve.

d. Aty ku është e nevojshme, zonat e shkarkimit prej strukturave kulluese do të pajisen me gurë të thyer, për të reduktuar erozionin, veçanërisht në rastet kur janë instaluar strukturat e kullimit dhe/ose nivelet e formacioneve të rrugës janë ngritur dhe krijojnë shpate të zhveshura, të cilat kërkojnë stabilizim, përpara fillimit të sezonit të shirave.

3.2.2. Parashikimet për mbrojtjen e ajrit dhe ndikimet në kushtet klimaterike

Në planifikimin e politikave dhe aktiviteteve të Planit në zonat e ndotjes së tepruar të ajrit, duhet të merren parasysh objektivat e SKZHI II dhe standartet e lejuara të emëtimeve, të përcaktuara nga BE, OBSH dhe legjislacioni përkatës Shqiptar.

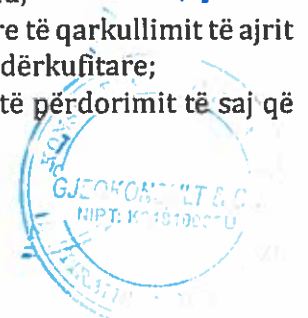
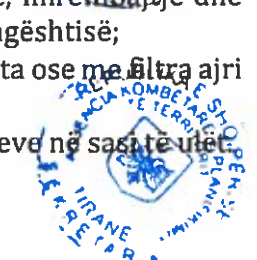
Duhet të përgatitet një program i detajuar i masave për zvogëlimin e ndotjes me grimca PM10 dhe PM2.5 për zonat problematike. Programi do të duhet të vërehet gjatë planifikimit të politikave dhe projekteve specifike të Planit për zonat problematike, në një shkallë më të gjerë. Prioritet në procedurën e përzgjedhjes duhet t'i jepet varianteve të cilat ofrojnë përmirësimin më të madh të cilësisë së ajrit të ambientit. Gjatë përgatitjes së politikave dhe projekteve të reja në infrastrukturë, duhet të respektohen udhëzimet dhe masat në vijim, në mënyrë që të arrihen objektivat e reduktimit të ndotjes së ajrit të ambientit në zonat e ndikimit të aktiviteteve përkatëse:

Cilësia e ajrit - komuniteti

- Monitorim të rasteve të sëmundjeve dhe shkaktarëve;
- Përcaktimi i zonave urbane të reja me cilësi të lartë ajri për popullsinë;
- Dizajnimi me kushtet dhe kriteret e përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike, mirëmbajtje dhe zëvendësim i materialeve rezistente ndaj ndryshimit të temperaturave dhe lagështisë;
- Përdorimi i mjeteve të transportit publik me emetime të gazeve në nivele të ulëta ose me filtra ajri të edukimit maksimal;
- Përcaktimi i zonave industriale me teknologji të lartë dhe me emetime të gazeve në sasi të ulëta.

Cilësia e ajrit - ekosistemet

- Identifikimi dhe monitorimi i burimeve të gazeve që shkaktojnë shiun acid;
- Komunikim ndërkufitar institucional për të shmangur incidentet mjedisore të qarkullimit të ajrit si dhe përcaktimi i masave konkrete të veprimit në raste të incidenteve ndërkufitare;
- Përcaktimi i kriterëve të tjetërsimit të sipërfaqeve të tokës dhe qëllimit të përdorimit të saj që në fazat e projektimit;
- Shtimi i sipërfaqeve me pyje dhe bimësi;
- Strukturimi i kërkesave për lëndë drusore.



- Përcaktimi i masave të emergjencave në rastet e aksidenteve industriale për zvogëlimin e ndikimeve në mjedis dhe në cilësinë e tij.

Masa Zbutëse Specifike

- Monitorimi i cilësisë së ajrit në të gjithë territorin e vendit duke vendosur stacione automatike të monitorimit si në zonat urbane dhe ato rurale (të gjitha bashkitë të kenë dy- tre stacione monitorimi sipas specifikës së zonave industriale dhe të banimit);
- Koordinimi midis institucioneve qendrore dhe vendore për vlerësimin e kushteve mjedisore që lidhen me cilësinë e ajrit dhe me masat ndaj ndryshimeve klimatike.

Gjate fazës së ndërtimit, masat më të zakonshme specifike të rekomanduara në punimet infrastrukturore rrugore konsistojnë në:

- Implementimi i sistemit të shtypjes së pluhurit: ujitja e anëve të rrugëve, përdorimi i ndarjeve të rrugëve për të kufizuar nxjerrjen e pluhurit (për shembull përdorimi i larjes së rrotave, etj);
- Kufizimi i shpejtësisë së impianteve të lëvizshme në rrugë.

Ulja e ndikimit nga ndërtimi përfshin gjithashtu:

- vendndodhjen potenciale të zonave që kërkohen instalimin e kantierit, magazinim si dhe zonat e stabilizimit të tokës;
- rrugët e transportit që përdoren për shpërndarjen e materialeve.

Përsa i përket fazës së shfrytëzimit të infrastrukturës propozohen masat specifike të mëposhtme:

- kontrolli i kufijve të shpejtësisë së automjeteve gjatë sezonit me nivelin më të lartë të ndotjes së ajrit me pezulli në qendrat kryesore urbane;
- mirëmbajtje e rregullt e sipërfaqeve rrugore për të pakësuar sa më shumë që të jetë e mundur ringritjen e pezullive.

Masat zbutëse ndaj ndryshimeve klimaterike

Zbatimi i masave për të arritur objektivat e Planit duhet të marrë parasysh të ashtuquajturat objektiva indikative për të reduktuar emetimet e gazit, të cilat janë të përcaktuara deri në vitin 2020 në SKZHI II për reduktimin e emetimeve të gazit serrë. Në këtë kudër duhet mbajtur në vëmendje si më poshtë:

përcaktimi i protokolleve dhe monitorimi i rasteve të trajtimit të sëmundjeve që vijnë si pasojë e ngjarjeve të motit;

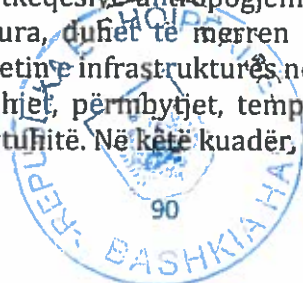
përcaktimi i masave të emergjencave civile për të shmangur/zbutur ndikimet nga kushtet ekstreme të motit;

Përcaktimi i kriterëve dhe politikave për futjen e teknologjive bashkëkohore në bujqësi si dhe praktikave më të mira të bujqësisë organike zbatimi i një politike parkimi kufizuese në zonat urbane;

integrimi i çështjeve të ndryshimeve klimatike në kuadrin politik dhe ligjor duke specifikuar institucionet dhe përgjegjësitë për identifikimin, zbatimin dhe monitorimin e masave zbutëse/përshtatëse ndaj ndikimeve të ndryshimeve klimatike.

Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike

Projektet specifike të Planit duhet të hartohen në një mënyrë të tillë që të sigurojnë një përdorim efektiv të burimeve, që do të thotë se ndjeshmëria e infrastrukturës së parashikuar ndaj ndryshimeve klimatike, fatkeqësive natyrore dhe fatkeqësive antropogjenike duhet të vërehet siç duhet. Kjo do të thotë se kur planifikohet infrastruktura, duhet të merren në konsideratë masa nga vlerësimet e rreziqeve, të cilat do të rrisnin elasticitetin e infrastrukturës ndaj ndryshimeve klimatike në mënyrën e duhur, veçanërisht në lidhje me rreshjet, përmbytjet, temperaturat e larta dhe valët e të nxehtit, thatësitrat, rritjet e nivelit të detit dhe stuflitë. Në këtë kuadër, është e nevojshme të:



- përgatitet një analizë e ndjeshmërisë së infrastrukturës së parashkuar ndaj ndryshimeve klimatike;
- zbatohen masat dhe orientimet e bazuara në rezultatet e analizave të cilat përmirësojnë në mënyrën e duhur elasticitetin e infrastrukturës ndaj ndryshimeve klimatike. Për të arritur objektivin mjedisor në lidhje me përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike, duhet të sigurohen si më poshtë:
- në terma afatgjatë, infrastruktura duhet të jenë më pak e ndjeshme ndaj pasojave të reshjeve ekstreme (shirave, debores, apo edhe ngricave);
- gjatë planifikimit të çdo ndërtimi të ri apo zgjerimi të strukturave ekzistuese, duhet të kryhet një analizë ndjeshmërie e infrastrukturës së parashkuar në kushtet ekstreme të motit, dhe në bazë të rezultateve të saj, duhet të përgatitet një plan masash për të reduktuar në mënyrë të përhershme pasojat e këtyre fenomeneve;
- zbatimi i masave për të reduktuar ndjeshmërinë e infrastrukturës ndaj kushteve ekstreme të motit duhet të bëhet një detyrë qendrore e menaxhimit të çdo lloji infrastrukture. Qëllimi i zbatimit të këtyre masave duhet të bazohet sidomos në reduktimin e dëmit të shkaktuar për përdoruesit e infrastrukturës së ndjeshme ndaj motit, nëse ata nuk mund ta përdorin atë;
- duhet të përcaktohen qartë udhëzimet për metodologjinë, procedurat dhe realizimin e mbledhjes së informacionit mbi kushtet ekstreme të motit, si dhe për planifikimin dhe zbatimin e masave për të reduktuar ndjeshmërinë e infrastrukturës së parashkuar ndaj kushtet ekstreme të motit.

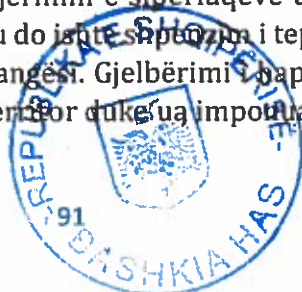
Masa Zbutëse Specifike

- Shtimi i sipërfaqeve me pyje dhe bimësi;
- Strukturimi i kërkesave për lëndë drusore;
- Dizajnimi dhe përcaktimi i kriterëve të ndërtimit të infrastrukturave nëntokësore me materiale dhe struktura rezistente ndaj kushteve të motit dhe në veçanti ndaj temperaturave të larta dhe lagështisë;
- Ndalimi i ndërhyrjeve ilegale në infrastrukturën nëntokësore;
- Monitorimi i vazhdueshëm i kushteve ekologjike të mjedisve natyrore;
- Monitorimi i dinamikës së vijës breglumore dhe nivelit të ujrave;
- Monitorimi i vijës breglumore dhe sasisë së sedimenteve që vijnë nga lumenjve;
- Monitorimi i lëvizjes së tokës dhe tjetërsimit të saj;
- Monitorimi i marrjes së zhavorreve nga shtretërit e lumenjve;
- Përcaktimi i zonave të lejuara për ndërtim HEC-esh dhe digash për bujqësinë;
- Monitorimi i gjendjes së monumenteve dhe veprave të trashëgimisë kulturore;
- Monitorimi i lëvizjes së popullsisë në zonat urbane dhe rurale;
- Zbatimi i kodeve të reja të ndërtimit për ndërtesat sociale dhe kulturore duke përdorur materiale termoizoluese dhe rezistente ndaj kushteve të motit;
- Ndërtimi i impianteve të trajtimit të mbetjeve të lëngëta urbane dhe industriale për të zvogëluar sasinë e lëndëve ndotëse në mjediset ujore, tokësore dhe ajrore; dhe
- Përcaktimi i zonave buferike për rastet e ndikimeve nga rritja e nivelit të ujrave.



3.2.3. Parashikimet për shtimin dhe/ose zgjerimin e hapësirave të gjelbra

Si një bashki territori i së cilës mbulohet në një përqindje shumë të lartë nga sipërfaqe natyrore dhe ku, edhe në Krumë që është qendra më e urbanizuar e bashkisë, ndjehesh i rrethuar nga natyra. Ky plan nuk shikon si qëllim më vete shtimin apo zgjerimin e sipërfaqeve të gjelbra pasi natyrshëm është e panevojshme për një bashki si Hasi. Gjithashtu do jante shtimi i tepert kohe dhe të ardhurash në një drejtim për të cilin bashkia e Hasit nuk ka mangësi. Gjelbërimi i hapësirave urbane do i lihet në dorë vetëm zhvillimeve që do të ndodhin në këtë territor duke ua imponuar krijimin e hapësirave të gjelbra



nëpërmjet kushtit për të në pasaportën përkatëse të cdo njësie pjesë të zonave urbane dhe atyre me përdorim banim, apo dhe njësitë të përcaktuara për hartim PDV-je.

Mbështetur në sa më sipër Plani i Përgjithshëm Vendor për bashkinë e Hasit parashikon që shtimi i hapësirave të gjelbra brenda sistemit urban, të rritet në raport të drejtë me shtimin e zhvillimeve apo dhe llojit të tyre. Duke u siguruar kështu që të ruhet raporti aktual gjelbërim/zhvillime me synimin që territori i bashkisë së Hasit të ruajë karakterin e tij si një zhvillim urban në mes të natyrës.

3.2.4. Parashikimet për mbrojtjen e ujërave

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse për të arritur Objektivin Mjedisor 5

Në mënyrë që të kufizohen efektet e presionit që do të ushtrojë infrastruktura e parashikuar në burimet ujore dhe kështu të parandalohen ndikimet negative në cilësinë e ujit (sidomos ujit të pijshëm), duhet të shmanget integrimi hapësinor i infrastrukturës së re në zonat e mbrojtura ujore.

- Në integrimin hapësinor të infrastrukturës së re, është e nevojshme që të shmanget integrimi i objekteve në zonat në rrezik nga përmytjet dhe erozioni si pasojë e tyre. Në rast të ndërhyrjeve në këto zona, duhet të provohet se niveli ekzistues i rrezikut nga përmytjet në zonën përreth nuk do të rritet. Udhëzimi i lartpërmendur duhet të merret parasysh në mënyrë që të reduktojë presionin e infrastrukturës së re në zonat në rrezik nga përmytjet, dhe për të siguruar se niveli i rrezikut nga përmytjet në zona të veçanta nuk do të rritet;
- Kur planifikohen ndërhyrjet në zonat me rrezik jashtëzakonisht të lartë, shumë të lartë dhe të lartë të akuiferëve, është e nevojshme që të studiohen dhe planifikohen zgjidhjet e duhura teknike për të parandaluar ndikimet negative gjatë ndërtimit dhe shfrytëzimit, si dhe në rastin e ngjarjeve të jashtëzakonshme (p.sh. rrjedhjet e substancave të rrezikshme). Shqyrtimi i udhëzimit të lartpërmendur do të reduktojë probabilitetin e ndotjes nëntokësore, duke siguruar ndikime të kufizuara të presionit të infrastrukturës së re në ujërat nëntokësore;
- Sa më shumë që të jetë e mundur, infrastruktura e re nuk duhet të ndërhyjë në tokën pranë liqenit. Aktivitetet e tilla mund të ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në statusin ekologjik të rrjedhave ujore, të zvogëlojnë basenet mbrojtëse ujore, dhe të prodhojnë ndikime kumulative mbi biodiversitetin e zonës dhe shërbimet e ekosistemeve të zonës. Në rastet e përjashtimit të kësaj mase, kjo duhet të bëhet e mundur vetëm në bazë të argumentimit të ekspertëve, duke deklaruar se elementi i infrastrukturës nuk mund të integrohet në vende të tjera pa shpenzime jashtëzakonisht të larta. Në llogaritjen e këtyre shpenzimeve duhet të përfshihen edhe kostot që vijnë si pasojë e pakësimit të shërbimeve që vijnë nga ekosistemi. Shqyrtimi i udhëzimit të lartpërmendur do të bëjë llogaritjen e kostove më të saktë dhe të balancuar. Duhet të priten më pak aktivitetet e zonat breglumore. Kjo do të parandalonte ndikime të rëndësishme negative në gjendjen ekologjike të rrjedhave ujore.

Masa zbutëse specifike

- Në rast se zbatimi i një projekti specifik do të ndikojë ndjeshëm në ndonjë akuifer, gjatë hartimit të dokumentacionit të projektit duhet bërë edhe një vlerësim i dëmit ndaj ujërave nëntokësore. Vlerësimi duhet të përfshijë gjithashtu edhe një mënyrë për ta kaluar këtë zonë (si psh ndërtimin e një ure) për të garantuar mbrojtjen e ujit nëntokësor;
- Duhet planifikuar zgjidhjet e duhura teknike për të parandaluar ndikimet negative mbi ujërat e lartës, gjatë fazave të ndërtimit dhe shfrytëzimit të infrastrukturës, si dhe në rastet e ndodhive të jashtëzakonshme (psh derdhjet e substancave të rrezikshme). Ndikimet e ndotjes do të shmangen duke adoptuar praktika të mira të menaxhimit të punës në terren, siç janë:
 - Nuk do të autorizohet depozitimi i produkteve të dëmshme në një distancë më pas se 50 m nga Lumi si dhe do të kufizohet pranë rrjedhave të tjera ujore siç janë kanalet kulluese;
 - Ambientet e magazinimit duhet të rrethohen dhe mbulohen për të parandaluar derdhje të ndryshme;
 - Kanalet anësore do të ndërtohen përpara ndërtimit të rrugës, për të parandaluar derdhjen e rrjedhjeve të rrugës gjatë ndërtimit, në lumë, apo kanalet kulluese;

- Hedhja e betonit duhet të bëhet duke përdorur armaturën e duhur, për të shmangur ndotjen;
- Kur derdhjet nga kantieri duhet të shkarkohen në një lumë, norma e derdhjeve duhet të kontrollohet, në mënyrë që ajo të mos shkaktojë përmytje lokale në rrjedhen e ujit, apo erozioni;
- Në rast se ka derdhje serioze të kimikateve apo lëngjeve gjatë ndërtimit, kontraktori duhet të hartojë një program të masave për ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore. Marrja e mostrave të ujërave nëntokësore duhet të bëjë gjithashtu matjen e pH, turbullirës dhe përcjellshmërisë elektrike. Të gjitha veprimet e kërkuara dhe, nëse nevojiten, analizat, duhet të bëhen në përputhje me legjislacionin shqiptar.

3.2.5. Parashikimet për mbrojtjen e biodiversitetit dhe mjedisit natyror

Për të ruajtur në mënyrë të përhershme mjedisin natyror dhe biodiversitetin, duhet të merren parasysh masat e mëposhtme:

- Shfrytëzimi i infrastrukturës ekzistuese ka përparësi mbi ndërtimin e infrastrukturës së re;
- Nëse aktivitetet në mjedisin e paprekur nuk mund të shmangen, duhet të shmangen aktivitetet në zonat e mbrojtura, zonat me rëndësi mjedisore dhe zonat me karakteristika të çmuara natyrore;
- Prioritet duhet t'i jepet varianteve me më pak ndikim në rrugët e migrimit të kafshëve të egra (variante të cilat kalojnë më shumë nëpër tunele dhe variante të cilat ndërpresin më pak rrugët e migrimit);
- Duhet të sigurohen pasazhe të përshtatshme për kafshët e egra, gjë që është në përputhje me praktikën më të mira evropiane. Para se të planifikohet çdo ndërtim i ri, duhet të kryhet një studim apo të përmbledhen rezultatet e studimeve ekzistuese, të cilat do të lehtësojnë integrimin në mënyrë të përshtatshme të një strukture të caktuar në një vend (formën, madhësinë, dhe sistemimin e objektit dhe rrethinave të tij). Planet duhet gjithashtu të parashikojnë pasazhe për kafshët e vogla (amfibët, gjitarët e vegjël, zvarranikëve) në bazë të studimeve ekzistuese ose, nëse është e nevojshme, hulumtimeve shtesë.

Në integrimin hapësinor të infrastrukturës së parashikuar, duhet të shmangen ndërhyrja e projekteve në zonat me karakteristika të çmuara natyrore. Shqyrtimi i udhëzimit do të lehtësojë ruajtjen e llojeve dhe karakteristikave të vlefshme natyrore. Në integrimin hapësinor të infrastrukturës së parashikuar, duhet të shmangen ndërhyrja e projekteve në zonat e mbrojtura. Nëse aktivitetet në zona të tilla nuk mund të shmangen, dhe nëse kjo është e lejuar në bazë të aktit për mbrojtjen e një zone të caktuar, duhet të merren parasysh udhëzimet, bazat dhe kushtet për ruajtjen e zonave të mbrojtura të natyrës të cilat janë në regjim mbrojtjeje, të miratuar me aktet për mbrojtjen. Shqyrtimi i udhëzimit do të lehtësojë mbrojtjen e zonave të mbrojtura.

Masat parësore për mbrojtjen e Biodiversitetit		
Masat	Përshkrimi	Masat përparësore publike
1	Zbërthimi i kuadrit ligjor, në menaxhimin e Biodiversitetit. Përgjithësim dhe veçori të relievit dhe biodiversitetit në këtë bashki.	Përmirësime afat-shkurtë të legjislacionit për mbrojtjen e natyrës; zbatim i Ligjit të Biodiversitetit duke përfshirë trajnimin e specialistëve në këtë bashki.
2	Njohje dhe menaxhim shkencor i zonave të Mbrojtura	Menaxhimi i Gjeomonumenteve të mbrojtura
3	Zhvillimi i Planeve të zgjerimit të zonave të Mbrojtura në këtë bashki.	Është menduar që të gjitha vendet të cilat janë përcaktuar para fundit të vitit 2019 do të kenë plane të menaxhimit të plotë deri në fund të 2022.
4	Rritja e Menaxhimit të Specieve të Mbrojtura në këte bashki.	Ndërmarrja e fushatës për të zvogëluar numrin e armëve të zjarrit pa leje
5	Zbatimi i Planeve të Menaxhimit të Zonës së Mbrojtur dhe Specieve	Sigurimi i objekteve për menaxhimin e zonës së mbrojtur janë përfshirë si kritere kyç në udhëzimin e MM!

6	Monitorimi i Biodiversitetit dhe Menaxhimi i Informacionit në krijim të një GIS për Biodiversitetin.	Bashkëpunim i Administratës së Bashkisë dhe NjAV për Mbrojtjen e Natyrës në kuadër të Agjencisë së Pyjeve dhe Mjedisit.
---	--	---

Table 7 Masat parësore për mbrojtjen e Biodiversitetit

Në integrimin hapësinor të infrastrukturës së parashikuar, ndërhyrja e projekteve në zonat e Natura 2000 duhet të shmanget. Shqyrtimi i udhëzimit do të lehtësojë mbrojtjen e lidhjes dhe integrimin të zonave të Natura 2000. Periudha për zbatimin e projekteve duhet të rregullohet sipas cikleve jetësore të kafshëve dhe bimëve, dmth:

- duke ju përshtatur kafshëve pa apo me aktivitete me një shtrirje në një masë të vogël, që përkon me periudhën kur kafshët kanë nevojë për qetësi, ose nuk mund të lëvizin larg, sidomos gjatë periudhës së riprodhimit, shumimit, rritjes, dhe dimërimit;
- duke ju përshtatur bimëve duke lehtësuar prodhimin e farës, mbjelljen natyrore dhe format e tjera të riprodhimit.

Respektimi i masës do të zvogëlojë shqetësimet për ciklet e jetës së kafshëve dhe bimëve dhe do të rrisë probabilitetin për të arritur apo ruajtur një gjendje të favorshme të popullsisë. Mundësitë e arritjes së objektivit për ruajtjen e biodiversitetit do të jenë më të larta. Në përputhje me objektivin SKZHI II "një rritje e synuar të 17% e sipërfaqes së Zonave të Mbrojtura të territorit nëpërmjet përmirësimit dhe menaxhimit të integruar të zonave të mbrojtura" sipërfaqja e zonave të mbrojtura pritet të rritet. Prandaj, ndërhyrja hapësinore e infrastrukturës së parashikuar në zonat e propozuara për mbrojtje duhet të shmanget për të parandaluar konfliktet e mundshme dhe ndikimet negative në arritjen e objektivave mjedisore të ruajtjes së natyrës. Sa më shumë që të jetë e mundur, infrastruktura e re nuk duhet të ndërhyjë në tokë breglumore. Aktivitetet e tilla mund të ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në statusin ekologjik të rrjedhave ujore, për të zvogëluar basenet mbrojtëse ujore, dhe për të prodhuar ndikime kumulative mbi biodiversitetin dhe shërbimet e ekosistemeve të zonës.

Në rastet e përjashtimeve, kjo duhet të bëhet e mundur vetëm në bazë të argumentimit të ekspertëve, duke deklaruar se elementi i infrastrukturës nuk mund të integrohet në vende të tjera pa shpenzime jashtëzakonisht të larta. Në llogaritjen e këtyre shpenzimeve duhet të përfshihen edhe kostot që vijnë si pasojë e pakësimit të shërbimeve që vijnë nga ekosistemi. Shqyrtimi i udhëzimit të lartpërmendur do të bëjë llogaritjen e kostove më të saktë dhe në mënyrë të balancuar sic duhet. Në zonat breglumore pritet të zhvillohen më pak ndërhyrje, për të parandaluar kështu ndikime të rëndësishme negative në biodiversitetin e këtyre zonave.

Masa Zbutëse Specifike

Projektet specifike duhet të plotësohen me detyrën për të mbrojtur në mënyrë më adekuate llojet e veçanta të kafshëve prej rreziqeve që vijnë si pasojë e ndërtimit të infrastrukturës së re. Duhet të zbatohet masa zbutëse specifike: **Sigurimi i korridoreve të migrimit dhe siguria e kafshëve**. Përmbajtja e kësaj mase duhet të jetë si më poshtë:

• Të ulet fragmentimi i habitateve të llojeve, duke krijuar pasazhe për kafshët e egra në linjat ekzistuese të lëvizjes (veçanërisht për gjitarët dhe amfibet). Për këtë qëllim, fillimisht, duhet të kryhet një studim apo të përmbledhen të dhënat nga monitorimet ekzistuese rreth vdekshmërisë së kafshëve të egra në rrugë. Pastaj, bazuar në gjetjet e studimit, do të krijohen lehtësira për migrimin e kafshëve të egra. Në kuadër të kësaj mase, do të përgatitet një listë prioritare e zonave 'të zeza' ku kafshët rrezikohen më shumë dhe në këto zona do të zbatohen masat zbutëse përkatëse (sistemim të vendkalimeve, gardhe anësore etj.). Gjithashtu kjo gjë ndikon pozitivisht në përmirësimin e sigurisë së trafikut;

• Në zonat ku planifikohet infrastruktura e re, duhet të sigurohet ruajtja e rrugëve ekzistuese të migrimit, duke ndërtuar strukturat e duhura dhe duke kryer gjithë sistemimet e tjera për të parandaluar lëvizjen e kafshëve të egra (sidomos mishngrënësve, drerëve, lakuriqëve të natës dhe amfibëve). Për nevojat e planifikimit, do të përgatitet në fazën e parë një studim (ose nëse

- Rehabilitimi /Inkapsulimi i pikave të nxehta mjedisore, rinovimi urban dhe ripërdorimi i tokës, duke i kthyer në zonë të gjelbra me vlerë rekreative për qytetin, të tjerat në përputhje me normat e sigurisë;
- Propozohet të studiohen të gjitha territoret e objekteve industriale që kanë përdorur ose gjeneruar kimikate të rrezikshme për shëndetin dhe të prioritizohen mbi bazën e shkallës së rrezikut, duke zbatuar të gjitha direktivat e BE-së që lidhen me kontaminimin e rrezikshëm të tokës;
- Plani të përcaktojë dhe të ndajë zonat e ligjshme dhe të paligjshme të hedhjes së mbetjeve;
- Inventarizmi dhe diagnostifikimi i vend-depozitimeve, si dhe përcaktimi i prioriteteve, planifikimi dhe duhet bërë dhe raportimi. Rekomandimin e rregullimeve institucionale dhe financiare për të arritur këtë;
- Duhet riparë norma 1 landfill/rajon sipas strategjisë kombëtare, kur pritet rikompozim i rajoneve në kuadrin e reformës së re territoriale. Rekomandimin e rregullimeve institucionale dhe financiare për të arritur këtë;
- Hartimi i projekteve të standardizuara dhe mbështetja teknike duhet t'u ofrohen zonave të mbetjeve dhe autoriteteve lokale për të garantuar cilësinë e përshtatshme të planeve dhe që rezultatet e tyre të jenë të krahasueshme. Në kuadrin e reformës territoriale bashkitë duhet të zgjerojnë shërbimin në këto zona;
- Zhvillimi i infrastrukturës dhe përfshirja në planet rajonale e vendore të menaxhimit të mbetjeve;
- Janë të domosdoshëm buxhete të mjaftueshme për menaxhimin e mbetjeve, që përfshijnë gjithashtu dhe sektorin privat;

Planet duhet të saktësojnë orientimin drejt trajtimit të tyre sipas hierarkisë që është më praktikja dhe më e arritshme në nivelet e ulta, të ndërlidhura me masa që varen shumë nga aktorët kryesorë në qeverisjen qendrore, politikat e saj dhe përgjegjësitë e prodhuesve. Zbatimi i Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Mbetjeve duke vendosur standarde lokale, për të cilat kanë rënë dakord të 3 nivelet;

Duhet planifikuar zonat e përshtatshme për vendndodhjen e zonës së riciklimit, kompostimit, duke konsideruar me përparësi ndikimin në mjedis;

- Krijimi i kushteve të duhura për donatorët ndërkombëtarë (veçanërisht për fondet e BE-së) për të financuar infrastrukturën e nevojshme;

Mobilizimi i një instrumenti financues nga niveli kombëtar, rajonal dhe lokal, me qëllim që të plotësohen funksionet e tij në fushën e menaxhimit të mbetjeve;

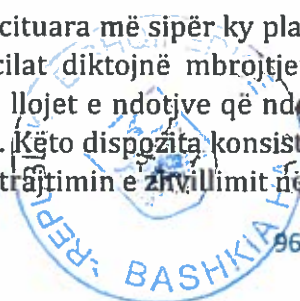
Forcimi i mekanizmave për mbledhje më të mirë të tarifave dhe zbatimi i sanksioneve;

Përcaktimi i zonave ndërkufitare ujore për menaxhimin e incidenteve të ndotjes industriale.

Hot spote të evidentuara nga ky plan në territorin e bashkisë së Has janë 1 vendgrumbullim i mbetjeve urbane të cilin ky plan e trajton me projekt zhvillimi ku parashikohet ristrukturimi dhe higjienizimi i saj. Duke aplikuar në sipërfaqet e këtyre pikave të grumbullimit pajisjet dhe teknikat më të mira për menaxhimin e tyre, me synimin ruajtjen e mjedisit natyror nga ndotja që ato shkaktojnë.

Si sipërfaqe që klasifikohen në hot spotet janë dhe sipërfaqet ku zhvillojnë aktivitetin e tyre subjektet që merren me nxjerrjen dhe përpunimin e mineraleve, këto sipërfaqe meqëse janë jashtë juridiksionit të bashkisë, nuk mund të parashikohen projekte direkt në to. Por plani ka përcaktuar zonën bufer në raport me to në mënyrë që zhvillimi të jetë në një distancë të sigurt nga ndotja që ato emetojnë nga nxjerrja e mineraleve.

Njëkohësisht me projektet e cituara më sipër ky plan ka parashikuar në rregulloren e tij dhe të gjitha dispozitat e nevojshme të cilat diktojnë mbrojtjen e mjedisit urban, natyror, ujqor, bujqësor dhe infrastrukturor, nga të gjitha llojet e ndotjeve që ndodhin në territorin e bashkisë Has në vecanti nga ndotjet që vijnë nga minierat. Këto dispozita konsistojnë në parashikimet ligjore në fuqi dhe praktikatat më të mira bashkëkohore në trajtimin e zhvillimit të raport me ndotjen dhe anasjelltas.



3.2.7. Parashikimet për mbrojtjen e mjedisin akustik (zhurmat)

Kur të planifikohen politikat për zhvillimin e infrastrukturës së parashikuar, në mënyrë që të zvogëlohet ndotja akustike në mjedis në përputhje me objektivat e përcaktuara në SKZHI II, është e nevojshme të sigurohen masa që kontribuojnë në:

- reduktimin e ekspozimit të zonave urbane ndaj ndikimeve negative;
- mbrojtjen e mjedisit.

Ndotja akustike në Shqipëri është veçanërisht e lartë në qendrat urbane dhe në zonat e qendrave më të rëndësishme me zhvillime infrastrukturore. Prandaj është e domosdoshme që të merren masa për të zvogëluar ndotjen e mjedisit. Zbatimi i masave është i nevojshëm në zonat me ndotje të tepruar akustike në situatën aktuale, ndërsa duhet gjithashtu të merren masa zbutëse në të gjitha zonat ku Plani parashikon infrastrukturë të re. Gjatë përgatitjes së akteve hapësinore për projektet e infrastrukturës, duhet të respektohen udhëzimet e mëposhtme për të arritur objektivin e reduktimit të ndotjes nga zhurma:

- duhet të sigurohen për aq sa të jetë e mundur, masa për të reduktuar emetimet e zhurmës në burim (masa në rrjetin apo strukturën përkatëse infrastrukturore, automjetet në përdorim, masa logjistike, riorganizimin e përkohshëm ose të përhershëm të lëvizjeve tranzite, reduktimi i orareve të punës apo zvogëlimi i shpejtësisë në zonat e ekspozuara ndaj zhurmës, etj);
- në zonat ku tejkalohen tavanet e ndotjes, duhet të merren masa për të parandaluar shtrirjen e zhurmës në mjedis (nëpërmjet barrierave të zhurmës dhe argjinaturave, galerive të mbuluara, etj) dhe për të siguruar kushte të mira jetese në ndërtesa (mbrojtja pasive);
- duhet të shmanget sa më shumë që të jetë e mundur ndërhyrja në zonat e qeta të banuar dhe / ose në zona të cilat janë të përcaktuara në bazë të legjislacionit për mbrojtjen nga zhurma si veçanërisht të ndjeshme ndaj zhurmës (ndërtesat e banimit, objektet e kujdesit shëndetësor, zonat turistike);
- duhet të shmanget sa më shumë që të jetë e mundur ndërhyrja në zonat e qeta në natyrë (zonat e mbrojtura në përputhje me rregullat për ruajtjen e natyrës).

Masat për mbrojtjen e mjedisit nga zhurma në duhet të përqendrohet kryesisht në: (a) masat për të reduktuar emetimet e zhurmës në burim; (b) masat për të parandaluar shtrirjen e zhurmës në mjedis; dhe (c) nëse është e nevojshme, masa për krijimin e kushteve të përshtatshme të jetesës në ndërtesat e mbiexpozuara.

Masat për të reduktuar emetimet e zhurmës në burim janë më të efektshme. Emetimet e reduktuara të zhurmës nga burimet e saj mund të arrihet kryesisht përmes modernizimit të logjistikës në përdorim, riorganizimit të flukseve të trafikut dhe orareve të kryerjes së ndërhyrjeve infrastrukturore, etj. Qëllimi i SKZHI II në lidhje me vlerat e zhurmës në vitin 2020 është të arrijë objektivin e 56 dB / ditë dhe 45 dB / natë.

Masat për të parandaluar përhapjen e zhurmës në mjedis (barrierat e zhurmës / argjinaturat dhe mbrojtja pasive) janë përdorur kryesisht për të mbrojtur mjedisin nga zhurmat e shkaktuara prej sektorit të transportit. Masat janë të përshtatshme kryesisht për mbrojtjen e zonave me dendësi të madhe të popullsisë përgjatë rrjetit rrugor, ndërkohë që zbatimi i këtyre masave përgjatë rrugëve ekzistuese që kalojnë përmes vendbanimeve me një strukturë urbane të formuar dhe të dallueshme tashmë, është i arsyeshëm vetëm në raste të jashtëzakonshme.

Masat për të siguruar kushte të duhura jetësore (përmirësimi me hapësira mbrojtëse i izolimit nga zhurma i dritareve në ndërtesat e ekspozuara së tepërmi) janë të përshtatshme në zonat ku masat e tjera nuk janë teknikisht të zbatueshme apo ekonomikisht të qendrueshme.

Masa Zbutëse Specifike



Rritje e ndikimeve të ndotjes akustike pritet gjithashtu gjatë zbatimit të aktiviteteve të infrastrukturës. Ndikimet e fazës së ndërtimit do të jenë afatshkurtër dhe të kthyeshme. Në veçanti, për të reduktuar ndikimet gjatë zbatimit të aktiviteteve, duhet të merren masat e mëposhtme zbutëse:

- Përdorimi i pajisjeve dhe makinerive të ndërtimit të prodhuara në përputhje me normat e emetimeve të zhurmës nga makinerive të ndërtimit, në përputhje me rregullat mbi emetimet e zhurmës nga makineritë e përdorura në vende të hapura dhe në përputhje me direktivat përkatëse të BE-së;
- Do të ndiqen mënyrat më të mira të praktikueshme, duke përfshirë edhe mirëmbajtjen e duhur të impianteve, për të minimizuar zhurmat e prodhuara nga operacionet në terren, dhe në të gjitha rastet, në përputhje me rregullat shqiptare;
- Sheshet e ndërtimit dhe rrugët e transportit duhet të zgjidhen në mënyrë të tillë që ndotja akustike nga makineritë e transportit, funksionimi i pajisjeve në kantier dhe ndërtimet e objekteve, të mos tejkalojë vlerat kufi në ndërtesat më të afërta;
- Çdo impiant, i tillë si gjeneratorë apo pompa, që është i nevojshëm të përdoret para dhe pas orarit zyrtar të punës, do të jetë i rrethuar nga një barierë akustike apo reflektor portativ;
- Implementimi i masave të përkohshme për të mbrojtur nga zhurma zonat e populluara pranë kantierëve të ndërtimit dhe rrugëve të transportit ku janë tejkuluar vlerat kufi.
- Respektimi i afateve kohore për ndërtimin afër zonave të populluara;
- Publiku i gjerë dhe banorët e zonës do të informohen paraprakisht kur të kryhen vepra që emetojnë zhurma të konsiderueshme;

Në kantierin e punimeve nuk do të përdoret asnjë makineri apo pajisje që shkakton shqetësim publik për shkak të zhurmës.

3.2.8. Parashikimet për ndikimin në popullsi dhe në asetet materiale

Zhvillimet e reja infrastrukturore (sidomos qendrat multimediale të transportit) pritet që të shkaktojnë një rritje të niveleve të zhurmës në mjedisin përreth tyre. Për të shmangur një përkeqësim të mjedisit ku jetohe në zonën përreth këtyre zhvillimeve, ky fakt duhet të mbahet në vëmendje kur të bëhet verifikimi i mundësive për zhvillim në fazat e mëvonshme, në kuadër të sigurimit të një lidhje multimodale në rajonin përreth.

Projektet specifike duhet të kenë në fokus edhe garantimin që infrastruktura e re vihet në dispozicion të të gjithë përdoruesve. Kjo pritet të inkurajojë përfshirjen më aktive të komunitetit në kuadër të sistemimeve infrastrukturore, në mënyrë që ta bëjë atë më të arritshme për të gjitha shtresat dhe kategoritë sociale.

Kuë planifikohen politikat dhe projektet e reja, prioritet duhet t'i jepet përmirësimit të lidhjeve dhe zhvillimit në zonat më pak të zhvilluara. Zbatimi i projekteve të kësaj natyre do të përmirësojë aksesin, dhe kështu do të kontribuojnë në zhvillimin më të shpejtë ekonomik në zonat më pak të zhvilluara.

3.2.9. Parashikimet për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore

Zhvillimi i infrastrukturës së parashikuar mund të ndikojë te njësitë dhe zonat kulturore, veçanërisht në aspektin e degradimit të karakteristikave të peizazhit të rrethinave të njësisë të trashëgimisë kulturore, dëmtimit të objekteve të trashëgimisë kulturore, si dhe shkatërrimit të mbetjeve arkeologjike nga vibrimet gjatë ndërtimit të objekteve të cilat mund të shkaktojnë dëme në objektet e trashëgimisë kulturore. Për të shmangur këto ndikime, duhet të merren parasysh si më poshtë:

- Prioritet është mos vendosja e infrastrukturës së re në zonat e trashëgimisë kulturore. Duhet të ruhet sidomos integriteti dhe tiparet e peizazheve kulturore, zonave dhe mjedisit të trashëgimisë arkitektonike dhe mbetjeve arkeologjike;
- Në kuadër të ruajtjes së mbetjeve arkeologjike, aktivitetet në mjedis konsiderohen akte destruktive (p.sh.gërmimi). Do të duhet të kryhen hulumtime të shumta paraprake arkeologjike, rezultatet e të cilave do të duhet të merren parasysh kur të përcaktohet vendosja e

infrastrukturës së re. Gjithashtu do të duhet të zbatohen masat për të ruajtur mbetjet arkeologjike;

- Zbulimet e një rëndësie të madhe mund të kërkojnë ndryshimin e punëve përgatitore (projektit) për një detyrë të veçantë. Në rast të zbulimit të gjetjeve apo mbetjeve arkeologjike, do të njoftohet menjëherë autoriteti përkatës. Zona më pas do të studiohet dhe mundësisht do të rrethohet; duke mos lejuar asnjë zhvillim të mëtejshëm në atë zonë derisa çështja të zgjidhet sipas procedurave të përcaktuara;
- Në rastet kur vendet arkeologjike mund të rrezikohen nga aktivitetet e ndërtimit, vendi do të jetë i mbrojtur nga rrethimi për të parandaluar dëmtimin e paqëllimshëm ose si pasojë e neglizhencës ndaj arkeologjisë;
- Me integrimin e infrastrukturës së parashikuar në mjedis, përmirësimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kanë përparësi mbi ndërtimet e reja;
- E gjithë puna e ndërtimit do të jetë e kufizuar brenda korridorit të punimeve. Në rast se nevojiten më shumë hapësira ose aktivite të lidhura me ndërtimin jashtë korridorit të punimeve, do të informohen paraprakisht autoritetet kombëtare përkatëse.

3.2.10. Parashikimet për mbrojtjen e peizazhit

Për të siguruar ruajtjen e peizazheve të jashtëzakonshme, zonave të peizazheve me karakteristika të dallueshme në nivel kombëtar dhe një imazh të cilësisë së lartë të peizazhit, duhet të ndiqen udhëzimet e mëposhtme:

- Ndërhyrjet e infrastrukturës së re nuk duhet të integrohen në zonat e veçanta të peizazhit apo peizazheve me karakteristika të dallueshme në nivel kombëtar;
- Në integrimin hapësinor të projekteve specifike duhet të kërkojnë vende jashtë zonave me peizazhe të veçantë apo zonave me peizazhe me karakteristika të dallueshme në nivel kombëtar;
- Duhet të zbatohen masat e duhura teknike për të siguruar një imazh të cilësisë së lartë të peizazhit, veçanërisht në rastin e aktiviteteve në njësitë e ruajtura apo të pasura kulturore të natyrës;
- Me integrimin e infrastrukturës së parashikuar në mjedis, përmirësimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kanë përparësi mbi ndërtimet e reja.

Strategjia e Peizazhit

Në rastet kur projekti specifik i mbivendoset ndonjë peizazhi ekzistues bujqësor apo rural, duhet të ndiqet një qasje ku synohet mbrojtja e vlerave rurale dhe rezidenciale dhe pasurimi i peizazhit përgjatë anëve të rrugës. Objektivat e punimeve peizazhistike:

- Të zhvillohet një peizazh, karakteristikat e të cilit lidhen me modelin, shkallën dhe diversitetin e karakteristikave të peizazhit ekzistues;
- Të minimizohen ndërhyrjet vizuale dhe të zvogëlohet natyra negative e çdo pengese vizuale;
- Për të mbrojtur, të rikthehen apo të zmadhohen elementet e peizazhit ekzistues, të prekur drejtpërdrejt nga propozimi;
- Të ndihmohet në krijimin e kushteve të këndshme e të sigurt të drejtimit të mjeteve.

Masat e përgjithshme zbutëse ndaj peizazhit

Gjatë zgjedhjes dhe projektimit të detyrave të propozuara, konsideratë duhet t'i jepet shmangies së ndikimeve kudo që të jetë e mundur. Në këtë kuadër, alternativa përfundimtare e miratuar për çdo projekt duhet të zgjidhet e tillë që të minimizojë ku të jetë e mundur ndikimin në karakteristikat e banimit, karakteristikat topografike, pemët dhe pyjet. Megjithatë, disa ndikime janë të pashmangshme, dhe masat e propozuara synojnë të zbutin natyrën negative të këtyre ndikimeve. Në rastet kur shtrirja vertikale propozon argjinatura të larta që krijojnë ndikime të rëndësishme në mjedis, këto përf forcime të larta nuk duket të jenë optimizuar. Ato duhet të jenë ku është e mundur, të reduktuara deri në nivelin e tokës apo 1m lartësi.

Masa të tjera të përgjithshme përfshijnë:

- Në skarpata, për të parandaluar rënien e shkëmbinjve, duhet të jenë më të preferueshme bordurat e gjera se platformat e ndërmjetme. Skajet e skarpatave duhet të rrumbullakosen. Shpatet e parregullta duhet të jenë më të preferueshme se sipërfaqet gjeometrike.
- Zbatimin e standarteve kombëtare shqiptare të rrugëve për pastrimin e kantierëve dhe rivegetacionin, për të siguruar ruajtjen e komoditeve të nevojshme të peizazhit.
- Për mbushje, shpatet duhet ti nënshtrohen mbjelljes hidraulike me një përzierje farë që përfshin si farat e barit, ashtu edhe të shkurreve mesdhetare. Përveç kësaj, mbjellja në vendet e ndjeshme, veçanërisht në afërsi të ambienteve të banimit dhe rekreacionit, do të përdoret për të reduktuar apo zbutur pengesat vizuale të shkaktuara nga ngritja e argjinaturave të projektit, sidomos në kryqëzime.
- Për zonat potenciale në një nivel (pas optimizimit të lartësisë së projektit) bimësia e propozuar do të përmirësojë ndikimet negative të automjeteve, si dhe hapësirën vizuale të projektit të propozuar.
- Përgjatë gjatësisë së projektit përkatës do të trajtohen sipas rastit: venddepozitimet për mbeturinat, zonat e përkohshme të ndërtimit, zonat e peizazhit brenda kryqëzimeve, zonat e vogla të fushave të copëzuara, feramat apo pronat e tjera të siguruara për ndërtimin e projektit. Te pikat e mbetjeve do të psh: mbillet në mënyrë hidraulike. Zonat e përkohshme të ndërtimit do të jenë të rrethuara dhe të integruara vizualisht duke përdorur mbjelljen e bimëve sipas kërkesës.

Faza e ndërtimit

- Kontratat do të jetë e përshtatur për të siguruar praktika të mira të punës në mënyrë që të zvogëlojë çfarëdo ndikimi negativ që rrjedh nga ndërtimi në nivelin më të ulët të mundshëm dhe për të siguruar që makineritë veprojnë brenda zonës përkatëse të ndërtimit të projektit. Në të gjitha rastet, rregulloret kombëtare do të mbështeten kur të jetë e mundur me udhëzime nga praktikat ndërkombëtare.
- Zonat e përkohshme të ndërtimit do të pozicionohen në një mënyrë të tillë që të shmangin ndikimet e mëtejshme në pronat ekzistuese të banimit, pemët, gardhet, kanalet e kullimit etj. Këto zona, përpara ose në fund të kontratës së ndërtimit, do të rikthehen plotësisht në gjendjen e mëparshme.

Lidhur shfrytëzimin e materialeve inerte, nxjerrja e e zhavorrit nga shtretërit e detnjve është e kontrolluar në përputhje me ligjin 8093/96, Neni 20.

Sa i përket zonave të magazinimit, kontraktori do të kërkohet të përgatisë dhe zbatojë një plan të magazinimit të përkohshëm në konsultim me punëdhënësin dhe Agjensinë përkatëse Rajonale të Mjedisit. Ky plan do të hartohet para fillimit të punimeve të dheut. Në këtë plan, kontraktori duhet të përcaktojë qartë sasinë e materialit që do të hidhet apo ruhet përkohësisht, para se të fillojnë punimet përfundimtare. Plani gjithashtu do të specifikojë llojin e materialit dhe burimin e tij p.sh. gjermim hendeqesh, dhe sipërfaqësor etj.

Me përfundimin e çdo projekti përkatës, shpatet anësore, duke përfshirë gjermimet dhe argjinaturat, bankinat dhe sipërfaqet e tjera të buta do të përgatiten për t'u mbuluar me dhë, dhe do të mbillen apo vishen me bimësi mbrojtëse.

Masa Zbutëse Specifike

- Në zonat kodrinore / malore, hapësira që kërkon okupimin e tokës do të ruhet në minimum, me qëllim që të shmangët prerja e panevojshme e pemëve.
- Në zonat përgjatë brigjeve lumore, sipërfaqja e tokës së okupuar do të mbahet në minimum, me qëllim shmangien e prerjes së panevojshme të pemëve në këto zona.
- Aty ku është e mundur, argjinaturat e projektit duhet të ulen në minimumin e mundshëm.
- Pjerrësitë e argjinaturave do të jenë sa më të buta. Mbi gjithë argjinaturat do të shpërndahej dhë, dhe ato do të mbillen me bimë që mund të adoptohen në kushtet lokale.

- Në vendet ku rruga kalon pranë pronave private, do të ngrihen mbulesa bimore, me qëllim reduktimin e ndërhyrjes pamore.

3.2.11. Konkluzione për trajtimin e ndikimeve në mjedis të propozimeve të PPV-së

3.3. Programi i monitorimit të ndikimit në mjedis

Sistemi i monitorimit të ndikimeve në mjedis, të cilat do të shkaktohen nga zbatimi i Planit, është një mjet i thjeshtë për t'u përdorur për një monitorim efektiv. Monitorimi i ndikimeve është jashtëzakonisht i rëndësishëm për zbatimin e Planit, dhe në përputhje me Ligjin 91/2013 dhe Direktivën 2001/42/EC, zbatimi i një programi duhet të monitorohet, me qëllim që të identifikohen efektet negative të paparashikuara, në mënyrë që të krijohet mundësia për një reagim të hershëm ndaj këtyre efekteve dhe të bëhen adaptimet e mundshme.

Në këtë kuadër, është hartuar edhe sistemi i monitorimit të ndikimeve kryesore në mjedis, të cilat pritet që të shkaktohen nga zbatimi i Planit. Këto ndikime janë identifikuar gjatë vlerësimit të ndikimeve mjedisore të planit përkatës. Sistemi i monitorimit përfshin të gjithë indikatorët përkatës për çdo sektor mjedisor (biodiversiteti, cilësia e ajrit, ndryshimet klimatike, toka, uji, peizazhi, trashëgimia kulturore, etj.) dhe identifikon autoritetin dhe përgjegjësinë për matjen e çdo indikatorit mjedisor të propozuar. Grumbullimi i të dhënave sugjerohet që të mbështetet në dy burime:

- (a) të dhënat e para që merren nga matja e parametrave të mjedisit, dhe
- (b) vlerësimi i indikatorëve mjedisorë.

Proçesi i mbledhjes së të dhënave përmes matjeve mund të realizohet duke përfshirë Autoritetet Rajonale (Qarqet), por edhe Institucionet Shtetërore (përmes Ministrisë së Mjedisit), Pushtetin Lokal, institucione kërkimore shkencore dhe ato profesionale, si dhe ndërmarrjet e shërbimeve publike (landfilllet, ujësjellës – kanalizime etj.). Matja e indikatorëve mjedisorë është një proçes kompleks; ai është një proçes që kryhet rregullisht dhe për më tepër, në mënyrë të vazhdueshme.

Në këtë këndvështrim ne duhet që të bazohemi në eksperiencën dhe në sistemet e monitorimit që përdoren nga strukturat e tjera, duke theksuar, nga njëra anë, monitorimin e zbatimit të standarteve të nevojshme të matjeve nga strukturat e tjera, dhe kryesisht nga operatorët përkatës (përmes përfshirjes së tyre në proçesin e nxjerrjes së lejeve përkatëse mjedisore), dhe nga ana tjetër, duke u përqendruar tek proçesi i grumbullimit, përpunimit dhe shpërndarjes së të dhënave.

- Autoritetet Rajonale duhet të luajnë një rol kyç në proçesin e administrimit dhe shpërndarjes së të dhënave. Në këtë kontekst, autoritetet përkatëse duhet të planifikojnë dhe të veprojnë si një qendër mbledhjeje, analizim dhe shpërndarje të informacionit. Më konkretisht, roli i Autoriteteve Rajonale duhet të përfshijë sa më poshtë:
 - Mbledhjen e të dhënave prej matjeve që kryhen nga shërbimet publike dhe private rajonale, qoftë në mënyrë të përhershme, qoftë të përkohshme;
 - Mbledhjen e të dhënave bazë që kryhet nga ndërmarrjet e shërbimeve publike (landfilllet, ujësjellës -kanalizime, OSHEE, strukturat e menaxhimit të zonave të mbrojtura etj.). Marrjen e të dhënave bazë që mblidhen nga administrata publike (si psh Sistemi Kombëtar i Monitorimit të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësorë, etj);
 - Marrjen e të dhënave bazë që mblidhen nga institucionet kërkimore shkencore dhe organizata të tjera;
 - Analizën dhe sintezën e të dhënave, me qëllim nxjerrjen e konkluzioneve mbi gjendjen e mjedisit në një zonë të caktuar;
 - Ruajtjen e të dhënave dhe krijimin e intervaleve kohore me qëllim monitorimin e gjendjes së mjedisit në kohë të caktuara;
 - Shpërndarjen e të dhënave përmes raporteve përkatëse, në përputhje me legjislacionin në fuqi.

Këto raporte synojnë që:

- (a) të plotësojnë kërkesat e legjislacionit,
- (b) të informojnë palët që marrin pjesë në procesin e planifikimit dhe monitorimit të zbatimit të Planit (vendim-marrësit),
- (c) të informojnë publikun që preket nga Plani.

Për çdo sektor mjedisor janë dhënë indikatorët përkatës, strukturat përgjegjëse për monitorimin, parametrat mjedisorë dhe frekuenca e monitorimit. Siç u përmend edhe më sipër, theksohet që monitorimi i ndikimeve të Planit në mjedis do të realizohet, aty ku është e mundur, duke përdorur të dhëna që dalin nga:

Sistemi ekzistues i monitorimit të parametrave mjedisorë nga Ministria e Mjedisit (MM) apo institucione të tjera. Disa parametra që maten dhe japin të dhëna janë:

- _ Cilësia e ajrit (niveli i ndotjes),
- _ Cilësia e ujit (ujërat sipërfaqësore, ujërat nëntokësore, ujërat sipërfaqësorë).

Studime të veçanta dhe të pavarura për identifikimin e ndikimeve mjedisorë në kuadër të programeve apo projekteve të tjera. Raportet e përgatitura nga kontraktorë/konsulentë të ndryshëm, me të dhëna të drejtpërdrejta ose të referuara nga VNM-të individuale të projekteve specifike infrastrukturore të financuara nga buxheti i shtetit apo donatorët e huaj.

Nr.	Aspekti Mjedisor	Indikatori Mjedisor	Autoriteti Monitorues	Parametrat Mjedisore	Frekuenca e Monitorimit	Komente
1	Biodiversiteti – fauna - flora	<ul style="list-style-type: none"> • Sa habitate të rëndësishme janë në gjendje të kënaqshme? • Numri dhe /ose sipërfaqja me zona të mbrojtura • Përmasat e biodiversitetit, krahasuar me BE (Numri i specieve endemike dhe të rralla • Sipërfaqja e mbuluar me pyje 	Strukturat e Menaxhimit të Zonave të Mbrojtura Drejtoritë Përgjegjëse në qarqe	<ul style="list-style-type: none"> • Habitatet • Numri dhe /ose sipërfaqja me zona të mbrojtura • Numri i specieve endemike dhe të rralla • Sipërfaqja e mbuluar me pyje • Numri dhe sipërfaqja e mbuluar me zona natyrore 	Sipas Planit të Menaxhimit Çdo vit	
2	Popullsia –shëndeti i njerëzve	<ul style="list-style-type: none"> • Vitet e jetëgjatësisë së shëndetshme • Aksidentet në punë • Përqindja e njerëzve që jetojnë nën minimumin jetik 	Drejtoritë Përgjegjëse në qarqe	<ul style="list-style-type: none"> • Vitet e jetëgjatësisë së shëndetshme • Aksidentet në punë • Përqindja e njerëzve që jetojnë nën minimumin jetik 	Çdo vit	
3	Toka	<ul style="list-style-type: none"> • Përqindja e tokës së degraduar • Sasitë e mbetjeve të eliminuara në landfillë 	Drejtoritë Përgjegjëse në qarqe Strukturat e Menaxhimit të	<ul style="list-style-type: none"> • Përqindja e tokës së degraduar • Sasitë e mbetjeve të eliminuara në landfillë 	Çdo vit	

		<ul style="list-style-type: none"> Gjenerimi i mbetjeve për frymë dhe totali i % e ricikluar (letër, xham, mbetje bashkiake bio të degradueshme, alumin) 	Landfilleve	<ul style="list-style-type: none"> Gjenerimi i mbetjeve për frymë dhe totali i % e ricikluar (letër, xham, mbetje bashkiake bio të degradueshme, alumin) 		
4	Uji	<ul style="list-style-type: none"> Cilësia e ujërave sipërfaqësorë Cilësia e ujërave nëntokësorë Përdorimi i ujit nga sektori Përqindja e riciklimit të ujit Përqindja e popullsisë së lidhur me shërbimin e trajtimit të ujërave të ndotur 	<p>Drejtoritë Përgjegjëse në qarqe</p> <p>Strukturat e menaxhimit të ITUN6-ve</p> <p>Ministria e Mjedisit</p>	<ul style="list-style-type: none"> Total N, total P, BOD-et, COD, SS, TDS, pH, përcjellshmëria fortësia, kloridet, sulfatet, COD, BOD, nitrati, nitrimi, total P, metalet, detergjentët, ngarkesa toksike e mikrobiologjik Parametrat mikrobiologjikë 	<p>Kampionim dhe matje sipas miratimit të kushteve mjedisore për çdo ITUN.</p> <p>Sistemi Kombëtar i Monitorimit të Cilësisë së Ujërave Sipërfaqësorë</p>	<p>Sipas Ligjit nr. 34/2013 që amendon</p> <p>Ligjin nr 9115, datë 24.7.2003</p> <p>Ligji nr. 9915, date 12.05.2008</p>
5	Ajri	Ditët kur tejkalohen normat e cilësisë së ajrit	Ministria e Mjedisit	SOx, NOxPM10, gazet serë, Pb, CO	Çdo vit	Sistemi i Monitorimit të Cilësisë së Ajrit të Ndotur
6	Faktorët klimatike	<ul style="list-style-type: none"> Shkarkimet e Gazeve Serë shkarkimet sipas burimit (%) Zhvillimi i kërkesës për energji Alokimi i prodhimit të energjisë sipas burimit Përqindja e BER (%) 	<p>Ministria e Mjedisit</p> <p>Ministria e Mjedisit</p> <p>Numri i automjeteve të udhëtarëve</p>	<p>SOx, NOx, PM10, gazet serë,</p> <p>Pb, CO</p> <p>Përqindja e Energjisë nga BER (%)</p>	Çdo vit	Sistemi i Monitorimit të Cilësisë së Ajrit të Ndotur
7	<ul style="list-style-type: none"> Asetet e prekshme Trashëgimia kulturore (përfshirë trashëgiminë arkitektonike arkeologjike) Peizazhi 	<ul style="list-style-type: none"> Numri i godinave të ruajtura që restaurohen Numri i vizitorëve Gjelbërim urban për frymë 	Drejtoritë Përgjegjëse në qarqe	<ul style="list-style-type: none"> Numri i godinave të ruajtura që restaurohen Numri i vizitorëve Gjelbërim urban për frymë 	Çdo vit	

Table 8 Indikatorët e ndikimeve mjedisore

Monitorimi i ndikimeve mjedisore për çdo projekt specifik të Planit, do të bëhet në përputhje me programin e monitorimit dhe mund të përmbajë informacion në formë tabelë, sipas formatit të paraqitur më poshtë.

Projektet specifike të planit	Indikatorët mjedisorë	Parashikimi i ndikimeve kumulative (nëse ka)	Ndikimi total i planit
Projekti 001			
Projekti 002			
Projekti 00.			

Table 9 Tabelë tip për Indikatorët e ndikimeve mjedisore

4. Plani i shërbimeve dhe infrastrukturave publike

4.1. Infrastruktura publike

Infrastruktura publike përfshin të gjitha entitetet fizike që janë në shërbim të komunitetit të një hapësire gjeografike të caktuar, me anë të së cilave bëhet e mundur lëvizja e njerëzve, prodhohet dhe transportohet energjia dhe uji, grumbullohen dhe menaxhohen mbetjet urbane dhe ato mjedisore, mbrohet natyra, etj.

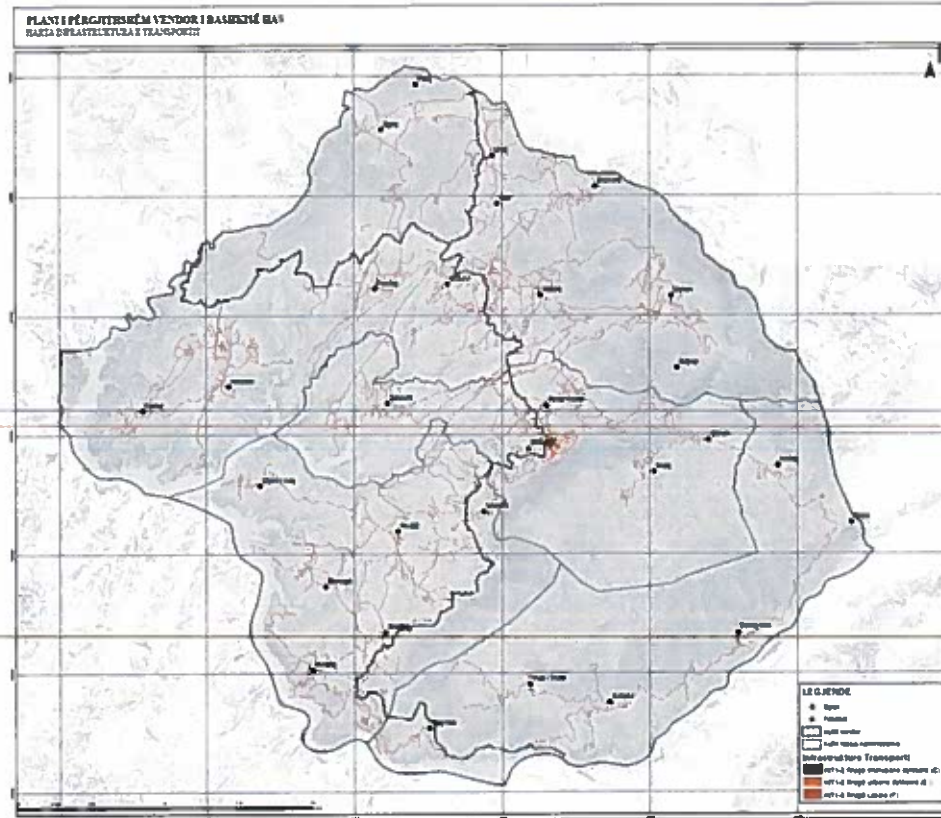
Në këtë kuadër Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Has ka ndërmarrë një sërë propozimesh, parashikimesh dhe veprimesh, në raport me sipërfaqen territoriale të bashkisë. Disa prej tyre janë të përcaktuara në rregulloren e PPV-së që shoqëron këtë dokument, të cilat kryesisht konsistojnë në kushte zhvillimi të infrastrukturave urbane dhe rrugore, apo dhe drejtime lidhur me infrastruktura të tjera sidomos ato që përshkojnë sistemin urban.

Të tjera janë propozuar si projekte zhvillimi, të hartuara në përputhje me nevojat dhe kërkesat e realitetit vendas, sic mund të jenë projekte rrugësh, të rrjeteve të Ujërave të Zeza dhe të Bardha, të rrjeteve të ujës-jellëist, etj. Apo struktura të cilat janë pjesë e infrastrukturës për ruajtjen e mjedist. Gjithashtu ndër veprimet e parashikuara nga ky plan në raport me infrastrukturën janë dhe gjenerimi i politikave lokale dhe atyre të bashkëveprimit ndërkufitar dhe ndërbashikak në këtë kontekst.

4.1.1. Infrastruktura e transportit

Rrjeti rrugor rural në bashkinë Has përbëhet nga 571 km, nga ku 25.8 km janë të asfaltuara dhe 545 km janë me çakëll. Në Has kalon rruga shtetërore nr. 23 me gjatësi rreth 57 km. Vitet e fundit infrastruktura rrugore ka pësuar ndryshime të rëndësishme, si rezultat i rikonstruksionit dhe asfaltimit të rrugës shtetërore nr. 23 dhe të rrugës së Vlahnës me gjatësi 6km.





Harta 29 Gjendja ekzistuese e rrjetit rrugor

Megjithatë, rrjeti rrugor rural që lidh fshatrat me rrugën shtetërore ose me qendrat e njësive administrative, është në gjendje jo të mirë, i pa asfaltuar dhe me vështirësi kalimi gjatë stinës së dimrit. Mungesa e fondeve dhe kapaciteteve ka sjellë probleme në mënyrën e organizimit të mirëmbajtjes së rrugëve rurale ndër vite. Fondi prej 1,527,000 lekë i parashikuar në buxhetin e 2016 si transfertë specifike për rrugët është i pamjaftueshëm, prandaj duhen kërkuar burime të tjera (si nga të ardhurat e bashkisë apo nëpërmjet rritjes së pjesëmarrjes së komunitetit në mirëmbajtjen e sistemit rrugor rural).

Nj. Adm	Transporti per ne pune		
	autobus/ minibus/ tren/ taxi	makine/ motociklete	kembe/ biciklete
Krume	2.18%	22.04%	70.61%
Fajza	7.75%	30.23%	41.09%
Gjinaj	7.55%	26.42%	64.15%
Golaj	10.19%	32.45%	39.62%

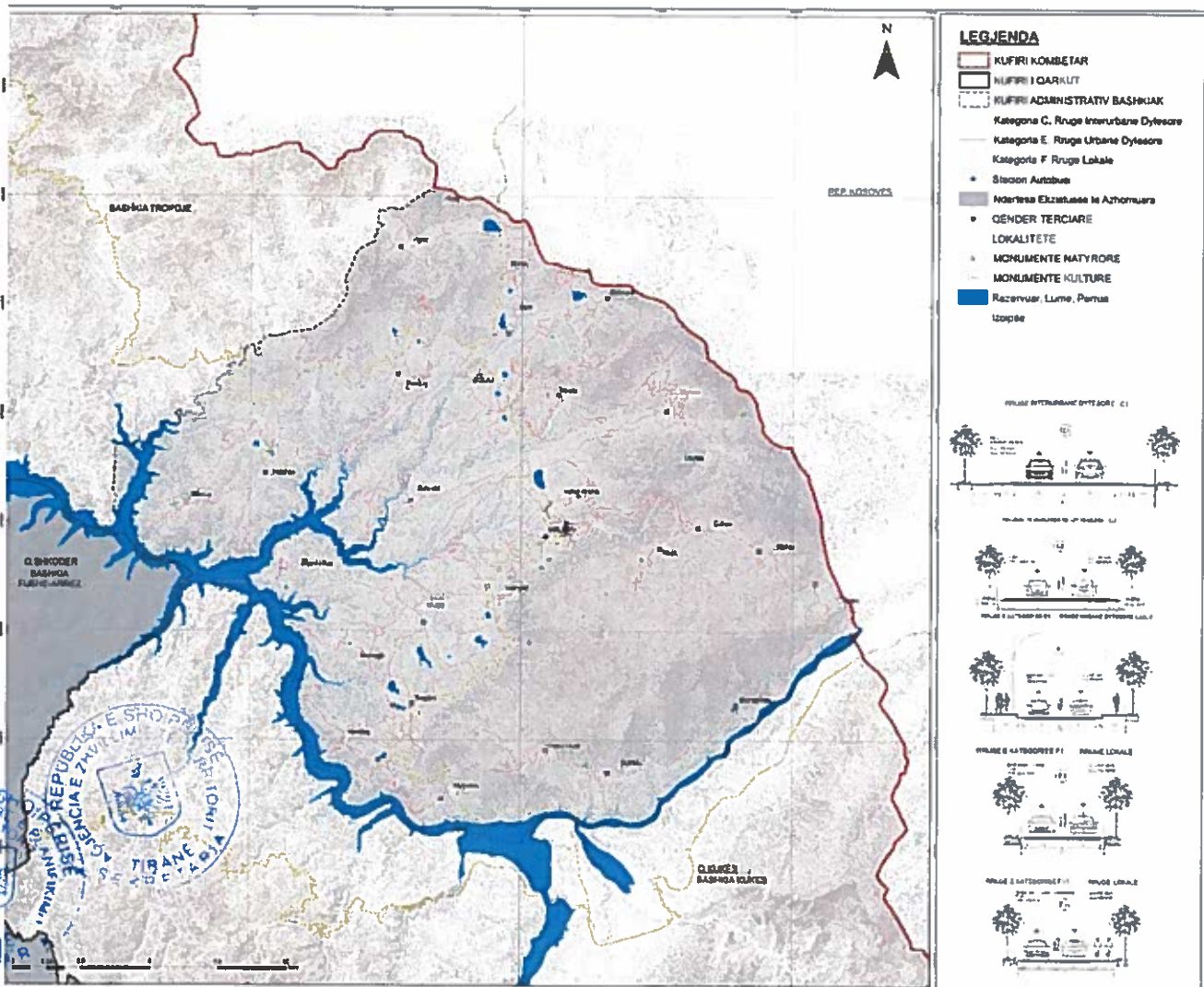
Table 10 Tabela me llojin e transportit për në punë sipas llojit të mjetit

Gjithashtu vihet re mungesa e një strukture efektive që përgjigjet për mirëmbajtjen e sistemit rrugor rural. Shihet prioritar rikonstrukcioni me asfaltim i rrugës së fshatit Zarisht, Gjinaj, Nikoliq, Dobrunë dhe rehabilitimi i një seri rrugësh të tjera. Këto rrugë do të mundësojnë banorëve të fshatrave lëvizje të lirë, nxjerrjen e produkteve bujqësore e blegtorale në tregjet e Krumës, Kukësit apo Gjakovës, rritje të numrit të turistëve në zonat turistike, dhe qasje më të mirë në arsim, shëndetësi, shërbime sociale dhe informacion etj.

Linjat e transportit publik në bashkinë e Hasit thuajse nuk ekziston, referuar dhe tabelës më sipër dallojmë që transporti me mjete publike si autobus, minibus apo taksi përfaqëson dhe përqindjen më të ulët nga mënyrat e transportit që zgjedhin banorët e kësaj bashkie për transportin në përditshmërinë e tyre. Linjat e transportit publik nuk ekzistojnë, ky lloj transporti përfaqësohet vetëm nga transporti me minubusa privatë të cilët janë të regjistruar si taksi. Shihet e nevojshme krijimi i linjave urbane të transportit përgatë rrugës SH23 si dhe linja të fshatrave.

Propozimet në raport me infrastrukturën e transportit konsistojnë më së shumti në rikonstrukcionin e rrugëve ekzistuese dhe shumë pak në ndërtimin e segmenteve të reja. Një qasje kjo që na diktohet nga gjendja dhe forma e rrjetit rrugor ekzistues në raport me nevojat e bashkisë dhe komunitetit. Në bashkinë e Hasit dallohet qartazi që rruga kombëtare ekzistuese është në gjendje të mirë e rikonstruktuar së fundmi. Ndërsa gjithë pjesa tjetër e rrugëve lokale që lidhin fshatrat me këtë rrugë janë në gjendje të keqe dhe të pa asfaltuara. Si gjurmë të reja ky plan parashikon vetëm një segment tip anash-kalimi në qytetin Krumës dhe disa zgjatime të rrugëve ekzistuese të fshatrave me synimin që ato të mos përfundojnë si rrugë pa krye.

PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR I BASHKISË HAS
HARTA INFRASTRUKTURË E TRANSPORTIT E PROPOZUAR



Propozimet për sitemin rrugor të bashkisë Has janë si vijon:

- Sistemim - asfaltim i rrugës Krumë-Cahan
- Asfaltimi i aksit Dobrunë-Golaj

- Asfaltimi i aksit "Kosturr-Helshan-SH23"
- Sistemim asfaltimi i rrugëve të fshatrave, ndër segmentet që përfshihen janë:
 - Myc-Has – SH23
 - Metaliaj – SH23
 - Dobrunë – SH23
 - Vlahen – SH23
 - Domaj – SH23
- Vendosja e një rrjeti ndriçimi për rrugën kombëtare SH23, segmenti që kalon nëpër bashkinë Has
- Hartimi i një plani afatgjatë masash për mirëmbajtjen e rrugëve lokale
- Sistemim asfaltimi i rrugëve të brendshme të fshatrave që janë dhe njësi administrative

Menaxhimi dhe kontrolli i rrugëve bëhet sipas Kodit Rrugor Shqiptar (Ligji Nr.8378, dt.22.7.1998), në mbështetje të së cilit ky plan ka propozuar dhe seksionet e rrugëve sipas klasifikimit të bëre ne të për natyra të ndryshme të rrugëve. Po sipas kodit rrugor trajtohen dhe çështje të tjera që kanë lidhje jo vetëm me vetë rrugët por dhe me zhvillimet, sic janë:

- Kushtet për hyrje-daljet në rrugë (aksesi me rrugën)
- Rregullat për anë rrugët
- Rregullat për rrugët private
- Përcaktimi i parametrave të lëvizjes dhe transportit publik
- Përcaktimi i brezave të rezervuar jashtë dhe brenda qendrave të banuara
- Rregullat për sinjalizimin rrugor
- Kushtet teknike – dimensionimi i seksionit të rrugës
- Rregulla për skemat e lëvizjes dhe transportit publik dhe parametra të tjerë



Të gjitha rregullat e cituara më sipër janë të shtjelluar në përputhje me kodin rrugor në rregulloren e zhvillimit të planit të përgjithshëm vendor që shoqëron këtë dokument.

Transporti publik

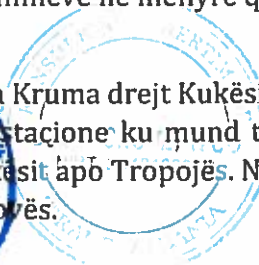
Transporti publik që aktualisht mbulon territorin e bashkisë së Hasit është i magët si në mjete ashtu dhe në itinerare dhe ka një shtrirje shumë të vogël brenda territorit duke shmatur një numër të madh vendbanimesh apo dhe disa nga qendrat e njësive administrative që janë larg rrugës nacionale SH23.

Një realitet i cili sjell pengesë për banorët e këtyre zonave kundrejt nevojës që kanë ata për transport drejt destinacioneve të ndryshme.

Aktualisht nga ky rrjet mbulohen dy itinerare, ai Krumë – Kukës përgjatë të cilit operojnë 2 mjete të licencuar të cilët nisen nga Kruma me interval cdo 2 orë dhe itinerari Krumë – Gjakovë një itinerar ku operojnë vetëm mjete të palicensuar për të bërë transportin e udhëtarëve. Të gjithë vendbanimet e tjera nuk kanë akses ndaj transportit publik, lëvizja e tyre bëhet me automjete të rastit apo me mjete private të banorëve të këtyre vendbanimeve pa ndonjë organizim dhe që lëvizin sipas rastit.

Në lidhje me linjat e transportit publik ky plan sygjeron një hartë të tërë të shpërndarjes së këtij rrjeti nëpër vendbanimet e bashkisë së Hasit me qëllimin arritjen e sa më shumë vendbanimeve në mënyrë që ky shërbim të jetë sa më pranë një numëri sa më të madh banorësh.

Ndër itineraret e transportit publik ndër qytetas ky plan propozon dy linja atë nga Kruma drejt Kukësit dhe nga Kruma drejt Tropojës, gjatë këtyre itinerareve gjithashtu propozohet edhe stacione ku mund të behet tranzicioni i udhëtarëve që vijnë nga fshatrat dhe duan të shkojnë drejt Kukësit apo Tropojës. Në të njëjtën llogjikë propozohet dhe ndërtimi i një linje transporti publik drejt Gjakovës.

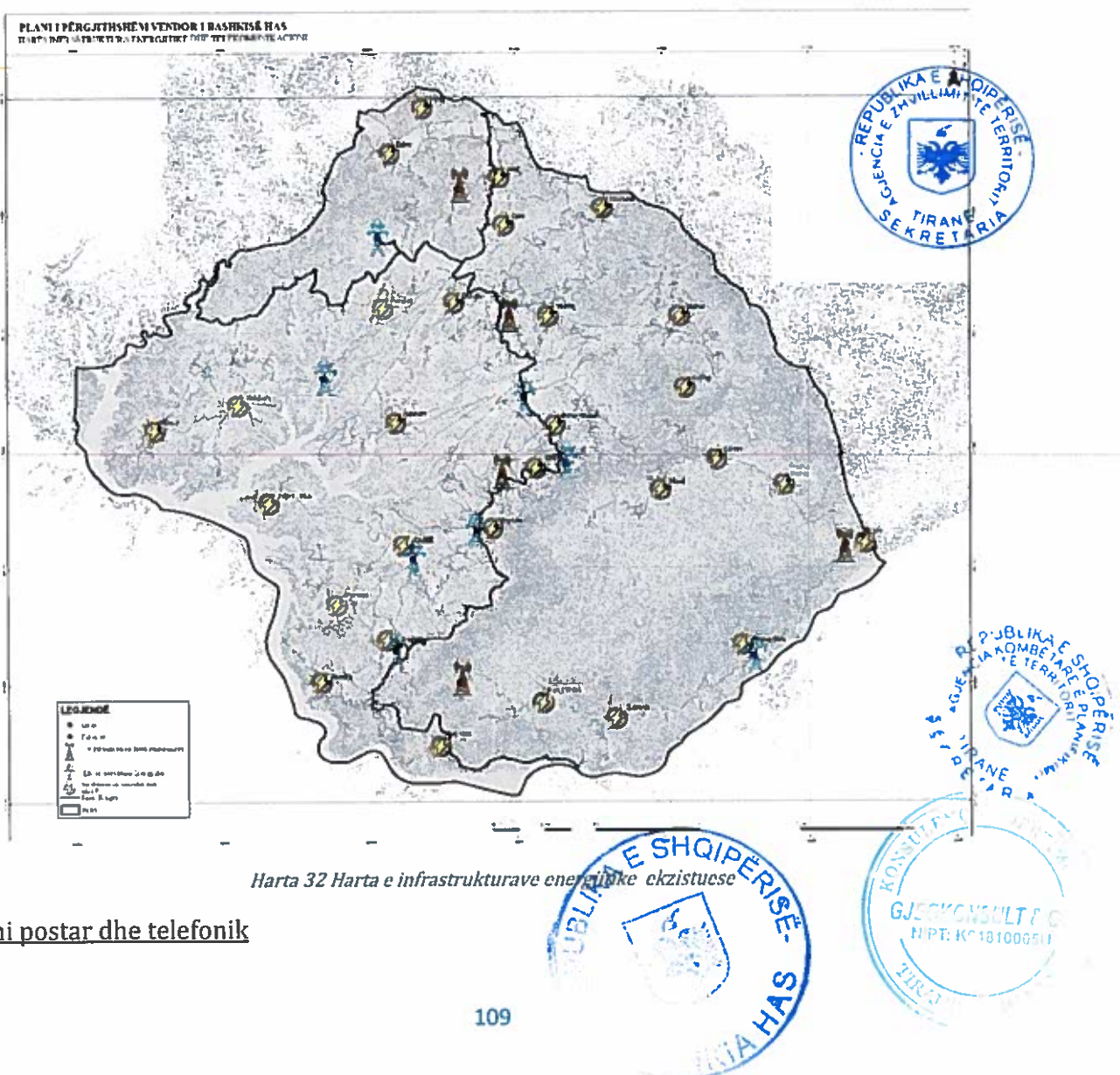


paraqitet më e rënduar ku ka raste të ndërprerjes së energjisë si pasojë e gjendjes të rrjetit të shpërndarjes. Situata në këto fshatra vështirësohet akoma më shumë në periudhën e dimrit.

Përqindja e përdorimit të pajisjeve elektro-shtëpiake në vitin 2011 për Hasin ka pasur një rritje me 32% krahasuar me vitin 2009. Sipas të dhënave rritjen më të madhe e kanë pajisje si frigoriferët, lavatriçet, televizorët, celularët dhe dushet elektrikë. Familjet që nuk posedojnë asnjërën nga këto pajisje janë 186 familje, pra, 6.13% të familjeve që kanë të ardhura të pakta ose nivel shumë të ulët ekonomik.

Bashkia e Hasit, ashtu sic ka rezultuar dhe nga analiza e metabolizmit të kësaj bashkie, nuk spikat në fushën e prodhimit apo të shpërndarjes së energjisë. Ku dallojmë vetëm një Hec më kapacitet prodhues të ulët të ndërtuar së fundmi dhe linja të shpërndarjes së brendshme. Ndaj PPV Has në parashikimet e saj lidhur me këtë infrastrukturë natyrshëm le në-fuqi parashikimet e ligjeve në fuqi, në raport me distancat nga infrastrukturat e energjisë elektrike sic mund të jenë shtyllat e tensionit apo kabinat e shpërndarjes. Gjithashtu ruan parashikimet ligjore edhe për sjelljen e zhvillimeve në raport me strukturat përbërëse të infrastrukturës së energjisë.

Njëkohësisht ky plan propozon rindërtimin e rrjetit të shpërndarjes me gjithë infrastrukturat përbërëse të saj, si kabina elektrike, linja trasmetimi, shtylla tensioni, etj. Me këtë synim bashkisë i lind detyra të bëjë propozim në organin përkatës që menaxhon rrjetin e shpërndarjes së energjisë për financimin ndërrmarjen e një project zbatimi për rikonstruksionin e të gjithë rrjetit të shpërndarjes në bashkinë e Hasit. Për këtë bashkia mund të kërkojë fonde dhe nga donatorë të huaj.



Shërbimi postar dhe telefonik

Shërbimi postar në Has paraqitet mirë në qëndër, ndërsa në fshatra vërehen vonesa nga mungesa e tetë njësieve postare pa ambiente pune. I gjithë rajoni ka shërbimin e internetit duke përbërë një argument për përmirësim të shërbimeve, duke u ofruar nga kompania TELEKOM. Pjesa më e madhe e territorit në të gjithë rajonin furnizohet me sinjale satelitore televizive private të vendit dhe nëpërmjet valëve të televizioneve Kosovare.

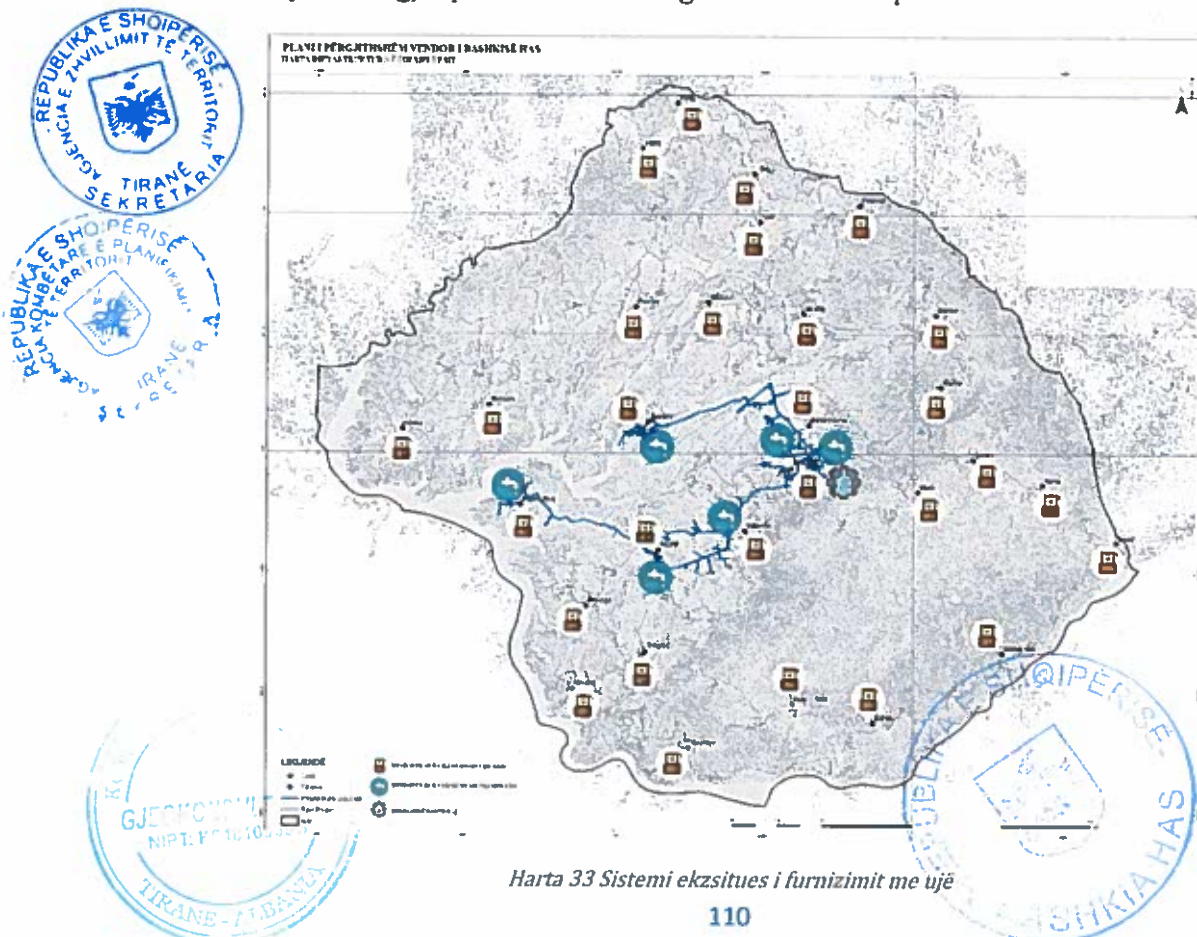
Situata paraqitet e ndryshme për sa i përket rrjetit të telefonisë fikse, ku vërehet që ai ekziston vetëm në qytetin e Krumës, linjat e këtij rrjeti kanë ekzistuar edhe për venbanimet e tjera mirëpo zhvillimet e këtyre 30 viteve pas diktaturës kanë bërë që ato të dëmtohen. Telekomunikacioni në territorin e bashkisë Has mbulohet nga shërbimet e telefonisë celulare që ofrohen nga operatorët privatë, nëpërmjet të cilit ofrohet dhe lidhja me internetin. Ky rrjet i telefonisë celulare mundëson mbulim të plotë për të gjitha vendbanimet e bashkisë Has.

Propozimi i PPV-së në lidhje me këtë rrjet është që të krijohet rrjeti i telefonisë fikse për shërbimet spitalore apo ambulatorë, postat, pikat policore, etj. Kjo për ti dhënë këtyre shërbimeve mundësi komunikimi 24 orë/ditë dhe me një kosto të ulët në krahasim me shërbimet e telefonisë celulare. Për sa i përket shërbimit të telefonisë celulare plani nuk parashikon ndërhyrje në të përveç parashikimeve ligjore për mënyrën e trajtimit të infrastrukturës së telefonisë celulare në vetëvete si dhe raporti që duhet të ruajnë zhvillimet me të. Për të cilat mund ti referohemi rregullores së këtij plani.

4.1.3. Infrastruktura e administrimit të ujit

Furnizimi me ujë

Vetëm 33.9% e popullsisë në Bashkinë Has mbulohet nga furnizimi me ujë nga Sh.A. Ujësjellësi. Popullsia urbane ose rreth 30.3% e popullsisë së Hasit mbulohet me shërbim 100 % nga Sh.A. Ujësjellësi, por edhe për zonën urbane vazhdimësia e shërbimit të furnizimit me ujë (orë/ditë) është 7-8 orë, ndërkohë që Strategjia për 2015 ka si tregues 16 orë dhe për 2016 18 orë.

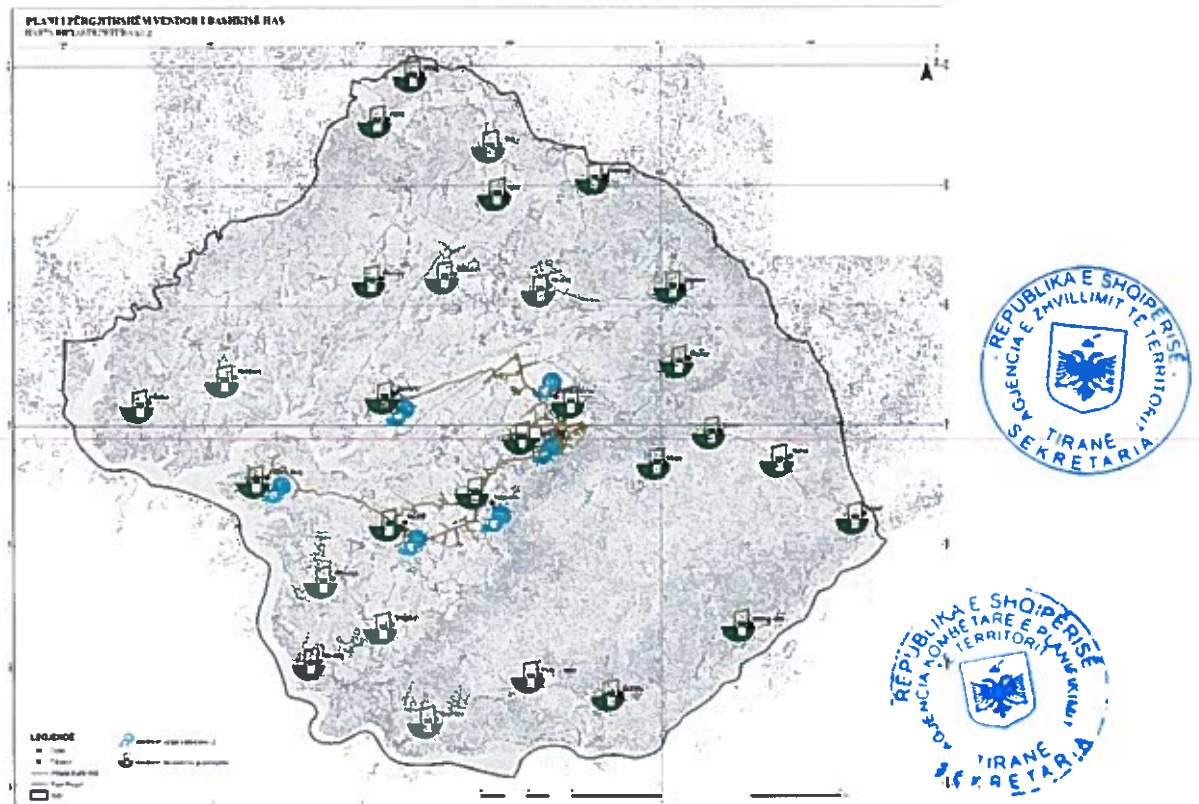


Amortizimi i tejskajshëm i rrjetit që lidh konsumatorin familjar me rrjetin dytësor, si dhe mungesa e matësve ka sjellë humbje të mëdha në rrjet, konsum pa kontroll të ujit dhe faturim afrofe. Rreth 66.1% e popullsisë (popullsia rurale sipas klasifikimit administrativ) nuk mbulohet me shërbim nga Sh.A. Ujësjetllës. Kjo pjesë e popullsisë furnizohet me ujë nga disa ujësjetllës të vegjël fshatrash (të amortizuar në një pjesë të madhe të tyre, siç është ai i fshatit Zgjec, Cahan, Mujë-Dajç etj.), nga disa burime të përbashkëta (burime apo çezma lagjesh apo fshati), si dhe nga shumë puse të hapura nga banorët të cilat mbartin probleme të cilësisë së ujit dhe mungesës së tij gjatë verës (në Gjinaj e në Pus të Thatë). 10.2% e banesave të banuara janë pa asnjë lloj sistemi furnizimi me ujë.

Nga informacioni i siguruar i cili është paraqitur në hartën më sipër, na rezulton se rrjeti i ujësjetllësit si dhe rrjeti i kanalizimeve për bashkinë e Hasit ekziston vetëm në qytetin e Krumës dhe fshatrat Vranisht, Fajzë, Liqen i Kuq dhe Zahrisht. Megjithë ekzistencën e këtij rrjeti jo 100% e popullsisë që ndodhet në këto fshatra furnizohet me ujë. Furnizimi me ujë për të gjithë popullsinë nga ky rrjet bëhet vetëm në qytetin e Krumës, megjithëse me kufizime.

Sistemet e kanalizimeve dhe trajtimit të ujërave të zeza

Bashkia ka një rrjet kanalizimesh prej 180 ml në qytetin e Krumës, i cili është përgjithësisht në gjendje të mirë si pasojë e rikonstruksionit të plotë në magjistralin kryesor të ujërave të zeza. Disa probleme shqetësuese që vërehen janë: mungesa e ndërgjegjësimit të publikut për rrezikun nga mbetjet, derdhja e ujërave të zeza të patrajuara direkt në lumin Kruma, amortizimi i kolektorit të ujërave të zeza në pjesën lindore të tij, mungesa e një rrjeti të organizuar të kanalizimeve dhe i trajtimit të ujërave të zeza në zonën rurale dhe mos pagesa e tarifës së pastrimit që sjell ulje të kapaciteteve financiare të bashkisë.



Harta 34 Harta e sistemeve ekzistuese të trajtimit të ujërave të zeza

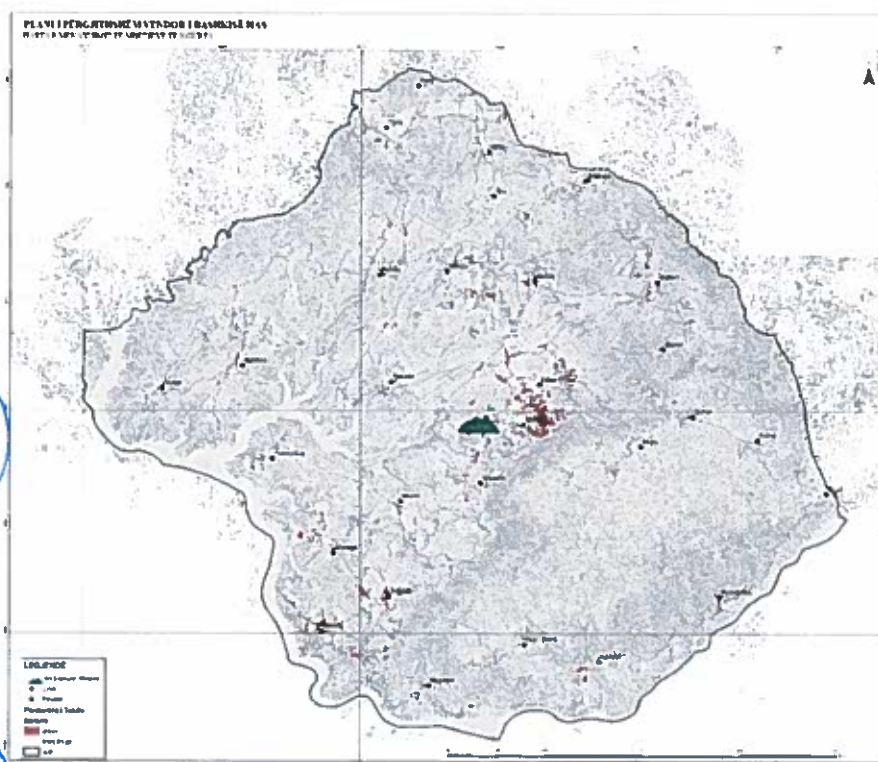
Rrjeti i kanalizimeve të ujërave të zeza i ndërtuar kohët e fundit që përfshin Krumën, Vranishtin, Fajzën, Liqenin e Kuq dhe Zahrishtin, nuk është akoma 100% funksional. Ky rrjet funksionon vetëm për qytetin e Krumës ndërsa në këto fshatra dhe të tjerët ku nuk ka rrjet KUZ punohet me gropa septike.

Ndaj në këtë pikë janë përzgjedhur njësitë që e kanë më të nevojshëm një rrjet ujësjellësi dhe të kanalizimit të ujrave të zeza, mbështetur në numërin e banorëve dhe interesin për zhvillim. Si të tilla kanë rezultuar Kruma si qendra administrative e bashkisë Has dhe si njësi me nevojën më të madhe për infrastruktura të administrimit të ujit. Dhe Cahani, si pjesë e projektit 100 fshatrat me synimin e nxitjes së zhvillimeve me karakter mikropër të atje, është parashikuar ndërtimi i një ujsellësi lokal. Projektet e zhvillimit të propozuar janë si vijon:

- Ndërtimi i rrjetit të kanalizimeve të qytetit Krumë
- Ndërtimi i një ujsellësi në fshatin Cahan
- Shtimin e pikave të furnizimit me ujë të rrjetit të ujsellësit

4.1.4. Infrastruktura e administrimit të metjeve dhe mbrojtja e mjedisit

Në Has prodhohen rreth 4700 ton/vit mbetje familjare. Nuk ka të dhëna për sasinë e mbetjeve inerte dhe spitalore. Vendosja e koshave të rinj në qytetin e Krumës ka përmirësuar dukshëm grumbullimin e mbetjeve, por mungon selektimi në origjinë. Bashkia ka një sektor për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve dhe përdor si vend të hedhjes së tyre, gropën grumbulluese Qafë-Barak, e cila është jashtë standardeve të kohës (pasi është një vend grumbullim i hapur dhe i pa rrethuar). Kjo përbën një kërcënim për mjedisin, cilësinë e ajrit dhe shëndetin e banorëve. Nuk ka asnjë procedurë të veçantë për trajtimin e mbetjeve shëndetësore. Në zonat rurale trajtimi i pjesës më të madhe të mbetjeve bëhet duke i hedhur pa kriter anash rrugëve, kanaleve dhe duke i djegur ato në mjedis të hapur.



Harta 35 Harta e infrastrukturës ekzistuese të menaxhimit të mbetjeve

Në raport me infrastrukturën e menaxhimit të mbetjeve, PPV Has nuk ka shumë për të bërë për vetë faktin që kjo bashki është një ndër bashkitë me nivel më të ulët të mbetjeve urbane në shkallë vendi dhe si rezultat nuk nevojiten ndër marrje të përmasave të mëdha për menaxhimin e tyre. Në këtë kontekst projektet e zhvillimit të propozuar në raport me menaxhimin e mbetjeve janë;

- Hartimi i planit lokal për menaxhimin e mbetjeve të gurta urbane

- Ristrukturimi dhe higjenizimi i pikës ekzistuese të grumbullimit të mbetjeve urbane

Ndërsa në raport me mbrojtjen e mjedisit përveç projekteve të mësipërme që indirekt shërbejnë dhe për mbrojtjen e mjedisit, janë parashikuar një sërë projektesh zhvillimi të cilët bëjnë të mundur ruajtjen dhe konservimin e mjedisit dhe resurseve natyrore. Duke e sjellë mbrojtjen e mjedisit në plan të parë dhe si bazën për sigurim e një zhvillimi të qendrueshëm, i cili siguron të tashmen për brezat e sotëm pa çënuar të ardhmen brezave që do të vijnë. Janë parashikuar projektet e mëposhtëm të zhvillimit:

- Rehabilitimi i shtratit të lumit Kruma dhe krijimi i një shëtitore përgjatë segmentit nga burimi deri tek ura në rrugën SH23
- Zyrtarizimi i ditës së lumenjve (organizimi i aktiviteteve për pastrimin, ekskursionet, etj)
- ~~Plan menaxhimi për zonat e livadheve~~
- Ndërtimi i pikave të vrojtimit të pyjeve
- Ngritja e një sistemi monitorimi të zonave pyjore të bashkisë
- Projekt pyllëzimi – Mbjellja e fidaneve të rinj të kulturave vendase në sipërfaqet pyjore të dëmtuar
- Vlerësim i burimeve gjenitke kryesisht për speciet pyjore dhe identifikimi i pyjeve për ruajtjen e shumllojshmërisë
- Ruajtja dhe kultivimi i bimëve mjekësore që rrezikojnë të zhduken
- Ngritja e pikave për sedimentet përgjatë rrjedhave ujore
- Vendorsja e barrierave pritëse për mbetjet urbane në degëzimet e lumit Drin në brëndësi të bashkisë

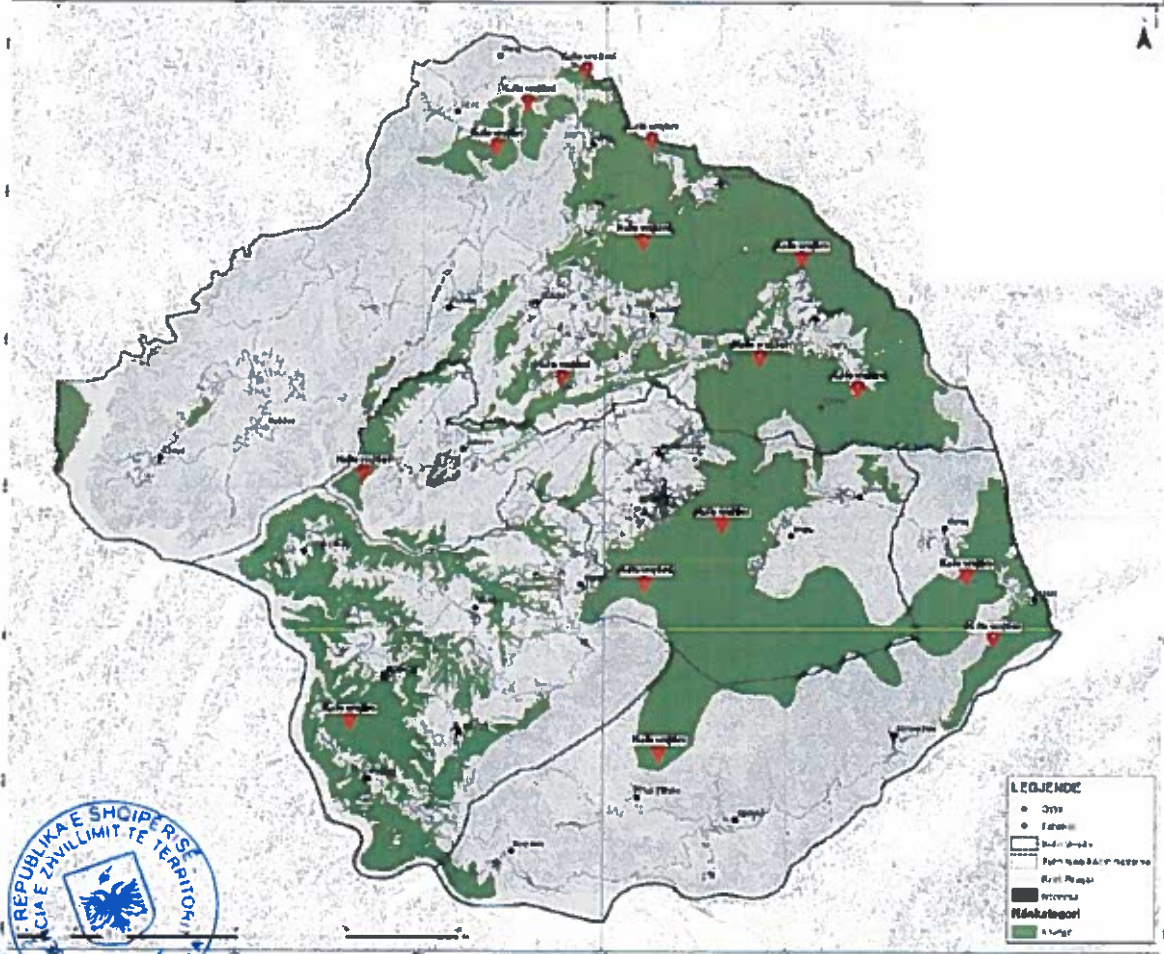
E gjithë lista me projekte zhvillimi që synojnë mbrojtjen e mjedisit tregojnë qartë faktin që ky plan e konsideron mjedisin natyror bazën ku mbështet zhvillimi territorial dhe si të tillë bën maksimumin për të siguruar një mjedis sa më të shëndetshëm dhe të larmishëm. Bërë kjo duke pasur parasysh mundësitë e komunitetit lokal dhe kapacitetet ekonomike të pushtetit vendor.

4.1.5. Mbrojtja kombëtare, civile dhe Kundra, Zjarrit

Në Korrik të vitit 2019, Kuvendi i Shqipërisë miraton Ligjin Nr. 45 “Për Mbrojtjen Civile”. Referuar neneve 1 dhe 2 të tij, ky ligj ka për qëllim zvogëlimin e riskut nga fatkeqësitë dhe operacionalizimin e mbrojtjes civile, si një proces kompleks për të garantuar mbrojtjen e jetës së njerëzve, pronës, trashëgimisë kulturore dhe mjedisit. Gjithashtu, ky ligj rregullon funksionimin e sistemit të mbrojtjes civile, duke përcaktuar qartë përgjegjësitë e institucioneve dhe strukturave të këtij sistemi, bashkëpunimin ndërkombëtar, të drejtat dhe detyrimet e shtetasve dhe të subjekteve private, edukimin, trajnimin dhe inspektimin. Sipas këtij ligji, Bashkia Has dhe çdo njësi tjetër vendore në Republikën e Shqipërisë, duhet të alokojë jo më pak se 4% buxhetit vjetor që kanë në dispozicion për zvogëlimin e riskut ndaj fatkeqësive si dhe për mbrojtjen civile.

1.3.A. Projekt – “Ndërtimi i pikave të vrojtimit të pyjeve”, ky projekt konsiston në ndërtimin e disa pikave të vrojtimit të cilat do u vijnë në ndihmë punonjësve të bashkisë për të kontrolluar aktivitetet njerëzore dhe natyrore në sipërfaqet pyjore të bashkisë, të cilat sjellin dëmtim të këtyre sipërfaqeve. Konstatimi në kohë i aktiviteteve të dëmshme për pyjet do të bëjë të mundur marrjen e masave në kohë për zhbërjen e tyre.





Harta 36 Harta e Pyjeve

Gjithashtu, sipas këtij Ligji, Bashkia Has duhet të hartojë dhe të zbatojë dokumentin vendor të **Strategjisë të Zvogëlimit të Riskut ndaj Fatkeqësive**, si një detyrim ligjor brenda rolit dhe përgjegjesisë së saj. Ky dokument strategjik vendor duhet të ketë të integruar në të edhe Planin e Emergjencave Civile për Bashkinë Has, të koordinuar me planin përkatës në nivel Prefekturë. Ky Plan duhet të ketë një fokus të posaçëm për sa i përket mbrojtjes së objekteve të trashëgimisë kulturore si dhe infrastrukturës kritike në të gjithë territorin e Bashkisë.

Duke iu referuar përcaktimeve të ligjit të cituar, Plani i Përgjithshëm Vendor thekson se Planet për Emergjencat Civile në Bashkinë Has nuk duhet të kufizohen vetëm në nivelin e institucionit të Bashkisë por duhet të shtrihen edhe për subjektet private që operojnë në sektorët e shëndetësisë, të arsimit, mirëqënies sociale, kulturës, të mjedisit dhe turizmit. Po ashtu këto plane duhet të jenë të detyrueshme për subjektet që prodhojnë dhe magazinonë materiale të rrezikshme, karburante apo derivate të tyre, apo që mund të kryejnë veprimtari me mjete të rrezikshme në brëndësi të territorit të Bashkisë Has. Pikërisht Ligji Nr. 45 **“Për Mbrojtjen Civile”**, ndan qartë detyrat dhe përgjegjësitë e institucioneve, të subjekteve private, të organizatave dhe shoqatave të shoqërisë civile dhe të shtetasve në tërësi, bashkë me detyrimet specifike që lidhen me zvogëlimin e riskut nga fatkeqësitë, të parashikuara në përputhje me Kuadrin Sendai. Ky kuadër ndërkombëtar për Reduktimin e Riskut nga Fatkeqësitë 2015-2030, pranon se shteti ka rolin kryesor në zvogëlimin riskun e fatkeqësive, megjithatë, përgjegjësia duhet të ndahet me aktorë të tjerë, duke përfshirë qeverisjen lokale dhe sektorin privat. Platformat kombëtare dhe lokale për Zvogëlimin e Riskut nga Fatkeqësitë janë të njohura në Kuadrin Sendai si aktorë kryesorë për të arritur një zbatim të koordinuar të strategjive, planeve dhe veprimeve të Zvogëlimit të Riskut nga Fatkeqësitë.

Plani i Emergjencës Civile të Bashkisë Has duhet të përmbajë sanksione të qarta për të gjithë institucionet publike, por edhe subjektet private, që kanë të bëjnë me marrjen dhe zbatimin e masave për zvogelimin e riskut dhe të fatkeqësive natyrore. Për përballimin dhe menaxhimin e situatave të emergjencave civile në territorin e vet, Bashkia Has duhet të krijojë struktura mbi baza të përkohshme dhe të përhershme, në varësi të situatës. Plani nuk propozon masa që kanë të bëjnë me territorin apo që ndikojnë në rrjetet e infrastrukturave në kontekstin e emergjencave civile. Ndërkohë, për sa i përket automjeteve të posaçme, duke iu referuar shtrirjes hapësinore të Bashkisë, Plani propozon një numër minimal prej 3 mjeteve të posaçme për shuarjen e zjarreve.

Për sa i përket mbrojtjes nga zjarri, Bashkia Has duhet të respektojë dispozitat e përcaktuara në Ligjin Nr.152/2015 datë 21.12.2015 "Për shërbimin e mbrojtjes nga zjarri dhe shpëtimin". Sipas këtij ligji, shërbimi i mbrojtjes nga zjarri dhe shpëtimin në Bashkinë Has duhet të jetë një strukturë e specializuar, në gadishmëri të përhershme. Misioni i këtij shërbimi është inspektimi, parandalimi, me masat e mbrojtjes nga zjarri, ndërhyrja për shuarjen e zjarreve, shpëtimi i jetës, gjësë së gjallë, pronës, mjedisit, pyjeve dhe kullotave në aksidente të ndryshme, fatkeqësi natyrore, si dhe në ato të shkaktuara nga dora e njeriut, në të gjithë territorin administrativ të Bashkisë.

Spektori i shërbimit të MZSH-së në Bashkinë Has është në varësi të kryetarit të Institucionit, dhe përfaqëson strukturën bazë operuese dhe inspektuese në fushën e mbrojtjes nga zjarri dhe shpëtimin në të gjithë territorin e kësaj njësie vendore. Sipas detyrimeve ligjore, ky sektor duhet të jetë i aftë që të mbulojë dhe të përballojë me shërbim zjarrfikës të gjithë territorin e Bashkisë. Duke iu referuar kontekstit ekzistues të shpërndarjes së zonave urbane dhe rurale, si dhe mundësive të kufizuara financiare Plani nuk propozon stacione të tjera zjarrfikëse në territorin e Bashkisë, duke qenë se në territorin e kësaj Njësie Vendore nuk specifikohen objekte strategjike specifike, të cilat sipas ligjit do të kenë nevojë për stacione të shërbimit të MZSH-së

Spektori i shërbimit të MZSH-së në Bashkinë Has ka këto detyra:

- a) marrjen e masave të inspektimit, parandalimit dhe ndërhyrjes për shuarjen e zjarreve dhe shpëtimin në territorin e bashkisë;
- b) drejtimin e shërbimit të MZSH-së për gatishmërinë e personelit, të automjeteve dhe pajisjeve zjarrfikëse;
- c) zbatimin e ligjshmërisë, zbatimin e masave inspektuese dhe parandaluese për mbrojtjen nga zjarri dhe shpëtimin në të gjitha objektet në territorin e bashkisë;
- ç) bashkëpunimin, koordinimin e veprimeve të strukturave për mbrojtjen nga zjarri dhe shpëtimin me strukturat e tjera operuese dhe inspektuese që veprojnë në territorin e bashkisë;
- d) mbajtjen dhe administrimin e dokumentacionit të shërbimit të MZSH-së, si dhe përpilimin e statistikave për aktivitetin dhe veprimtarinë e shërbimit në nivel vendor, në përputhje me legjislacionin në fuqi;
- dh) kontrollin dhe mbikëqyrjen e veprimtarisë së shërbimit të mbrojtjes nga zjarri dhe shpëtimin në objektet me rëndësi ekonomike e strategjike;
- e) drejton dhe përgjigjet për rritjen e aftësive profesionale të personelit të MZSH-së, të shërbimit vullnetar, për zbatimin e programit të përgatitjes së tyre profesionale, dhe zhvillon mësimet treguese për dhënien e njohurive të mbrojtjes nga zjarri dhe shpëtimin.

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Has specifikon rëndësinë e masave kuadër për sigurinë nga zjarri dhe shpëtimin, në projektimin dhe ndërtimin ruti të objekteve të reja civile apo publike. Në këtë kuadër:

- Projekti për mbrojtjen nga zjarri dhe shpëtimin është pjesë përbërëse e

Shërbimi arsimor

Arsimimi i popullsisë është një nga treguesit më të rëndësishëm të zhvillimit. Siç theksuam, dëshirat dhe prirjet për t'u arsimuar nuk kanë munguar asnjëherë në popullsinë e zonës së Hasit. Këtë e tregon dhe tradita e hershme e rajonit për arsim dhe kulturë. Është ky shkaku kryesor që ka bërë të mundur praninë e institucioneve arsimore të ciklit 9-vjeçar në pjesën më të madhe të qendrave të banuara. Arsimi i mesëm i përgjithshëm ka ekzistuar në qytetin e Krumës, Golaj dhe Fajzë, por ky i fundit, për arsye të uljes së numrit të nxënësve, është mbyllur.

Në bashkinë e Hasit në arsimin parashkollor për vitin shkollor 2015-2016 janë regjistruar 564 nxënës nga këta, 325 djem dhe 239 vajza. Arsimi 9- vjeçar ndiqet nga 2458 nxënës, 1273 djem dhe 1185 vajza. Në arsimin e mesëm janë regjistruar 810 nxënës, nga ku 467 ose 58% janë vajza. Rreth 16% e nxënësve djem dhe 9% e nxënësve vajza të arsimit 9-vjeçar, nuk ndjekin shkollën e mesme për shkaqe ekonomike apo largësisë me shkollën, dukuri që vërehet kryesisht në zonat rurale.¹

Për bashkinë e Hasit problem paraqitet përgatitja profesionale e punonjësve të arsimit, pasi në jo pak raste mësuesit janë pa arsimin përkatës dhe jashtë profilit të tyre.

Edhe pse numri apo cilësia e shkollave nuk ndikon direkt në cilësinë e arsimit, ato përsëri janë të rëndësishëm. Nga analiza vërehet se numri i shkollave dhe shtrirja e tyre në territor është e mjaftueshme për të plotësuar nevojat e komunitetit vendas. Nevoja kryesore e këtyre shkollave ka të bëjë me krijimin e ambienteve dhe pajisje të përshtatshme shkollore që të nxisin të rinjtë për të ndjekur shkollën dhe për të mos e braktisur atë.² Ndaj këto institucione në bashkinë e Hasit kanë nevojë për kujdes të posacëm me synim mirëmbajtjen e tyre dhe riparimin e tyre për ti sjellë godinat e këtyre institucioneve në një formë fizike sa më të përshtatshme për mbarëvajtjen e procesit mësimor. Këto problematika dhe mangësi ulin ndjeshëm nivelin arsimor dhe cilësinë e tij, duke përbërë kështu një motiv për migrimin e popullsisë.

Parshikimet e PPV për sistemin Arsimor

- Rikonstruksioni i fushave dhe ambienteve rekreative të shkollave ekzistuese
- Rikonstruksioni i shkollës së mesme Vlahen
- Rikonstruksioni i shkollës 9-vjecare Fshat Krumë
- Furnizimi i shkollave me bazën materiale për zhvillimin e procesit mësimor



Shërbimi shëndetësor

Shërbimi shëndetësor përbën prioritet kryesor, ndaj dhe ai është ngritur dhe funksionon në bazë njësisish administrative. Ky sistem përfshin brenda tij qendra shëndetësore, ambulanca, shtëpitë e lindjes, spitalet, konsultoren e grave e të fëmijëve, etj. Karakteri kodrinoro-malor i rajonit dhe një sërë faktorësh të tjerë si mungesa e furnizimit të rregullt me ujë, mungesa e pajisjeve mjekësore të nevojshme, mungesa e ilaçeve të sigurta apo mungesa e personelit mjekësor me kualifikim përkatës, përbëjnë faktorët kryesorë që bashkia e Hasit, të konsiderohet ndër zonat më të varfra për sa i përket cilësisë së shërbimeve të kujdesit shëndetësor.

Shërbimi shëndetësor në Has është kryesisht publik, me përjashtim të shërbimit farmaceutik dhe stomatologjik. Ky shërbim ofron pjesën më të madhe të shërbimeve shëndetësore si në fushën e parandalimit, diagnostikimit dhe kurimit. Shërbimi spitalor mbulohet nga spitali i Krumës, i cili ka 24 shtretër me koeficient shfrytëzimi 26% dhe personel mjekësorë 9 mjekë e 18 infermierë. Në shërbimin

¹ Klementina Ngjeci, "Vlerësimi dhe Menaxhimi i Resurseve Natyrore dhe Njerëzore të Hasit Për Zhvillimin e Qendrueshëm të Tij", Tiranë 2017

² Klementina Ngjeci, "Vlerësimi dhe Menaxhimi i Resurseve Natyrore dhe Njerëzore të Hasit Për Zhvillimin e Qendrueshëm të Tij", Tiranë 2017



parësor shërbejnë 7 mjekë dhe 44 infermiere-mami, 1 infermiere-mami për 350-400 banorë, tregues i përafërt me atë në shkallë vendi.³

Siç e përmendëm dhe më sipër, problem kryesor mbetet mungesa e mjeteve dhe pajisjeve mjekësore për diagnostikimin e disa sëmundjeve por dhe shkalla e madhe e amortizimit të strukturave të këtyre institucioneve. Shpesh herë të sëmurët dërgohen për diagnostikim më të specializuar drejt qytetit të Kukësit, të Gjakovës dhe të Prizrenit.⁴

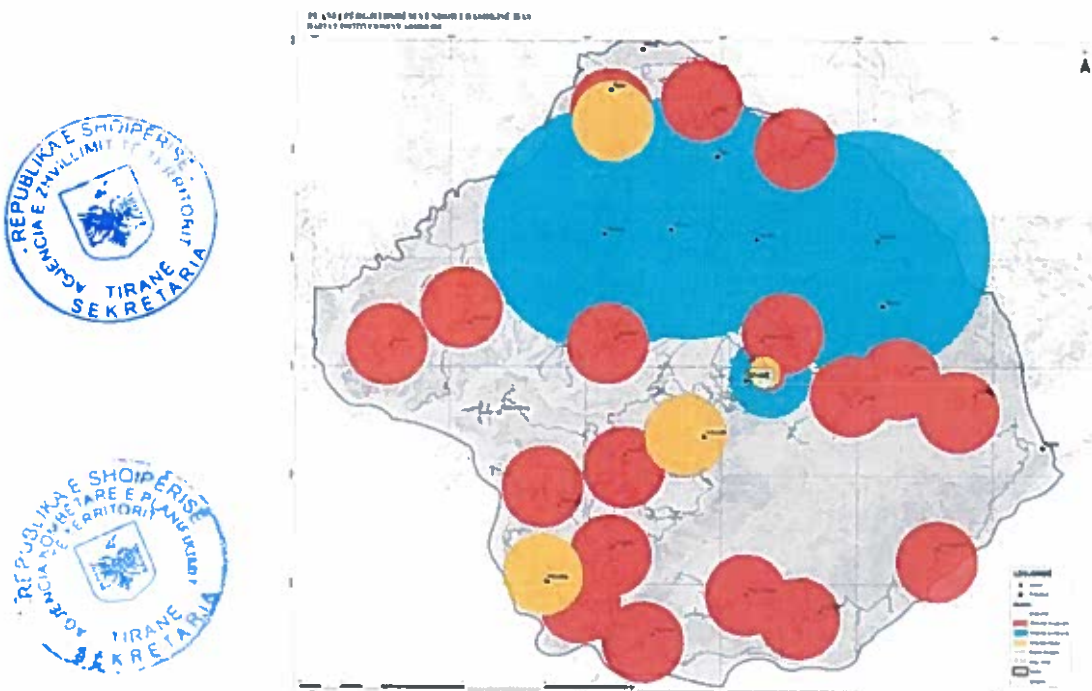
Parshikimet e PPV për sistemin Shëndetësor

- Rikonstruksioni i qendrës shëndetësore Pusi i Thatë
- Rikonstruksioni i qendrës shëndetësore Brenogë
- Rikonstruksioni i qendrës shëndetësore Vlahen

4.3.2. Shpërndarja në territor dhe rrezet e mbulimit

Kopshtet, shkollat 9-vjeçare, shkollat e mesme

Bashkia e Hasit ka një mbulim të mirë nga shkollat fillore dhe 9-vjeçare në gjithë territorin e bashkisë. Përsa i përket shkollave të mesme rrezja e shërbimit nuk e mbulon gjithë territorin e bashkisë duke qenë kryesisht e vendosur në vendbanimet më të populluar si: Perollaj, Golaj, Vlahen dhe në qytetin e Krumës. Mbulimi i shërbimit është i llogaritur në bazë të popullsisë së territorit të Hasit si dhe në bazë të aksesibilitetit të këtyre zonave, duke specifikuar rrezet e mbulimit sipas llojit të shërbimit si më poshtë:



Harta 38 Shpërndarja në territor dhe rrezja e mbulimit të strukturave arsimore

Rrezet e mbulimit për shërbimet arsimore janë, shkollat fillore dhe 9-vjeçare 500-600m për zonat urbane dhe 1000-1500m për zonat rurale dhe për shkollat e mesme 1000-1500m për zonat urbane

³ Klementina Ngjeci, "Vlerësimi dhe Menaxhimi i Resurseve Natyrore dhe Njerëzore të Hasit Për Zhvillimin e Qendrueshëm të Tij", Tiranë 2017.

⁴ Klementina Ngjeci, "Vlerësimi dhe Menaxhimi i Resurseve Natyrore dhe Njerëzore të Hasit Për Zhvillimin e Qendrueshëm të Tij", Tiranë 2017.

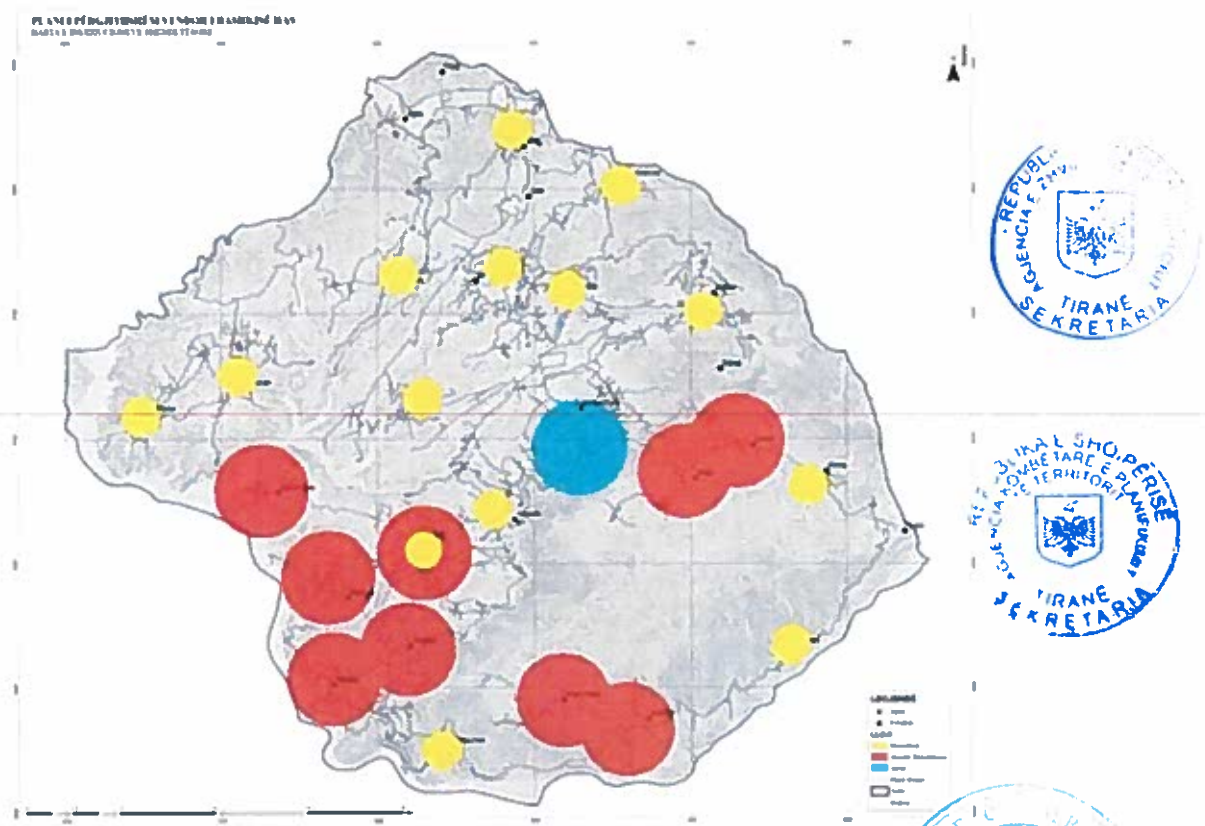
dhe 2000-4500m për zonat rurale. Sikurse shihet në hartën e mësipërme, një pjesë e mirë e territorit të Bashkisë Has është e mbuluar me shkolla, kryesisht të nivelit fillor, 8-vjeçar dhe të mesëm, të cilat së fundmi edhe janë sistemuar.

Pavarësisht kësaj, kryesisht në pjesën veriore të bashkisë aksesit drejt insitucioneve arsimore, e shoqëruar kjo me popullsinë e vogël në këto qendra të banuara, nuk mundëson plotësimin e kushteve për krijimin e shkollave të reja. Harta e mësipërme dhe në këto zona, propozon restaurimin e shkollave ekzistuese të cilat nuk shfrytëzohen prej disa vitesh, por për shkak të pozicionit të tyre në raport me qendrën e banuar, godina ekzistuese e pashfrytëzuar mund të shihet si potencial për të plotësuar nevojën për arsim në këto territore.

Duke u nisur nga verifikimi i gjendjes ekzistuese propozohet rikonstruktimi i Shkollës së Mesme Vlahen, Shkollës 9-Vjeçare Helshan dhe Shkollës 9-Vjeçare Fshat-Krumë. Sot banorët e këtyre territoreve arsimohen në zonën e Krumës ose braktisin shkollën.

Qendrat Shëndetësore

Bashkia Has ka një mbulim të mirë të shpërndarjes të qendrave shëndetësore në territor. Të gjitha fshatrat me përjashtim të Zgjecit, Peraj dhe Kishaj kanë qendër shëndetësore të tipit konsultore, ambulancë ose qendër shëndetësore. Vizioni për bashkinë Has propozon rregullimin e rrjetit ekzistues të qendrave shëndetësore duke ndërhyrë në përmirësimin e infrastrukturës së ndërtesave ekzistuese. Mbulimi i shërbimit është llogaritur duke parë gjendjen ekzistuese në territor, si dhe aksesibilitetin nga ana e popullsisë në këto territore.



Harta 39 Qendrat shëndetësore

Popullsia ekzistuese dhe e parashikuar e Hasit nuk justifikon hapjen e Qendrave Shëndetësore dhe sidomos në pjesën veriore të bashkisë.

Pavarësisht kësaj, ajo popullsi e vogël që banon në këto territore duhet të ketë shërbimet primare, arsim dhe shëndetësi. Në njësitë kryesore administrative të bashkisë, rasti konkret në njësinë Golaj, gjenden objektet e vjetra të para viteve '90 sot të pashfrytëzuara dhe të degraduara të cilat duhet të shihen si potencial për rikonstrukcion. Kjo shihet si mundësia më e përshtatshme për të mbuluar shërbimet parësore në këto zona me një popullsi shumë të ulët dhe të vështira për t'u aksesuar nga pikëpamja e infrastruktures rrugore.

Përsa i përket shërbimit shëndetësor, ajo merret nga banorët e zonës, ose në fshatin më të afërt të aksesueshëm ose përsëri në Krumë. Kjo është arsyeja e largimit nga këto zona të bashkisë në krahasim me pjesën jugore të bashkisë.

5. Plani i veprimeve për zbatimin e PPV-së

5.1. Programet strategjike

Objektivat strategjikë të propozuar në këtë dokument të planifikimit territorial janë konceptuar të zbërthyer në programe strategjike dhe projekte zhvillimi. "Programet strategjike" janë konceptuar si mjete politike në duart e pushtetit lokal në këtë rast bashkisë, me atë të së cilëve bashkia do të drejtojë dhe orientojë punët e përditshme të strukturave të saj. Ndërsa "Projektet e zhvillimit" janë konceptuar më së pari të shtrihen në sa më shumë fusha të jetës së komunitetit vendas nga ato që sot janë më vitalet në bashkinë e Hasit deri tek ato aktiviteti i të cilave është i zbehtë, por që janë konsideruar të rëndësishme për zhvillimin. Dhe së dyti janë konceptuar për të krijuar një bazë të qendrueshme ku të mbështetet zhvillimi urban dhe ekonomiko-social.

Në vetvete "Programet strategjike" zbërthehen në projekte zhvillimi të cilët detajojnë akoma më tej mënyrën se si do të arrihet realizimi i vetë programit strategjik. "Programet strategjike" dhe më tej "Projektet e zhvillimit" janë përzgjedhur të tillë që tu japin përgjigje problematikave territoriale në të gjitha nivelet, duke u kujdesur që të jenë të thjeshtë në formën se si janë konceptuar, praktik për tu vënë në zbatim dhe të rrahin brenda diapazonit të mundësive ekonomike dhe institucionale të bashkisë. Në vijim paraqitet llogjika dhe përmbajtja e "Programeve strategjike" të parashikuar për 15 vjeçarin gjatë të cilit kjo PPV do jetë në fuqi.

1.1. Mbrojtja e resurseve ujore

1.1.A. Projekt – "Pastrimi dhe mbrojtja e lumit Drin"

1.1.B. Projekt - "Pastrimi dhe mbrojtja e lumit Kruma"

1.1.C. Projekt - "Rehabilitimi i shtratit të Lumit Kruma dhe krijimi i një shëtitore përgjatë segmentit nga burimi deri tek ura ne rrugën SH23"

1.1.D. Projekt - "Zyrtarizimi i ditës së lumenjve (organizimi i aktiviteteve për pastrimin, ekskursione, etj.)"

1.1.E. Projekt - "Ngritja e pritave për sedimentet përgjatë rrjedhave ujore"

1.1.F. Projekt - "Vendosja e barrierave përkatese për mbetjet urbane ne degëzimet e lumit Drin në brendësi të bashkisë"

1.2. Ruajtja dhe mirëmbajtja e resurseve natyrore

1.2.A. Projekt – "Plan menaxhimi për zonat e livadheve"

1.2.B. Projekt – "Hartimi i planit lokal për menaxhimin e mbetjeve të gurta urbane"

1.2.C. Projekt – "Ristrukturimi dhe higjenizimi i pikës ekzistuese të grumbullimit të mbetjeve urbane"

1.3. Ruajtja dhe mbrojtja e pyjeve nga shpyllëzimi

1.3.A. Projekt – “Ndërtimi i pikave të vrojtimit të pyjeve”

1.3.B. Projekt – “Ngritja e një sistemi monitorimi të zonave pyjore të bashkisë”

1.3.C. Projekt – “Projekte pyllëzimi - Mbjellja e fidanëve të rinj të kulturave vendase në sipërfaqet pyjore të dëmtuara”

1.3.D. Projekt - “Vlerësimi i burimeve gjenetike kryesisht për speciet pyjore dhe identifikimi i pyjeve për ruajtjen e shumëllojshmërisë”

1.4. Ruajtja e biodiversitetit dhe menaxhimi i zonave të mbrojtura

1.4.A. Projekt - “Promovimi dhe informimi i banorëve vendas dhe vizitorëve për ekzistencën e zonave natyrore të mbrojtura dhe rendësinë e tyre”

1.4.B. Projekt – “Ruajtja dhe kultivimi i bimëve mjekësore që rrezikojnë të zhduken”

2.1. Krijimi i shtigjeve dhe hartave turistike për territorin e bashkisë.

2.1.A. Projekt – “Shpërndarja në territorin e bashkisë të pikave të informimit për turistët”

2.1.B. Projekt – “Evidentimi si në hartë ashtu dhe në terren i shtigjeve natyrore në malin e Pashtrikut”

2.1.C. Projekt – “Krijimi i itinerarit turistik në hapësirat natyrore Golaj-Fajzë”

2.1.D. Projekt – “Trajnimi i të rinjve për krijimin e guidave turistike brenda territorit të bashkisë Has”

2.2. Përfshirja në ofertën turistike të monumenteve të kulturës dhe natyrës

2.2.A. Projekt – “Restaurimi i Muzeut Etnografik në Krumë”

2.2.B. Projekt – “Krijimi i itinerareve kulturore”

2.2.C. Projekt – “Memorial kushtuar dëshmorëve të luftës”

2.3. Nxitja e marketingut

2.3.A. Projekt – “Ngritja e shkollës profesionale të turizmit në Krumë”

2.3.B. Projekt – “Organizimi i aktiviteteve për celjen e sezonit turistik”

2.4. Përfshirja në ofertën turistike të aseteve natyrore

2.4.A. Projekt – “Shfrytëzimi i brigjeve të rezervuarve për plazh dior në sezonin veror”

2.4.B. Projekt – “Krijimi i itinerarëve vozitës në hapësirat e lumit Drin dhe degëzimeve të tij”

2.4.C. Projekt – “Krijimi i itinerarit vozitës nga Myc-Has drejt Liqenit të Kuq dhe anasjelltas”



2.4.D. Projekt – “Rakordimi me bashkitë e Fushë Arrëzit, Kukësit dhe Tropojës për krijim e itinerarëve vozitës të përbashkët”

2.4.E. Projekt – “Përcaktimi i pikave për kamping”

3.1. Zhvillimi i bujqësisë dhe blegtorisë

3.1.A. Projekt – “Mbështetje për shtimin e numrit të bagëtive për fermat e vogla”

3.1.B. Projekt – “Financimi i blerjes së makinerive për përpunimin e tokës për fermat familjare”

3.1.C. Projekt – “Ndërtimi i pikës së grumbullimit dhe përpunimit të produkteve bujqësore vendase në Golaj”

3.1.D. Projekt – “Hartimi i strategjisë për zhvillimin e bujqësisë në zonë”

3.2. Përmirësimi i infrastrukturës bujqësore dhe blegtorale

3.2.A. Projekt – “Pastrimi dhe përforcimi i rezervuareve artificialë dhe rehabilitimi i rrjetit infrastrukturor të ndërlidhjes mes tyre dhe të shpërndarjes”

3.2.B. Projekt – “Pastrimi dhe sistemimi i rrjetit të kanaleve vaditës”

3.2.C. Projekt – “Krijimi i një zyre informacioni për fermeret dhe mbështetja për zinxhirin e prodhimit”

3.2.D. Projekt – “Krijimi i tregjeve lokale për produktet bujqësore dhe blegtorale në Fajzë, Golaj dhe Gjinaj”

3.2.E. Projekt – “Ndërtimi i një ferme edukative në Fajzë”

3.3. Promovimi i produkteve vendase

3.3.A. Projekt – “Financimi i një spoti publicitar në një nga televizionet kombëtare për produktet vendase”

3.3.B. Projekt – “Zhvillimi i fermave organike për zhvillimin e agroturizmit dhe kultivimin dhe përpunimin e bimëve mjekësore dhe frutave të pyllit në shkallë të vogël përrreth zonave të: Cahanit, Vahen, Liqen i Kuq”

3.3.C. Projekt – “Krijimi i markave të produkteve bujqësore (frutat e pyllit, bimët mjekësore, produktet e bulmetit)”

3.3.D. Projekt – “Organizimi i panairove dhe të tregut të produkteve bujqësore të bashkisë në data të caktuara gjatë vitit”

4.1. Përmirësimi i rrugëve ekzistuese lokale

4.1.A. Projekt – “Sistemim asfaltimi i rrugës Krumë-Cahan”

4.1.B. Projekt – “Asfaltimi i aksit Dobrunë - Golaj”

4.1.C. Projekt – “Asfaltimi i aksit Nikoliq – SH23”

4.1.D. Projekt – “Asfaltimi i aksit Kosturr – Helshan – (Sh23)”

4.1.E. Projekt – “Sistemim asfaltimi i rrugëve të fshatrave”

4.1.F. Projekt – “Vendosja e një rrjeti ndriçimi për rrugën kombëtare SH23, segmenti që kalon nëpër bashkinë Has”

4.1.G. Projekt – “Hartimi i një plani afatgjatë masash për mirëmbajtjen e rrugëve lokale”

4.1.H. Projekt – “Sistemim asfaltimi i rrugëve të brendshme të fshatrave që janë dhe njësi administrative”

4.2. Përmirësimi i kushteve të ujësjellës-kanalizimeve

4.2.A. Projekt – “Ndërtimi i rrjetit të kanalizimeve të qytetit Krumë”

4.2.B. Projekt – “Ndërtimi i një ujësjellësi në fshatin Cahan”

4.2.C. Projekt – “Shtimin e pikave të furnizimit me ujë të rrjetit të ujësjellësit”

4.3. Përmirësimi i shërbimeve në shëndetësi

4.3.A. Projekt – “Rikonstruksioni i qendrës shëndetësore Pus i Thatë”

4.3.B. Projekt – “Rikonstruksioni i qendrës shëndetësore Brenogë”

4.3.C. Projekt – “Rikonstruksioni i qendrës shëndetësore Vlahen”

4.4. Përmirësimi i kushteve në arsim

4.4.A. Projekt – “Rikonstruksioni i fushave dhe ambjenteve rekreative të shkollave ekzistuese”

4.4.B. Projekt – “Rikonstruksioni i shkollës së mësme Vlahen”

4.4.C. Projekt – “Rikonstruksion i shkollës 9-Vjecare Fshat Krumë”

4.4.D. Projekt – “Furnizimi i shkollave me bazën materiale për zhvillimin e procesit mësimor”



5.1. Rritja e bashkëpunimit me njësitë administrative vendore kufitare në kuadër të projekteve IPA.

5.1.A. Projekt – “Krijimi i një ure bashkëpunimi me komunën e Prizrenit”

5.1.B. Projekt – “Hartimi i një oferte të përbashkët turistike”

5.1.C. Projekt – “Krijimi i një memorandumi bashkëpunimi midis bashkisë Has dhe Komunës Gjakovë”

5.2. Mirëmbajtja e infrastrukturave dhe hapësirave natyrore ndërkufitare

5.2.A. Projekt – “Vendosja pranë nyjeve ndërkufitare të pikave infopoint dhe tabela orientuese për destinacionet turistike në të dy anët e kufirit”

5.2.B. Projekt – “Bashkëpunimi me njësitë vendore kufitare për dixhitalizimin e zonave ndërkufitare”

6.1. Njehësimi i hapësirave rreth Krumës me strukturën e qendrës së qytetit



6.1.A. Projekt – “Ndërtimi i rrugës unazore nga hyrja e Krumës në dalje të saj”

6.2. Përmirësimi i faciliteteve urbane në qytetin e Krumës

6.2.A. Projekt – “Rikualifikimi dhe kthimi në pedonale të shëtitores kryesore të Krumës dhe lidhja me tregun e qytetit”

6.2.B. Projekt – “Rikualifikimi i tregut të qytetit të Krumës”

6.2.C. Projekt – “Ndërtimi i stadiumit të qytetit”

6.2.D. Projekt – “Rikualifikimi dhe kthimi në pedonale të shëtitores kryesore të Krumës”

5.2. Plani i veprimit

Për mbështetjen e vizionit dhe zbatimin e objektivave strategjike propozohet Plani i Veprimit me projekte dhe veprime konkrete që konsiderohen të nevojshme dhe do të mbështesin zhvillimin e bashkisë gjatë 15 viteve të ardhshme. Ky është një program kuadër në të cilin do të bazohet hartimi i listës vjetore të prioriteteve, por edhe programet afatmesme të bashkisë. Krijimi i këtij rrjeti koherent projektësh bazohet:

- në përfundimet e analizës së gjendjes ekzistuese
- në përfundimet e konsultave periodike me aktorët dhe faktorët vendas
- në planin afatshkurtër dhe afatmesëm aktual të bashkisë

Projektet janë ndarë në gjashtë grupe sipas objektivit strategjik të cilit i përkasin, të përcaktuar në dokumentin e strategjisë territoriale. Disa janë përzgjedhur për t'u realizuar si projekte pilot, pasi ato mund të veprojnë si katalizatorë të rritjes, me një kosto të ulët dhe ndikim të lartë. Njëkohësisht projektet janë të ndarë në faza të ndryshme dhe iu përkasin periudhave të ndryshme të maturimit.

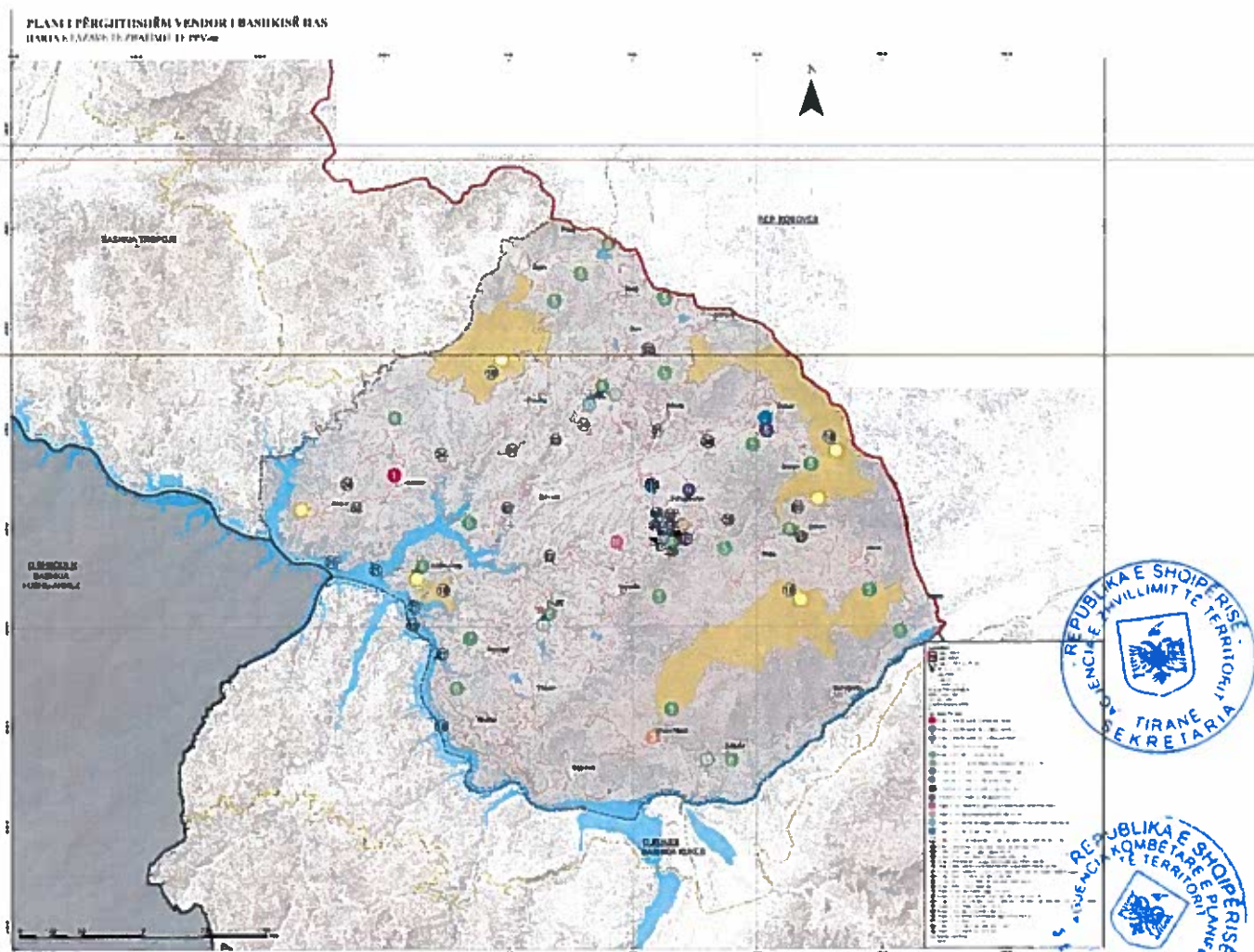
Në tabelën më poshtë ku ilustruhet plani i veprimit, projektet janë shpërdarë në përputhje me karakteristikat e tyre në raport me:

- Prioriteti, i cili është përcaktuar në tre nivele, i ulët, i mesëm i lartë.
- Numri rendor, i cili është konceptuar një kombinim mes shifrave dhe shkronjave në përputhje me shpërndarjen e projekteve brenda çdo objektivit strategjik
- Kodi, përfaqëson kodin sipas programeve CPOG-
- Emërtimi i projektit
- Përcaktimi nëse projekti është prioritar apo pilot
- Kostoja e përafërt për realizimin e projektit
- Burimet financiare për realizimin e projektit
- Përcaktimi nëse implementimi i projekteve kërkon ose jo ndryshime institucionale dhe ligjore
- Treguesit e monitorimit
- Përcaktimi i fazave të zbatimit, i ndarë në katër faza zhvillimi afatshkurtër (1vit), afatmesëm (1-3 vjet), afatgjatë (4-10vite), afatgjatë (+10 vte)

Vërehet se Plani i Veprimit shërben dhe mbështet planifikimin strategjik në kontekstin e zhvillimit të qendrueshëm. Është e qartë se përveç kësaj ekzistojnë një sërë projektësh dhe veprimesh që kanë të bëjnë me punën e përditshme të bashkisë, shërbimin e qytetarëve dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës, e cila nuk është përfshirë në Planin aktual. Bashkia mund të modifikojë Planin e Veprimit për të përfshirë veprimet e saj me ndryshimet e vazhdueshme në realitet, duke marrë parasysh mundësitë dhe kufizimet e reja. Megjithatë

rishqyrtimi i tij propozohet të jetë i dokumentuar dhe të bëhet një herë në vit kur hartohet buxheti vjetor. Plani i Veprimit është një mjet shumë i rëndësishëm për funksionimin e brendshëm dhe të saktë të bashkisë dhe në të njëjtën kohë përbën një mjet zhvillimi përmes të cilit mund të kërkohen fonde dhe investime dhe ndihmon pjesëmarrjen e saj në skema (PPP) dhe iniciativa investimesh.

5.2.1. Fazat e zbatimit të zhvillimit



Harta 40 Harta e fazimit të zhvillimit

Në vijim të planit të veprimit të paraqitur më sipër në formë tabelare, ky plan ka parashikuar dhe fazimin e zhvillimit në kohë të territorit. Ky proces ka krijuar një hierarki të fazimit të zhvillimit të territorit duke u mbështetur në nevojat dhe kërkesat imedjate që paraqet territori i bashkisë së Hasit. E cila ka rezultuar në përputhje dhe me planin e veprimit në 4 faza zhvillimi afatshkurtër, afatmesëm dhe afatgjatë, të cilat bashkë me projektin të cilin shoqërojnë janë shpërndarë në mënyrë racionale në pjesë të ndryshme të territorit. Kështu zonat të ndara sipas fazave të zhvillimit janë si më poshtë:

- Zona/njësi të cilat i nënzhtrohen fazës të zhvillimit afatshkurtër (1 vit) janë:
 - Zonat ku mungesa e infrastrukturave dhe shërbimeve është e lartë (rikonstruksion i shkollave/qendrave shëndetësore në fshatra)
 - Zonat për të cilat propozohen projekte që realizohen për një periudhë të shkurtër kohore (organizimi i pikave të kampingut)
 - Zonat që kanë nevojë për ndërhyrje të menjshme konservuese dhe mbrojtëse (zonat pyjore)
 - Sipërfaqet ujore dhe ato malore (krijimi i itinerareve turistike) mali i Pashtrikut, lumi Drin
 - Zonat ku zhvillohen Projektet pilot
- Zona/njësi të cilat i nënshtrohen fazës së zhvillimit afatmesëm 1-3 vite

- Infrastruktura rrugore
 - Infrastruktura shkollore dhe shëndetësore të cilat janë në një gjendje fizike mesatare
 - Zonat me dëndësi më të lartë të popullsisë Krumë, Golaj, Fajzë
 - Zonat ku zhvillohen projektet pilot
 - Sipërfaqet ujore të lumit Drin që futen në brëndësi të bashkisë (vendosja e barrjerrave për mbetjet)
- Zona/njësi të cilat i nënshtrohen fazës afatgjatë të zhvillimit (4-10 vite)
 - Hapësirat suburbane në afërsi të Krumës (pika e grumbullimit të mbetjeve)
 - Zona ku propozohen projektet për realizimin e të cilëve kërkohet një periudhe relativisht e gjatë, Kruma, Golaj, Fajzë, Gjinaj, Cahan
 - Sipërfaqet pyjore, (projekt pyllëzimi)
 - Sipërfaqet ujore të lumit Kruma
 - Brigjet e lumit Kruma në afërsi të burimit të tij

Zona të përfshira në fazën e zhvillimit mbi 10 vite nuk ka pasi nuk është parë e nevojshme që të këtë projekte me shtrirje kohore më të madhe se 10 vite, kjo për arsye se projektet e parashikuara janë të një shkalle vështirësie të ulët deri mesatar të realizimit të tyre duke synuar më shumë drejt utilitarizmit, me qëllim zgjidhjen e nevojave më imediate që bashkia ka.

E një rëndësie të vecantë është ndjekja e prioriteteve strategjike të caktura nga kjo PPV nga ana e autoritetit vendas në procesin e vendimarrjes, pasi vetëm kështu do të sigurohet arritja e objektivave strategjike të përcaktuara në këtë dokument. Po aq e rëndësishme është dhe rritja e aftësisë së bashkisë për tërheqjen e fondeve për realizimin e projekteve të zhvillimit të parashikuara nga kjo PPV.

5.2.2. Analiza financiare e politikave të përcaktuara në Planin e Veprimit

Me anë të analizës financiare të një projekti na jepet mundësia të konsiderojmë karakteristikat e projektit si më poshtë:

- Përfitimet nga projekti në tërësi
- Përfitimet për pronarët dhe grupet e interesit
- Sigurimin e qendrueshmërisë financiare
- Përcaktimin e flukseve të mjeteve monetare të krijuara nga projekti, me qëllim vlerësimin e kostove dhe përfitimeve socio-ekonomike, të cilat maten në analizën ekonomike.

Nga pikëpamja metodologjike, analiza financiare e një projekti fillon me vlerësimin e flukseve të të ardhurave monetare, hyrëse dhe dalëse, që ai gjeneron:

a) Fluksi i të ardhurave dalëse:

- shpenzimet totale të investimit: shpenzimet teknike (kostot fikse të prodhimit, të tilla si toka, ndërtesa, makineri etj.) dhe shpenzimet fillestare;
- kostot operative: kostot e personelit, shpenzimet e energjisë, si dhe shpenzimet e tjera, shërbime dhe produkte të ndërmjetme, të lëndëve të para;
- kosto të tjera: shlyerjen e kredive, interesi pasiv mbi borxhet, taksat.

b) Fluksi i të ardhurave hyrëse:

- të ardhurat operative;
- burimet financimi;
- kontribute publike;
- kapitali social që vjen nga privatet;
- kreditë (huatë) që vijnë nga privatet.

Analiza e flukseve të të ardhurave monetare mundëson vlerësimin e profilit financiar të projektit, dmth.:

- rendimenti financiar i investimeve, sa i përket vlerës aktuale dhe normës së rendimentit të brendshme;
- rendimenti financiar e kapitalit kombëtar, që është vlera aktuale dhe norma e rendimentit të investimit pa përfshirë kontributet që vijnë nga BE-ja;
- qendrueshmëria financiare e projektit.

Një projekt konsiderohet i qendrueshëm nga pikëpamja financiare nëse rreziku për të mbetur në të ardhmen pa të ardhura monetare (cash), si gjatë fazës së investimit fillestar ashtu dhe gjatë fazës operacionale, është zero.

Nëse një projekt ka kthim financiar neto pozitiv ($FNPV > 0$), atëherë projekti nuk kërkon mbështetje publike financiare (*projekt i nxehtë*). Në të kundërt, një projekt që tregon një kthim financiar neto negativ ($FNPV < 0$), ka nevojë për mbështetje financiare (*projekt i ftohtë*).

5.2.3. Analiza ekonomike e politikave të përcaktuara në Planin e Veprimit

Qëllimi i analizës ekonomike është vlerësimi i efekteve socio-ekonomike të një projektit dhe kontributit të tij në mirëqënien e zonës dhe të vendit. Për këtë qëllim duhen vlerësuar disa vlera që nuk janë drejtpërdrejt të dukshme:

- të ashtuquajturat "cmime hije" (*shadow prices*), të cilat pasqyrojnë kostot sociale të të mirave dhe shërbimeve të prodhuara, në vend të cmimeve të thjeshta të tregut;
- "korrigjimet fiskale", dmth. eliminimi i shtrembërimeve të cmimeve të tregjeve shkaktuar nga subvencionet dhe taksat;
- prania dhe madhësia e "efekteve anësore" të mundshme të projektit, të cilat janë efektet (pozitive dhe/ose negative) të projektit të cilat nuk janë reflektuar në cmimet e vëzhguara, dmth, kostot dhe përfitimet e mundshme që rrjedhin nga projektet e subjekteve apo personave të tretë, kur për këta të fundit nuk ka një përfitim monetar (shembull tipik janë efektet në mjedis).

Pasi të gjitha kostot dhe përfitimet e një projekti (të vëzhguara ose të parashikuara) janë matur dhe vlerësuar në terma monetare, matet performanca ekonomike, duke përdorur treguesit e mëposhtëm:

- vlerën ekonomike aktuale neto, e barabartë me diferencën ndërmjet vlerës aktuale (dmth. e zbritur) të përfitimeve me kostot sociale të pritshme neto;
- normën e rendimentit ekonomik, të barabartë me normën e zbritjes, e cila e aplikuar për llogaritjen e vlerës aktuale ekonomike, e bën zero vlerën e këtij të fundit;
- raportin mes përfitimeve dhe shpenzimeve aktuale.

Sigurisht, projektet që tregojnë një vlerë ekonomike aktuale negative nuk janë projekte të përshtatshme për t'u realizuar, ndërkohë që është e përshtatshme për të zbatuar ato projekte me një vlerë ekonomike aktuale pozitive. Së fundmi, analiza kompletohet me vlerësimin e rreziqeve, në mënyrë që të marrë parasysh pasigurinë që shoqëron çfarëdo projekt investimi, i cili përfshin edhe rreziqet e ndryshimeve të klimës. Analiza e rreziqeve që përshkohnë një projekt, artikullohet në tri pika:

- analiza e ndjeshmërisë (*sensitivity analysis*), e cila con në identifikimin e ndryshoreve 'kritike', ndryshimi i papritur i të cilave mund të këto efekte rrënjësore në performancën ekonomike ose financiare të projektit;
- analiza e cilësisë dhe analiza probabilitike e rreziqeve ndaj të cilave projekti është i ekspozuar;
- ndërhyrjet që kanë për qëllim parandalimin ose zbutjen e këtyre rreziqeve.

5.3. Ndryshimet e nevojshme në kuadrin ligjor dhe administrativ në nivel vendor

Ndryshimet administrative të propozuara nga studimi, në thelb kanë të bëjnë me strukturën e departamenteve dhe të personelit të bashkisë, të cilat paraqiten në mënyrë të përmbledhur në organigramën e propozuar të Bashkisë, në kapitullin "Kapacitetet Institucionale", në të cilën propozohet unifikimi i emërtimeve të drejtorive e Bashkisë dhe përshtatja me funksionet përkatëse. Keshtu, synohet të lehtësohen procedurat burokratike, duke

ofruar shërbime nga zyra me struktura dhe funksione të ngjashme. Gjithashtu, në varësi të nevojave të Bashkisë, propozohet të krijohen ose shkrihen departamentet dhe zyrat përkatëse. Për më tepër, struktura e re administrative e Bashkisë, do të mundësojë monitorim më të mirë të projekteve dhe veprimeve, për të cilat bashkia është përgjegjëse për zbatimin dhe monitorimin e tyre, nga departamentet përkatëse që do të krijohen.

Lidhur me ndryshimet ligjore që duhet të bëhen, një pjesë e rëndësishme e tyre fokusohet në sektorin e investimeve. Ky studim ka qëllim që të nxisë zhvillimin e zonës dhe si pasojë ta bëjë tërheqëse ndaj investime të reja. Prandaj, propozohet hartimi i ligjeve me fleksibël në lidhje me investimet në Shqipëri, për të lehtësuar investitorët e huaj. Rishikime mund të bëhen edhe në parashikimet ligjore tatimore dhe doganore, për të lehtësuar bizneset ekzistuese, por edhe investitorët e huaj, për të reduktuar burokracinë etj. Me interes është niveli i përfshirjes së bashkisë gjatë procesit të licensimit të HEC-eve, guroreve, minierave.

Sygjerohet që të merret pëlqimi i bashkisë në lidhje me nevojshmërinë e këtyre aktiviteteve (p.sh. vendndodhjen, kapacitetin dhe vlerësimin e ndikimeve në mjedis), si dhe përfitimet e mundshme nga këto aktivitete (qoftë në formën e parave ose në formën e përfitimeve reciproke, p.sh. infrastruktura sociale). Propozohet rishikimi cdo 3 vjet, i kuadrit ligjor në lidhje me aktivitetet minerare (Vendimi nr. 75 I, date 26.10.2016), në mënyrë që të përjashtohen zonat rezidenciale, zona me interes zhvillimi apo zonat që i përkasin mjedisit të mbrojtur natyror. Shikohet e nevojshme përditësimi i regjistrit të zonave dhe monumenteve natyrore e kulturore si dhe zonave të mbrojtura nga Ministria e Mjedisit dhe Ministria e Kulturës. Propozohet një klasifikim dhe vlerësim më i saktë i shërbimeve akomoduese turistike, p.sh. mënyra e vendosjes së yjeve në hotele (pavarësisht ekzistencës së përcaktimeve ligjore, nuk shikohet të ketë gjetur zbatim). Propozohet marrja e masave legislative për të promovuar bujqësinë organike (p.sh. dhënia e stimuljeve ekonomik, lehtësimeve tatimore, koncesioneve për përdorimin e tokës, etj).

Propozohet marrja e masave legislative për të mbështetur zonat e organizuara për biznes/ekonomike/industriale (p.sh. dhënia e stimuljeve ekonomik dhe tatimor, dhënia e subvencioneve për ndërtimin e infrastrukturës teknike). Propozohen ndryshime të mundshme të legjislacionit shëndetësor me qëllim lehtësimin dhe promovimin e telemjekësisë dhe sigurimin e shërbimeve elektronike nga institucionet kompetente (p.sh. në Spitale).

Shikohet e nevojshme hartimi i një legjislacioni të ri në lidhje me ndërtimin e strukturave me rëndësi kombëtare si: rrjeti hekurudhor me infrastrukturën përkatëse, rrjeti i gazit IAP, etj. Së fundi, në zonat ku ka disa sektore dinamike zhvillim, të tilla si turizmi, shfrytëzimi i burimeve natyrore etj, mund ti jepet prioritet zhvillimit të fuqisë punëtore të kualifikuar, duke i kushtuar vëmendje arsimit dhe përgatitjes profesionale të tyre. Propozohet ngritja e gjimnazeve të reja profesionale, me frymë moderne, duke u fokusuar në degë specifike si restaurimi i ndërtesave tradicionale, përdorimi i teknologjive të reja organike, përgatitja e specialistëve të kualifikuar për turizmin vendas.

5.6. Termat e Referencës për Planet e Detajuara Vendore

5.6.1. Të përgjithshme

Më poshtë jepen dhe propozohen disa udhëzime bazë që duhen konsideruar gjatë përgatitjes të termave të referencës (TR) për plane të detajuara vendore PDV që hartohen për zona sensitive në aspektin e zhvillimit në tërësi të bashkisë Has. Pra bëhet fjalë për rregulla të përgjithshme (kryesisht të referuar nga eksperiencia dhe në zbatim të kuadrit ligjor për planifikimin e territorit) dhe disa specifike të cilat njëkohësisht nxisin zhvillimin e kontrolluar dhe të qendrueshëm për njësitë strukturore në të cilat zbatohen. Termat e referencës, duhet të përmbajnë:

- Titulli i projektit;
- Afati për kryerjen e konsulencës;
- Tipi i konkursit (kombëtar/ndërkombëtar)
- Zonën dhe njësinë strukturore për të cilën hartohet PDV;
- Kriteret e përgjithshme dhe të vecanta të kompanive konsulente që do garojnë për kryerjen e shërbimit;
- Niveli dhe lloji i ekspertizës së kërkuar (sipas legjislacionit përkatës):
 - Urbanist / Arkitekt

- Inxhinier ndërtimi;
 - Inxhinier infrastrukture transporti;
 - Inxhinier hidroteknik;
 - Inxhinier elektrik;
 - Ekspert mjedisi;
 - Agronom;
 - Ekspert GIS;
 - Ekspertë të tjerë sipas nevojës;
- Udhëzimet dhe rregullat që do përdoren për vlerësimin dhe kualifikimin e kompanive konsulente që garojnë;
 - Kuadër i përgjithshëm përshkrues dhe konteksti i zhvillimit. Këtu, sipas rastit jepen të dhëna: demografike, infrastrukturore, lidhja me qendrat e banuara. Pra bëhet një përshkrim i detajuar;
 - Qëllimet strategjike që kërkohen të arrihen;
 - Fazimi i zbatimit të PDV nëse është e nevojshme. Duke pasur parasysh që zonat me PDV nuk zhvillohen njëkohësisht, në tërësinë e tyre, duhen qartësuar fazat e zhvillimit të infrastrukturave të transportit dhe shërbimeve primare e sekondare duke specifikuar dhe kërkesat që duhen konsideruar;
 - Kuadri ligjor që duhet marrë në konsideratë dhe rregulla specifike në varësi të zonës ku hartohet PDV;
 - Materiali që kërkohet të dorëzohet dhe afatet respektive. Raporte teknike, material grafik (harta) dhe rregullorja. Persa i përket materialit grafik duhet specifikuar shkalla e paraqitjes së hartave të printuara por gjithashtu konsulenti duhet të përgatisë në platformën GIS gjithë dokumentacionin grafik i cili dhe do publikohet në Regjistrin e Integruar të Territorit;
 - Hartimi i Vlerësimeve Mjedisore sipas kërkesave të kuadrit ligjor respektiv;
 - Procesi i konsultimit publik dhe përfshirja e grupeve të interesit. Duhet përcaktuar një plan veprimi i qartë, që në respektim të fazave të zhvillimit të projektit (PDV-së) organizohen dhe konsultimet publike.
 - Për zonat turistike apo të tjera me interes kombëtar duhet konsideruar koordinimi me AKPT, MIE dhe me institucionet qendrore që mbulojnë sektorët e zhvillimit në fjalë (Agjencinë Kombëtare të Bregdetit, Agjencinë Kombëtare të Burimeve Natyrore etj.).

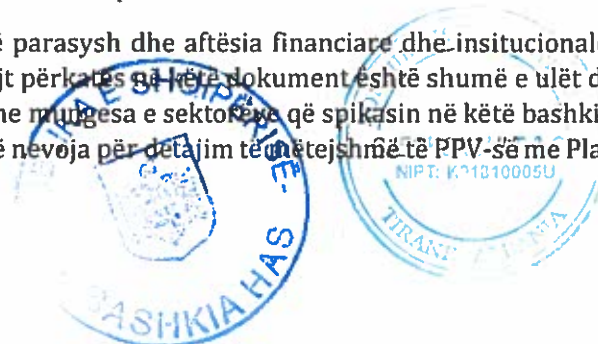
Duhet pasur në konsideratë që struktura dhe përmbajtja e procesit të hartimit dhe miratimit të PDV duhet të jetë në përputhje me kërkesat e kuadrit ligjor për planifikimin dhe zhvillimin e territorit. Në varësi të procedurës që ndiqet për prokurimin e shërbimeve të konsulencës, sqarojmë se gjithë procedura dhe dokumentacioni përkatës duhet të jenë në përputhje me kuadrin ligjor për prokurimin publik në vendin tonë.

5.7. Termat e Referencës për Planet Sektoriale

Ky kapitull do të mundësojë krijimin e nje baze orientuese me një sërë udhëzimesh baze të cilat duhet të merren parasysh gjatë hartimit të termave të referencës (TR) për plane sektoriale të mundshme të cilat mund të përdoren për të detajuar më tej PPV-në. Planet sektoriale hartohen vetëm për sektorë specifikë dhe veprimi i tyre shtrihet brenda territorit të bashkisë duke lejuar dhe shtrirjen më tej kufirit drejt bashkive të tjera apo dhe jashtë kufirit shtetëror, në kuadër të bashkëpunimit ndërkuftar.

Plani përgjithshëm vendor për bashkinë e Hasit, nuk parashikon hartimin dhe zhvillimin e planeve sektoriale për ndonjërin nga boshtet strategjike të parashikuara në Strategjinë Territoriale. Ky përfundim ka ardhur duke vlerësuar gjendjen aktuale të territorit dhe nevojat që ka ai për të arritur objektivat e përcaktuar, nga i cili është vlerësuar që implementimi i projekteve të zhvillimit në territorin e bashkisë sipas parashikimeve përkatëse është më se i mjaftueshëm për të bërë të mundur zhvillimin e parashikuar për bashkinë e Hasit në këtë PPV.

Njëkohësisht për të arritur në këtë përfundim është marë parasysh dhe aftësia financiare dhe insitucionale e bashkisë së Hasit, të cilat siç është paraqitur dhe në kapitujt përkatës në këtë dokument është shumë e ulët dhe nuk premtion mundësi për të zhvilluar Plane sektoriale. Edhe mundësia e sektorëve që spikasjin në këtë bashki, si sektore industriale apo natyrore etj, ka diktuar që nuk është nevoja për detajim të mëtejshëm të PPV-së me Plane Sektoriale.



6. Indikatorët për monitorimin e zbatimit të PPV-së

Plani i Zhvillimit të bashkisë do të zbatohet me anë të projekteve të drejtpërdrejta, parashikimeve të planit të përdorimit të tokës dhe zbatimit të Rregullores së planit. Drejtoritë specifike pranë bashkisë Has kanë përgjegjësinë për zbatimin e politikave të përcaktuara në dokumentin e Strategjisë Territoriale. Njëkohësisht, në mënyrë sistematike duhet bërë monitorimi i zbatimit të strategjisë dhe të planit prej vetë Bashkisë. Bazuar në parashikimet e ligjit 107/2014 "Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit", bashkitë kanë detyrim ligjor të hartojnë një raport vjetor në lidhje me zhvillimin e territorit.



Ky raportim i shërben njëkohësisht edhe bashkisë, që kupton me anë të treguesve suksesin ose jo të përdorimit të instrumenteve planifikuese, por nga ana tjetër shërben edhe si indikator kontrolli nga pushteti qendror dhe nga publiku për transparencën dhe zbatueshmërinë e dokumentave të aprovuara. Cdo vit, bashkia duhet të masë treguesit e mëposhtëm, dhe cdo tre vjet duhet hartuar një raport i brëndshëm në lidhje me zbatimin e strategjisë. Në varësi të rezultateve të monitorimit, mundet që më pas të bëhet ndryshimi dhe alternimi i politikave dhe programeve për t'ju përgjigjur dinamikave të reja. Për monitorimin e planit do të përdoren 3 lloj indikatorësh.

Sisitemi	Indikatorët	Zona	Njësia
Sistemi Urban	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sipërfaqja e territorit urban 2. Sipërfaqja e infrastrukturës/banorë 3. Popullsia (ekzistuese dhe e parashikuar) 4. Strehimi privat/social 5. Shërbime administrative 6. Shërbime sociale/banorë, arsim/banorë dhe shëndetësi/banorë 7. Transporti publik dhe privat (nr. makina/familje) 8. Ndarja në zona 9. Sipërfaqet e gjelbra/banorë dhe sportive/banorë 10. Hapësira kulturore dhe rekreative/banorë 11. Detyrimet ndaj kërkesave fetare 12. Intensiteti për ha 13. Parkime/banorë 14. Indikatorë ekonomikë (GDP/ sektore/lloji i bizneseve/ çmimet/ punësimi/ punësimi për sektor/ taksat vendore/borxhi/ shpenzimet sipas sektorit) 15. Pronat publike dhe private 16. Tendencat e zhvillimit në territor 	<ol style="list-style-type: none"> a) hapësira publike b) kategoritë e banimit c) nënkategoritë e banimit d) sipërfaqja bruto e) sipërfaqja neto f) dendësia për ha g) dendësia për ha = njësi/banimi për ha h) sipërfaqja e infrastrukturës i) gjelbërimi në nivel zone j) parkimi k) ndarja në njësi l) vlera e tokës 	<p>Ksht Kshr Kshp I (intensiteti) L (në kate dhe metra) Gjelbërim/banorë Parkim/banorë Nr. Banorësh Nr. përdoruesish Shërbimet Nënkategoritë e lejuara Funksionet/aktivitetet e lejuara</p>
Sistemi Bujqësor	<p>Territor bujqësor SB Primare (Boniteti I-IV) SB Dytësore (Boniteti V-X) SB me sistem ujitje SB pa sistem ujitje SB Toka pa fryt</p>	<p>Kategoria bazë Nënkategoria Ndarja në njësi</p>	<p>Ksht/Kshr/Kshp I (intensiteti) L (në kate dhe metra) Nënkategoritë e lejuara Funksionet/aktivitetet e lejuara dhe të ndara</p>
Sistemi Ujor	<p>Ujëra tokësore Ujëra Bregdetare</p>	<p>Sip-Liqene Lumenj</p>	

		Përrenj Ligatina	
Sistemi infrastrukturor	Sip. rrugë kombëtare Sip. rrugë ndërrbane Sip. rrugë urbane paraësore Hekurudha Gazsjellësa Shpërndarës energjisë Ujësjetllës Kanalizime Impjante		
Sistemi Natyror	Sip. e përgjithshme Sip. pyjore Sip. kullota	Kategoria bazë Nënkategoria Ndarja në njësi	Ksht/Kshr/Kshp I (intensiteti) L (në kate dhe metra)
	Sip. të gjelbra (jo urbane) zona të mbrojtura sipas legjislacionit të posacëm		Nënkategoritë e lejuara Funksionet/aktivitetet e lejuara dhe të ndara

Table 11 Indikatorët sipas 5 Sistemeve

Më së pari janë indikatorët e përcaktuar në VKM Nr. 686, datë 22.11.2017 "Për miratimin e rregullore së planifikimit të territorit" në shtojcën tre, të cilat masin ndryshimet në bazë sistemi. Pjesa me e madhe e treguesve të tabelës vjen nga Rregullorja e Planit. Roli i Bashkisë në këtë rast do të jetë zbatimi i tyre në kushtet e aprovimit të PDV-vë, por edhe monitorimi, për të kuptuar nëse ka probleme në lidhjen e të dhënave dhe parametrave që vijnë nga PPV-ja. Ndërsa një paketë tjetër indikatorësh rrjedh nga aplikimi dhe monitorimi i objektivave strategjike për projektet e zhvillimit të parashikuara.

OS	Programi Strategjik	Projektet	Treguesit e monitorimit	Përgjegjës për zbatim
Mbrojtja e Mjedisit	Mbrojtja e Resurseve Ujore	Pastrimi dhe mbrojtja e lumit Drin	Fazat e realizimit të punimeve Niveli i ndotjes Cilësia e ujërave	 Bashkia Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë
		Pastrimi dhe mbrojtja e lumit të Krumës		
		Rehabilitimi i shtratit të Lumit Kruma dhe krijimi i një shëtitore përgjatë segmentit nga burimi deri tek ura ne rrugne SH23		
		Zyrtarizimi i ditës së lumenjve (organizimi i aktiviteteve për pastrimin, ekskursione, etj.)		
		Ngritja e pritave për sedimentet përgjatë rrjedhave ujore		
	Vendosja e barrierave pritëse për mbetjet urbane ne degëzimet e lumit Drin në brëndësi të bashkisë			
	Plan menaxhimi për zonat e livadheve		Fazat e realizimit të punimeve Niveli i ndotjes Madhësia e zonave natyrore	Bashkia Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
Rujatja dhe mirëmbajtja e resurseve natyrore	Hartimi i planit lokal për menaxhimin e mbetjeve të gurta urbane			
	Rujatja dhe mbrojtja e pyjeve nga shpyllëzimi	Ndërtimi i pikave të vrojtimit të pyjeve	Fazat e realizimit të punimeve	Bashkia

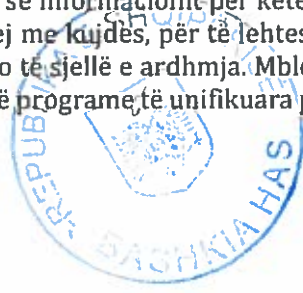
		Ngritja e një sistemi monitorimi të zonave pyjore të bashkisë	Niveli i ndotjes Madhësia e sipërfaqeve pyjore	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
		Projekt pyllëzimi -Mbjellja e fidanëve të rinj të kulturave vendase në sipërfaqet pyjore të dëmtuara		
		Vlerësim i burimeve gjenetike kryesisht për speciet pyjore dhe identifikimi i pyjeve për ruajtjen e shumëllojshmërisë		
	Ruajtja e biodiversitetit dhe menaxhimi i zonave të mbrojtura	Promovimi dhe informimi i banorëve vendas dhe vizitorëve për ekzistencën e zonave natyrore të mbrojtura dhe rëndësinë e tyre	Fazat e realizimit të punimeve Niveli i ndotjes Aksesit ndaj zonave të mbrojtura të sa më shumë vizitorëve	Bashkia Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
		Ruajtja dhe kultivimi i bimëve mjekësore që rrezikojnë të zhduken		
Zhvillimi i turizmit duke promovuar asetet kulturore, natyrore dhe monumentale ne Has	Krijimi i shtigjeve dhe hartave turistike për territorin e bashkisë	Shpërndarja në territorin e bashkisë të pikave të informimit për turistët	Fazat e realizimit të punimeve Aksesit ndaj zonave atraktive të sa më shumë vizitorëve	Bashkia Ministria e Kulturës
		Evidentimi si në hartë ashtu dhe në terren i shtigjeve natyrore në malin e Pashtrikut		
		Krijimi i itinerarit turistik në hapësirat natyrore Golaj-Fajzë		
		Trajnimi i të rinjve për krijimin e guidave turistike brenda territorit të bashkisë Has		
	Përfshirja në ofertën turistike të aseteve të kulturës	Restaurimi i Muzeut Etnografik në Krumë	Fazat e realizimit të punimeve Vizita në monumentet e kulturës të sa më shumë vizitorëve	Bashkia Ministria e Kulturës
		Krijimi i itinerareve kulturore		
		Memorial kushtuar dëshmorëve të luftës		
	Nxitja e marketingut	Ngritja e shkollës profesionale të turizmit në Krumë	Fazat e realizimit të punimeve Nisja e mësimdhënies në Krumë Trasmetimi i aktiviteteve në tv kombëtar	Bashkia Ministria e Arsimit
Organizimi i aktiviteteve për çeljen e sezonit turistik				
Përfshirja në ofertën turistike të aseteve natyrore	Shfrytëzimi i brigjeve të rezervuarve për plazh ditore në sezon e veror	Fazat e realizimit të punimeve Nisja e aktiviteteve sipas rastit	Bashkia Ministria e Kulturës	
	Krijimi i itinerarëve vozitës në hapësirat e lumit Drin dhe degëzimeve të tij			
	Krijimi i itinerarit vozitës nga Myc-Has drejt Liqenit të Kuq dhe anasjelltas			
	Rakordimi me bashkitë e Fushë Arrëzit, Kukësit dhe Tropojës për krijim e itinerarëve vozitës të përbashkët			
	Përcaktimi i pikave për kamping			

Përmirësimi i bujqësisë dhe blegtorisë duke rritur prodhimin e produkteve vendase	Zhvillimi i bujqësisë dhe blegtorisë	Mbështetje për shtimin e numrit të bagëtive për fermat e vogëla	Fazat e realizimit të punimeve Rritja e tregëtimit të prodhimit vendas	Bashkia Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural		
		Financimi i blerjes së makinerive për përpunimin e tokës për fermat familiare				
		Ndërtimi i pikës për grumbullimin dhe përpunimin e produkteve ushqimore vendase në Golaj				
		Hartimi i strategjisë për zhvillimin e bujqësisë në zonë				
	Përmirësimi i infrastrukturës bujqësore dhe blegtorale	Pastrimi dhe përforsimi i rezervuarve artificialë dhe rehabilitimi i rrjetit infrastrukturor të ndërlidhjes mes tyre dhe të shpërndarjes	Fazat e realizimit të punimeve Rritja e tregëtimit të prodhimit vendas Rritje e sipërfaqeve bujqësore të kultivuara	Bashkia Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural		
		Pastrimi dhe sistemimi i rrjetit të kanaleve vaditës				
		Krijimi i një zyre informacioni për fermeret dhe mbështetja për zinxhirin e prodhimit				
		Ndërtimi i tregjeve lokale për produktet bujqësore dhe blegtorale në Fajzë, Golaj dhe Gjinaj				
	Promovimi i produkteve vendase	Ndërtimi i një ferme edukative në Fajzë	Fazat e realizimit të punimeve Rritja e tregëtimit të prodhimit vendas Rritje e sipërfaqeve bujqësore të kultivuara	Bashkia Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural		
		Financimi i një spoti publicitar në një nga televizionet kombëtare për produktet vendase				
		Zhvillimi i fermave organike për zhvillimin e agroturizmit dhe kultivimin dhe përpunimin e bimëve mjekësore dhe frutave të pyllit në shkallë të vogël përrreth zonave të: Cahanit, Vlahen, Liqen i Kuq				
		Krijimi i markave të produkteve bujqësore (frutat e pyllit, bimët mjekësore, produktet e bulmetit)				
Organizimi i panairëve dhe të tregut të produkteve bujqësore të bashkisë në data të caktuara gjatë vitit						
Përmirësimi i shërbimeve publike		Sistemim asfaltimi i rrugës Krumë-Cahan			Fazat e realizimit të punimeve Numri i automjeteve në qarkullim	Bashkia Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë ARRSH
		Asfaltimi i aksit Dobrunë-Golaj				
		Asfaltimi i aksit Nikoliq-Sh23				
	Asfaltimi i aksit Kosturr - Helshan -(SH23)					
	Sistemim asfaltimi i rrugëve të fshatrave					
	Vendosja e një rrjeti ndricimi për rrugën kombëtare SH23, segmenti që kalon nëpër bashkinë Has					
	Hartimi i një plani afatgjatë masash për mirëmbajtjen e rrugëve lokale					
Sistemim asfaltimi i rrugëve të brendshme të fshatrave që janë dhe njësi administrative	Fazat e realizimit të punimeve Aksesueshmëria	Bashkia				
Përmirësimi i kushteve të ujësjellës-kanalizimeve			Ndërtimi i rrjetit të kanalizimeve të qytetit Krumë			

		Ndërtimi i një ujësjellësi në fshatin Cahan	Cilësia e ujërave	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë
		Shtimin e pikave të furnizimit me ujë të rrjetit të ujësjellësit		
	Përmirësimi i shërbimeve në shëndetësi	Rikonstruksioni i Qendrës Shëndetësore Pusi i Thatë	Fazat e realizimit të punimeve Sondazhe të qytetarëve	Bashkia Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë
	Rikonstruksioni i Qendrës Shëndetësore Brenogë			
	Përmirësimi i kushteve në arsim	Rikonstruksioni i fushave dhe ambjenteve rekreative të shkollave ekzistuese	Fazat e realizimit të punimeve Sondazhe të qytetarëve	Bashkia Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë
		Rikonstruksioni i Shkollës së Mesme Vlahen		
		Rikonstruksioni i Shkollës 9-Vjecare Fshat Krumë		
		Furnizimi i shkollave me bazën materiale për zhvillimin e procesit mësimor		
Përmirësimi i bashkëpunimit ndërkufitar të bashkisë si pasojë e pozicionit gjeografik të saj	Rritja e bashkëpunimit me njësitë administrative vendore kufitare në kuadër të projekteve IPA	Krijimi i një ure bashkëpunimi me komunën e Prizrenit	Fazat e realizimit të punimeve Sondazhe të qytetarëve	Bashkia Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme
		Hartimi i një oferte të përbashkët kufitare		
	Mirëmbajtja e infrastrukturave dhe hapësirave natyrore ndërkufitare	Krijimi i një memorandum bashkëpunimi midis bashkisë Has dhe Komunës Gjakovë	Fazat e realizimit të punimeve Sondazhe të qytetarëve Pasurimi i databazës territoriale	Bashkia Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme
		Vendosja pranë nyjeve ndërkufitare të pikave infopoint dhe tabela orientuese për destinacionet turistike në të dy anët e kufirit		
Organizimi i hapësirave urbane të bashkisë	Njehsimi i hapësirave rreth Krumës me strukturën e qendrës së qytetit	Bashkëpunimi me njësitë vendore kufitare për dixhitalizimin e zonave ndërkufitare	Fazat e realizimit të punimeve Sondazhe të qytetarëve	Bashkia Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë
		Ndërtimi i rrugës unazore nga hyrja e Krumës në dalje të saj		
	Përmirësimi i faciliteteve urbane në qytetin e Krumës	Rikualifikimi dhe kthimi në pedonale të shëtitoreve kryesore të Krumës dhe lidhja me tregun e qytetit	Fazat e realizimit të punimeve Sondazhe të qytetarëve	Bashkia Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë
		Rikualifikimi i tregut të qytetit të Krumës		
		Ndërtimi i stadiumit të qytetit		
		Rikualifikimi dhe këthimi në pedonale të shëtitoreve kryesore të Krumës		

Table 12 Indikatorët sipas Objektivave Strategjike

Së treti indikatorët janë të dhënat statistikore, që bashkia duhet t'i mbledhë vetë, apo të ndjekë përditësimin e tyre nga institucionet e specializuara si INSTAT-i. Procesi i mbledhjes së informacionit për këtë plan nuk ishte i lehtë; do të ishte e udhës që ky informacion të ruhej e të përditesohej me kujdes, për të lehtësuar zhvillimin e projekteve të ngjashëm, si dhe të PDV-ve dhe Planeve Sektoriale që do të sjellë e ardhmja. Mbledhja e këtyre të dhënave duhet të vazhdojë në mënyrë periodike, duke u mbështetur në programe të unifikuara për gjithë vendin dhe të aksesueshme për rezultatet edhe nga publiku.



Kategoria	Treguesi
Demografia	Jetëgjatësia
	Dendësia e popullsisë/hectare
	Raporti urban/rural i popullsisë
	Nr. Lindje në vit
	Nr. Vdekje në vit
	Emigrimi dhe imigrimi në bashki
	Piramida e popullsisë
	Popullsia sipas gjinisë dhe moshës
	Treguesit mbi komunitetet rome
	Prindër të vetëm
	Persona të cilët jetojnë vetëm
	Transporti, aksesueshmëria, komunikimi
Aksesi në këmbë në hapësira të gjelbra	
Koha e udhëtimit për në punë	
Aksesi në internet	
Numri i firmave me website	
Numri i përdoruesve të website të bashkisë	
Numri i përdoruesve të transportit publik në ditë	
Energjia	Numri i përdoruesve të bicikletave
	Aksesi në ujë të pijshëm
	Emetimet e GHG
	Konsumi i energjisë së rinovueshme
	Investimi në energji
Mirëqënia sociale	Prodhimi i energjisë sipas burimit
	Cmimi i elektricitetit dhe gazit
	%-ja e popullsisë që jeton në banesa sociale
	Aksesi në shërbimet sociale
	%-ja e popullsisë me ndihmë sociale
	Aksesi në shkolla të mesme
	Sipërfaqja mesatare për banim në m ²
	Cmimi mesatar i banesave
	Braktisja e shkollave fillore
	Banesat boshe
	Niveli i sigurisë në zona
	Nr. shtretërisht dhe nr. punonjës në shërbime shëndetësore
%-ja e banesave që kanë mangësi në shërbime bazë	
Ekonomia	%-ja e punësimit sipas sektorëve
	%-ja e punësimit në sektorin publik dhe privat
	Numri i bizneseve të mëdha
	Numri i bizneseve të vogla dhe të mesme
	Lëvizjet për qëllime punësimi
	Specializimi ekonomik (investimet sipas sektorëve)
	Dëndësia e punësimit sipas zonave
	Investime në ekonomi të gjelbra
	Investime në sipërmarrje sociale
	Numri i turistëve
Numri i shtretëve në Hotel për zonë	
Mjedisi	%-ja e vetëpunësimit
	%-ja e zonave me vlera të larta ekologjike
	Nr. i banesave të lidhura me sistemin e kanalizimeve
	Nivelet e zhurmës
	Cilësia e ajrit
Erozioni	
Cilësia e ujit të pijshëm	

Table 13 Indikatorët për Monitorim periodik

7. Evidentimi i faktorëve që mund të shkaktojnë një rishikim të pjesshëm të PPV-së

Në Nenin 26 të ligjit Nr. 107 /2014 "Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit" referohen kushtet dhe faktorët që mund të kontribuojnë në rishikimin e PPV. Në mënyrë specifike PPV ndryshohen edhe kur ka ndarje administrative dhe territoriale, ndryshime të paparashikuara demografike, sociale dhe ekonomike, ndryshime të shkaktuara nga kriza sektoriale apo nga forca madhore, si dhe në rastet kur lind nevoja e harmonizimit me dokumente të një niveli më të lartë planifikimi apo të përafritimit me legjislacionin e Bashkimit Evropian. PPV është një mekanizëm zhvillimi fleksibël i cili ka për qëllim orientimin e politikave të përgjithshme të zhvillimit. Në këtë optike, PPV mund të pësojë ndryshime dhe rishikime gjatë kohës në përshtatje me nevojat e zhvillimit dhe me kushtet e paraqitura në momentin e kërkesës për rishikim. Rastet kryesore kur lind nevoja për rishikimin e PPV janë:

Rishikimi i çdo dokumenti planifikimi kryhet në përputhje me seksionet përkatëse në këtë rregullore, ku tregohen procesi dhe përmbajtja e dokumentit.

Në disa raste, procesi i rishikimit të dokumentit të planifikimit realizohet duke ndjekur një procedurë të thjeshtuar, e cila ka për qëllim të shkurtojë afatet e procesit të planifikimit, këshillimit e të bashkërendimit, të përjashtojë miratimin e nismës dhe të trajtojë vetëm pjesët e dokumentit të planifikimit, subjekt rishikimi, në varësi të rastit dhe nevojave.

Procedura e thjeshtuar ndiqet kur rishikimi i dokumentit të planifikimit bëhet për një pjesë të territorit dhe përmbushen kriteret e mëposhtme:

- a) Dokumentet e planifikimit ndryshohen për çështje që nuk çenojnë vlerat natyrore e mjedisore, zonat e mbrojtura dhe trashëgiminë historike e kulturore;
- b) Rishikimi nuk shoqërohet me ndryshime të strategjisë territoriale;
- c) sipas pikës 2 të nenit 26 të ligjit.

8.Kapacitetet institucionale

8.1. Propozimet për strukturën administrative në bashkinë Has

Për tu siguruar që implementimi i Planit të përgjithshëm vendor për bashkinë Has të realizohet me sukses është shumë e rëndësishme që institucioni i bashkisë të ketë strukturën e përshtatshme dhe kompetente për këtë qëllim. Me këtë synim ky plan analizon organigramën ekzistuese të bashkisë si dhe burimet njerëzore që e përbëjnë atë dhe gjykon nëse kjo organigramë është e përshtatshme për realizimin e objektivave dhe projekteve të zhvillimit që parashikohen nga ky plan për 15 vitet e ardhshme. Kjo realizohet duke pasur mirë parasysh mundësitë e pakëta ekonomike dhe njerëzore që bashkia Has ka.

Vlerësimi dhe propozimet për këtë pjesë të dokumentit të planit janë bërë duke ndjekur ndarjen aktuale të roleve dhe të funksioneve të disa drejtorive dhe sektoreve në këtë strukturën e bashkisë Has, pa përfshirë pjesën drejtuese të administrimit që përmban kabinetin e kryetarit të Bashkisë, nënkryetarit, sekretarit të përgjithshëm dhe auditit të brëndshëm. Objektivi është rritja dhe përmirësimi i performancës së Bashkisë Has, pa shtuar numrin e punonjësve të sektoreve mbështetës, pra pa shtuar peshë shtesë financiare në Buxhet. Propozimet lidhen me ndryshimet e sektorëve aktivë në shërbimet bashkiake, me qëllimin final të rritjes së performancës së këtij institucioni si dhe me objektivin final zbatimin me sukses të Planit të Përgjithshëm Vendor.



STRUKTURA (ORGANIGRAMA) E BASHKISË HAS VITI 2020

Bashkia Has	170	170
Bashkia Has + Funkcionet e Deleguara	247	247
Bashkia Qender	110	110
Njesia Administrative Golej	27	27
Njesia Administrative Fajza	19	19
Njesia Administrative Gjinaj	12	12
Funkcionet e Deleguara	75	75
Gjendja Civile	3	3
Kujdesi Social për familjet dhe fëmijët	1	1
Bashkia Qender	110	110
Aparati (01110)	44	Struktura
Te Zgjedhur, Emëruar	4	01110
Kryetar Bashkie	1	01110
Zv/Kryetar Bashkie	2	01110
Sekretar Këshilli	1	01110
Sekretar I Përgjithshem	1	01110
Sekretar I Përgjithshem	1	01110
Audit I Brendshem	1	01110
Specialist/Audit	1	01110
Drejtorja e Finances dhe Tatim-Taksave	8	01110
Drejtor I Drejtorise Financave dhe Tatim-Taksave	1	01110
P/Sek/Ekonomik	1	01110
Specialist/Finance	1	01110
Specialist/Finance	1	01110
P/Sek/Tatimeve	1	01110
Inspektor Taksa-Tarifa	1	01110
inspektor Taksa-Tarifa	1	01110
Inspektor Taksa-Tarifa	1	01110
Sektori Nd.Ekonomike dhe Perkuajdesjes Shoqerore	4	01110
P/Nd/Ekonomike	1	01110
Specialist I Ndhimes Ekonomike	1	01110
Specialist I Ndhimes Ekonomike	1	01110
Inspektor I Ndhimes Ekonomike	1	01110
Sek.Planifikim Territorit dhe Urbanistikes	6	01110
P/Sek/Urbanistik	1	01110
Inspektor Pronave	1	06140
Inspektor Territori	1	06140
Specialiste Urbanistike	1	06140
Specialiste Urbanistike	1	06140
Inspektor I Emergjencave Civile	1	06140
Sek.MMTokave dhe Mbrojtjes Konsumatorit	4	04220
P/Sek/MMT+MK	1	04220
Inspektore Kontrollit Blegtorale dhe Ushqimore	1	04220
Inspektor MMT+MK	1	04220
Specialist Kadastre/Topograf	1	04220



Sektori I Burimeve Njerëzore	5	01110
P/Sek/B.Njerezore	1	01110
Specialist I Burimeve Njerezore	1	01110
Specialiste Statistike+ Komunikim me Media	1	01110
Magaziner	1	01110
Inspektore Arkivi	1	01110

Sektori Juridik	3	01110
P.Sek.Juridik	1	01110
Specialist/Jurist	1	01110
Sekretare e Kryetarit/Protokolliste	1	01110

Sektori Rruge Kanalizimeve	1	04520
Teknik I rrugeve rurale dhe Kanalizimeve	1	04520

Sektori I Arsimit Dhe Kultures	4	08220
Përgjegjes Sektori	1	08220
Inspektor Arsimit	1	08220
Inspektor dhe Mirembajtjes Muzeu	1	08220
Punonjes dhe Mirëmbajtës Biblioteke,Skene	1	08220

Sektori I Mbrojtjes dhe Menaxhimit te Turizmit dhe Sportit	3	08130
Pergjegjes Sektori	1	08130
Trajner Futbollit	1	08130
Inspektor Sport	1	08130

Sektori I Sherbimeve + Policia Bashkiake (06260)	56	Struktura
Sektori I Sherbimeve Publika dhe Komunale	47	Struktura
Përgjegjës Sektori Sherbime Publike	1	06260
Punonjes Sektori Komunal	1	06260
Punonjes Gjelbrimi dhe Menaxhimit Mbetjeve	1	05100
Mirëmbajtës Mjeteve, Kaldajave	2	06260
Shofer Kamioni, ngarkim shkarkim, transport mbetje urbane	1	06260
Ngarkim,shkarkim, transport mbeturinave	2	05100
Mirëmbajtës KUZ,KUB	2	05200
Mirëmbajtës Rrjeti elektrik, Hidraulik, Telefoni	1	06260
Mirëmbajtës dhe roje Varrezash	2	06260
Mirëmbajtës Objekteve, Murator, marangoz, bojxhi	1	06260
Puntor Gjelberimi	3	06260
Roje hapsira publike peme dekorative	1	06260
Roje (Tregu, Institucione, hapsira publike)	2	06260
Pastruese (Tregu,Institucione, hapsira publike)	1	06260
Shofer Administrate e mjete tjera	1	06260
Mirëmbajtës të rrugëve Rurale	8	04520
Roje dhe mirëmbajtës thertoreje	1	04220
Pastrues me fshesë në Hapsirat Publike	7	06260
Sanitare/Pastruese institucione	2	06260
Sanitare/Pastruese Shkolle	1	09230
Dezhurn(Receptionist)	1	06260
Shofer I Mjeteve te renda	2	06260
Përgjegjës Bordi Kullimit	1	04240
Mirëmbajtës Ujësjellës Komunal	2	06330

Sektori I Policise Bashkiake	9	03140
Inspektor Pol.Bashkiake (Pergjegjes)	1	03140
Polic Bashkia Qender	6	03140
Polic NJA Gola	1	03140
Polic NJA Fajza	1	03140

Sektori Edukimit dhe Sherbimeve ne Konvikt	10	09230
Sektori Edukimit dhe Sherbimeve ne Konvikt	10	09230
ZV/Drejtor, Përgj.Sektori Sherbimesh Konvikt	1	09230
Kujdestar, Edukator Konvikt	1	09230
Magaziniere	1	09230
Guzhiniere	1	09230
Nd.Kuzhiniere,Pjatalarse	1	09230
Sanitare(pastruese)	2	09230
Robalarese	1	09230
Roje, Kaldast	1	09230



Roje	1	09230
------	---	-------

Njesia Administrative Golaj	27	33
Njesia Administrative Golaj (01110)	10	10
Njesia Administrative Golaj (06260)	17	23

Njesia Administrative Golaj (01110)	10	Struktura
Administrator	1	01110
Specialiste Finance, Arkiv	1	01110
Inspektor Teritori	1	06140
Punonjes Bujqesie	1	04220
Inspektor I Emergjencave Civile	1	03280
Inspektor Sherbimesh	1	06260
Punonjes Blektorie	1	04220
Pergj. Nd. Ekonomike	1	01110
Specialist. Nd. Ekonomik	1	01110
Punonjes Pyjesh	1	04260

Sektori I Sherbimeve (06260)	17	Struktura
Sektori I Sherbimeve Publike dhe Komunale	17	Struktura
Sanitare	1	06260
Sanitare Sh/Golaj	2	06230
Sanitare Sh/Helshan	1	09120
Shofer I mjeteve te renda	1	06260
Punonjes Bordi I Kullimit, KUJZ-KUB	1	04240
Mirembajtes objektesh ndertimore	1	06260
Mirembajtes rruge rurale	10	04520

Njesia Administrative Fajza	19	19
Njesia Administrative Fajza (01110)	8	8
Njesia Administrative Fajza (06260)	11	11

Njesia Administrative Fajza (01110)	8	Struktura
Administrator	1	01110
Specialist Finance+Arkivi	1	01110
Specialist I Ndihtmes Ekonomike	2	01110
Punonjes Pyjesh	1	04260
Punonjes Bujqesie	1	04220
Inspektor I Emergjencave Civile	1	03280
Inspektor Sherbimesh	1	06260

Njesia Administrative Fajza (06260)	11	Struktura
Mirembajtes i rrugëve rurale	5	04520
Roje Objekti	1	06260
Mirembajtes Objektsh Ndertimore	1	06260
Mirembajtes Ujësjetles Komunal	1	06330
Mirembajtes Ujësjetles	3	06330

Njesia Administrative Gjinaj	12	12
Njesia Administrative Gjinaj (01110)	6	6
Njesia Administrative Gjinaj (06260)	6	6

Njesia Administrative Gjinaj (01110)	6	Struktura
Administrator	1	01110
Specialist Finance, Arkivi	1	01110
Specialist I Ndihtmes Ekonomike	1	01110
Inspektor I Emergjencave civile	1	03280
Punonjes Pyjesh	1	04260
Inspektor Sherbimesh	1	06260

Njesia Administrative Gjinaj (06260)	6	04520
Mirembajtes i rrugëve rurale	6	04520

Funksionet e Delegruara	75	Struktura
--------------------------------	-----------	------------------

Arsimi Parashkollor dhe I mesem + Mbeshtetes	35	Struktura
Arsimi Parashkollor (Edukatore + QXF) (09120)	35	09120



Arsimi 9-Vjecare Mbeshtetes (09120)	6	09120
Arsimi Mesem Mbeshtetes (09230)	5	09230
Shërbimi i Mbrojtjes nga Zjarri dhe Shpëtimi (MZSH)	18	Struktura
Inspektor	1	03280
Agjent	13	03280
Agjent Bashkia Has	2	03280
Administrimi i Pyjeve	11	Struktura
Drejtor	1	04260
Përgjegjës Sektor	1	04260
Specialist i Pyjeve dhe Kullotave	1	04260
Specialist i Kadastres dhe GIS	1	04260
Specialiste	2	04260
Roje Pylli	5	04260
Bordi i kullimit	2	Struktura
Specialist Bordi i kullimit (i Deleguar)	1	04240
Shofer i mjeteve te renda, Manovrator (i Deleguar)	1	04240
Gjendja Civile	3	01170
Gjendja Civile Bashkia Qender	1	01170
Gjendja Civile NJA Golaj	1	01170
Gjendja Civile NJA Fajza	1	01170
Kuldesi Social për familjet dhe fëmijët	1	10430

Fig. 10 Organigrama e bashkisë Has



Në vijim do të trajtojmë vetëm ato sektorë apo drejtori për të cilat shikohet e nevojshme ndryshimi i strukturës sipas rastit duke shtuar punonjës apo duke ndryshuar strukturën.

Sektori i policisë:

Me qëllim rritjen e kontrollit ndaj territorit në administrim, plani propozon angazhimin e të paktën një punonjësi të Policisë Bashkiake për çdo Njësi Administrative të bashkisë Has. Këta punonjës do të jenë përgjegjës për mbikqyrjen e aktiviteteve të administrimit të territorit të bashkisë. Referuar Ligjit nr.8224, datë 15.5.1997 "Për organizimin dhe funksionimin e Policisë së Bashkisë dhe Komunës" (i ndryshuar) detyra kryesore e Policisë Bashkiake është ruajtja e sigurisë dhe e qetësisë publike në territorin e Bashkisë Has, ndërkohë që në kontestin e Planit të Përgjithshëm Vendor, ajo merr një rol të rëndësishëm në kontrollin e territorit, dhe konkretisht në ndalimin, shmangien dhe prishjen e ndërtimeve të paligjshme, ndalimin e zënies së paligjshme të trojeve dhe të ndërtesave e objekteve publike të Bashkisë Has, si dhe të organizojë lirin e tyre.

Konkretisht, referuar ndarjes së Njësi Administrative, Plani propozon **10 punonjës/inspektorë** të trupës së Policisë Bashkiake të Bashkisë Has, ku njeri prej të cilëve ka detyrën e Përgjegjësit të kësaj strukture.

Sektori i planifikimit të territorit:

Me qëllim ruajtjen dhe mirë-administrimin e hapësirës së Bashkisë Has, të klasifikuar dhe të analizuar sipas 5 sisteme territoriale, Plani propozon shtimin e stafit ekzistues të Sektorit të Zhvillimit Urban. Konkretisht, propozohen **4 (katër) specialistë të inspektoriatit ndërtimor** dhe mbrojtjes së tokave, puna e të cilëve do të organizohet sipas ndarjes administrative.

Këta specialistë do të punojnë ngushtësisht me strukturën e Policisë Bashkiake, në funksion të kontrollit dhe mbrojtjes së tokës, duke iu referuar përcaktimeve të funksioneve të lejuara dhe të palejuara si dhe treguesve territorialë për çdo Njësi Strukturore të territorit të Bashkisë Has. Gjithashtu, Plani propozon një ndryshim në klasifikimin e stafit të Urbanistikës, duke planifikuar **3 specialistë urbanistike** të vend të një funksioni specialist dhe punonjes urbanistike. Ky propozim bazohet në nevojën për zbatimin në perspektivë të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Has, dhe konkretisht në ndjekjen e procedurave për hartimin, shqyrtimin dhe monitorimin e Planeve të Detajuara Vendore (PDV).

Sektori i shërbimeve publike:

Plani propozon të shtohen minimalisht **3 (tre) punonjes** për mirëmbajtjen e ndriçimit publik në qytet dhe në Njësiti Administrative të Bashkisë Has. Aktualisht ndriçimi i hapësirës publike, përveçse është një detyrim për institucionin e Bashkisë, është një nga elementet më themelore të rikualifikimit urban të qendrave të banuara në këtë njësi vendore, në perspektivë. Në kontekstin e zbatimit të Planit të Përgjithshëm Vendor, dhe konkretisht të mënyrës së ndërhyrjes në Njësiti Strukturore urbane, përmirësimi i këtij komponenti të shërbimeve publike gjykohet me një rëndësi të konsiderueshme. Rritja e numrit të punonjësve për këtë sektor merr në konsideratë dhe shtrirjen mjaft të madhe të zonave të banuara të Bashkisë Has si dhe numrin e madh të njësisve të banimit.

Duke iu referuar analizës së gjendjes ekzistuese të objekteve publike si dhe domosdoshmërisë për rritjen e cilësisë së shërbimeve, Plani e gjykon të pamjaftueshëm numrin e punonjësve të mirëmbajtjes së godinave publike dhe shkollave. Kjo problematikë bëhet mjaft e evidente sidomos në rastin e shkollave të Bashkisë Has, një pjesë e mirë e të cilave kanë nevojë për ndërhyrje emergjente si dhe të vazhdueshme të mirëmbajtjes fizike. Duke marrë në referencë edhe natyrën e funksionit të këtyre objekteve si dhe domosdoshmërinë e ruajtjes së sigurisë dhe komoditetit të mësimdhënies, Plani propozon të shtohet numri i tyre me të paktën **4 (katër) punonjës**.

Duke iu referuar projektit strategjik për krijimin e tre pikave tranzitore të depozitimit të mbetjeve, Plani propozon shtimin e numrit të punonjësve të vend-grumbullimit të mbeturinave, dhe konkretisht, të shtohet me **3 (tre) punonjës**.

Plani propozon shtimin e organikës së Sektorit të Shërbimeve Publike me **3 (tre) punëtor** shtesë në pozicionuar në impiantin e pastrimit të ujërave të zeza të qytetit si dhe në monitorimin, mirëmbajtjen dhe pastrimin e impianteve septike sanitare të fshatrave. Këto të fundit janë propozuar si projekte strategjike të zhvillimit të Bashkisë Has, në kontekstin e përmirësimit të shërbimeve publike dhe sidomos të mbrojtjes së mjedisit të kësaj Njësie Vendore. Gjithashtu, këto projekte inxhinierike rrjedhin si një detyrim ligjor i Bashkisë Has, referuar Ligjit Nr.10 431, datë 9.6.2011 "PËR MBROJTJEN E MJEDISIT".

Referuar propozimit strategjik për ndërtimin e stacionit multimodal, në pjesën hyrëse të qytetit Has, përgjatë rrugës "Memo Nexhipi", Plani i Përgjithshëm Vendor propozon shtimin e **2 (dy) punonjësve** shtesë në strukturën e Sektorit të Shërbimeve Publike. Kjo shtesë organike do të zbatohet pas ndërtimit të Objektivit të Stacionit të ri.

Sektori i pyjeve:

Për sa i përket këtij sektori, Plani propozon rivlerësimin e numrit dhe funksionit të punonjësve për prerjen dhe transportin e druve për ngrohjen e shkollave. Ky lloj shërbimi mund të kontraktohet në sektorin privat, duke bërë të mundur kështu shkurtimin e kësaj organike. Ndërkohe Plani propozon rritjen e numrit të punonjësve pyjore, duke shtuar **3 (tre) punonjës**. Kjo rritje argumentohet duke iu referuar nevojës për rikualifikimin fizik dhe mjedisor të hapësirave pyjore në Bashkinë Has, një element ky mjaft i domosdoshëm në kontekstin e zhvillimit të turizmit natyror dhe aventurës.

8.2. Vlerësimi i aftësive të stafit ekzistues për të vepruar në departamentin e propozuar

Për të arritur në një konkluzion rreth aftësive të punonjësve të bashkisë do të gjykojmë vetëm mbi ato sektor ku në kapitullin më sipër janë propozuar ndryshime dhe apo shtim të stafit, si sektorë të identifikuar me probleme në funksionimin e tyre. Kështu do të analizojmë së pari sektorin e policisë bashkiake, për të cilin nga analiza në terren dhe sipas informacionit të grumbulluar nga banorët e bashkisë Has vërehen vonesa në reagimin e kësaj strukture në raport me nevojat e popullatës vendase. Si një bashki me shtrirje të moderuar territoriale por me një shpërndarje të vendbanimeve në të gjitha drejtimet nga ato më afër qendrës deri ato më larg saj drejt kufirit të bashkisë, e rrit distancat që duhen përshkruar për të arritur nga një vendbanim në tjetrin. Kjo strukturë në formën e saj ekzistuese e ka shumë të vështirë arritjen në kohë drejt vendbanimi të bashkisë për t'u gjendur pranë qytetarëve. Njëkohësisht një faktor tjetër që ndikon në vonesat e kësaj strukture është dhe mungesa e mjeteve lëvizëse të cilat janë trajtuar në kapitullin më poshtë ku i logariten efektet financiare të propozimeve të strukturës së re dhe logjistikës.

Një tjetër mangësi e vënë re nga trajtimi i rasteve nga policia bashkiake është dhe mungesa e një njohje të mirë e legjislacionit përkatës për organizimin dhe operimin e kësaj trupe nga punonjësit e saj. Në këtë aspekt sygjerohet trajnimi i këtyre punonjësve për njohjen sa më të mirë të legjislacionit urban dhe territorial në mënyrë që kjo strukturë tu japë zgjidhje sa më shpejt dhe me efikasitet problematikave që shfaqen në territorin e bashkisë Has.

Sektori tjetër i cili është dhe ndër më të rëndësishmit në hierarkinë organizative të institucionit të bashkisë dhe organi kryesor që do të angazhohet drejtpërdrejt në implementimin e Planit të përgjithshëm vendor, për të cilin si pasojë janë menduar plotësime në strukturë, është sektori i Planifikimit dhe zhvillimit të territorit. Duhet të theksohet se aktivitetet e kryera nga ky shërbim, në kuadër të detyrave institucionale që kërkohet të përmbushen përbëjnë në shumicën e rasteve ndërhyrjet në terren (projektet e infrastrukturës, punimet e restaurimit etj. Të financuara nga burime të ndryshme (programet e financimit të palëve të treta, pjesëmarrja Kombëtare, burimet vetiake të Organizimit të Qeverisjes Vendore, fondet rezerve nga viti parardhës) dhe kanë të bëjnë me zhvillimin lokal dhe përmirësimin e infrastrukturës brenda dhe jashtë strukturës urbane. Përveç kësaj, ajo gjithashtu kryen projektet e qarkullimit të financave, si lëshimn e licensave, çertifikatave etj. Më konkretisht, aktivitete e menaxhimit dhe rezultatet e tyre janë të detajuara në tabelën vijuese.


SEKTORI	VEPRIMTARIA
<p>Drejtoria e planifikimit dhe zhvillimit të territorit</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontrolli i punimeve të ndërtim • Kontrolli i projekteve arkitektonike dhe urbane • Dixhitalizimi i hartave • Kontrolli i rrjetit të projekteve • Planifikimi i zhvillimit të projekteve dhe detyrave në hartimin e investimeve publike • Mirëmbajtja e një skedari teknik • Kontrolli i zbatimit të projekteve • Lëshimi i vërtetimeve të llojeve të ndryshme • Përpunimi dhe mbikqyrja e studimeve në lidhje me mbrojtjen e mjedisit • Lejet për transportin dhe banimin • Përballimi i Emergjencave

Table 14 Vlerësimi i aftësive të stafit ekzistues për të vepruar në departamentin e propozuar

Shumica e ankesave të qytetarëve lidhur me shërbimet e ofruara përqendrohen në vonesën në kthimin e përgjigjes kërkesave të tyre që kanë të bëjnë veçanërisht me riparimin e difekteve teknike. Ky shërbim regjistron mangësi të rëndësishme primare në zbatimin e procedurave të programimit, monitorimit dhe vlerësimit të veprimeve të tij. Këto mangësi lindin, por në të njëjtën kohë fuqizohen nga problemet që ekzistojnë, jo vetëm në sektorin në fjalë, por edhe në të gjithë Organizimin e Qeverisjes Vendore të Bashkisë Has dhe kanë të bëjnë me çështjet e organizimit dhe administrimit, planifikimit, hierarkisë, produktivitetit, koordinimit dhe madje edhe komunikimit të brendshëm midis departamenteve dhe në përgjithësi, strukturës organizative.

Zgjidhja e problemeve të mësipërme, zbatimi i sistemeve dhe metodave për përmirësimin e efikasitetit të procedurave operacionale të zyrës si dhe menaxhimi trajtimi i faktoreve të jashtëm (p.sh. vonesat në pagesën e urdhërpagesave) që shkaktojnë probleme në zbatimin dhe përfundimin e projekteve, konsiderohen si pikat kyce për përmirësimin e cilësisë dhe efikasitetin e aktiviteteve të Drejtorisë të Shërbimeve Teknike të Bashkisë Has, duke u fokusuar në shërbimin më të mirë dhe më të shpejtë të qytetarëve.

Edhe sektori i shërbimeve publike ashtu si thuajse të gjithë sektorët e bashkisë së Has hasin vështirësi në mbulimin e territorit të bashkisë me shërbimet që afrojnë si pasojë e mangësive në numër stafi dhe logjistike. Dy aspekte për të cilat ky plan ka bërë parashikimet përkatëse për zgjidhjen e tyre.

8.3. Zhvillimi i kapaciteteve dhe marrëveshjet e zbatimit

Përsa i përket tërësisë së shërbimeve, shfaqen mangësi të pjesshme thuajse në të gjithë sektorët, megjithëse shpesh herë është një përpjekje e përbashkët për të siguruar shërbime të barabarta për të gjithë qytetarët pa diskriminim dhe kufizime. Këto mangësi ndjehen më shumë në personat me aftësi të kufizuara të cilët,

ndonëse duke përdorur shërbime teknike në një shkallë të përshtatshme, kanë qasje të kufizuara apo edhe të vështirë në shumë pika qendrore të qytetit, duke përfshirë dhe në Godinën e Bashkisë ku është vendosur. Gjithashtu, regjistrohet një shkallë relative e nën-shërbimit të të gjithë qytetarëve dhe përfituesve të tjerë të shërbimit për shkak të mos decentralizimit të shërbimeve të ofruara nga bashkia, gjë që e bën të pashmangshme nevojën e hyrjes së përdoruesve në mjediset e saj. Përtej mangësive të identifikuar në lidhje me pamjaftueshmërinë e shërbimit nga ana e punonjësve të bashkisë, vërehen mangësi edhe në plotësimin e nevojave të qytetarëve. Nga sa më sipër është e qartë se mungon një identifikim i qartë dhe i fokusuar i nevojave specifike të qytetarëve nga ana e drejtorisë. Eksplorimi dhe evidentimi sistematik i nevojave të popullatës dhe dhënia e një pamje të qartë të kërkesës së përgjithshme të shërbimeve të ndryshme teknike, kontribuon në një planifikim më të saktë dhe të synuar të Shërbimit dhe në zbatimin më efektiv të këtyre aktiviteteve, me aks përmirësimin e cilësisë së shërbimeve të ofruara. Në të njëjtën kohë, për t'i shërbyer më mirë qytetarëve dhe grupeve të tjera të përdoruesve të shërbimeve të kësaj drejtorie, është e domosdoshme që menjëherë të zbatohet një sërë ndërhyrjesh përmirësuese. Për shembull, duhet të gjenden zona të përshtatshme urbane për të siguruar hapësira parkimi, për të rehabilituar problemet e trafikut duke rishikuar planifikimin e trafikut të qytetit dhe duke përmirësuar rrugë brenda bashkisë. Në të njëjtën kohë, duhet të bëhet mirëmbajtja në rrjetet e rrugëve bashkiake, riparimi i dëmtimeve në rrugë, përmirësimet në trotuare. Të cilët në disa raste janë për qytetarët inekzistente, duke vështirësuar lëvizjen, veçanërisht të qytetarëve të pamundur. Duhet të ndërtohen objekte të reja sportive bashkëkohore, si dhe një numër infrastrukturash rekreative dhe të gjelbëruara (sheshe, parqe, terrene lojrash etj). Një nga ndërhyrjet më të rëndësishme me prioritet të menjëhershëm, është sigurimi i lëvizjes ditore të personave më aftësi të kufizuara brenda strukturës urbane. Së fundi, me qëllim mbrojtjen e mjedisit, duhet të rritet përpjekja për riciklimin dhe ripërdorimin - shfrytëzimin e materialeve dhe përmirësimin e gjelbërimit urban. Nga ana e tyre, qytetarët mund të mbështesin përmirësimet e mësipërme duke ulur ndjeshëm përdorimin e makinave të tyre private, duke ndarë mbeturinat në shtëpitë e tyre dhe mbi të gjitha duke u kujdesur për gjelbërimit urban (dhe jo vetëm).

Për të vazhduar projektet, për të arritur objektivat, por, mbi të gjitha, për të përmbushur nevojat, duhen resurse që nuk janë gjithmonë të disponueshme. Për këtë arsye hartohet çdo vit Programi i projekteve prioritare për çdo periudhë menaxhimi (Programi Teknik vjetor). Megjithatë, pavarësisht zbatimit të këtij Programi, vazhdon të sjellë shqetësim te zyra e Shërbimeve, si problem kryesor në zbatimin e projekteve, vonesa në shlyerjen e urdhërpagesave, fakt që sjell vonesa të konsiderueshme në përfundimin e veprave. Vonesa në pagë është kryesisht për shkak të flukseve të parregullta financiare të programuara, por edhe problemeve të fondeve në dispozicion të Bashkisë Has.

Një problem po aq i rëndësishëm lind, gjatë fazës së zbatimit, kur niveli i financimit të projekteve zhvillimore është më i vogël se buxheti, me pasojë nevoja për mbështetje financiare nga burimet bashkiake. Sic është përmendur në seksionin e mëparshëm, duke pasur parasysh mënyrën e funksionimit dhe problemet ekzistuese, ndoshta nuk ka vend për përmirësimin e efikasitetit dhe efektivitetit të aktiviteteve të Shërbimit pa rritjen e domosdoshme të burimeve. Faktor përcaktues do të jetë zbatimi i një Sistemi të Menaxhimit përmes Objektivave të matjes nga drejtoria në fjalë, për një targetim më të saktë dhe të qartë dhe për përcaktimin e "performancës" së objektivave. Është gjithashtu e nevojshme të implementohet Sistemi i menaxhimit të EMAS nga kjo bashki, duke respektuar procedurat operacionale dhe menaxheriale. Në kuadër të zbatimit të këtij sistemi, duhet të sigurohen të gjitha informacionet e nevojshme për të gjithë të përfshirët, ndërsa sipas sa më sipër, duhet të kryhet një auditim nga një Auditor i Certifikuar. Pika kritike për përmirësimin dhe rritjen e cilësisë dhe efektivitetin e shërbimeve teknike përbëjnë, nga njëra anë hartimin dhe implementimin e sistemeve të cilësisë si certifikimi i Autoritetit Menaxhues të shërbimeve të Bashkisë dhe nga ana tjetër aktivizimi i Njësisë së Auditimit të Brendshëm. Duhet të theksohet se në këtë drejtim është e këshillueshme dhe e domosdoshme mbështetja e njëkohshme e Shtetit në kontekstin e reformës administrative, gjë që do të çojë në përshpejtimin e procedurave që kërkojnë kohë. Në veçanti, kodimi tematik i dispozitave, ligjeve, dekretëve, etj, është i rëndësishëm, pa nevojën e nxjerrjes së rregulloreve sqaruese ose modifikimeve dhe abrogimi i dispozitave pararendese. Gjithashtu, duhet të parashikohen, nga njëra anë, procedura të shpejta për trajtimin dhe gjykimin e rasteve, dhe nga ana tjetër, dënime të rrepta për raste të vecanta, si për shembull, për raste të zënies arbitrare të pronës së paluajtshme bashkiake, menaxhimi dhe zgjidhja e të cilave aktualisht është në shtetë se dy vjet.

Në rritjen e shkallës së plotësimin të kërkesave të qytetarëve do të kontribuonte në mënyrë drastike përmirësimin e efektivitetit dhe produktivitetit të aktiviteteve të kësaj Drejtorie, gjë e cila, sic u përmend më lart, është e mundshme, duke pasur parasysh disponueshmërinë e burimeve të nevojshme, zbatimin e Sistemeve të Cilësisë, aktivizimin e Njësisë së Auditimit të Brendshëm dhe mbështetjen shtetërore.

Hapësira të tjera për përmirësimin e procedurave operacionale të bashkisë mund të arrihen duke krijuar një sistem për vlerësimin e shërbimeve, bazuar në indikatorët e efikasitetit, një masë e cila megjithatë do të hasë probleme serioze, kryesisht për shkak se ka mangësi të konsiderueshme primare në zbatimin e procedurave të programimit, monitorimit dhe vlerësimin të veprimeve të këtij Shërbimi. Këto mangësi lindin, por në të njëjtën kohë edhe fuqizohen, nga problemet që vuajnë në gjithë Organizmin e Pushtetit Lokal të Bashkisë Has dhe kanë të bëjnë me çështjet e organizimit dhe administrimit, planifikimit, hierarkisë, produktivitetit, koordinimit dhe madje edhe komunikimit të brëndshëm midis departamenteve dhe, në përgjithësi, strukturës organizative. Zgjidhja e problemeve të mësipërme, zbatimi i sistemeve dhe metodave për përmirësimin e efikasitetit të procedurave operacionale të Shërbimit si dhe menaxhimit/trajtimin të faktorëve të jashtëm (p.sh. vonesat në pagesën e urdhërpagesave) që shkaktojnë probleme në zbatimin dhe përfundimin e projekteve, konsiderohen si pika kyçe për përmirësimin e cilësisë dhe efektivitetit të aktiviteteve të kësaj bashkie, me fokus në shërbimin më të mirë dhe më të shpejtë të qytetarëve.

Përdoruesit e shërbimeve teknike (kontraktorët e punëve publike, fumizuesit etj.) informohen në të gjitha mënyrat institucionale në lidhje me shërbimet e ofruara dhe veprimet e planifikuara të kësaj Drejtorie. Për të informuar grupet e pranimit për çështje me interes të përgjithshëm, Drejtoria e Shërbimeve Teknike duhet të publikojë Njoftimet për Shtyp ose çështjet e Këshillit Bashkiak. Megjithatë, janë evidentuar mangësi në drejtim të informimit të të gjithë qytetarëve rreth llojeve dhe numrit të shërbimeve ose projekteve në zbatim duke shkaktuar probleme / vështirësi të mundshme në lëvizjet e tyre të përditshme (p.sh. rrjetet e reja rrugore, ndërtesat e reja etj). Prandaj, publikimi i Projektit të kësaj bashkie është prioritet, kryesisht për informimin e qytetarëve për mosfunksionimet e jashtëzakonshme brenda rrjetit urban.

Nga ana tjetër, përsa i përket shërbimit të informimit për të zgjidhur kërkesat dhe nevojat e qytetarëve, propozohet të ngrihet një Zyrë e Shërbimit Publik për t'ju gjetur zgjidhje në një kohë të arsyeshme, duke pasur parasysh mundësinë e "pjesëmarrjes" të qytetarëve në procesin e marrjes së vendimeve. Për shembull, në rastin e Projekteve të mëdha, në aspektin e buxhetit dhe materialitetit, bashkia Has duhet të realizojë procedura konsultimi. Sa i përket organizimit dhe strukturës së kësaj bashkie, nevojitet ristrukturim, për eliminim të decentralizimit të përgjegjësive, përnirësimin të cilësinë së shërbimeve të ofruara dhe për t'i shërbyer më mirë qytetarëve.

Konkretisht, drejtoria e zhvillimit të territorit si drejtoria kyç në implementimin e këtij plani duhet të krijojë zyrat dhe departamentet e mëposhtme në kontekstin e synimit të nevojave dhe efikasitetit të shërbimit:

- Zyra e Drejtorisë,
- Zyra për sigurimin e aksesit për personel me aftësi të kufizuara
- Departamenti i Planifikimit, Zhvillimit, Cilësisë dhe Efikasitetit
- Departamenti i Punëve Teknike - Kadastrës - Shërbimeve
- Departamenti i Mjedisit
- Departamenti i Planifikimit Urban
- Departamenti i Planifikimit dhe Rregullimit të Trafikut
- Departamenti i Projekteve Elektromeknike dhe Aplikimeve Energjetike.
- Departamenti i Gjelbërimit
- Departamenti i Furnizimeve

Theksohet nevoja për themelimin dhe funksionimin e zyrave dhe departamenteve të mësipërme me qëllim të decentralizimit të përgjegjësive, përmirësimin të efikasitetit dhe efektivitetit të aktiviteteve në veprim dhe forcimit të veprimeve të kujdesit social të Bashkisë. Përveç; kësaj, veprimi i tyre është me rëndësi kyçe për përmirësimin e cilësisë dhe efikasitetit të të gjitha veprimeve të Autoriteteve Lokale. Duhet të theksohet gjithashtu se mund të bëhet kombinim i departamenteve të mësipërme, në varësi të nevojave dhe burimeve të kësaj drejtorie. Në kuadër të organizimit më të gjërë të bashkisë, bashkëpunimi i drejtorisë me subjekte të jashtme luan një rol të rëndësishëm për trajtimin sa më të shpejtë të çështjeve dhe rasteve. Në përgjithësi, nuk ka probleme të koordinimit, në bashkëpunimin e Drejtorisë të Shërbimeve Teknike me subjektet e lartpërmendura. Megjithatë, nganjëherë, kryesisht në partneritetet të Drejtorisë me Subjekte të Sektorit Publik, janë evidentuar, megjithëse në një masë jo të rëndësishme, problemet e konfuzionit të kompetencave, të cilat dalin kryesisht në procesin e vendimmarrjes. Këto probleme merren në bazë të shumëllojshmërisë dhe kompleksitetit të aktiviteteve, si dhe shumëllojshmërisë dhe kornizës së paqartë legislative elemente që prekin të gjithë sistemin e qeverisjes vendore dhe administratën publike me të gjerë. Sic është përmendur në seksionin

e mëparshëm, në përputhje me kërkesat e parashtruara në Ligjin 107/2014 "Planifikimi dhe Zhvillimi i Territorit", Drejtoria e Planifikimit, Zhvillimit Urban dhe Strehimit të Bashkisë Has plotëson pjesërisht kushtet e pajtueshmërisë. Nevoja primare, në lidhje me personelin e Drejtorisë, përqendrohet në plotësimin e vendeve të lira të stafit organik, siç; parashikohet në legjislacionin aktual. Përveç kësaj, po aq i domosdoshëm vlerësohet plotësimi i drejtorisë me staf drejtues, e cila duhet të ketë të dokumentuar, nga njëra anë, kualifikim të zgjeruar shkencor dhe nga ana tjetër, njohuri dhe përvojë në marrjen e vendimeve.

Përsa i përket stafit ekzistues të Drejtorisë, gjykohet se është i mjaftueshëm për funksionimin e saj, pasi punonjësit kanë përvojën dhe njohuritë e nevojshme për plotësimin dhe zgjidhjen e të gjitha aktiviteteve të ndërmarra. Megjithatë, e liston një nevojë urgjente për trajnim të vazhdueshëm të stafit dhe, në veçanti, për programet e specializuara të trajnimit nga fusha e kompetencës, përkatësisht. Duhet të njihet si një pikë kyce në riorganizimin e Shërbimit, kryesisht nga udhëheqja politike dhe pastaj nga zyrtarët, përmirësimi i burimeve njerëzore, arritja e të cilave është përfshirja e rregullt e stafit në programet e trajnimit. Më poshtë janë listuar programet e trajnimit të cilat do të japin një kontribut vendimtar në përmirësimin e funksionit të Drejtorisë:

- Programet e prokurimit dhe tenderimit të projekteve
- Programet e kompjuterizimit dhe mbajtja e të dhënave
- Programe për mësimin dhe hartimin e programeve të specializuara të softuerit (ArcGIS, AutoCAD, CorelDRAW, Adobe Photoshop, MS Office, SCADA, etj.)

Përsa i përket infrastrukturës së ndërtimit dhe logjistikës të kësaj drejtorie, theksohet nevoja e mirëmbajtjes së objekteve ekzistuese si dhe, nëse kërkohet, përmirësimi i tyre në intervale të rregullta. Në veçanti, nevoja për mirëmbajtjen e ndërtesës brenda dhe jashtë (lyerje, rregullim kornizash, vendosja e shtresave për rritjen e efikasitetit energjetike), që do të kontribuojë në kursimin e energjisë dhe në këtë mënyrë reduktimin e shpenzimeve të bashkisë. Gjithashtu, konsiderohet si prioritet, transformimi i hapësirave ekzistuese të shërbimit ose dhe përdorimi i një mjedisi të ri brenda ndërtesës, nëse kërkohet, me qëllim të arrihet modernizimi i ambientit të punës dhe rritja e produktivitetit të shërbimit, si dhe për të mbulohen nevojat kryesore të arkivimit të dosjeve.

Sic është përmendur në seksionin e mësipërm, nuk ka mjaftueshmëri përsa i përket automjeteve të shërbimit për zgjidhjen e përgjegjësive të drejtorisë. Për këtë arsye, është e nevojshme të blihen makina zyrtare, të reja ose të përdorura, në varësi të nevojave të shërbimit. Konkretisht, është e domosdoshme blerja ose marrja me qira e automjeteve të mëposhtme:

- Autovetura shërbimi për tu përdorur për lëvizjen e personelit të shërbimit
- Automjete shërbimit 4x4 për transportin nga terreni në të cilin kryhen punimet
- Kamionë për transportin e materialeve të ndërtimit
- Ekskavator
- Kamiona me shportë
- Automjete formuese
- Ngarkues



Duhet të theksohet se karakteristikat teknike dhe numri i automjeteve të shërbimit përcaktohen në bazë të nevojave si dhe burimeve të disponueshme të shërbimit. Përsa i përket pajisjeve teknike të kësaj drejtorie, është e nevojshme të blihen kompjutera të teknologjisë së fundit dhe pajisje të tjera periferike, të tilla si printera, aparatura multifunksionale, plotera etj., si dhe pajisjet që kontribuojnë në aksesin më të shpejtë në internet (Router - Modem).

Meqenëse analiza jonë bëhet për një hark kohor prej 15 vjetësh, si rrjedhojë nevojat e bashkisë dhe në veçanti ato të drejtorisë të Planifikimit të Territorit dhe Kontrollit të Planeve të Investimeve, në aspektin e burimeve njerëzore, si dhe infrastrukturës logjistike, për të gjithë periudhën 15 vjeçare. Duhet që në raport me pajisjet teknike (Hardware, Software, pajisje të tjera) si kompjutera, Laptop, Printer, UPS etj., kanë një jetëgjatësi prej 5 vjetësh, pasi në fund të 5 viteve pajisjet konsiderohen të vjetra dhe kanë nevojë për instalime të softuerëve dhe harduereve të reja në mënyrë që të plotësojnë nevojat e secilës drejtori.

8.2. Rritja e kapaciteteve të stafit të bashkisë Has

Përveç rritjes numerike të numrit të stafit administrativ të drejtorive dhe sektoreve përkatës, të paraqitur në tabelë, zbatimi me sukses i Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Has do të kërkojë potencialisht edhe ndërmarrjen e një sërë proceseve trajnuese periodike për rritjen e kapaciteteve teknike të stafit. Si të tillë, Plani propozon:

Organizimin e programeve të trajnimit profesional

Këto programe do të duhet të adresojnë rritjen e kapaciteteve të sektoreve të ndryshëm të administratës së Bashkisë, lidhur me temat:

- Hartimi, zbatimi dhe monitorimi i proceseve që lidhen me zbatimin e Planit të Përgjithshëm Vendor dhe konkretisht për Planet e Detajuara Vendore si dhe proceset pasuese si Lejet e Zhvillimit dhe Lejet e Ndërtimit.
- Përmirësimi i kapaciteteve për planifikimin me pjesëmarrjen e publikut, përmes promovimit të proceseve të negociatave dhe arritjes së marrëveshjeve për bashkëveprimin e midis palëve të interesuara;
- Rritje e aftësive lidhur me analizat e vlerësimit të tregut të pasurive të paluajtshme dhe e aktiviteteve ekonomike që lidhen me to;
- Rritja e kapaciteteve në formulimin e ligjeve dhe rregullave lokale, integrimi i bazës së të dhënave dhe menaxhimi i informacionit (një sistem i unifikuar për të gjithë bashkinë).
- Rritja e kapaciteteve të stafit të departamenteve të ndryshme për sa i përket hartimit të analizave socio-ekonomike, urbanistiko-mjedisore, infrastrukturore, fizike dhe arkitekturore, në funksion të përgatitjes së raporteve të ndryshme vlerësuese teknike.
- Proceset dhe metodologjitë e koordinimit midis departamenteve dhe sektorëve të ndryshëm të bashkisë si dhe midis drejtorive rajonale, në funksion të arritjes së objektivave të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Has.
- Aplikimi i programeve kompjuterike në sistemin GIS, jo vetëm në fushën e planifikimit urban, por edhe në proceset e hartimit dhe zbatimit të investimeve strategjike në infrastrukturë, transport, kontrollin dhe monitorimin e emergjencave civile, monitorim dhe lehtësim të procedurave të mbledhjes së taksave dhe tarifave vendore, etj. Këto programe trajnimi duhet të adresojnë:
 - Njohja me parametrat bazë të funksionimit të sistemit të teknologjisë të informacionit dhe komunikimit;
 - Gjuha teknike e funksionimit të sistemeve GIS;
 - Krijimi, regjistrimi dhe administrimi i shtresave pikësore, lineare dhe sipërfaqësore të sistemit;
 - Integrimi në sistem i të dhënave vektoriale, variantet e ndryshme dhe gjeoreferencimi;
 - Prezantimi i koncepteve të struktues, sistemit operativ dhe produkteve potenciale të programit kompjuterik GIS;
 - Përdorimi, editimi dhe gërshetimi i bazës së të dhënave;
 - Krijimi, mirëmbajtja dhe modifikimi i etiketave dhe shënimeve gjeografike;
 - Përfaqësimi në hartë i të dhënave kuantitative dhe cilësore;
 - Përfaqësimi në hartë i të dhënave pikësore;
 - Prezantimi, sistemi i referencimit hapësinor dhe i koordinatave gjeografike dhe të projektuara;
 - Prodhimi i hartave të kombinuara sipas të dhënave të ndryshme;
 - Prezantimi grafik në shkallë të ndryshme i të dhënave gjeohapësinore;

Të gjitha modulet e trajnimeve për rritjen e kapaciteteve teknike të stafit administrativ të Bashkisë Has, përfshirë materialet, metodologjitë si dhe dokumentacioni përkatës do të depozitohen rregullisht në Zyrën e Burimeve Njerëzore. Në këtë mënyrë, ky dokumentacion do të shërbejë për transferimin e njohurive dhe koncepteve tek punonjësit e rinj potenciale të Bashkisë, të cilët mund të përfitojnë periodikisht nga të njëjtat cikle të trainimeve. Në të njëjtën kohë, pjesëtarë të stafit të trajnuar do të mund të kthehen në trajnues të brendshëm brenda struktues së Bashkisë Has, me një angazhim periodik jo më tepër se 1.5 orë në javë. Kostoja e aplikimit të këtij lloji sistemi trainimesh do të ishte si vijon:

- Kosto e ditës së punës të funksionarëve të trajnuar në qendrat e trajnimit publike për ditët e trajnimit;

- Kosto e 1.5 orëve kohë pune në javë për trajnuesin si dhe kosto e kohës së shpenzuar për rekrutimin e punonjësve të rinj që do të trajnohen.

Në këtë mënyrë, kostoja e trajnimit për stafin e ri të Bashkisë do të jetë më e vogël se përfitimet e rritjes potenciale të numrit dhe përmasave të projekteve publike të zbatuara në fazat e njëpasnjëshme të zbatimit të PPV-së, duke dhënë impakt në uljen e peshës së shpenzimeve të administrimit të përgjithshëm.

8.3. Plotësimi i mungesave apo vakancave nëpërmjet nën-kontraktiveve periodike

Duke marrë në konsideratë nevojat për staf të kualifikuar, vështirësinë për të integruar kompetenca të reja, bashkisë Has i lind e drejta të nënkontraktosh një pjesë të funksioneve të veta, duke ia deleguar një pale të tretë. Me qëllim që procesi i nënkontraktimit të kryhet në kushtet optimale, është e nevojshme të identifikohen dhe specifikohen qartësisht funksionet e çdo zyre dhe sektori. Bashkia mund të delegojë një pjesë të funksioneve të veta drejt të tretëve, të cilët nëpërmjet procesit të prokurimit ose tenderimit garantojnë realizimin e detyrës.

Për realizimin e nënkontraktimit në kushte optimale, nuk mjafton vetëm identifikimi i funksioneve të cilat do t'i delegohen palës së tretë, por është i nevojshëm dhe një proces hartimi i Termave të Referencës, menaxhimi i procesit të tenderimit ose prokurimit, ku përfshihet dhe monitorimi i gjithë procesit të prokurimit dhe kushteve të kontratës për zbatim. Pra, eksternalizimi i funksioneve, edhe pse e redukton punën e bashkisë, kërkon një staf mbikqyrës dhe hartues të termave të referencës dhe përpilimit të kontratës, gjë që përbën një kosto fikse për bashkinë, për shkak të stafit të ngarkuar në përmbushjen e këtyre roleve.

Përfundimisht, në rast delegimi të funksioneve specifike, është e nevojshme të ndërmerret një studim i kostos, në të cilin përfshihet, jo vetëm kostoja e delegimit, por dhe kostot fikse të bashkisë në përpilimin e kontratave dhe monitorimit të tyre.

8.4. Propozimet për bazën teknike dhe logjistike për zbatimin e planit

Duke iu referuar vlerësimit të gjendjes ekzistuese të logjistikës teknike në dispozicion të administratës së Bashkisë Has, evidentohet qartë nevojat emergjente që kanë zyrat e kësaj administrate, në kuadër të funksionimit normal dhe realizimit të suksesshëm të objektivave të Strategjisë Territoriale dhe Planit të Përgjithshëm Vendor. Në këtë pikëpamje, Plani propozon rivlerësimin e plotë të strukturës logjistike të çdo drejtorie dhe sektori të administratës publike të Bashkisë Has. Në vazhdim paraqiten nevojat për plotësim për periudhën 15 veçare të Planit.

8.5. Efektet financiare të propozimeve të strukturës së re dhe logjistikës

Në praktikën e administrimit publik, raporti i shpenzimeve korrente për paga dhe shpenzimeve operative në funksion të administrimit të përgjithshëm duhet të jetë i tillë, që të justifikohet nga niveli i shërbimeve të ofruara të popullatës (shërbimet publike) dhe potenciali për zhvillim të qendrueshëm në të ardhmen (d.m.th investimet).

Propozimet lidhur me ndryshimet në skemën administrative dhe përmirësimin e logjistikës së Bashkisë Has, në funksion të zbatimit të Planit, implikojnë kosto shtesë për këtë institucion. Për sa i përket ndryshimeve në burimet njerëzore, shtesa financiare e nevojshme është llogaritur duke u bazuar në nivelet e pagave sipas tarifave të përcaktuara sipas:

- Nenit 5 të ligjit 10405 date 24.03.2011 "Për kompetencat e përcaktimit të pagave dhe shpërblimeve" të ndryshuar;
- Ligjit 152/2013 "Për Nëpunësin Civil" të ndryshuar;
- Ligjit nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore"
- VKM nr 165, datë 02.03.2016 "Për grupimin e njërive të qeverisjes vendore, për efekt page, dhe për caktimin e kufijve të pagave të funksionarëve të zgjedhur, të emëruar, të nëpunësve civilë e të punonjësve administrativ të njërive të qeverisjes vendore", i ndryshuar
- VKM nr 350 datë 19.04.2017 "Për trajtimin me pagë dhe shtesa mbi pagë të punonjësve të mbrojtjes nga zjarri dhe shpëtimi";
- VKM nr 717 datë 23.06.2009 "Për pagat e punonjësve mbështetës në institucioneve buxhetore dhe nëpunësve të disa institucioneve buxhetore" i ndryshuar.

- VKM nr 175 datë 08.03.2017 "Për trajtimin me pagë dhe shtesat mbi pagë të punonjësve mësimorë në arsimin parauniversitar" i ndryshuar,

Ndërkohë, ndryshimet e propozuara administrative, në mënyrë të përmblodhur janë si më poshtë:

Nr	Pozicioni dhe funksioni	Numri	Paga	Total
1	Punonjës të policisë bashkiake	1	42,000	42000
2	Specialistë të inspektoriatit ndërtimor	1	30000	30000
3	Specialist urbanistike	1	30000	30000
4	Punonjës të ndriçimit	2	39000	78000
5	Punonjës mirëmbajtje godinash administrative	2	33000	66000
6	Punonjës të pikave të mbeturinave	3	31600	94800
7	Punonjës impiantesh spetike	3	33000	99000
8	Punonjës terminali	2	33000	66000
9	Punonjës pyjore	2	36500	73000
	TOTAL	17	308100	578,800

Table 15 Administrata e Bashkisë

Për sa i përket logjistikës, llogaritja e kostos është bërë duke marrë për bazë një vlerë të përafërt të tregut të këtyre produkteve. Bashkia Has ka tagrin që të rivlerësojë kostot përkatëse në bazë të ofertës së dhënë nga operatorë të ndryshëm, duke ruajtur një marzh ndryshimi prej 15% ndaj vlerës së dhënë.

Nr	Emërtimi	Numri	Cmimi	Total
1	Kompjuter desktop	22	25000	550,000
2	Printer/skaner/fotokopje A4	8	12000	96,000
3	Printer A3	1	35000	35000
4	Projektor	1	50000	50000
5	Autovetura	2	2500000	5000000
6	Automjet pickup	4	3000000	12000000
7	Kamion mbeturinash	2	1000000	2000000
8	Kamion transporti	1	4000000	4000000
9	Zjarrfikëse	2	1000000	2000000
10	Mobilim zyrash		2000000	2000000
	TOTAL	TOTAL	3162200	63,731,000

Table 16 Baza materiale për zhvillim normal të punës

9. Gjetjet e konsultimeve dhe dëgjesat publike

- Prezantimi i dëgjesës së tretë publike u krye më datë 27.03.2019 në ambjentet e bashkisë Has.

Kompania Gjeokonsult nis hapjen e prezantimit duke përmendur disa pika kryesore duke filluar nga përmblodhja e Objektivave Strategjike, duke i përmendur shkurtimisht mundësitë e bashkisë, të cilat janë trajtuar në dëgjesën e fundit, si më poshtë:

OS1- Mbrojtja dhe zhvillimi i qendrueshëm i mjedisit

OS2 - Ruajtja e aseteve kulturore natyrore dhe monumentale

OS3- Zhvillimi i qendrueshëm i turizmit

OS4 Përmirësimi i bujqësisë dhe blegtorisë

OS5- Përmirësimi i aksesueshmërisë së territorit nëpërmjet infrastrukturës

OS6 – Përmirësimi i bashkëpunimit ndërkufitar

OS7- Përmirësimi i kushteve të ujësjellësit, kanalizimeve, shëndetësisë

- Potencialet e zhvillimit të Bashkisë Has; lidhja e qendrës së Krumës me fshatrat përreth, bashkëveprimi i fshatrave me njëri-tjetrin.

- Njohja e pjesëmarrësve me përkufizimet kryesore ligjore

- Evidentimi i 5 sistemeve natyrore në Territorin e Bashkisë Has dhe sqarimi i

akronimeve në zonimin e PPV

- Propozimi i sistemit për kategorizimin e tokës për secilin fshat, përkatësisht sipas:

1. Sistemi Urban (UB)
2. Sistemi Natyror (N)
3. Sistemi Bujqësor (B)
4. Sistemi Ujor (U)
5. Sistemi I Infrastrukturës (IN)

- Hartat të cilat prezantohen sipas këtyre sistemeve janë:

- | | | | |
|----------------|------------------|--------------|------------|
| 1. Krumë | 9. Golaj | 17. Zgjec | 25. Kostur |
| 2. Brenogë | 10. Peraj | 18. Helshan | |
| 3. Cahan | 11. Perollaj | 19. Kishaj | |
| 4. Domaj-Has | 12. Vranisht | 20. Letaj | |
| 5. Fajzë | 13. Pusi I Thatë | 21. Metaliaj | |
| 6. Gjinaj | 14. Qarr | 22. Mujaj | |
| 7. Fshat Krumë | 15. Tregtan | 23. Myç-Has | |
| 8. Gajrep | 16. Zahrishit | 24. Nikoliq | |



U sugjerua nga ana e pjesëmarrësve:

- Tendencë ndërtimesh përgjatë aksit nacional, përkatësisht në fshatin Zahrishit, Golaj – Qafë Prush, Golaj, Letaj, Qarr
- Shtrimi i rrugës së Nikoliqit
- Rruga Helshan – Kostur, Krumë Vlahen, zhvillim në të dyja anët
- Duke parë zhvillimin e Fshat Krumë, të parashikohen edhe zhvillime biznesi
- Prioritete turistike paraqesin fshati Helshan, Kostur
- Një aspekt tjetër mjaft i rëndësishëm është edhe Liqeni i Fierzës për pikë turistike, fauna dhe peizazhi.
- Në fshatin Zahrishit- Domaj, të shikohet mundësia e krijimit të moleve.
- Të shikohet si prioritet zhvillimi në bashkinë e Hasit Zhvillimi i Bujqësisë dhe Blegtorisë
- Fokusimi i blegtorisë në rritjen e dhive, si pjesë e traditës së Hasit
- Zahrishiti duhet të përfshihet në pjesën turistike
- Të shikohet mundësia e krijimit të kampingjeve në Vlahen
- T'i kushtohet një rëndësi monumentit tip kullë

- Një çështje e rëndësishme është bashkëveprimi rajonal , duke krijuar shtigje turistike Gjakovë – Has
- Një pikë tjetër e rëndësishme është dhe vëmendja në zonat e ç'valuara, propozimi i pyllëzimit te tyre, investime per këtë çështje të ndjeshme.

Arben Palushi sygjeroi:


- Peshkëzimi i liqeneve/ rezervuarve si një mundësi mjaft e mirë punësimi të fshatarëve
- Vëmendje ndaj historisë, rruga Lis – Nish , një rrugë mjaft e vjetër
- Krijimi i bujtinave
- Shtigje turistike në rrugët e vjetra për t'u njohur më nga afër me historinë
- Lidhja e Malit të Pashtrikut me Liqenin
- Zhvillimi i turizmit malor




Fig. 11 Foto nga dëgjesa publike e datës 27.03.2019








AKPT
AGJENCIA KOMBËTARE E
PLANIMIT TË TERRITORIT



REPUBLIKA E SHQIPERISE
BASHKIA HAS



P.P.V.
HAS

DEGJISE PUBLIKE / PIESEMARRIA / 27 MARS 2018

Nr	EMER MBIEMTER	NR. TEL	E-MAIL	INSTITUCIONI	FIRM
1	Grigor Shkurtaj	0692057539	shkurtajgrigor@gmail.com	ASHA SHKURT	[Signature]
2	DANIELA ÇURKË	0684143859	danica-94@gmail.com	GJEO KONSULT	[Signature]
3	Aldo Sllaj	0696764035	aldosllaj1@gmail.com	Geo-Consult	[Signature]
4	Armando Doku	0682284745	armandodoku@gmail.com	GEOCONS	[Signature]
5	Georgina Gjoni	0682375322	georgina.gjoni@gmail.com	Geoconsult	[Signature]
6	Blumë Feja	0694781088	blume.feja@gmail.com	Geoconsult	[Signature]
7	ELIUR HESHI	0682296608	eliurheshi@shkurtaj.com	ADMINISTRATORI	[Signature]
8	FLANUR THAQI	0692499290	flannurthaqi@shkurtaj.com	ADMINISTRATORI	[Signature]
9	Nazire Bishqani	0686265800	nazirebishqani@gmail.com	PIESEMARRIA	[Signature]
10	Ulion Beqati	0692262562	ulionbeqati@yahoo.com	B.HAS S.H. TIRANE	[Signature]
11	Esma Durrani	0692262562	esma.durrani@gmail.com	B.HAS S.H. TIRANE	[Signature]
12	Klodona Bendi	0693692900	klodonabendi@gmail.com	PIESEMARRIA	[Signature]
13	Arjana Kushi	068100128	arjanakushi@gmail.com	PIESEMARRIA	[Signature]
14	Liljana Beqthoshi	0688361165	liljana-beqthoshi@gmail.com	BASHKIA HAS	[Signature]

Degjese Publike | Plani Pergjithshem Vendor Has



DEGJESË PUBLIKE / PËSEMOBRIA / 27 MARS 2019

Nr	EMER MBITMER	NO. TEL	E. MAIL	INSTITUCIONI	FIRM
15	KUSTRIL TUAQ	0698918926		Bashtia HAS	[Signature]
16	[Handwritten]	0692211344		Bashtia HAS	[Signature]
17	[Handwritten]	0692525493		Bashtia HAS	[Signature]
18	[Handwritten]	069231000		Bashtia HAS	[Signature]
19	[Handwritten]	0692302203		Bashtia HAS	[Signature]
20	[Handwritten]	0692036645		Bashtia HAS	[Signature]
21	[Handwritten]	0692161007		Bashtia HAS	[Signature]
22	[Handwritten]	0692662760		Bashtia HAS	[Signature]
23	[Handwritten]	0696649562		Bashtia HAS	[Signature]
24	[Handwritten]	0692402021		Bashtia HAS	[Signature]
25	[Handwritten]	0693314114		Bashtia HAS	[Signature]
26	[Handwritten]	0696732364		Bashtia HAS	[Signature]

Degjese Publike | Plani Pergjithshem Vendor Has

Fig. 12 Listëprezenca e degjesës publike

10. Shtojcat e PPV

10.1. Termat e referencës



Projekti 1: *Rehabilitimi i shtratit të Lumit Kruma dhe krijimi i një shëtitoreje përgjatë segmentit nga burimi deri tek ura në rrugën SH23*

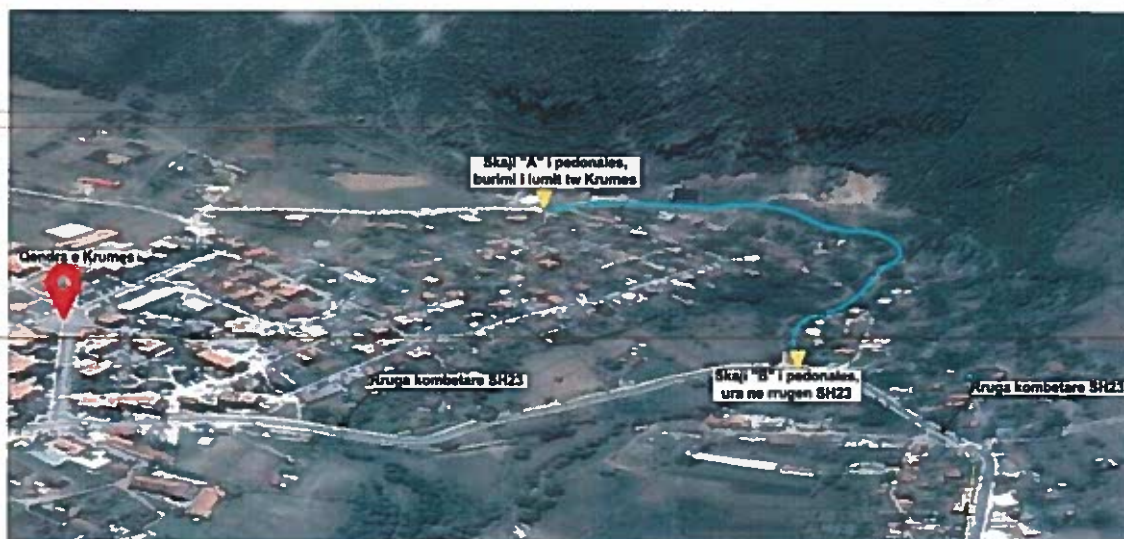
1. Përshkrim i shkurtër i ndërhyrjes

Zona për të cilën bën fjalë projekti ashtu si dhe nga titulli ka të bëjë me rehabilitimin e shtratit të lumit Kruma si dhe me krijimin e një shëtitoreje përgjatë një segmenti nga burimi deri tek ura pranë rrugës SH23. Me anë të këtij projekti synohet të realizohet pastrimi dhe sistemimi i shtratit të lumit Kruma nga mbetjet urbane dhe depozitimet e ndryshme të dherave si dhe materialeve natyrorë, një nevojë kjo e cila rrjedh nga rreziku që përfaqëson ky lum në periudhat e rreshjeve gjatë së cilave rritja e nivelit të ujit rrezikon banesat që ndodhen pranë tij.

Gjithashtu si pasojë e vendndodhjes së tij, ky segment i lumit shfaq dhe një mundësi shumë të mirë për të krijuar një shëtitore për këmbësorët, e cila përveç një atraksioni shtesë për vizitorët do të shërbejë dhe si një strukturë urbane e cila do të tërheqë jetën e qytetit drejt saj.

Shëtitorja do të ndërtohet përgjatë shtratit të lumit. Për ndërtimin e saj do të përdoren materiale vendase si guri dhe druri si dhe mobilim urban të stilit kontemporan si në dizajn ashtu dhe në materiale siç janë stolat apo ndriçuesit etj.





2. Studim fizibiliteti

Duke pasur parasysh sa thamë më lartë synohet përmirësimi dhe rigjallërimi i zonës përmes një hapësire rekreative të organizuar me funksione të ndryshme përgjatë gjatësisë së segmentit të shëtitorës (objekte shërbimi, zona për evente kulturore dhe ekspozita) që do të ofrojnë shumë mundësi për rekreativitet të gjitha moshave. Përmes zhvillimit – organizimit të zonës do të arrihet:

- Shmangia e rrezikut nga përmbytjet në të ardhmen
- Përmirësimi estetik i zonës urbane
- Përmirësimi i cilësisë së jetesës së banorëve të Bashkisë më gjerë
- Përmirësim i shërbimeve rekreative të Bashkisë
- Forcimi i turizmit urban duke tërhequr vizitorë dhe turistë si vendas dhe të huaj



3. Përmbajtja e projektit

Hartimi i projektit do të zbatohet në kuadrin ligjor ekzistues dhe do të përshtatet me të gjitha parashikimet e planit të përgjithshëm vendor për Bashkinë e Hasit dhe plane të tjera kombëtare dhe rajonale që parashikojnë forma ndërhyrjeje në këtë sferë për territorin e Bashkisë Has.

1. **Në fazën e parë** do të bëhet një analizë e detajuar e situatës ekzistuese në zonën e ndërhyrjes e cila duhet të përmbajë:
 - a. Kuadrin ligjor dhe kontekstin hapësinor më të gjerë ku përfshihet zona e ndërhyrjes
 - b. Metodologjinë
 - c. Analizë e gjendjes ekzistuese të qytetit të Hasit
 - d. Përshkrim i detajuar për sipërfaqen e ndërhyrjes
 - e. Analizë e ndërhyrjeve të kaluara lokale
 - f. Analizë e detajuar e gjendjes ekzistuese të sipërfaqes së ndërhyrjes ku do të përfshihen:
 - Hartimi i një baze të plotë grafike e cila të pasqyrojë një përshkrim të hollësishëm të zonës



- Evidentimi i kufijve të pronave pjesë të këtij studimi dhe përcaktimi i statusit të tyre
- Evidentimi i përdorimit ekzistues të tokës
- Evidentimi i infrastrukturave ekzistuese sociale dhe hapësinore bashkiake
- Përcaktimi i cilësisë së ndërtimeve në këtë zonë dhe përcaktimi i nevojave për mirëmbajtje
- Analiza hidro-gjeologjike: Kontroll të përshtatshmërisë hidro-gjeologjike të zonës së studimit, me synim arritjen e konkluzionit nëse toka është e përshtatshme e papërshtatshme ose e përshtatshme nën disa kushte, me synim sigurimin e mjedisit të strukturuar nga rreziqet natyrore apo rreziqe që lindin nga ndërhyrjet dhe aktivitetet e njeriut.

Raporti teknik do të shoqërohet nga tabelat dhe diagramat e nevojshme dhe dokumentacion të detajuar fotografik të zonës së ndërhyrjes. Gjithashtu, do të bëhet paraqitje hartografike e elementeve kyç të analizës. Përmbledhja hartografike duhet të përfshijë të paktën:

- Material hartografik të shkallës 1:500 – 1:2000, i cili pasqyron situatën ekzistuese, parcelat kadastrale, përdorimet ekzistuese të tokës, ndërtesat dhe infrastrukturën (ujësjellësit, energjisë, rrugët, etj), kufijtë, përmasat dhe emrat. Këto harta do të shoqërohen dhe nga tabela kadastrale ku të pasqyrohet statusi aktual i pronave
- Harta ku paraqiten elementët e mbrojtura natyrore ose kulturore
- Harta tematike që do të paraqesin tipare cilësore si gjendja e stokut të ndërtesave, pika të degraduara etj

2. Në fazën e dytë hartohet strategjia e propozuar për shfrytëzimin e zonës së ndërhyrjes.

Në pjesën e dytë, dhe duke u bazuar në analizën dhe vlerësimin e situatës aktuale, do të zhvillohet strategjia e propozuar për integrimin dhe zhvillimin e zonës në përputhje me kuadrin e planifikimit të miratuar vendor (PPV). Paraqitet strategjia e propozuar për zonën e ndërhyrjes, e cila specifikon, udhëzon, plotëson propozimet e PPV. Përshkruhen synimet strategjike dhe specifike dhe identifikohen sektorët, pikat të cilat do të ndërhyjë studimi.

3. Në fazën e tretë do të hartohet një raport teknik ku do të paraqiten propozimet për zhvillimin e zonës përgjatë segmentit të lumit të Krumës i shoqëruar nga hartat përkatëse, si më poshtë:

- Propozimet për përdorimin e tokës
- Propozimet për infrastrukturën e nevojshme
- Propozimet për hapësirat e përbashkëta
- Propozimet për shpërndarjen e bimësisë dhe llojin e saj
- Propozimet për mobilimin e shëtitorës

4. Faza e katërt përmban:

Studim fizibiliteti – studim teknik dhe ekonomik

Do të kryhet një vlerësim i përfitimeve të pritshme të ndërhyrjeve të propozuara, në varësi me ndarjen e tyre dhe koston e vlerësuar të zbatimit. Përfitimet dhe kostot lidhen me mallrat e prekshme ose me kontributin financiar apo shtimin e vizitorëve në qytetin e Krumës dhe si rrjedhim në gjithë Bashkinë Has.

- **Vlerësimi i ndikimit në mjedis**
Duhet të realizohet vlerësimi i ndikimit në mjedis nga ndërhyrjet e propozuara për realizimin e projektit.
- **Programi i veprimeve dhe investimeve**
Në përputhje me strategjinë e propozuar, plani i veprimit do të përfshijë në formë tabele projekte/veprime/operacione specifike, duke iu referuar koston së vlerësuar, burimeve të financimit, grupet e interesit, prioritetet, afatet e zbatimit, treguesit e vlerësimit/monitorimit dhe vërejtje të tjera. Në përputhje me planin e veprimit, do të përgatitet një plan i përgjithshëm investimi me kosto ndërtimit dhe operimi për infrastrukturën e propozuar.

Sistemimi i monitorimit

Do të krijohet një mekanizëm për të monitoruar zbatimin e ndërhyrjeve të propozuara, në formën e treguesve. Këta tregues mund të jenë masa sasiore por edhe vëzhgime cilësore dhe do të përcaktojnë mënyrën me të cilën do të matet performanca e projektit.

5. Faza e zbatimit

Duke përfshirë dhe konsultimet me grupet e interesit, studimi mbulon gjithsej 10 muaj, i fazuar sipas tabelës së mëposhtme:

- **Faza 1:** Përftimi, analiza dhe vlerësimi i situatës ekzistuese, studimi i tokës për zonën në studim, zgjat 2 muaj
- **Faza 2:** Propozimet për shfrytëzimin e zonës në studim dhe konsultimi për propozimin paraprak, zgjat 2 muaj
- **Faza 3:** Projekti i detajuar dhe materiali hartografik, zgjat 2 muaj
- **Faza 4:** Hartimi i raporteve shoqëruese, zgjat 1 muaj

FAZA/VEPRIMET	MUAJI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Faza 1	Përftimi, analiza dhe vlerësimi i situatës ekzistuese, studimi i tokës për zonën në studim										
Faza 2	Propozimet për shfrytëzimin e zonës në studim dhe konsultimi për propozimin paraprak										
Faza 3	Projekti i detajuar dhe materiali hartografik										
Faza 4	Studim fisibiliteti – studim teknik dhe ekonomik Vlerësimi i ndikimit në mjedis										
	Programi i veprimeve dhe investimeve										
	Sistemimi i monitorimit										
	Dorzimi përfundimtar										

Projekti 2: Krijimi i itinerarit turistik në hapësirat natyrore Golaj-Fajzë

1. Përshkrim i shkurtër i ndërhyrjes

Territorri i Bashkisë Has ka një karakter të larmishëm të hapësirave urbane si ashtu si dhe të strukturës gjeografike të formacioneve të ndryshme natyrore. Kështu mund të dallojmë struktura hapësinore urbane të mirëformuara në Golaj nga njëra anë dhe në Fajzë nga ana tjetër. Midis kësaj hapësire dallohen hapësira natyrore peizazhistike, gjë e cila e bën mjaft atraktiv si itinerar turistik.

Krijimi i intenerarit ofron mundësi për zhvillimin e turizmit pasi ofron akses në një hapësirë të pashfrytëzueshme deri tani për shkak të mungesës të infrastrukturës. Ky projekt synon krijimin e itinerarit turistik në hapësirat natyrore dhe gjithashtu do jetë e plotësuar me sinjalistikën e dukur dhe përkatëse për shtigjet dhe zonat natyrore. Gjithashtu dhe krijimin e një harte turistike për zonën e fasit.





2. Fizibiliteti i projektit dhe rezultatet e pritura

Qëllimi i këtij projekti është krijimi i itinerarit turistik i cili nis nga Golaj dhe përfundon në Fajzë, një itinerar që lidh këto fshtatra dhe jep mundësi për njohjen e kësaj zone. Me evidentimin e këtij itinerari në terren dhe pasqyrimin e tij në hatrat turistike të Hasit, si dhe publikimet në faqen zyrtare të Bashkisë.

Për rrjedhim do të ketë shtim të vizitorëve si vendas ashtu edhe të huaj që duan të udhëtojnë dhe të shijojnë këtë itinerar. Përgjatë këtij itinerari do të ketë shënja dalluese të cilat mund të ndiqen nga vizitorët për të mundësuar mbërritjen e tyre në destinacion. Objektivat e këtij projekti janë:

- Pasurimi i ofertës turistike të Bashkisë Has
- Prezantimi i natyrës dhe atraksioneve natyrore ndaj një komuniteti më të gjerë sesa bashkia Has
- Shtimi i kujdesit ndaj natyrës duke ruajtur strukturën natyrore të itinerarit

Qëllimi i planit sektorial

Për të tërhequr sa më shumë vizitorë drejt këtij destinacioni Bashkia duhet ta bëjë këtë itinerar pjesë të ofertave turistike të operatorëve vendas lokalë dhe kombëtar dhe duhet që përgjatë itinerarit të projektohen sheshpushime rekreative dhe pika belvedere përgjatë kësaj rruge nga ku mund të shijohen pamje të natyrës vendase. Këto ndërhyrje duhet të jenë të organizuara nga struktura apo elemente me materiale vendase tërësisht të riciklueshme siç janë druri apo guri dhe të kenë formë të tillë që duken si pjesë e natyrës dhe në perceptimin e tyre ndërhyrja njerëzore të jetë pikësore.

- Parametra specifike në përmbajtjen e këtij itinerari:
 - Pajisja me sinjalistikën e posaçme për monumentet natyrore përgjatë apo në afërsi të kësaj rruge
 - Lehtësi në aksesimin e tij nga disa pika
 - Sigurimi i një rrugëtimi panoramik
 - Përcaktimi i pikave të pushimit dhe belvedereve
 - Ndërtimi i strukturave ndihmëse për pikat e pushimit dhe belvederet
 - Përdorimi i sinjalistikës për udhëzimin e përdoruesve drejt fshatit Fajzë dhe anasjelltas
 - Vendosja e një tarife minimale për përdorimin e kësaj rruge me synim sigurimin e mirëmbajtjes së saj.
 - Ndërtimi i një infopoint në të dyja pikat e nisjes së itinerarit

Ky projekt gjithashtu do të përfshijë propozime për rehabilitimin e strukturës natyrore të bimësisë dhe terrenit në dy anët e këtij itinerari, një veprim i cili përfshin mbjelljen e pemëve në sipërfaqet e dëmtuara, rehabilitimi i strukturës së tokës në zonat me rrezik rrëshkitje apo me strukturë të tokës të dëmtuar. Këto veprime do të ndërmeren me synimin konservimin e strukturës natyrore dhe sigurimin e një udhëtimi të sigurt për udhëtarët. Edhe në këtë rast kërkohet që ndërhyrjet e mundshme të jenë me karakter konservues dhe jo ndërhyrje që mund të sjellin ndryshim të formës natyrore të këtij segmenti.

4. Përmbajtja e studimit

Në pjesën e parë të këtij studimi kërkohet të paraqitet një analizë dhe vlerësim i gjendjes ekzistuese të këtij itinerari ku të evidentohen problematikat kryesore që sjellin pengesë në zhvillimin e aktivitetit të parashikuar nga ky projekt. Ndërsa pjesa e dytë do të përfshijë propozimet e detajuara për të gjitha ndërhyrjet e nevojshme dhe ato të parashikuara nga këto terma reference.

Pjesa e parë: Analiza/Vlerësimi

Duhet të ketë përmbajtjen e mëposhtme:

- Referenca nga shembuj vendas dhe ndërkombëtarë për projekte të ngjashme
- Referenca nga kuadri ligjor në fuqi ku parashikohen kufizime apo drejtime të ndërhyrjeve në **struktura natyrore**
- Përshkrim i përgjithshëm i zonës ku kalon kjo rrugë
- Vlerësim i kostove për ndërhyrjet në këtë rrugë
- Raportin analitik lidhur me kostot e mirëmbajtjes dhe përfitimit

Ky raport teknik do të shoqërohet nga tabela/diagrama, buletine teknike dhe dokumentacionin e detyruar fotografik. Materiali hartografik do të përfshijë analiza të detajuara topografike të segmentit rrugor dhe hapësirës rreth tij. Gjithashtu edhe skica apo shkrime treguese lidhur me gjendjen ekzistuese, të punuara mbi këtë bazë.

Pjesa e dytë: Propozimi

Duhet të ketë përmbajtjen e mëposhtme:

- Prezantim të propozimeve paraprake
- Dokumenti i plotë me të gjithë propozimet e detajuara, sipas kërkesave të këtyre termave të punuara mbi bazën hartografike të gjendjes ekzistuese
- Projekte të detajuara për vendpushimet dhe belvederet
- Projektet e detajuara për rivitalizimin dhe mirëmbajtjen e strukturës natyrore
- Përftimet e parashikuara mjedisore, sociale ekonomike për bashkinë
- Masat për menaxhimin dhe mirëmbajtjen
- Propozimin për tarifën e përdorimit të këtij segmenti mbështetur në kostot e mirëmbajtjes dhe përfitimin ekonomik

Ky raport teknik do të shoqërohet me tabela/diagrama, buletine teknike dhe dokumentacionin e detajuar fotografik. Materiali hartografik i detajuar ku të pasqyrohen të gjitha propozimet për ndërhyrjet në këtë segment me të gjitha detajet teknike për realizimin e tyre si dhe preventivin përfundimtar për të gjitha punimet e parashikuara.

5. Grafiku kohor

Grafiku i shpërndarjes së punës për hartimin e këtij projekti (nëse është e mundur) të përfshijë të gjithë punët (të llogaritura me ditë kalendarike) dhe shpërndahen si vijon:

- Faza 1: Analiza dhe Vlerësimi
- Propozimi



Të gjitha veprimet të parashikuara nga këto terma paraqiten sipas grafikut më poshtë:

FAZA/VEPRIMET	MUAJ											
Faza 1												
Përfitim, analiza dhe vlerësimi i situatës ekzistuese, studimi i tokës dhe bimësisë për zonën në studim rrethimi topografik	■	■										
Konsultime me paraprake			■									
Faza 2												
Drafti përfundimtar i propozimeve				■	■							
Konsultime mbi draft ptopozimet						■						
Hartimi i projektit final							■					
Dorëzimi final me gjithë dokumentacionin institucional të nevojshëm								■				

Projekti 3: Ndërtimi i pikës për grumbullimin dhe përpunimin e produkteve ushqimore vendase në Golaj

1. Përshkrimi i shkurtër i ndërhyrjes

Sipërfaqja ku parashikohet ndërtimi i pikës së grumbullimit dhe përpunimit të produkteve bujqësore, ndodhet në fshatin Golaj, pranë aksit rrugor SH23. Aktualisht në këtë zonë nuk ndodhet një strukturë ekzistuese. Ky projekt do tju mundësojë banorëve sigurimin e tregut për produktet e tyre. Gjithashu do të mundësojë grumbullimin, seleksionimin, përpunimin, si dhe tregëtimin e produkteve ushqimore të zonës.



2. Fizibiliteti dhe rezultatet e pritura të këtij projekti

Shumë e rëndësishme në tregun e sotëm është organizimi në forma bashkëpunimi i bujqësisë dhe blegrorisë ku pushteti lokal duhet të luajë rolin e koordinatorit. Ky projekt konsiston në ndërtimin e një objekti ku të grumbullohen të gjitha produktet bujqësore dhe blegtorale dhe nga ku të tregëtohen si në tregun vendas (Bashkiak) ashtu dhe atë jashtë Bashkisë. Përcaktimi i parcelës ku do të ndërtohet pika e grumbullimit të produkteve ushqimore do të jetë detyrë e Bashkisë, me kushtin që të jetë brenda zonës urbane të fshatit dhe në afërsi me rrugën SH23, për të bërë të mundur hyrje-daljet e mjeteve të transportit me lehtësi. Pronar dhe menaxhues i saj të jetë bashkia si organi që përfaqëson interesat e të gjitha palëve.

Qëllimi i këtij projekti është ndërtimi i një strukture moderne e cila të funksionojë si pikë grumbullimi për produktet bujqësore-vendase dhe-njëkohësisht të funksionojë si pikë-ndarjeje-(seleksionimi), përpunimi dhe në fund si treg lokal i këtyre produkteve. Me vënien në funksionim të këtij tregu synohet që të gjallërohet dhe tregtia e produkteve vendase pasi fermerët vendas do kenë tashmë strukturën e posaçme për zhvillimin e aktivitetit ekonomik bujqësor. Objektivat kryesorë të këtij projekti janë:

- Sistemimi i ambjenteve të jashtme të këtij objekti me projekt të posaçme për parkime, zona pushimi, sistemim i qarkullimit të mjeteve në shesh, ndërtimi i faciliteteve për personat me aftësi të kufizuara, etj.
- Grumbullimi i produkteve të fermerëve vendas
- Kontrolli i përshtatshmërisë së produkteve bujqësore
- Përpunimi i produkteve bujqësore, në pajtueshmëri me standartet minimale të cilësisë
- Ambalazhimi i produkteve bujqësore, duke ruajtur dimensionet minimale dhe shkallët e madhësisë
- Ruajtje e produkteve në frigorifer
- Ofrimi i produkteve vizitorëve të ndryshëm të "Pikës së Grumbullimit Gola"

3. Objekti i projektit

Objekti i këtij projekti përfshin ndërtimin e kaponit për grumbullimin e produkteve agroushqimore dhe sistemimin e hapësirës rreth tij në funksion të këtij objekti. Në këtë ndërtesë do të parashikohen hapësira magazinimi të ndara nga njëra-tjetra me synim ruajtjen e produkteve të ndryshme të cilat kërkojnë kushte të ndryshme konservimi. Krijimi i hapësirave të magazinimit me sistem frigoferik për ruajtjen e produkteve për një kohë më të gjatë. Korridoret e kalimit dhe të ndërlihdjes mes hapësirave duhet të parashikohen të tillë që transporti i produkteve në amaballazhimin standart për këtë rast të bëhet sa më lehtë dhe pa pengesa. Ndrçimi natyral i parashikuar për këtë objekt duhet të ketë parasysh që të mos rrahë direkt mbi hapësirat e magazinimit, por të zgjidhen forma të futjës së dritës në objekt të cilat e shpërndajnë atë në mënyrë difuze, sugjerohet shfrytëzimi i ndricimit nga kupola qiellore.

Në këtë objekt gjithashtu do të parashikohen dhe hapësira të organizimit të aktivitetit të tregëtisë me pakicë për të cilat do të parashikohen stenda të posaçme në një hapësirë që lidhet direkt me hyjen nga sheshi ku ndodhet objekti në mënyrë që vizitorët të kenë akses direkt me këtë pjesë të strukturës pa u përfshirë në aktivitetet e tjera që ndodhin në këtë objekt. Kjo pjesë e ndërtësës duhet të jetë më tërheqëse dhe me një trajtim arkitektonik të gjallë ndryshe nga pjesa tjetër e objektit e cila duhet të tentojë drejt utilitarizmit. Gjithashtu e një rëndësie të vecantë është shfrytëzimi i energjive të rinovueshme si ajo e diellit për furnizimin e ndërtësës dhe hapësirës përreth me energji elektrike.

Ndërsa trajtimi i mjedisit përreth ndërtësës ka si qëllim transformimin e hapësirës së jashtme duke e plotësuar atë me shërbime në funksion të objektit siç janë qarkullimi i mjeteve të transportit të mallrave dhe parkim për to. Krijimi i një zonë parkimi për automjete personale si për stafin ashtu dhe për vizitorët që duan të aksesojnë tregun me pakicë. Plotësimin e kësaj sipërfaqeje me gjelbërim, mbjellje pemësh, dhe ndërtimin e hapësirave të mbuluara lehtë në shërbim të funksionit primar. Propozimi gjithashtu duhet të parashikojë mbrojtjen nga dielli me synimin minimizimin e ishujve të nxehtësisë, mbrojtjen nga era, etj.

Projektimi i hapësirës përreth sipas standarteve më të mira kombëtare dhe ndërkombëtare duke përdorur një sens arkitektonik inovativ do ta kthejë këtë hapësirë në një sipërfaqe publike tërheqëse për banorët vendas dhe vizitorët.

Është i nevojshëm edhe një raport teknik i cili do të shoqërohet nga tabelat dhe diagramat e nevojshme dhe dokumentacion të detajuar fotografik të zonës së ndërhyrjes. Gjithashtu, do të bëhet paraqitje hartografike e elementeve kyç të analizës. Përmbledhja hartografike duhet të përfshijë të paktën:

- Material hartografik të shkallës 1:500 – 1:2000, i cili pasqyron situatën ekzistuese, parcelat kadastrale, përdorimet ekzistuese të tokës, ndërtesat dhe infrastrukturën (ujësjellësit, energjisë, rrugët, etj), kufijtë, përmasat dhe emrat. Këto harta do të shoqërohen dhe nga tabela kadastrale ku të pasqyrohet statusi aktual i pronave
- Harta ku paraqiten elementët e mbrojtura natyrore ose kulturore
- Harta tematike që do të paraqesin tipare cilësore si gjendja e stokut të ndërtesave, pika të degraduara etj

4. Përmbajtja e projektit

Projekti do të realizohet duke e ndarë punën në tre faza, Projekt Ideja Paraprake, Projekt Ideja Përfundimtare dhe Projekt Zbatimi, ky i fundit përmbledh të gjitha projektet dhe studimet e nevojshme për zbatimin e projektit, sic janë:

- Projekt ideja paraprake
- Projekt ideja përfundimtare
- Projekt zbatimi elektro-mekaniko-hidraulik, (MEP) etj.



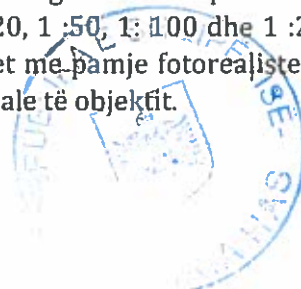
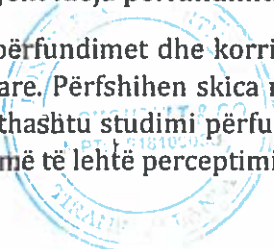
Faza 1: Projekt ideja paraprake

Në fazën e projekt-idesë paraprake do të bëhet hulumtimi i sistemeve të kursimit të energjisë dhe përcaktimi i faktorëve kritikë të programeve të projektimit për krijimin e një ndërtese që do të inkorporojë sisteme "të zgjuara" diellore, ajrosje dhe menaxhimi të burimeve ujore. Gjithashtu në këtë fazë, do të bëhet hulumtimi i sistemeve të automatizimit, që do të integrojnë ndërtesën në lidhje me përmirësimin e kushteve të saj të punës dhe në lidhje me zgjidhjen arkitekturore që do të propozohet.

Vazhdon formulimi i konceptit kryesor arkitektonik të ndërtesës, i cili do të përbëjë bazën për përbërjen arkitekturore dhe rrjedhimisht për të gjitha kategoritë e veçanta të studimeve. Ideja qendrore përbën pjesën kryesore të sintezës, formulohet në një fazë të hershme të studimit dhe arkitekti i projektit duhet ta ndjekë atë me besnikëri gjatë sintezës arkitektonike në mënyrë që projekti të fitojë dhe të ruajë një karakter të vecantë arkitektonik të pandryshuar. Bazuar në idenë kryesore arkitekturore, formulohen si studimi arkitektonik parapra edhe studimet paraprake të të gjitha projekteve të nevojshme.

Faza 2: Projekt ideja përfundimtare

Bazuar në përfundimet dhe korrigjimet që do të rezultojnë nga faza e mëparshme, formulohen studimet përfundimtare. Përfshihen skica në shkallët e dhura (1 :20, 1 :50, 1: 100 dhe 1 :200), raporti teknik dhe buxheti. Gjithashtu studimi përfundimtar do të shoqërohet me pamje fotorealiste të ndërtesës ose maket për ta bërë më të lehtë perceptimin e formës tredimensionale të objektit.



Faza 3: Projekt zbatimi

Faza III ka të bëjë me përpilimin e studimeve të zbatimit. Përvec planeve të përgjithshme të kateve - fasadave - seksioneve dhe atyre topografike, përfshin plane të detajeve të ndërtimit, korniza dritarësh, detajet e shkallëve, detajet e veshjeve të fasadave, detaje të kateve dhe tavaneve të varura. Panelet e kabineteve - detajet e pajisjeve fikse, shënimet e mbarimit të hapësirës, konfigurimin e sipërfaqeve, pajisjeve të nevojshme urbane, elementeve të projektimit bioklimatik, tabelave të mbjelljeve të mjediseve të hapura, etj. Qëllimi i projektit të zbatimit është krijimi i sfondit të nevojshëm për zhvillimin e qetë të fazës pasuese të zbatimit të projektit dhe zgjidhjen e problemeve të mundshme që mund të rezultojnë në nivelin e ndërtimit.

5. Grafiku i punës për hartimin e projektit

Grafiku kohor për realizimin e projektit ze një hapësirë kohore prej 6 muajsh të llogaritura në ditë kalendarike dhe shpërndarja e punës bëhet si më poshtë:

- Faza 1: Projekt ideja paraprake
- Faza 2: Projekt ideja përfundimtare
- Faza 3: Projekt zbatimi

Punët e shpërndara në kohë sipas rendit të mësipërm paraqiten në tabelën më mëposhtme e konceptuar si një grafik pune:

FAZA/VEPRIMET	MUAJI	1	2	3	4	5	6
Faza 1							
Projekt ideja paraprake		■	■				
Faza 2							
Projekt ideja përfundimtare				■	■		
Faza 3							
Projekti i detajuar dhe materiali hartografik					■	■	■

10.2. Aftësimi institucional

QYTETET E ZGJUARA DHE INFORMACIONI TERRITORIAL

Shumica e Bashkive në Shqipëri vuajnë nga ngushtësia monetare nga mungesa e personelit gjithashtu. Për më tepër, Bashkitë duhet të merren me një numër të konsiderueshëm shërbimesh përveç atyre të vetëqeverisjes lokale. Këto fakte të cojnë në rritje të vështirësive në përmbushjen e detyrave të tyre. Kështu një administratë efektive bëhet jo vetëm një domosdoshmëri, por është edhe një sfidë e madhe për Bashkitë. Gjatë dekadës së fundit E-Qeverisja ishte një mjet i rëndësishëm në Bashki, në përpjekjet e tyre për të ofruar shërbime publike në mënyrë dixhitale. Përdorimi i teknologjive të informacionit dhe të komunikimit për ofrimin e shërbimeve optimizon proceset administrative. Për zbatimin e E-Qeverisjes Intemeti ka luajtur një rol të rëndësishëm në këtë kontekst. Sidomos zhvillimet në kontekstin e Web 2.0 ofroi "karakteristika web" të reja në konceptin e E-Qeverisjes dhe procese të ndryshëm administrative dhe planifikuese që kërkojnë direkt ose indirekt informacion hapësinor. Kështu, kombinimi i teknologjive moderne të internetit dhe SDI lokale gjenerojnë mundësi të reja për zhvillimin e zgjidhjeve më efikase E-qeveritare. Shërbimet e E-qeverisjes janë mjete të domosdoshme për një qytet të zgjuar. Një qytet i zgjuar është një vizion zhvillimi urban që integron informacion dhe zgjidhje teknologjish komunikimi të shumëfishta (TIK) për të menaxhuar asetet e qytetit në një mënyrë të sigurt. Teknologjitë e qytetit të zgjuar mundësojnë një grup të gjerë kërkesash duke përfshirë:

- o Përfitime - rrjet të zgjuar, ujë të zgjuar, etj
- o Pastërti
- o Ndërtesa Inteligjente
- o Transport Inteligent
- o Shëndetësi
- o Siguri publike



- o Mbrojtjen e Mjedisit
- o Shërbimet e urgjencës
- o Arsimi
- o Planifikimi Urban
- o Open Data



Qëllimi i ndërtimit të një qyteti të zgjuar është të përmirësohet cilësia e jetës duke përdorur teknologji që do të përmirësojnë efikasitetin e shërbimeve dhe do të përmbushin nevojat e banorëve. ICT lejon zyrtarët e qytetit të ndërveprojnë direkt me komunitetin dhe infrastrukturën e qytetit dhe të monitorojnë atë që po ndodh në qytet, si qyteti po zhvillohet, dhe se si mund të mundësohet një cilësi më e mirë e jetës. Nëpërmjet përdorimit të sensorëve të integruar me sisteme të monitorimit në kohë reale, të dhënat grumbullohen nga qytetarë dhe pajisje - më tej përpunohen dhe analizohen.

Kjo sygjeron se një qytet i zgjuar përdor teknologjitë e informacionit për:

- o të bërë më efikase infrastrukturën fizike (rrugët, ndërtimin e mjedisit dhe elementet e tjerë fizikë pasurorë) përmes sensoresh, inteligjencës artificiale dhe analizës së të dhënave me qëllim për të mbështetur një zhvillim të fuqishëm dhe të shëndetshëm ekonomik, social, kulturor.

- o tu angazhuar në mënyrë efektive njerëzit lokalë në qeverisjen lokale dhe në vendimarrje përmes përdorimit të proceseve të hapura dhe e-pjesëmarrjes, duke përmirësuar inteligjencën kolektive të institucioneve të qytetit përmes e-qeverisjes, me theks të vendosur në pjesëmarrjen e qytetarëve dhe në bashkëprojektimin.

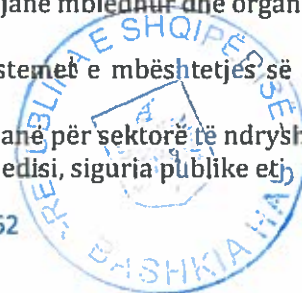
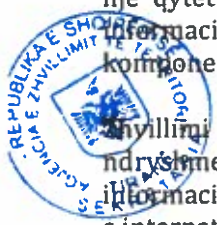
- o të mësuar, përshtatur dhe ripërtërirë dhe në këtë mënyrë për të reaguar në mënyrë më efikase dhe të shpejtë ndryshimeve të rrethanave, përmes përmirësimit të inteligjencës së qytetit.

ICT përdoret për të rritur cilësinë, performancën dhe interaktivitetin e shërbimeve urbane, për të zvogëluar shpenzimet dhe konsumin e burimeve dhe për të përmirësuar kontaktet mes qytetarëve dhe qeverisë. Aplikimet e zgjuara të qytetit janë zhvilluar me qëllim përmirësimin e menaxhimit të rrjedhave urbane dhe duke lejuar përgjigje në kohë reale sfidave. Një qytet i zgjuar mund, pra, të jetë më i përgatitur për t'iu përgjigjur sfidave sesa një qytet me një marrëdhënie të thjeshtë "transaksionale" me qytetarët e tij. Në këtë aspekt, sistemet e informacionit të centralizuar, si edhe të dhënat e hapura dhe sistemet publike pjesëmarrëse janë pjesë e komponentëve themelore të një qyteti të zgjuar.

Zhvillimi i infrastrukturës së lart përmendur mundëson që si qytetarët, ashtu edhe punonjësit e shërbimeve të ndryshme bashkiake, të kenë një ikonë të përbashkët të të dhënave dhe si rrjedhim edhe të qytetit. Ky informacion jepet në mënyrë sistematike nëpërmjet aplikime miqësore në përdorim të bazuara në teknologjitë e internetit. Domethënë përdoruesit, përmes një aplikimi në internet mund të kërkojnë informacion, të shikojnë informacion (hartat, legjislacionin, dokumentet, etj), ose edhe të bashkëveprojnë me njëri-tjetrin dhe me organet publike. Kjo e fundit kërkon zhvillimin e aplikacioneve të pjesëmarrjes publike në administratën publike. Për shembull, qytetarët do të mundën, në kuadër të konsultimeve publike për zhvillimin urban të një rajoni, të paraqesin qendrimet dhe projekte që do të mund të kontribuojnë në këtë drejtim.

Kur organizmat përdorin koncepte të hapësirës dhe kohës, informacioni në lidhje me qytetet mund të jetë baza për shumë shërbime të fuqishme, analitike dhe vendimmarrëse duke i shërbyer zyrtarëve të zgjedhur, punonjësve bashkiakë dhe publikut. Qytetet e zgjuar kërkojnë vendosjen e komponentëve të sistemit ndërveprues të informacionit. Pikëpamja e nivelit të lartë sipërmarrës i Komponentëve të Qytetit të zgjuar është treguar në figurën më poshtë. Komponentët janë të organizuara në shtresa tipike të një platforme të sistemit të informacionit:

- o Shtresat që përfshijnë gjithë pajisjet e zgjuara, sensorët dhe IoT që mund të japin informacion në lidhje me një vend të veçantë të qytetit në një kohë të caktuar
- o Shtresa e të dhënave është vendi ku të gjitha të dhënat janë mbledhur dhe organizuar. Informacionit hapësinor është i një rëndësie të madhe për këtë shtresë
- o Shtresa Sipërmarrëse pret analizën e të dhënave, sistemet e mbështetjes së vendimit, si edhe të dhënat e katalogeve
- o Shtresa e aplikimit pret aplikimet e përshtatura. Këto janë për sektorë të ndryshëm të menaxhimit të qytetit si planifikimi urban, Emergjencia, përfitimet, transporti, mjedisi, siguria publike etj.



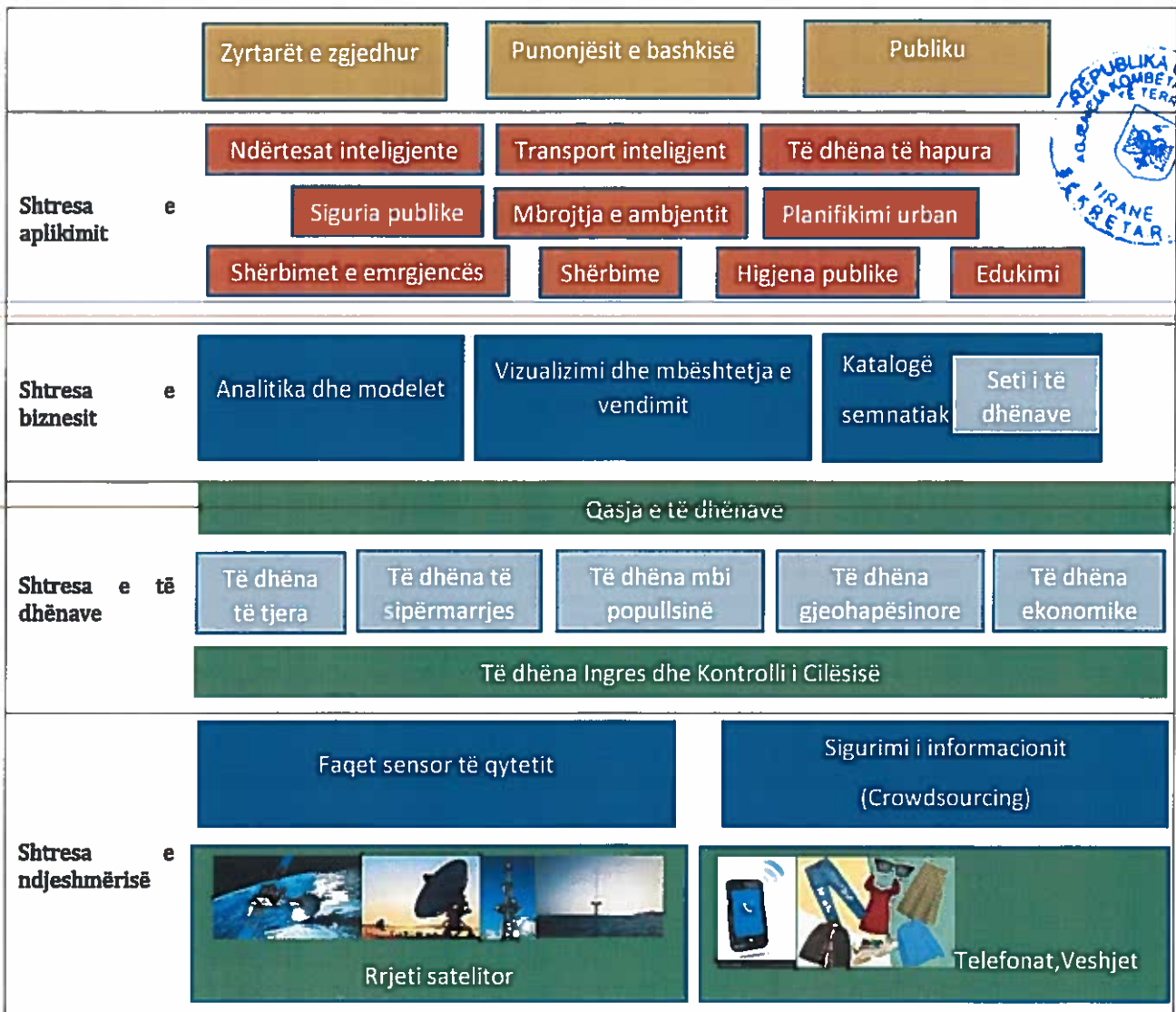


Fig. 13 Komponentët e qytetit të zgjuar

Është e qartë se infrastruktura e të Dhënave Hapësinore, si një platforme e integritit për mbledhjen e të dhënave dhe analizës, mund të luajë një rol të rëndësishëm në zhvillimin e qytetit të zgjuar. Për shembull, baza e përbashkët dhe ikona e përbashkët e të dhënave që lidhen me rrjetet e shërbimeve të përfitimit të përbashkët lejon tek shërbimet përkatëse të organizojnë më mirë punën e tyre. Pra, para se të bëjnë gërmimet në një vend, mund të shohin se çfarë rrjetesh të tjera mund të kalojnë nëpër atë pozicion dhe kështu mund të shmangin dëmtrimin e mundshëm i cili do të kishte kosto financiare dhe do të ndikonte në cilësinë e shërbimeve të ofruara për qytetarët. Gjithashtu, infrastruktura e përbashkët hapësinore do të mundësojë tek ekipet e jashtme të punojnë në mënyrë më efikase, pasi ata do të kenë pamje të rrjetit dhe infrastrukturës përkatëse.

Për shembull, në një rrjedhje të rrjetit të fumizimit me ujë do të jetë më e lehtë për tu gjetur valvulën e cilës do duhet të mbyllet me qëllim për të izoluar rrjedhjen, dhe qytetarët/konsumatorët e prekur, të cilët shërbimi mund ti informonte, edhe me mesazh në telefonin e tyre celular. Një shembull tjetër ku infrastruktura hapësinore e propozuar redukton procedurat e burokracisë dhe përmirëson kështu shërbimet e ofruara për qytetarët është mundësia e drejtperdrejtë e ofrimit të të dhënave që kanë lidhje me përdorimin e tokës ose të rregulloreve të ndërtimit. Deri tani njerëzit janë të detyruar të vijnë tek shërbimet përkatëse, të paraqesin dhe të depozitojnë një kërkesë për në një moment të caktuar informohen relativisht me të dhënat e mësipërme në sektorin e interesit të tyre. Me zhvillimin e infrastrukturës hapësinore qytetarët do të kenë qasje të drejtperdrejtë në informacion dhe do të jenë në gjendje të përdorin internetin për të gjetur të dhënat që ata kanë nevojë të printojnë shkresën përkatëse të cilën do të mund edhe ta përdornin për të përfunduar procesin e kërkuar. Natyrisht, respektivisht, dhe shërbime të tjera, me këtë mënyrë mund të kenë qasje në informacion dhe kështu të zvogëlojë kohën e

përpunimit të një çështjeje me një përfitim të drejtpërdrejtë ekonomik, por edhe një përfitim indirekt shërbimin më të mirë të qytetarëve.



INFRASTRUKTURA E TE DHENAVE HAPESINORE

Planifikimi dhe planifikimi hapësinor kryesisht ka të bëjë me dimensionin hapësinor të zhvillimit. Kjo lidhet jo vetëm me punën arkitektonike, por edhe me vendin ku njerëzit jetojnë dhe punojnë, vendndodhjen e aktivitetit ekonomik dhe social të tyre, dhe mënyrën në të cilën burimet e kufizuara që ne posedojmë janë shfrytëzuar për të arritur objektivat socio-ekonomike. Infrastruktura Hapësinore e të dhënave është baza e grumbullimit të teknologjive, të dhënat, burimet njerëzore, statistikat, marrëveshjet institucionale dhe partneritetet që mundësojnë disponueshmërinë, shkëmbimin dhe aksesin në informacionin gjeografikisht të lidhur duke përdorur praktika të zakonshme, protokollet, dhe specifikime. SDI përbëhet nga një kuadër që mundëson përdoruesit me mandate dhe disiplina të ndryshme të veprojnë në një mënyrë bashkëpunuese dhe të bashkuar për të fituar qasje, rifituar, analizuar dhe shpërndarë të dhënat gjeohapësinore dhe informatat në një mënyrë të lehtë dhe të sigurt.

Koncepti i SDI-së konsiston në "punën e zgjuar", nga ri-përdorimi i të dhënave, aftësive teknike, mundësitë, përpjekjet intelektuale dhe kapitale, duke ndarë kostot e njerëzve, teknologjisë dhe infrastrukturës. SDI mbështetet në zhvillimin e politikave, teknologjive, të dhënave, standardeve të përbashkëta, praktikave standarde, protokolleve dhe specifikimeve. Koncepti kryesor SDI është që të lëvizë të dhënat hapësinore në mjedis Web dhe të përdorë shërbimet Web për ndërtimin e rrjetit të shpërndarë Geoportals. Një SDI ka kuptim në nivel lokal, kombëtar, rajonal dhe global, ku mbivendosja dhe dublikimi në prodhimin e informacionit gjeografik është paralel me flukset e pamjaftueshme të informacionit gjeografik ndërmjet aktorëve të ndryshëm për shkak të mungesës së standardizimit dhe harmonizimit të bazave të të dhënave hapësinore.

Sapo rëndësia e dhënies së informacionit gjeografik si një infrastrukturë e ngjashme me rrugën dhe rrjetet e telekomunikacionit bëhet e njohur, kjo bën sens që të sigurohet një Infrastrukturë të Dhënash Hapësinore konsistente në nivel lokal, kombëtar dhe global sikurse është duke u zhvilluar. Një SDI mund të bëjë të mundur zbulimin dhe shpërndarjen e të dhënave hapësinore nga një ofrues shërbimesh të dhënash tek një përdorues. Në mënyrë që të sigurohet shërbimi i kërkuar, janë të nevojshëm komponentët e mëposhtëm software:

- o Baza Hapësinore e mundësuar e të dhënave - për të ruajtur të dhënat
- o Web ose Desktop klientësh - Klientë të thjeshtë për tu shfaqur, për të pyetur, dhe analizuar të dhënat hapësinore. Klientë të avancuar për të krijuar dhe përditësuar të dhënat hapësinore.
- o Katalog Softuar-ësh për shërbime - për zbulimin, shfletimin, dhe pyetjen e metadata të dhënash hapësinore, shërbimet hapësinore dhe burime të tjera
- o Shërbime të të dhënave hapësinore - që ofrojnë shërbimet e nevojshme për ofrimin e të dhënave nëpërmjet internetit
- o Shërbimet e përpunimit - në mënyrë që të kryejnë transformimin hapësinor ose operacionet e analizave hapësinore

Përveç këtyre komponentëve softëare, një varg i standardeve (ndërkombëtare) teknike janë të nevojshme që të lejojnë ndërveprimin midis komponentëve të ndryshëm softëare. Në mesin e atyre janë standardet gjeohapësinore të përcaktuara nga Konsorciumi i Hapur Gjeohapësinor (p.sh., OGC WMS, WFS, GML etj) dhe ISO (p.sh. ISO 19115) për ofrimin e hartave, të dhënave vektoriale dhe rastet, por edhe të dhënat format, standardet e transferimit internet nga konsorciumi W3C. Së fundi, përveç komponentëve teknikë që lidhin të dhënat nëpërmjet internetit, aspekte të tjera të tilla si marrëveshjet e licencimit, standardet e transferimit të të dhënave, dhe politika të qasjes së të dhënave duhet gjithashtu të vihen në vend për të siguruar qasje të qëndrueshme dhe të besueshme. Si pasojë, një infrastrukturë e të dhënave hapësinore nuk është vetëm një strukturë teknike, por një kornizë e plotë që përfshin politika, teknika, biznes dhe aspekte sociale:

Politika			
Njerëzit/Partneriteti			
Zbulimi	Qasja	Shkarkimi	Përpunimi
Shërbimet			



	Seti i të dhënave	
Teknologjia	Të dhëna gjeografike të kompjuterizuara	
Standartet dhe Specifikimet		

Fig. 14 Komponentët SDI

ARKITEKTURA SDI

Një platformë tipike SDI ndjek arkitekturën n-nivelëshe sic; është paraqitur në figurën më poshtë. Të 3-nivelet e arkitekturës janë:

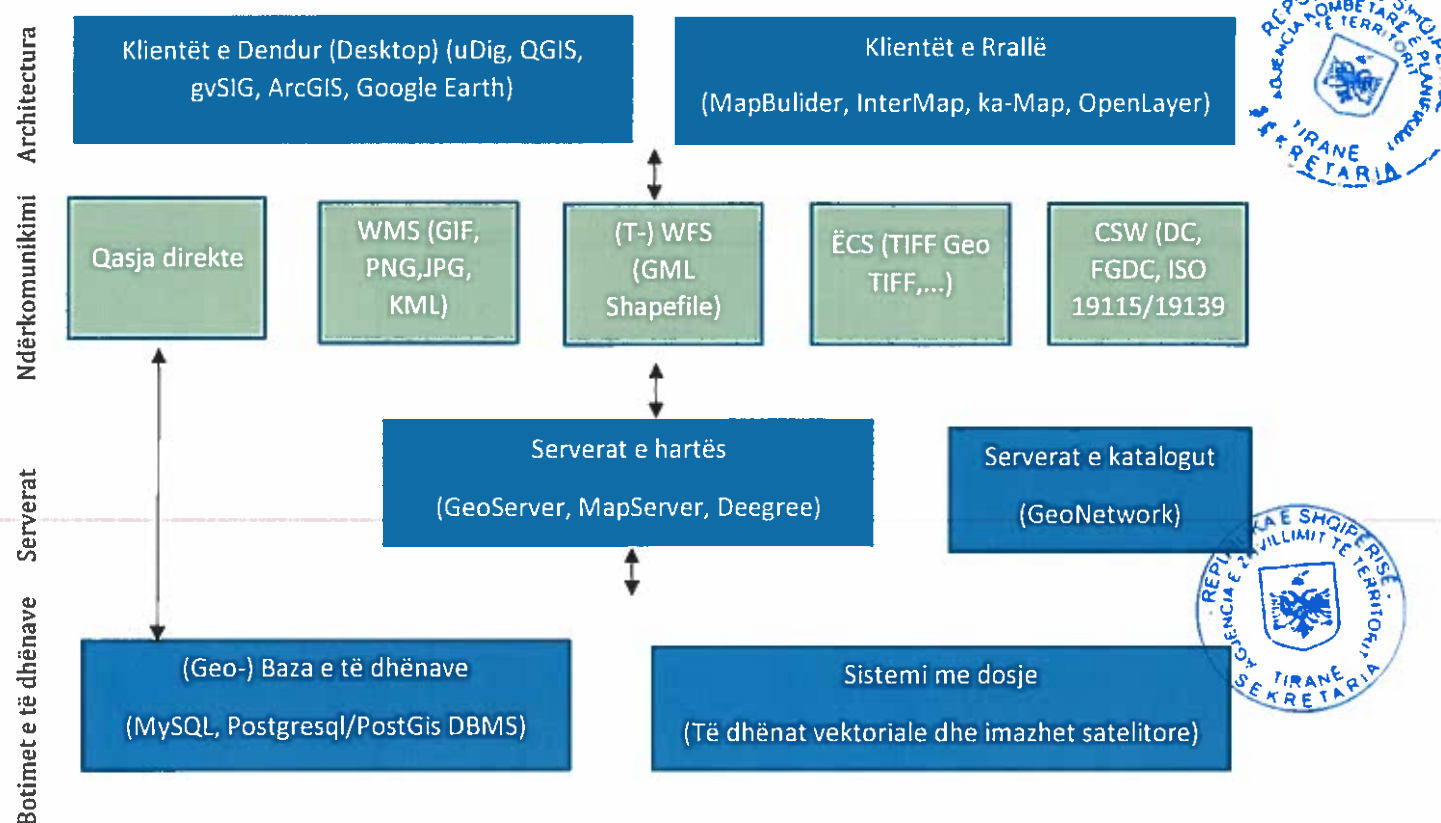
o Niveli Data: Përdoret për të organizuar dhe hedhur të dhënat dhe metadata. Mund të jetë një sistem RDBMS ose sistem file (kryesisht i përdorur për të dhënat e raster)

o Niveli i Shërbimit: Ofron shërbimet e nevojshme për të dhënat e qasjes. Shërbimet mund të kategorizohen në shërbimet e të dhënave hapësinore përkatëse (pamje, qasje, analizë) dhe shërbimet përkatëse metadata (katalog, kërkim).

o Niveli i Klientit: Përfshin ndërlidhje të përdorura për vizualizimin dhe analizën e të dhënave. Klientët e shëndoshë zakonisht janë aplikacione desktopi që ofrojnë funksionalitete të avancuara, duke përfshirë edhe redaktimin dhe përditësimin e të dhënave.

o Klientët e hollë janë klientë web që ofrojnë qasje të lehtë në të dhënat e përshtatshme kryesisht për qëllime vizualizimi.

Software Architecture SDI i bazuar në software gjeografik të hapur



Qasja dhe përpunimi i informatave gjeohapësinore është arritur në një arkitekturë të orientuar drejt shërbimit (SOA) duke përdorur standarde të hapura, sic është paraqitur në figurën 4. Shërbimet OGC janë të grupuara në figurë dhe diskutuar në seksionet e mëposhtme.

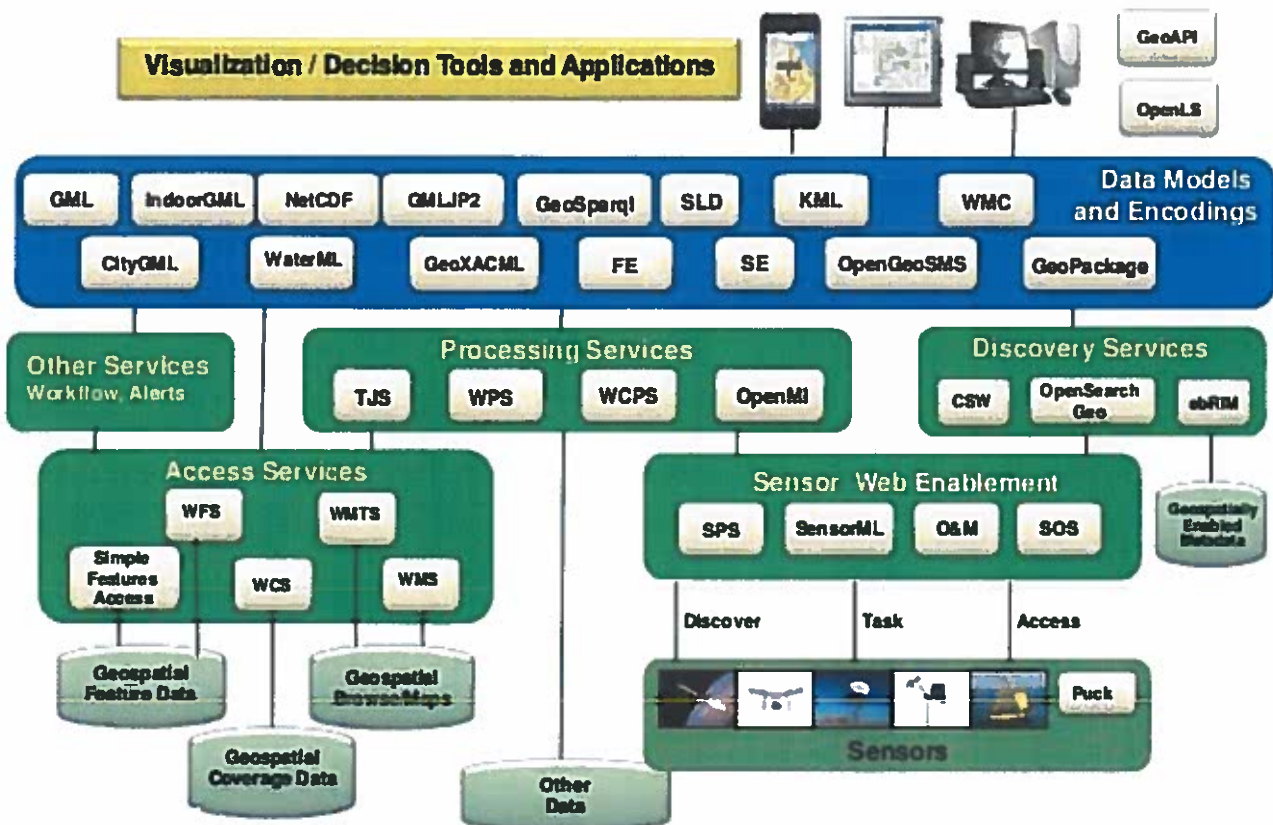


Fig. 15 Arkitektura e Shërbimeve Gjeohapësinore

Vizualizimi

OGC-se ka miratuar disa standarde që mbështesin vizualizimin e informacionit gjeografik. Këto standarde lejojnë aplikimet për të ndarë funksionet e portretizimit nga funksionet e përpunimit në një pajisje të vetme ose në mjedise të shpërndara.

o Shërbimi Web Map i OGC (WMS) Interface Standard siguron një ndërfaqe të thjeshtë HTTP për të kërkuar imazhe hartë gjeo-regjistruara nga një ose disa databaze të shpërndara gjeohapësinore. Imazhet janë kthyer në një formatim të specifik PNG ose JPEG.

o Standarti i Shërbimit Web Map Tile OGC (WMTS) ofron siguron për të shërbyer pllaka imazhesh të referuara në hapësirë me përmbajtje të paracaktuar, të shtrirë, dhe zgjidhje. WMTS ndryshon fleksibilitetin e performancës së përshtatur të hartës - siç parashihet me WMS - për mundësinë e përhapjes së mundshme duke i shërbyer një grupi të caktuar të pllakave.

OGC Symbology Encoding Standard (SE) është gjuhë XML për stilimin e informacionit dhe rregullat përkatëse me simbole. OGC Styled Layer Descriptor (SLD) lejon stile të ndryshme hartografike që të aplikohen për të njëjtat të dhëna, duke bërë të mundur shpërndarjen e stileve të ndryshme hartash për përdorim të ndryshëm të të dhënave dhe interpretime. GC KML është gjuhë XML e fokusuar në vizualizim gjeografik, përfshirë shënimin e hartave dhe imazheve. Vizualizimi Gjeografik përfshin jo vetëm paraqitjen e të dhënave grafike të globit, por edhe kontrollin e Jundrimit të përdoruesit në kuptimin e ku të shkojnë dhe ku të kërkojnë. OGC ARML 2.0 standard kandidat ofron një format shkëmbimi për aplikacione të Augmented Reality (AR) për të përshkruar dhe për të bashkëvepruar me objekte në një skenë AR. Në një fokus në celular, vizion i bazuar AR.

SHERBIME QASJEJE NE TE DHENA

Në Shërbimet e qasjes përfshihen Standardet WFS dhe WCS për vektor dhe raster të dhënash, respektivisht. Standarti OGC-së Web Feature Service (WFS), publikon gjithashtu si ISO 19142, siguron një ndërfaqe duke lejuar kërkesa për karakteristika gjeografike në të gjithë web duke përdorur thirrje platforme të pavarur. Kështu duke përdorur standardin WFS klientet janë në gjendje të rifitojnë dhe përditësojnë të dhënat gjeohapësinore të

koduara në Gjeografisë Markup Language (GML) dhe të koduara në formate të tjera. WFS përcakton ndërfaqe për qasje të dhënash dhe operacione manipulimi në objekte spacia. Përmes këtyre ndërfaqeve, një klient përdorues mund të kombinojë, të përdorë dhe menaxhojë gjeodata nga burime të ndryshme. Standardet e hapura për kodimin e të dhënave përfshijnë GML, JSON, dhe KML. Standardi OGC Web Coverage Service (WCS) mbështet tërheqjen elektronike të të dhënave gjeohapësinore si "coverages0 /raster files - që është, informacion dixhital gjeohapësinor që përfaqëson fenomene hapësire/kohë - të ndryshme. WCS siguron qasje në të dhënat e mbulimit në forma të tilla që janë të dobishme për dhënien client -side rendering, si input në modele shkencore, dhe për klientë të tjerë. Standardet e hapura për të dhënat e kodifikuara të mbulimit përfshijnë NetCDF, HDF, grib, BUFR dhe GeoTIFF. WCS suite është e organizuar si bërthamë WCS dhe një grup zgjerimesh që ofron funksionalitete shtesë.

WCS Core ofron ndërfaqe për hapësirën bazë dhe nxjerrjen e përkohshme. Ka dy lloje të nëntotaleve të disponueshme, të cilat mund të kombinohen: Zvogëlimin e ekstrakteve në një nënsipërfaqe e një mbulimi të treguar nga një kuadër përcaktues-kufijsh; rezultati ka të njëjtin dimension (Dmth, numri i akseve) si mbulimi original. Copëtimi kryen një prerje në pozicionin e treguar, duke zvogëluar dimensionin e rezultatit të mbulimit. Në mesin e shtesave WCS janë: WCS Gama subsetting, WCST, WCS Processing dhe WCS CRS.

Shërbimet e Përpunimit

OGC Web Processing Service (WPS) Interface Standard përcakton rregullat për standardizimin si inputet dhe outputet (kërkesat dhe përgjigjet) për të thirrur shërbime gjeohapësinore të përpunimit, të tilla si mbulesë poligon, si Web Services. Standardi përcakton gjithashtu se si një klient mund të kërkojë ekzekutimin e një Procesi, dhe si outputs nga procesi i trajtuar. Përcakton një ndërfaqe që lehtëson botimin e proceseve gjeohapësinore dhe zbulimin klientëve si dhe angazhimin e këtyre proceseve. Të dhënat e kërkuara nga WPS mund të dorëzohen nëpërmjet një rrjeti ose mund të jenë të disponueshme në server.

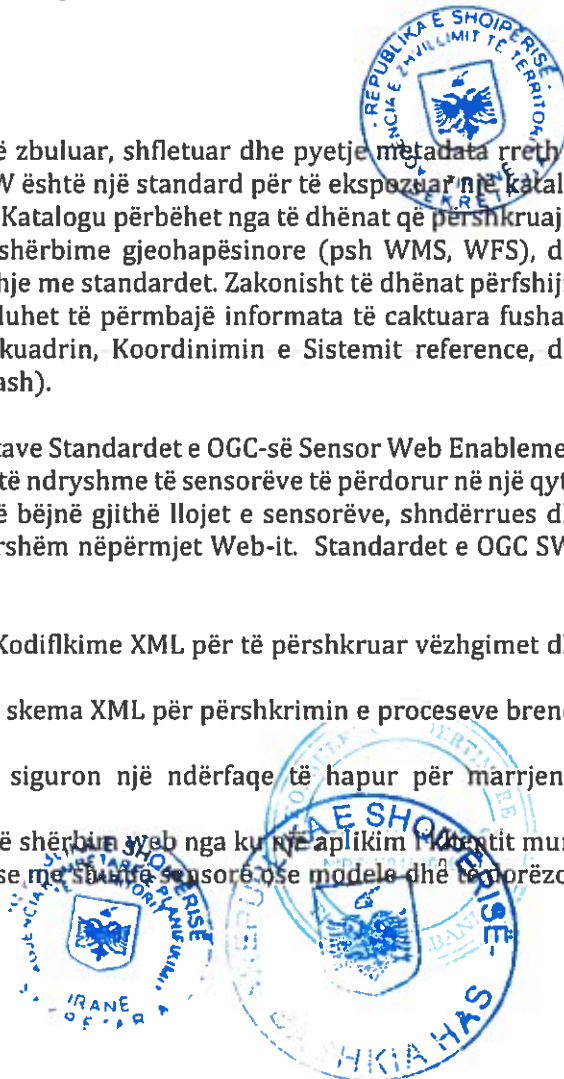
OGC Table Joining Service (TJS) ofron një mënyrë për të ekspozuar këtë koorporim të dhënash në kompjuterë të tjerë, në mënyrë që të mund të gjenden dhe të arrihen, dhe një mënyrë për të bashkuar këto të dhëna me të dhëna hapësinore që përshkruhen nga kuadri, në mënyrë që të mundësohet hartëzimi ose analiza gjeohapësinore.

Katalogu i Shërbimeve

Katalogu i Shërbimeve për WEB (CSW) ofron ndërfaqe për të zbuluar, shfletuar dhe pyetje metadata rreth të dhënave, shërbimeve dhe burimeve të tjera të mundshme. CSW është një standard për të ekspozuar një katalog të të dhënave gjeohapësinore në XML në internet (mbi HTTP). Katalogu përbëhet nga të dhënat që përshkruajnë të dhënat gjeohapësinore (p.sh. të dhënash Feature, KML), shërbime gjeohapësinore (psh WMS, WFS), dhe burime të tjera të ngjashme. Të dhënat janë në XML në përputhje me standardet. Zakonisht të dhënat përfshijnë Dublin Core, ISO 19139 ose metadata FGDC. Çdo regjistrim duhet të përmbajë informata të caktuara fushash kryesore, duke përfshirë: Titullin, Formalin, Llojin, kufijtë, kuadrin, Koordinimin e Sistemit reference, dhe Shoqatën/association (një link në një tjetër regjistrim të dhënash).

2.2.5 Evidentimi i Sensorit të Web-it dhe Sensorit të Dokumentave Standardet e OGC-së Sensor Web Enablement (SWE) janë përdorur për të mundësuar komunikimin e llojeve të ndryshme të sensorëve të përdorur në një qytet të zgjuar. Duke përdorur këto zhvillues standardesh mund të bëjnë gjithë llojet e sensorëve, shndërrues dhe magazina të dhënash sensorësh të zbulueshëm, dhe të përdorshëm nëpërmjet Web-it. Standardet e OGC SWE janë:

- o Vëzhgime dhe matje (O & M) -modele të përgjithshme dhe Kodifikime XML për të përshkruar vëzhgimet dhe matjet
- o Sensor Model Language (SensorML) - modele standardi dhe skema XML për përshkrimin e proceseve brenda sensorëve dhe sistemeve të përpunimit të vëzhgimit.
- o Sensor Observation Service (SOS) -Një shërbim web që siguron një ndërfaqe të hapur për marrjen e vëzhgimeve, si edhe një sensor dhe platformë përshkrimi.
- o Sensor Planning Service (SPS) - Një ndërfaqe e hapur për një shërbim web nga ku një aplikim klientit mund të përcaktojë mundësinë e mbledhjes së të dhënave nga një ose më shumë sensorë ose modele dhe të dorëzojë kërkesat e mbledhura.



o PUCK Protocol Standard - Përcakton një protokoll për të tërhequr një përshkrim SensorML, sensor "driver" code, dhe informacione të tjera nga vete pajisja, duke bërë të mundur instalimin automatik të sensorit, konfigurimin dhe funksionimin.

o SWE Common Data Model - Përcakton modele të dhënash të nivelit të ulët për shkëmbimin e të dhënave të lidhura me sensorë mes njeve të kuadrit të OGC® Sensor Web Enablement (SWE).

o SWE Service Model - Përcakton llojet e të dhënave për përdorim të përbashkët të gjithë OGC Sensor Web Enablement (SWE) shërbimesh. Pesë nga këto paketa përcaktojnë kërkesën e operimit dhe llojet e reagimit.

Dokumenti Kontekst dhe GjeoPaketa

Një OGC Web Services Context Document (OWS Context) mund të përdoret për të organizuar një grup informacioni hapësinor në lidhje me një temë dhe vend të caktuar. Dokumenti Kontekst mund të ndahet me klientët e përdoruesit që hapin OWS Context dhe rifitojnë/shfaqin informacion. Kjo OGC GeoPackage Standard përcakton një SQLite Extension për përdorim të drejtpërdrejtë të karakteristikave vektoriale gjeohapësinore dhe/ose grupe matrice ose imazhe raster në shkallë të ndryshme. GeoPackages janë të ndërveprueshme në të gjitha ndërmarrjet dhe në mjediset personale të informatikës, dhe janë veçanërisht të dobishme në pajisjet mobile si smartphones dhe tableta në mjediset të komunikimit me lidhje të kufizuar dhe bandwidth. Të dy Context dhe GeoPackage mund të përdoren për të dërguar të dhëna gjeohapësinore në pajisje të lëvizshme.

Kuadri Teknologjik

Infrastruktura e të dhënave hapësinore duhet të bëjë të mundur zbulimin dhe shpërndarjen e të dhënave hapësinore nga një magazinë të dhënash, në mënyrë ideale përmes një apo më shumë web shërbimesh. Përveç kësaj, mund të lejojë ofruesin e të dhënave të (në distancë) krijojë dhe përditësojë të dhëna hapësinore të ruajtura në magazinën qendrore. Për këtë arsye, komponentet bazë software të një SDI përbëhen nga:

o Një magazinë të dhënash hapësinore

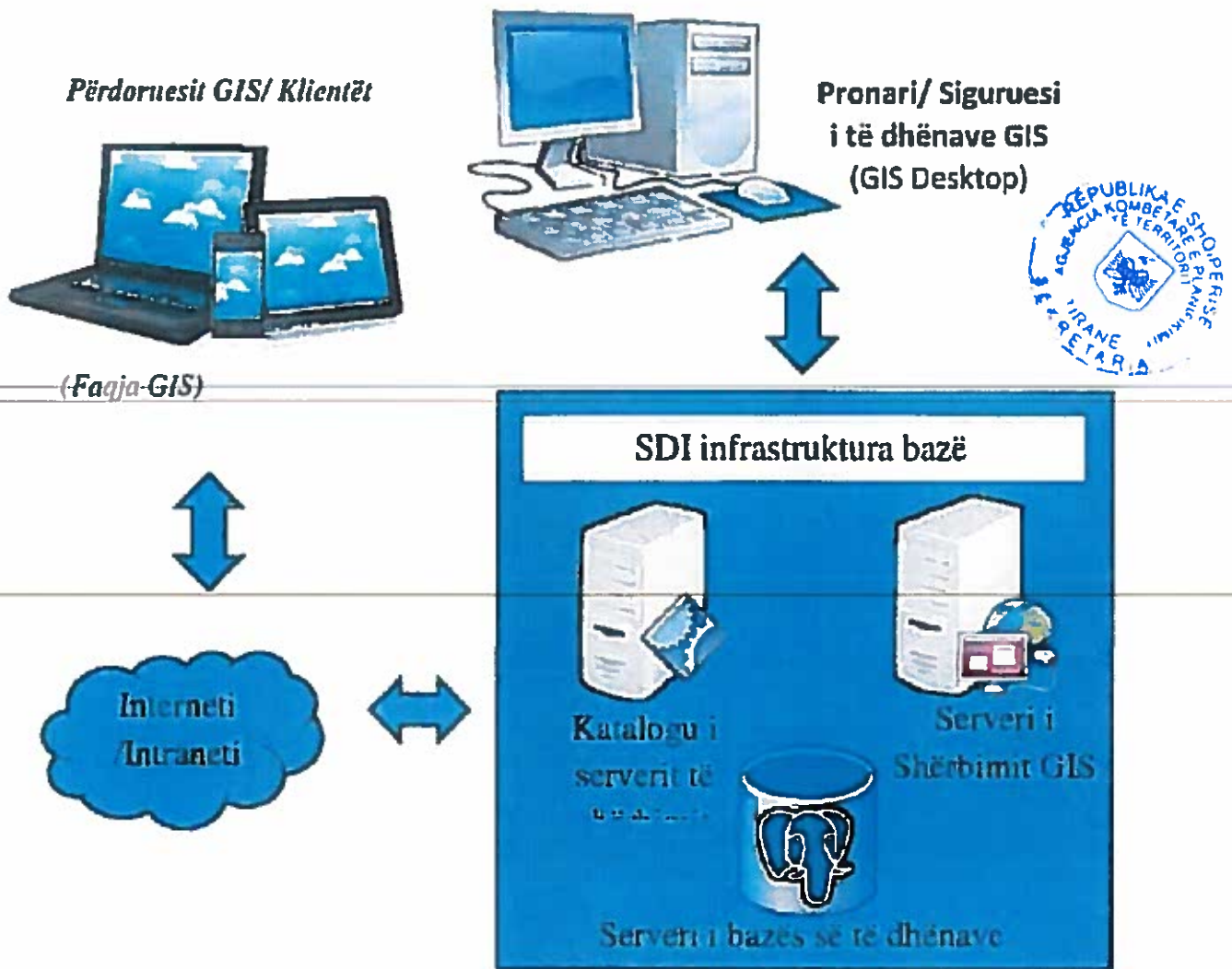
o Një shërbim hapësinor të dhënash që mundëson ofrimin e të dhënave nëpërmjet internetit dhe/ose shërbime të përpunimit të tilla si datum dhe transformime projeksionesh

o Një shërbim katalog për zbulimin, lundrimin, dhe pyetjen e metadata ose shërbime hapësinore, datasets hapësinore dhe burime të tjera,

o Një klient software që mund të shfaqë, të pyesë, dhe analizojë të dhënat hapësinore

o Software GIS (klient ose desktop) që lejon krijimin dhe mirëmbajtjen e të dhënave





Siç përmendet në seksionet e mëparshme, disa standarde teknike të përcaktuara nga Open Geospatial Consortium (OGC, opengeospatial.org) dhe Organizata Ndërkombetare për Standardizim (ISO 19xxx seri, iso.org) luajnë një rol të rëndësishëm në përhapjen dhe përpunimin e të dhënave hapësinore. Në përgjithësi, këto standarde përshkruajnë protokollet e komunikimit mes serverave të të dhënave, serverave që ofrojnë shërbime hapësinore, dhe klienteve software, të cilat kërkojnë dhe shfaqin të dhëna hapësinore. Përveç kësaj, përcaktojnë një format për transmetimin e të dhënave hapësinore. Standardet në vijim OGC janë të nevojshme për të ndërtuar një SDI:

- o Standardet e ofrimit të të dhënave OGC
- o Web Mapping SERVICE (WMS), Web Feature Service (WFS) dhe ekuivalenti i saj transaksional (WFS T), dhe Web Coverage Service (WCS);
- o Standardet formate të dhënave OGC
- o Simple Feature Standard (SFS), Geography Markup Language (GML), Keyhole Markup Language (KML);
- o Standardet e kërkimit të të dhënave OGC
- o Katalogu Shërbimit (QPS), gazetteer Service (WFS-G)
- o Standardet e tjera OGC
- o Web Processing Service (WPS), Coordinate Transformation Service (CTS), Web Terrain Service (WTS), Styled Layer Descriptor (SLD), Symbology Encoding (SE), Map Web Context (WMC).

Standardi ISO 19115 (Geographic Information - Metadata) është gjithashtu i rëndësishëm siç përcakton skema për përshkrimin e të dhënave hapësinore dhe ISO 19119 (Geographic Information - Services) përcakton se si të dhënat dhe shërbimet hapësinore duhet të përshkruhen në mënyrë që të jenë në gjendje për tu kërkuar nga shërbimet e katalogut (të tilla si OGC Catalogue Service). Specifikimet e zhvilluara nga World Wide Web Consortium (W3C) për shpërndarjen e të dhënave të tilla si HTML, XML, SVG, SOAP, WSDL, etj. duhet të meren

gjithashtu parasysh. Kategoritë software SDI Figura e mëposhtme paraqet një listë të software me burim të hapur që mund të përdoren në një SDI. Software është i kategorizuar sipas funksionit të tyre në zhvillimin SDI:

- o DesktopGIS
- o Web GIS Toolkits
- o Spatial RDBMS
- o GIS Servers
- o Catalogue Servers



Fig. 16 Open Source SDI software

SDI Server software

Web Map Servers për të shërbyer të dhëna dhe imazhe - web mapping services, dmth servera, zakonisht shërbejnë të dhëna hapësinore bazuar në tre standarde OGC: WMS (ose ISO 19128: 2005, Geographic Information - Web Map Services) për shfaqjen e hartave si imazh, WFS për të dhëna vektoriale, dhe WCS për të dhënat raster. Web Map Servers rrallë lejon ndërveprimin me të dhënat në drejtim të përpunimit apo redaktimit. Megjithatë, nëse standardet e tilla si OGC WPS (përpunimit) dhe OGC WFS-T (redaktimit) janë zbatuar, atëherë kjo është e mundur. Dy software më të njohur të shpërndarjes janë (UMN) MapServer (mapserver.org) dhe GeoServer (geoserver.org). Te dyja zgjidhjet janë të krahasueshme me zgjidhjet e ngjashme të pronësisë në lidhje me funksionalitetin e tyre. Autodesk gjithashtu ofron një adoptim të gjerë me burimin e hapur të hartës web server, MapGuide Open source (mapguide.osgeo.org), që ka evoluar jashtë pronësisë së Autodesk te MapGuide 6.5 software. Një software i katërt server, me një bazë të fortë europiane përdoruesi, është korniza e shkallës server/aplikimi i ofruar nga lat/Ion GmbH (wiki.deegree.org). shkalla ka qenë referencë aplikimi për disa standarde të ndryshme OGC.

Evidentimi hapësinor DBMS

Sistemi i Menaxhimit të të dhënave më bazë hapësinore (DBMS) zakonisht nuk janë zhvilluar si një zgjidhje software më vete, por për të shtuar kapacitete hapësinore në DBMS ekzistuese. Produkti me bazën më të madhe përdoruese është ndoshta PostGIS. PostGIS shton lloje të të dhënave hapësinore dhe analizon funksione për bazën e të dhënave FOS PostgreSQL (postgresql.org). PostGIS është përdorur aktualisht në instalimet me kërkesa të larta, për shembull, nga Agjencia Franceze Kombëtare e Hartave (IGN France), dhe siguron zbatimin më të plotë të OGCs Simple Feature Specification (OGC SFS) të çdo zgjidhje FOSS DBMS. Krahasuar me DBMS të pronësisë hapësinore, të tilla si Oracle I Og Hapësinor, tregon se PostGIS është një alternativë e krahasueshme kur merret parasysh funksionaliteti, fuqia, mbështetja dhe çmimi. Dy projekte të tjera FOSS DBMS përfshijnë aftësi hapësinore të dhënash. Ato janë MySQL Spatial extension (mysql.com), i cili shton mbështetje hapësinore për MySQL, dhe projekti Spatialite për SQLite (gaia.gis.it/spatialite--HEAD=pobj). Aktualisht MySQL Hapësinor siguron zbatimin bazë të OGCs SFS për standardin SQL, por operacionet e pyetjes dhe analizës shfrytëzojnë

(minimalisht) Bounding Rectangles në vend të gjeometrisë së vërtetë. Spatialite realizon pajtueshmëri në OGC Simple Features Specification duke shfrytëzuar funksionalitetin e librarisë gjeometrike të GEOS (trac.osgeo.org/geos--HEAD=pobj). Përveç sa më sipër, ka një numër projektesh që shtojnë mbështetje hapësinore për DBMS, që përfshijnë:

1. hibernate (hibernatespatial.org)
2. H2 DBMS (shih faqet e internetit geoserver.org, orbisgis.org dhe hatbox. sourceforge.net)
3. INGRES (community .ingres.com/ëiki/IngresGeospatial).

Gjithashtu CouchDB (couchdb.org, [23]) dhe MongoDB (mongodb.org, [24]) janë përdorur për ruajtjen e të dhënave hapësinore. Të dy projektet ofrojnë një JSON (JavaScript Object simbol) bazë të dhënash të dokumenteve të orientuar me pyetje dhe indeksim aftësish. Megjithatë, aktualisht nuk ka përhapje hapësinore që ne të jemi të vetëdijshëm që të mundësojmë veprime native hapësinore në keto implementime të bazës së të dhënave 'NoSQL'.

Regjistri SDI, katalogu dhe menaxhimi i metadata software

Për sa i përket regjistrin/metadata software gjenden pesë projekte të përdorura gjerësisht për zhvillimin e SDI. Produkti më i njohur dhe që përdoret është GeoNetwork Opensource (geonetëorkopencsource. org). Ai është financuar dhe përdorur nga disa agjenci të mëdha, duke përfshirë Programin Botëror të Ushqimit, Programin e Kombeve të Bashkuara për Mjedisin, Organizatën Botërore të Ushqimit të Kombeve të Bashkuara, dhe Zyra e Kombeve të Bashkuara për Koordinimin e Çështjeve të Njeriut. Kuadri i shkallës (deegree) (wiki.deegree.org) gjithashtu ofron shërbime metadata për krijimin, ruajtjen, pyetjen, rikthimin dhe shfaqjen e metadata.

Klientet Desktop SDI

Klientët Desktop GIS për përditësime dhe analizë të dhënash janë thelbësore në çdo zbatim SDI. Ato sigurojnë disa mjete për menaxhimin e të dhënave hapësinore, vizualizimin dhe analizën. Si e tillë, ka një numër projektesh të FOSS që zhvillojnë dhe mbajnë desktop GIS. Në mënyrë që të përdoret desktop GIS në një kontekst SDI software duhet të ofrojë të paktën aftësi WMS OGC për të siguruar që mund të veprojë si një klient SDI.

Software	OGC Services supported
QGIS	WMS, WFS, SFS, GML, KML
GvSIG	WMS, WFS, WFS-G, WCS, GML, KML, CSW
uDIG	WMS, WFS, WFS-T, SFS, GML, SLD, WPS
GRASS	WMS, WFS, GML, WPS
SAGA	WMS, WFS
MapWindow	WMS, WFS
ILWIS	WNS, WFS, WCS, WPS
OpenJumb	WMS, WFS, SFS, GML, KML, SLD, WFS-T, WPS
Marble	WMS, KML



Quantum GIS (QGIS) është ndoshta burimi më i hapur dhe i përdorur Desktop GIS software. QGIS siguron një ndërfaqe miqësorë të përdoruesit, ku përdoruesit mund të vizualizojnë, menaxhojnë, ndryshojnë, analizuar të dhënat, dhe kompozojnë harta të printueshme. Përfshin funksionalitete të fuqishme analitik nëpërmjet integritit me GRASS. Shkon në Linux, Unix, Mac OSX dhe Windows dhe mbështet vektor të shumtë, raster dhe formate database dhe funksionalitet.



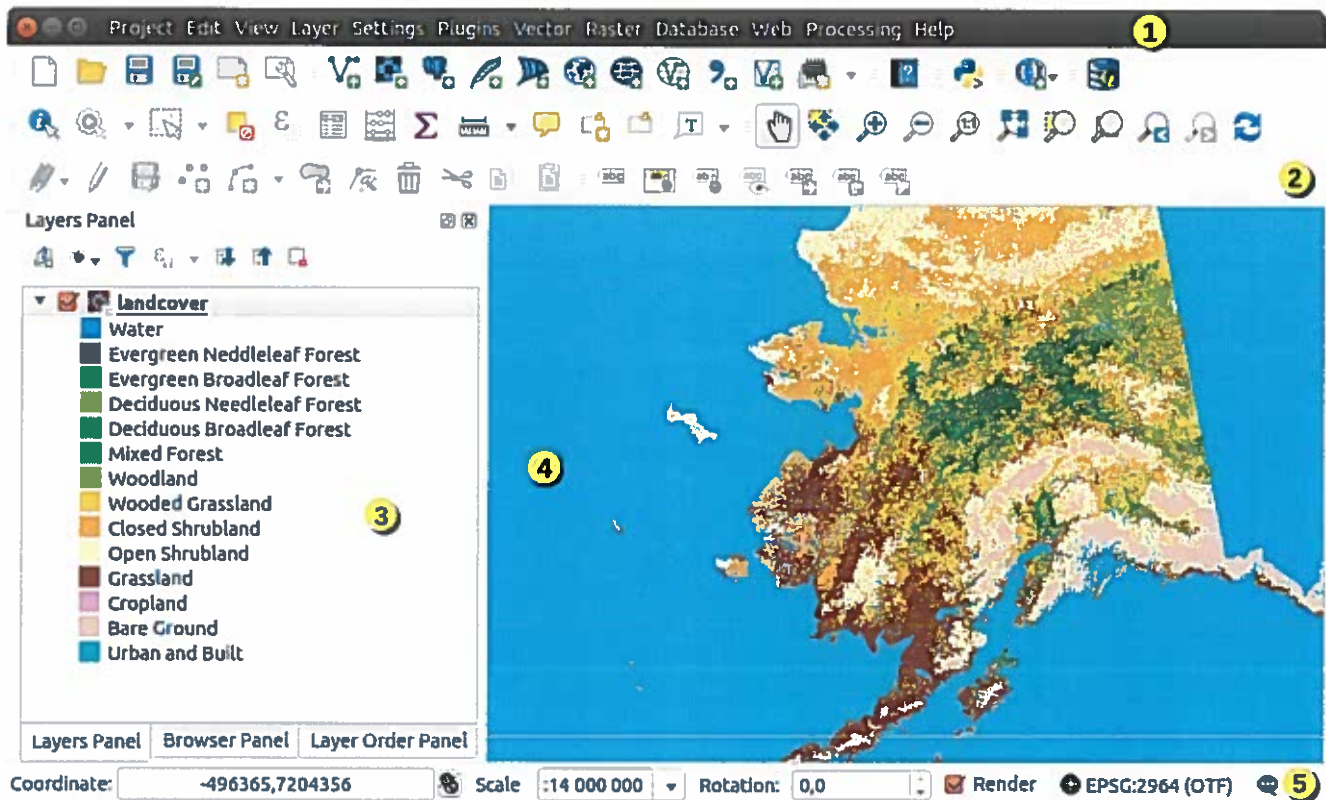


Fig. 17 Ndërfaqja e përdoruesit QGIS

Funksionalitetet themelore të QGIS shënohen më poshtë:

- Përdorim miqësor grafik dhe ndërfaqës
- Karakteristika identifikimi/zgjidhjeje
- Attribute editimi/pamjeje/kërkimi
- Në projeksion fluturimi
- Kompozim printimi
- Etiketimi
- Ndryshim vektorësh dhe raster simbolizimi
- Shtim shtrese graticule
- Pamje e lehtë e shumë Vektorëve dhe formateve Raster
- Tavolina database: PostgreSQL /PostGIS, Oracle Spatial, MS SQL Spatial, SpatiaLite
- Formate vektoriale: duke përfshirë shapefiles ESRI, MapInfo, SOTS dhe GML, vektorë OpenStreetMap
- Formate raster të tilla si modele Dixhitale, fotografi ajrore apo imazhe Landsat
- Pozicionime GRASS dhe mapsets
- Të dhënat online të shërbyera si OGC-compliant WMS, WMTS, WFS ose wcs
- Mbështetje renderash 2.5D
- Krijon, ndryshon dhe eksporton të dhëna hapësinore duke:
- Kryer analiza hapësinore duke përdorur mbështetje të integruar për Saga, OTB, MMGIS, ffools dhe GRASS
- Hartë algjebër
- Analiza e terrenit
- Modelim hidrologjik
- Analiza e rrjetit
- Toolbox e plotë e shfletueshme e funksioneve

Përcaktim dhe drejtim reusable analysis rutines përmes funksioneve zinxhir

- duke përdorur një mjet grafik modelimi
- Publikim në internet
- Zgjerimi i konfigurimit arkitektonik.

Web klient/portale SDI

Si një alternativë për software desktopi GIS (nganjëherë referohet si një klient i huaj - i panjohur për teknologjinë), ajo është duke u bërë më e zakonshme për të bërë përdorimin e një webi bazuar në një klient të

hollë për të shfaqur (dhe pyetur) të dhëna. Megjithatë, për të ndërtuar një shfletues standard web për shfaqjen e të dhënave hapësinore kërkohet funksionalitet shtesë si për klientin ashtu edhe për serverin gjithashtu.

Disa Toolkits janë të disponueshme që të ndihmojnë në zhvillimin e web faqeve hartë - ose të plotësojnë të dhëna hapësinore të portaleve. Një faqe e thjeshtë hartë web përmban zakonisht vetëm një shikues të dhënash me jo query ose stil të avancuar funksionesh, edhe pse këto mund të shtohen.

Për të përfshirë një hartë të thjeshtë interaktive, biblioteka OpenLayers (openlayers.org) siguron një OGC WMS /WFS shikues të krahasueshëm të dhënash hapësinore.

Projekti OpenScales (openscales.org) ofron një tjetër mundësi me shikues të saj më bazë - Flex Adobe. Disa projekte të tjera shikues hartash ekzistojnë ose kanë ekzistuar, psh, ka-Map, Chameleon, ModestMaps dhe MapBuilder, por disa prej këtyre projekteve u bashkuan me projektin OpenLayers. Për këtë arsye, ka pasur një rritje në miratimin dhe zhvillimin e OpenLayers të fundit.

Duhet të përmenden shikues të tjerë. I pari është GET SDI PORTAL, i cili siguron funksionalitetin e plotë për të dy hartat vizualizimi/redaktimi dhe katalog kërkimi metadata. Shikuesi i dytë, MapBender (mapbender.org), nuk është vetëm një shikues, por një kornizë web hartë që ofron funksione për menaxhimin e shërbimeve hapësinore të të dhënave, si edhe, dmth, MapBender mund të përdoret për të krijuar një portal SDI. Disa Toolkits zhvillimi ekzistojnë që të përfshirë jo vetëm një shikues (shpesh OpenLayers), por edhe mjete të tjera që ndihmojnë për të ndërtuar faqet web hartë për shfaqje dhe pyetje (ose edhe redaktim) të të dhënave hapësinore. Projektet që ofrojnë kuadre të tilla përfshijnë:

- GeoMajas (geomajas.org)
- GeoExt (geoext.org)
- GeoMoose (geomoose.org)
- MapFish (mapfish.org)
- Mapstraction (mapstraction.com)
- SharpMap (codeplex.com/SharpMap)

Nëse aplikacionet më komplekse web janë për tu zhvilluar, atëherë rekomandohet gjithashtu që zhvilluesi të marrë në konsideratë përdorimin e Googles Web Toolkit (gwt.google.com) dhe Google Gears (gears.google.com). GeoTools (geotools.org) duhet të merren parasysh për të kuptuar anën e serverit si funksionalitet GIS dhe qasje të dhënash hapësinore.

PLANI I ZBATIMIT

Korniza Teknologjike e propozuar SDI Për zhvillimin e SDI propozohet kuadri teknologjik në vijim: o Baza e të dhënave hapësinore: PostgreSQL me PostGIS

o GIS Server: Geoserver

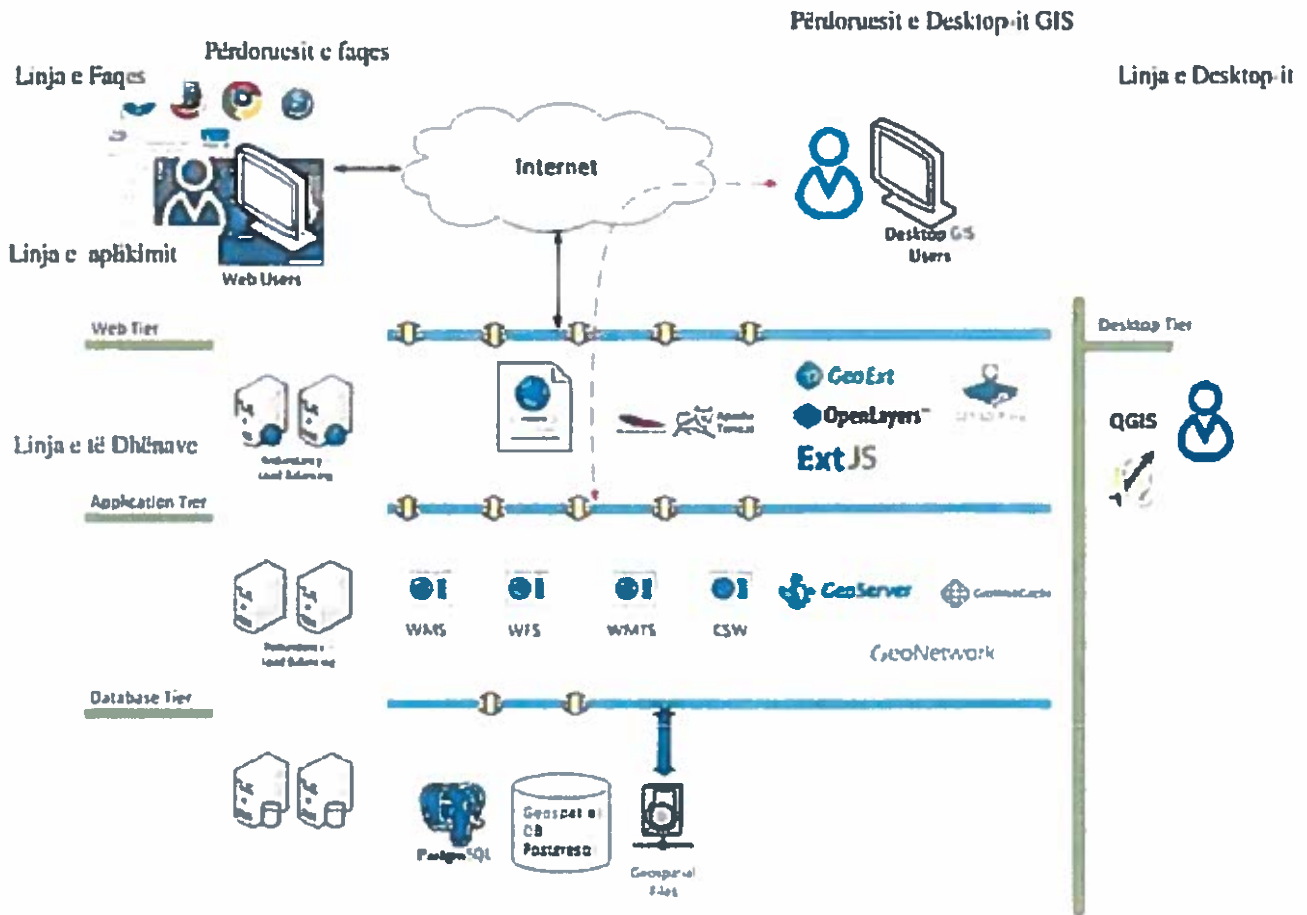
o Metadata katalog: Geonetwork Opensource

o GIS Portal: GET SDI Portal

o Desktop GIS: QGIS

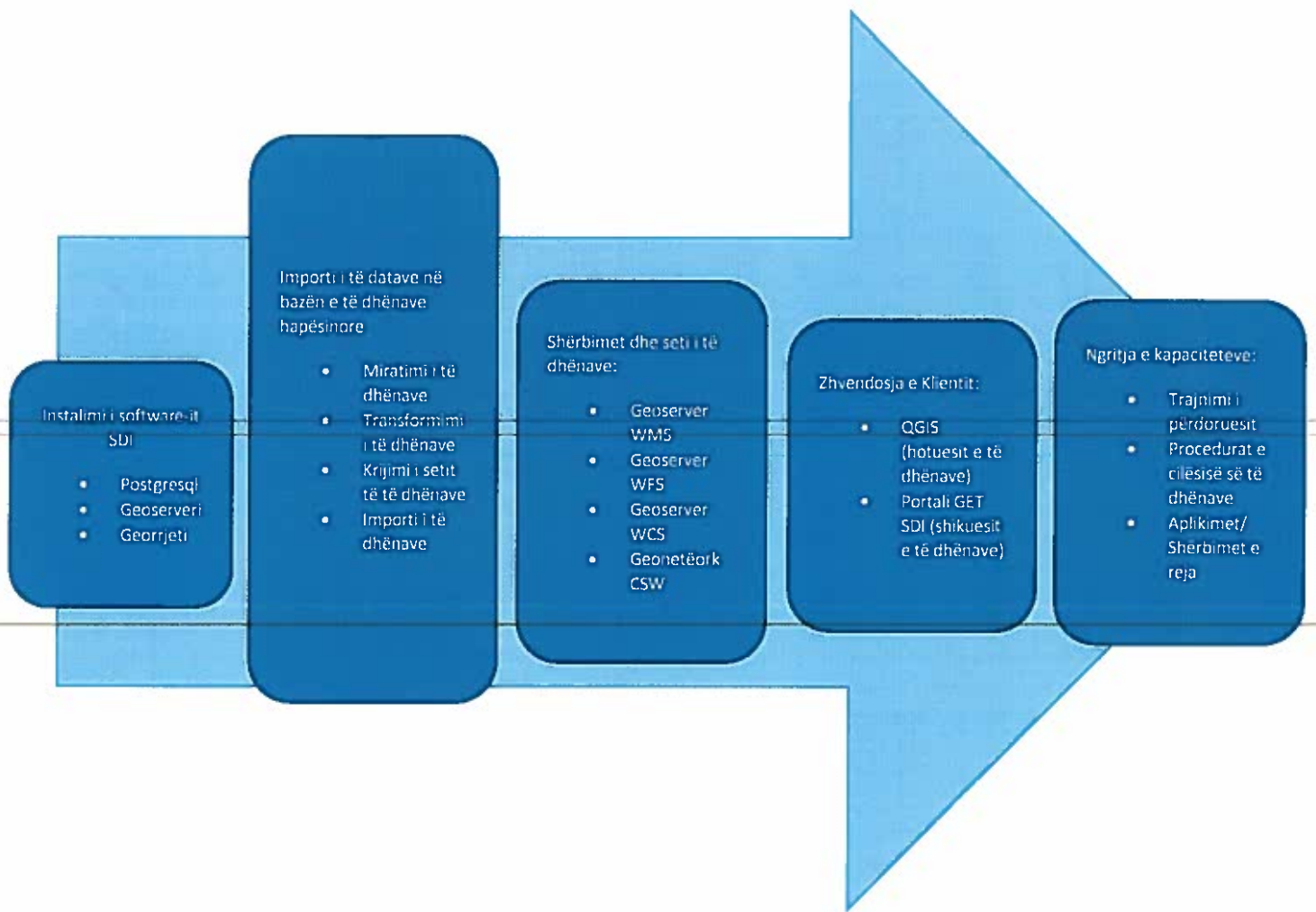
Arkitektura e këtij setup është paraqitur në figurën më poshtë.





Hapat e nevojshme të implementimit për zhvillimin SDI janë paraqitur në figurën e mëposhtme:





Instalimi i SDI software: Komponentët bazë SDI software do të jenë të instaluar (Postgresql ëith PostGIS, Geoserver and Geonetëorë). Sipas arkitekturës së propozuar n-shtresore, secili nga aplikacionet mund të instalohet në një server të veçantë, ose të gjitha aplikacionet mund të jenë të instaluara në një server. Të gjitha software mund të instalohen në Windows ose Linux sisteme operative. Zakonisht çdo server modern mund të sigurojë burimet e nevojshme për CPU, RAM dhe hapësirë në disk. Transmetimi në bazën e të dhënave hapësinore:

Në këtë fazë do të realizohet kalimi I infrastrukturës ekzistuese në të dhënat hapësinore në një bazë të re qendrore. Keto të dhëna janë mbledhur në kuadrin e vepres. Përbëhen nga të dhënat e Integratës Territorial Registry, i cili përfshin kategori të ndryshme të dhënash, të strukturuar në 88 dosje shapefiles, të cilat përfshihen në kategoritë e mëposhtme :

- Adresat
- Kufijtë
- Ndërtime
- Hipoteka
- Plani i Përgjithshëm Vendor
- Përdorimi i tokës
- Natyra dhe mjedisi
- Shërbime publike
- Rrjeti i transportit
- Karakteristika ekonomike dhe sociale

Përfshihen gjithashtu dhe të dhëna shtesë të cilat janë mbledhur dhe përshtatur në formë dosje shapefiles, në kuadrin e studimit në lidhje me të dhënat gjeologjike si dhe të vendrave të banuara, zona me ndërtime të jashtë ligjshme etj. Këto të dhëna shoqërohen dhe nga metadata, në bazë të IPT e cila është në bazë të tipit ISO 19115/2003.



Gjithashtu në këtë fazë do të grumbullohen dhe të dhëna të tjera të cilat mund të gjenden në shërbime të ndryshme (rrjeti sociale etj) te cilat do të futen në bazën qendrore të të dhënave. Para instalimit të të dhënave aktuale hapësinore në bazën qendrore të të dhënave janë të nevojshme këto hapa:

1. Vlefshmeria e të dhënave: Kontrollat e ndryshme të cilësisë së të dhënave duhet të kryhen duke përfshirë, por jo kufizuar, me kontrole topologjike, ndërtimi etj.
2. Transformimi i të dhënave: Në varësi të formatit të tyre fillestar, të dhënat mund të jenë të nevojshme për tu transformuar në një (GIS) format më të përshtatshëm për procedurën e instalimit në bazën e të dhënave. Për shembull, fotografi CAD si DĚG ose DXF duhet të transformohen në shapfiles dhe format geodatabase.
3. Një projektion i përbashket duhet të zbatohet (WGS 84 UTM 34N); mund të jetë i nevojshëm një projektim/riprojektim. Po ashtu, gjatë këtij hapi, nga grupe të të dhënave në tabela me struktura attribute mund të ndryshohen në mënyrë që të ndjekin një skemë të veçantë të dhënash që mund të kërkohet.
4. Krijimi Metadata: Të gjitha grupet e të dhënave duhet të shoqërohen me metadata. Në rast se metadata nuk janë në dispozicion duhet të krijohen në këtë fazë, sipas ISO ndjekur nga Agjencia. Metadata Skema INSPIRE duhet të shqyrtohet si nje alternativë.
5. Shërbimet dhe metadata: Shërbimet e nevojshme do të krijohen për të dhënat dhe metadatat. Për akses të të dhënave, WMS, WFS dhe /ose shërbimeve WCS do të sigurohet në Geoserver ndërsa për metadata, shërbimi të CSW duhet të jetë ngritur në Geoserver.
6. Client development: Për të hyrë te të dhënat, do të përdoren dy tipe të ndryshme QGIS nga përdoruesit e brendshëm të cilët do të kenë akses të plotë në të dhënat në mënyrë që të kryejnë detyrat hapësinore, analizat dhe mirëmbajtjen e të dhënave. Duke përdorur këtë aplikacion për shembull përdoruesit do të jenë në gjendje për të rinovuar bazën qendrore të të dhënave, me të dhënat e mbledhura nga terreni p.sh. duke përdorur pajisje GPS, ose pajisje të tjera të kapjes së të dhënave si drones. Një klient web, si GET SDI PORT AL, duhet të sigurojë që të dhënat të jenë dispozicion për përdoruesit e tjere të brendshëm/të jashtëm dhe për publikun.
7. Ngritja e kapaciteteve: Hapi i fundit do të fokusohet në ndërtimin e kapaciteteve. Kështu, është parashikuar trajnimi, përfshirë përdoruesit, si dhe forcimin e te gjitha procedurave institucionale që synojnë për nje qeverisje të hapur (an open data governance). Aplikacionet apo shërbimet e reja mund të përshkruhen në mënyrë që të sigurojnë mjete shtesë për shfrytëzimin e të dhënave dhe përdorimin e tyre.

Në këtë kuadër, do të përcaktohen përdoruesit dhe të drejtat e tyre në mënyrë që të krijohet nje mekanizëm për informacionin, menaxhimin dhe shfrytëzimin e të dhënave. Në bazë të aspekteve teknike, është e rëndësishme për të kuptuar se zbatimi SDI duhet të mbështetet edhe nga politikat dhe marreveshjet institucionale. Ndryshimet janë miratuar nga drejtuesit e bashkisë, por duhet të ndiqen dhe të mbështeten nga të gjithë punonjësit e bashkisë dhe palet e tjera të interesuara. Në skemën e mëposhtme paraqitet një diagramë për zbatimin e projektit të propozuar si dhe një vlerësim të fuqisë punëtore mujore që nevojitet si dhe koston e zbatimit.

Detyra	Muaji					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
Instalimi i software-it SDI	0,5					
Importimi i të dhënave në bazën e të dhënave hapësinore		2				
Shërbimet dhe Set-i të dhënave				1		
Zhvillimi i klientit			3			
Ngritja e kapaciteteve				4		

Figura 10: Diagrama e implementimit

Të dhëna të Cilësisë

Në një SDI, cilësia e të dhënave është një nga faktorët më të rëndësishëm që ndikon në suksesin e saj. Të dhënat me cilësi të mirë, pra të dhënat që janë të kontrolluara për gabime dhe që janë përditësuar shpesh mund të përdoren nga më shumë përdorues të cilët mund të mbështeten mbi to gjatë punës së tyre. Në mënyrë që të sigurohen të dhëna të verifikuara, duhet të ndiqet dhe të përcaktohet një procedurë e cilësisë së të dhënave. Kjo procedurë do të identifikojë pronësinë e të dhënave, kontrollin e cilësisë dhe procedurat e përditësimit për çdo databasë të dhënë në SDI.

Transferimi i njohurive

Një tjetër aspekt i rëndësishëm për suksesin e zbatimit SDI është njohuria. Përdoruesit duhet të jenë të trajnuar për të përdorur dhe për të ruajtur platformën SDI. Sezonet e ndryshme trajnimi duhet të organizohen duke u fokusuar në përdorues të ndryshëm dhe nevojat e tyre të ndryshme. Keto trajnime duhet të kryhen të paktën për:

- **Administratorët SDI:** Sezonet e trajnimit do të fokusohen në të dhënat /GIS shërbime administrimi. Përdoruesit duhet të jenë në gjendje për të krijuar dhëna të reja, të rinovojnë të dhënat ekzistuese dhe të mbështesin funksionimin e aplikacioneve web. Përdoruesit duhet të kenë njohuri në lidhje me administrimin e sistemeve informatike dhe të kenë përvojë në organizimin dhe administrimin e të dhënave. Vlerësohet se një grup i vogël specialistësh të cilët do të mbështesin në përgjithësi bashkinë, në lidhje me funksionimin e sistemeve informatike dhe funksionimin e e-shërbimeve, do të mundet të mbulojnë këto nevoja.
- **Përdoruesit SDI në Bashki:** Sezonet e trajnimit do të fokusohen në zbatimin e GIS Desktop që mund të përdoret për të hyrë në SDI. Përdoruesit do të trajnohen për të gjetur të dhënat e disponueshme, si dhe për të përdorur këto të dhëna për të prodhuar harta apo të kryejnë analiza hapësinore. Përdoruesit e kësaj kategorie duhet të kenë njohuri bazë për kompjuter. Në varësi të nevojave do të përdorin desktop logistik, për të cilat nevojat dhe koha e trajnimit është më e madh se me web logistik e cila është më e thjeshtë në përdorim dhe trajnim, por me mundësi të kufizuara.
- **Përdoruesit e jashtëm /publike:** Platforma SDI duhet të paraqitet për përdoruesit e jashtëm dhe publikun. Funksionet themelore të SDI do të ilustrohen në mënyrë që të ofrojnë akses në SDI, duke përdorur aplikacionet web dhe shërbimet e internetit. Përdoruesit do të vijnë në kontakt me sistemin, kryesisht nëpërmjet web clients, të cilët ofrojnë në mënyrë të thjeshtë dhe shoqërore informacion tek përdoruesit. Si rezultat nuk është e domosdoshme që përdoruesit të kenë njohuri të veçanta për përdorimin e sistemit, përveç njohurive bazë për internet dhe kompjuter. Kërkesat në lidhje me përdoruesit paraqiten në tabelën e mëposhtme në mënyrë të përmbledhur:

Kategoria e përdoruesve	Numri i përdoruesve të kërkuar	Kualifikimet e kërkuara/aftësi
Administratorët SDI	2	Njohuri të menaxhimit të sistemeve të informacionit (hardware/software). Përvoja e dëshirueshme në menaxhimin e programeve RDBMS dhe GIS si dhe në zhvillimin e aplikacioneve.
Përdorues Bashkiak SDI	1/ departamenti - shërbimi	Përorim të mirë të kompjuterëve. Eksperiencë e dëshiruar në programet CAD/GIS.
Përorues të jashtëm/publik	-	Aftësitë themelore të përdorimit të kompjuterëve dhe internetit

Table 17 Kërkesat e përdoruesve SDI



